KATH. UNIVERSITEIT LEUVEN
Nederlandse afdeling
FAC. RECHTSGELEERDHEID
BIBLIOTHEEK

X 398

TAALGEBRUIK IN GERECHTSZAKEN

door

L. LINDEMANS
Advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel

In deze verhandeling werd de stof bijgehouden tot
1 Februari 1955

KATH. UNIVERSITEIT LEUVEN
Nederlandse afdeling
FAC. RECHTSGELEERDHEID
BIBLIOTHEEK
X 398

INHOUD

Nrs

INHOUD
ZAKENREGISTER
BIBLIOGRAPHIE

Titel I. — Algemene beschouwingen . . . . . 1 - 46

HOOFDSTUK I. — KORTE HISTORIEK . . . . . 1 - 5

HOOFDSTUK II. — GRONDKENMERKEN VAN DE WET VAN 15 JUNI 1935 . . . . . 6 - 11

HOOFDSTUK III. — DE TAALSTREKEN . . . . . 12 - 17

AFDELING I. — *Begrip* . . . . . 12 - 13

AFDELING II. — *Grenzen* . . . . . 14 - 17

HOOFDSTUK IV. — TAALGROEP EN TAALSTATUUT DER RECHTSCOLLEGES . . . . . 18 - 19

HOOFDSTUK V. — AKTEN ONDERWORPEN AAN DE WETTELIJKE TAALREGELING . . . . . 20 - 38

AFDELING I. — *Akten van rechtspleging* 20

AFDELING II. — *Buitengerechtelijke akten* . . . . . 21 - 23

AFDELING III. — *Akten van magistraten als openbare ambtenaren* 24 - 29

AFDELING IV. — *Bestuurlijke akten van de gerechtelijke overheden en diensten* . . . . . 30 - 33

AFDELING V. — *Notariële akten* . . . . . 34 - 38

HOOFDSTUK VI. — IN DE RECHTSPLEGING GEBRUIKELIJKE TALEN . . . . . 39 - 42

HOOFDSTUK VII. — RECHTSVERGELIJKING . . . . . 43 - 46

Titel II. — Taalgebruik voor de burgerlijke rechtscolleges in eerste aanleg . . 47 - 172

HOOFDSTUK I. — TOEPASSINGSGEBIED DER WETTELIJKE VOORSCHRIFTEN . . . . . 47 - 70

AFDELING I. — *Toepassingsgebied volgens de aard van het rechtscollege* . . . . . 47 - 51

N^rs

AFDELING II. — *Toepassingsgebied volgens de aard van de rechtspleging* . . . . . 52 - 69
§ 1. — Willige rechtspleging . . . . . 53 - 58
§ 2. — Berichten en mededelingen, akten van rechtspleging . . 59 - 60
§ 3. — Tuchtzaken . . . . . 61 - 68
§ 4. — Strafzaken en burgerlijke epuratie 69
AFDELING III. — *Toepassingsgebied ten opzichte van de tijd* . . 70

HOOFDSTUK II. — TAAL VAN DE INLEIDENDE AKTE . . . 71 - 110

AFDELING I. — *Algemeenheden* . . . . . 71 - 80
§ 1. — Eentaligheid van de akte . . . . . 71 - 72
§ 2. — Vertaling van de akte . . . . . 73 - 76
§ 3. — Taal van de rechtbank en taalstreek van de verweerder 77 - 79
§ 4. — Dwingend karakter der voorschriften 80
AFDELING II. — *Inleidende akte voor de rechtbanken met ééntalig Nederlands of Frans rechtsgebied* . . . . . 81 - 83
AFDELING III. — *Inleidende akte voor de rechtbanken in de taalgrensstreek* . . . . . 84 - 92
AFDELING IV. — *Inleidende akte voor de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie of te Halle* . . . . 93 - 102
AFDELING V. — *Inleidende akte voor de rechtbanken van het arrondissement Verviers* . . . . . 103 - 110
§ 1. — Rechtbanken met ééntalig Frans rechtsgebied . . . 104
§ 2. — Rechtbanken met ééntalig Duits rechtsgebied . . . . 105 - 106
§ 3. — Rechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied . 107 - 108
§ 4. — Rechtbanken met drietalig Frans-Duits-Nederlands rechtsgebied . . . . . 109 - 110

HOOFDSTUK III. — MOGELIJKE WIJZIGING VAN DE TAAL VAN DE RECHTSPLEGING NA DE INLEIDENDE AKTE EN EVENTUELE VERWIJZING VAN DE ZAAK . . . . . 111 - 154

AFDELING I. — *Algemene regelen* . . . . . 111 - 130
§ 1. — Taal van de rechtspleging en taal van de partijen . . . 111
§ 2. — Wijziging van de taal der rechtspleging op verzoek van de partijen . . . . . 112 - 116
§ 3. — Verwijzing naar een ander rechtscollege . . . . . 117 - 120
§ 4. — Bepaling van de taal van incidentele vorderingen . . 121 - 122
§ 5. — Wijziging van de taal der rechtspleging wegens samenvoeging van verschillende vorderingen . . . . . 123 - 129
§ 6. — Dwingend karakter der voorschriften 130

Nrs

AFDELING II. — *Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken met ééntalig Nederlands of Frans rechtsgebied* . . . . . 131 - 136

AFDELING III. — *Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken in de taalgrensstreek* . . . . . 137 - 144

§ 1. — Toepassing van artikel 7 137

§ 2. — Toepassing van artikel 55 . . . . . 138 - 144

AFDELING IV. — *Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie of te Halle* . . . . . 145 - 148

AFDELING V. — *Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken van het arrondissement Verviers* 149 - 154

§ 1. — Rechtbanken met ééntalig Frans rechtsgebied 150

§ 2. — Rechtbanken met ééntalig Duits rechtsgebied 151

§ 3. — Rechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied . . 152

§ 4. — Rechtbanken met drietalig Frans-Duits-Nederlands rechtsgebied . . . . . 153 - 154

HOOFDSTUK IV. — TOEPASSING VAN DE TAALREGELING OP DE VERDERE RECHTSPLEGING . . . . . 155 - 172

AFDELING I. — *Taalgebruik door de particulieren* . . . . . 155 - 158

AFDELING II. — *Taalgebruik door het openbaar ministerie* . . . 159

AFDELING III. — *Taalgebruik voor de pleidooien* . . . . . 160 - 164

AFDELING IV. — *Taal van de geschreven akten van rechtspleging* 165 - 171

AFDELING V. — *Dwingend karakter der voorschriften* . . . 172

Titel III. — Taalgebruik tijdens opsporingsonderzoek en onderzoek, voor de strafrechtbanken van eerste aanleg en voor de assisenhoven . . . . . 173 - 232

HOOFDSTUK I. — TAAL VAN DE PROCESSEN-VERBAAL BETREFFENDE DE OPSPORING EN DE VASTSTELLING VAN MISDRIJVEN . . . . . 173 - 177

HOOFDSTUK II. — BEPALING VAN DE TAAL VAN DE RECHTSPLEGING EN EVENTUELE VERWIJZING VAN DE ZAAK . . . . . 178 - 218

AFDELING I. — *Rechtspleging voor de politierechtbanken en correctionele rechtbanken zetelend in eerste aanleg, met ééntalig Nederlands of Frans rechtsgebied* . . . . . 178 - 185

§ 1. — Algemene regel . . . . . 178 - 179

§ 2. — De afwijking van artikel 23 . . . . . 180 - 185

Nrs

AFDELING II. — *Rechtspleging voor de politierechtbanken en correctionele rechtbanken zetelend in eerste aanleg, in de taalgrensstreek* . . . . . 186 - 195

AFDELING III. — *Rechtspleging voor de correctionele rechtbank van Brussel, zetelend in eerste aanleg, en voor de politierechtbanken van Brussel en Halle* 196 - 200

§ 1. — Algemene regel . . . . . 196 - 198

§ 2. — Afwijkingen . . . . . 199 - 200

AFDELING IV. — *Rechtspleging voor de correctionele rechtbank van Verviers, zetelend in eerste aanleg en voor de politierechtbanken van het arrondissement Verviers* . . . . . 201 - 209

§ 1. — Politierechtbanken met ééntalig Frans rechtsgebied . . 202

§ 2. — Politierechtbanken met ééntalig Duits rechtsgebied . . 203 - 204

§ 3. — Politierechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied 205 - 206

§ 4. — Rechtbanken met drietalig Frans-Nederlands-Duits rechtsgebied . . . . . 207 - 209

AFDELING V. — *Rechtspleging voor de krijgsraden* . . . . . 210 - 212

AFDELING VI. — *Rechtspleging voor de assisenhoven van de Vlaamse en van de Waalse provinciën* . . . 213 - 215

AFDELING VII. — *Rechtspleging voor het assisenhof van Brabant* 216 - 218

HOOFDSTUK III. — TOEPASSING VAN DE TAALREGELING OP DE RECHTSPLEGING . . . . . 219 - 232

AFDELING I. — *Taalgebruik door de particulieren* . . . . . 219 - 222

AFDELING II. — *Taalgebruik door de magistraten* . . . . . 223 - 226

AFDELING III. — *Taalgebruik bij de pleidooien* . . . . . 227 - 228

AFDELING IV. — *Taal van de geschreven akten van rechtspleging* 229 - 231

AFDELING V. — *Dwingend karakter der voorschriften* . . . 232

Titel IV. — Taalgebruik voor het hof van beroep zetelend in eerste en laatste aanleg 233 - 235

Titel V. — Taalgebruik voor de rechtscolleges zetelend in beroep . . . . . 236 - 247

HOOFDSTUK I. — TOEPASSINGSGEBIED VAN DE WETTELIJKE VOORSCHRIFTEN . . . . . 236 - 237

HOOFDSTUK II. — ALGEMENE REGEL . . . . . 238 - 244

HOOFDSTUK III. — VERWIJZING VAN DE ZAAK . . . . . 245 - 247

Nrs

Titel VI. — Taalgebruik voor het hof van verbreking . . . . . 248 - 257

HOOFDSTUK I. — RECHTSPLEGING WANNEER DE BESTREDEN BESLISSING IN HET FRANS OF IN HET NEDERLANDS GESTELD IS . . . . . 248 - 253

HOOFDSTUK II. — RECHTSPLEGING WANNEER DE BESTREDEN BESLISSING IN HET DUITS GESTELD IS 254 - 257

Titel VII. — Taalgebruik bij vonnissen en arresten . . . . . 258 - 262

Titel VIII. — De nietigheid van artikel 40 . . . 263 - 266

Titel IX. — Taalgebruik bij de tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen . . . 267 - 282

§ 1. — Taalvoorschriften . . . . . 267 - 270

§ 2. — Gerechtelijke beslissingen waarvan de tenuitvoerlegging aan die voorschriften onderworpen is . . . . . 271 - 273

§ 3. — Akten onderworpen aan die voorschriften . . . . . 274 - 281

§ 4. — Dwingend karakter van de voorschriften 282

Titel X. — Taalkennis vereist van de leden der rechtscolleges en van de gerechtelijke ambtenaren . . . . . 283 - 314

§ 1. — Magistraten der rechtbanken van eerste aanleg, vrederechters, referendarissen in de rechtbanken van koophandel, voorzitters en kamer-voorzitters der werkrechtersraden van beroep en rechtskundige bijzitters der werkrechtersraden . . . . . 284 - 291

§ 2. — Notarissen . . . . . 292 - 294

§ 3. — Pleitbezorgers . . . . . 295 - 296

§ 4. — Deurwaarders 297

§ 5. — Verkozen leden van de rechtbanken van koophandel 298 - 299

§ 6. — Verkozen leden van de werkrechtersraden 300

§ 7. — Gezworenen 301

§ 8. — Magistraten in de krijgsraden en in het krijgshof . . 302 - 304

§ 9. — Magistraten in en bij de hoven van beroep . . . . 305 - 307

§ 10. — Magistraten in het hof van verbreking 308

§ 11. — Griffiers . . . . . 309 - 312

§ 12. — Algemene regelen . . . . . 313 - 314

ZAKENREGISTER

Aalst, 82, 136.
Aanhouding, 198.
Aanneming, 25.
Aanplakbrieven, 59.
Aanzegging, 170.
Aarlen, 136.
Aarschot, 82, 136.
Aat, 83, 136.
Advies.
— van het openbaar ministerie, 159.
Advocaat.
— bij het Hof van Verbreking, 251, 252.
— pleidooien, 160-164, 227, 228.
— raad der orde, 65, 66, 68, 250.
— tuchtzaken, 64, 65.
Afpaling, 22.
Afstand.
— van voorziening, 250.
Akte.
— bestuurlijke —, 30-33.
— buitengerechtelijke —, 21-23, 55.
— eentaligheid, 7, 71, 155.
— geschreven — van rechtspleging, 165-172.
— klacht, 221.
— notariële —, 34-38, 56, 272, 273.
— protest —, 22, 71.
— van beroep, 238-240.
— van magistraten als openbare ambtenaren, 24-29, 271.
— van rechtspleging, 10, 20.
— van voorziening, 249.
Algemene vergadering der rechtscolleges, 33.
Ambtelijke opdrachten, 169.
Ambtenaar van de burgerlijke stand, 69.
Amel, 16, 17.
Amengijs, 15, 16, 143.
Andenne, 136.
Antoing, 83, 136.
Antwerpen, 15, 82, 136.
Arbeidsongevallen, 50.
Ardooie, 136.
Arendonk, 136.
Arrest, 258-262.
Asse, 82, 136, 286, 292.
Assenede, 136.
Assisenhof, 18, 40, 213-218.
Attenhoven, 15, 16, 143.
Aubel, 12, 15, 16, 17, 92, 109, 117, 175, 205, 208, 223, 290, 311.
Auditeur-generaal, 302.
Auvelais, 136.
Avelgem, 82, 136.

Bastenaken, 136.
Beauraing, 136.
Beëdigd vertaler, 220.
Bekendmakingen, 59, 60.
Bergen, 15, 16, 83, 92, 136, 143.
Berichten, 31, 32, 58, 60.
Beringen, 82, 136.
Beroep,
Zie: Akte van —, Hof van —.
Beslag.
— bewarend —, 29.
— derden-beslag, 22, 278.
— onroerend —, 36, 277.
— op vruchten te velde, 278.
— pandbeslag, 22.
— uitvoerend —, 278.
Besluiten, 10, 132, 160, 167.
Bestuurlijke akten, 30-33.
Bestuurszaken.
— taalgebruik in —, 8, 24, 30-33, 39, 234.
Betekening.
— van akte van voorziening, 249.
— van vonnis, 170.
Betichte.
— ondervraging van —, 226, 228.
Bevel tot aanhouding, 198.
Bever, 12, 15, 16, 143.
Beveren, 136.
Bierk, 15, 16.

Bilzen, 82, 136.
Bitsingen, 15, 16, 143.
Borgloon, 82, 136.
Borgworm, 83, 136.
Bouillon, 136.
Boussu, 83, 136.
Brabant, 15, 16, 82, 83.
Bree, 82, 136.
Brugge, 15, 82, 136.
Brussel.
— arrondissement, 15, 16, 82.
Brusselse agglomeratie.
— als afzonderlijke taalstreek, 9, 14.
— rechtbanken van de —, behoren tot Nederlands-Franse taalgroep, 18.
— taalgebruik voor de rechtbanken van de —:
  — in burgerlijke zaken, 93-102, 145-148.
  — in strafzaken, 175, 196-200.
— taalkennis van de magistraten, 287, 288.
Büllingen, 16, 17.
Burgerlijke aansprakelijke, 194, 219, 228, 230.
Burgerlijke partij.
— pleidooi, 227, 228.
— recht op vertaling der stukken, 230. Zie ook: Rechtstreekse dagvaarding.
Bütgenbach, 16, 17.

Celles, 83, 136.
Charleroi, 16, 83, 136.
Chièvres, 83, 136.
Ciney, 136.
Comblain-au-Pont, 83, 136.
Congo, 5.
Corswarem, 15, 16, 143.
Couvin, 136.
Crombach, 16, 17.
Curator van faillissement, 158.

Dadelijke uitwinning, 22, 29, 36, 56, 273.
Dagvaarding, 20.
— van getuigen, 170, 179, 230. Zie ook: Inleidende akte, Rechtstreekse dagvaarding.
Dalhem, 12, 15, 16, 92, 136, 291.
Deinze, 136.
Dendermonde, 15, 82, 136.
Derden-beslag, 22, 278.
Deskundige verslagen, 157, 222.
Deurwaarder.
— taalkennis, 297.
— tenuitvoerlegging, 274.
— tuchtzaken, 63.
— vertalingen, 76.
Diest, 82, 136.
Dinant, 136.
Diploma.
— van doctor in de rechten, 284, 285.
— van licentiaat in het notariaat, 292, 294.
Dison, 83, 104.
Doornik, 15, 16, 83, 92, 136, 143.
Dossier.
— vertaling van —, 231.
Dottenijs, 15, 16, 143.
Dour, 83, 136.
Duits, 39, 40.
Duitse taalgroep.
— rechtbanken behorende tot de
  — Duitse taalgroep, 18.
  — Duits-Franse taalgroep, 18.
  — Duits-Frans-Nederlandse taalgroep, 18.
— rechtbanken met
  — Duits-Frans rechtsgebied, 107, 152, 205, 206.
  — Duits-Frans-Nederlands rechtsgebied, 109, 153, 207-209.
  — eentalig Duits rechtsgebied, 105, 141, 203, 204.
Duitse taalstreek, 17.

Eben-Emaal, 15, 16, 143.
Echtscheiding, 22, 25, 53, 57, 97.
Edingen, 12, 15, 16, 92, 136, 143, 291.
Eed.
— gedingbeslissende of aanvullende —, 155.
— van getuige, 168.
— van vertaler, 156.
Eedafleggingen, 25.
Eeklo, 136.
Eentaligheid.
— besluiten, 167.
— proces-verbaal, 176.
— van rechtbanken, 8.
— van rechtspleging en gerechtelijke akten, 7, 71, 117, 196, 244.
Eerherstel, 31, 234.
Eghezée, 136.
Eliksem, 15, 16, 143.
Elsenborn, 16, 17.
Epuratie, 69.
Erezée, 136.

Eupen, 16, 17, 105, 203, 223, 290, 311.
Everbeek, 15, 16, 143.
Evergem, 136.
Evocatie, 224, 244, 268.
Examencommissie.
Zie: Taalexamen.
Excepties, 122.
Exequatur, 273.
Eynatten, 16, 17.

Fabrieksmerken, 22.
Faillissement, 60, 158.
Familieraad, 26, 36, 58.
Ferrières, 83, 136.
Fexhe-Slins, 83, 136.
Fiscale zaken, 235, 248.
Fléron, 83, 136.
Florennes, 136.
Fosse, 136.
Frasnes-lez-Buissenal, 83, 136.

Gedinne, 136.
Geeraardsbergen, 82, 136.
Geldenaken, 136.
Gembloers, 136.
Gemeenschap.
— verzaking aan —, 22.
Gemeenten.
— der Brusselse agglomeratie, 14.
— Duitse —, 17.
— Vlaamse —, 15.
— Waalse —, 16.
Gemmenich, 12, 16, 17.
Genappe, 136.
Gent, 15, 82, 136.
Gerechtelijk akkoord, 60.
Gerechtelijke commissie, 210-212, 304.
Gerechtelijke inrichting, 283.
Gerechtelijk raadsman, 26.
Gerechtskosten, 74.
Getuige.
— dagvaarding van —, 170, 179, 230.
— taal, 7, 35, 156, 168, 220, 226.
Gezworene, 213, 217, 301.
Gistel, 136.
Glabeek-Zuurbemde, 82, 136.
Griffie, 30.
Griffier, 69, 138, 184, 192, 309-312, 314.
Griffierechten, 134, 214.
Grivegnée, 83, 136.
Grondwet, 1, 10, 20, 34, 36, 37, 41, 160.

Haacht, 82, 136.
Halle, 9, 13, 15-16, 18, 54, 92, 93, 115, 293.
Hamme, 136.
Hannut, 83, 136.
Harelbeke, 82, 136.
Hasselt, 15, 16, 82, 92, 136, 143.
Hauset, 16, 17.
Helkijn, 15, 16, 143.
Herentals, 136.
Hergenrath, 16, 17.
Herk-de-Stad, 82, 136.
Héron, 83, 136.
Herstal, 83, 136.
Herve, 83, 104.
Herzeeuw, 15, 16, 143.
Herzele, 82, 136.
Herzieningsraad, 248.
Herzieningsrechtspleging, 250, 264.
Hoei, 15, 16, 83, 92, 136, 143.
Hof van Beroep.
— taalkennis der magistraten, 305, 307.
— zetelend in beroep, 236-247.
— zetelend in eerste aanleg, 233-235.
Hof van Verbreking.
— taalgebruik, 248-257, 260, 269.
— taalkennis der magistraten, 308.
Hoge militieraad, 248.
Hollogne-aux-Pierres, 83, 136.
Hoofdeis, 121, 124.
Hooglede, 82.
Hoogstraten, 136.
Houffalize, 136.
Houthem, 15, 16, 143.
Huur, 22.
Hypotheekbewaarder, 69.

Ieper, 15, 16, 82, 92, 136, 143.
Incidentele vordering, 121, 122, 124, 126, 148, 242.
Inleidende akte, 71-110, 235.
Inlichtingsbulletin, 31.
Inventaris, 36, 279.
Izegem, 82, 136.

Jehay-Bodegnée, 83, 136.
Jemeppe-sur-Meuse, 136.
Jurylid, 213, 217, 301.

Kamer van inbeschuldigingstelling, 178, 182, 213, 214, 224, 227.
Kaprijke, 136.

Kelmis, 16 ,17.
Kettenis, 16, 17.
Kieszaken, 235.
Klacht, 221.
Komen, 15, 16, 143.
Kortrijk, 15, 16, 82, 91, 92, 136, 143.
Kosteloze rechtspleging, 27, 49, 122, 242.
Krijgsauditeur, 302.
Krijgshof, 18, 233.
Krijgsraad, 18, 210-212, 302-304.
Kruishoutem, 136.

Laar, 15, 16, 143.
La Louvière, 83, 136.
Landen, 15, 16, 19, 32, 54, 87, 92, 143, 291.
Laroche, 136.
Lastenkohier, 22.
Ledeberg, 136.
Leger.
— gebruik der talen in het —, 39.
Lens, 83, 136.
Lessen, 12, 15, 16, 92, 136, 291.
Leuven, 15, 16, 82, 92, 136, 143, 286, 292.
Leuze, 83, 136.
Limbourg, 12, 16, 17, 107, 175, 205, 223, 290, 311.
Lochristi, 136.
Lokeren, 136.
Lommersweiler, 16, 17.
Lontzen, 16, 17.
Louveigné, 83, 136.
Luik, 15, 16, 83, 92, 136, 143.
Luingne, 15, 16, 143.
Luxemburg (G.H.), 45, 46.

Maaseik, 82, 136.
Magistraten.
— beoordeling van hun taalkennis, 138.
— mededelingen, 169, 229.
— plaatsvervangende, —, 284, 286, 287, 291.
— tuchtzaken, 63.
— vereiste taalkennis, 19, 284-291, 305-308.
Malmédy, 16, 17, 107, 205, 223, 290, 311.
Manderfeld, 16, 17.
Marche, 136.
Mechelen, 136.
Mechelen-aan-Maas, 82, 136.
Mededelingen, 31, 32, 59, 169.
Membach, 12, 16.
Memorie, 250, 252.
Menen, 82, 136.
Merken, 22.
Mesen, 15, 16, 92, 291.
Meulebeke, 82, 136.
Meyerode, 16, 17.
Minderjarigen, 29, 36, 56.
Minnelijke schikking, 223, 230.
Moelingen, 12, 15, 16, 143.
Moeskroen, 15, 16, 19, 32, 54, 87, 91, 92, 136, 143, 291.
Mol, 136.
Moorsele, 82, 136.
Moresnet, 12, 16, 17.

Nalatenschap, 22.
Namen, 16, 83, 136.
Nandrin, 83, 136.
Nassogne, 136.
Nationale talen, 39, 40.
Nationaliteitskeuze, 54.
Nazareth, 136.
Nederbrakel, 82, 136.
Neerhespen, 15, 16, 143.
Neerheylissem, 15, 16, 143.
Neerlanden, 15, 16, 143.
Neerpelt, 82, 136.
Neerwaasten, 15, 16, 143.
Neerwinden, 15, 16, 143.
Neufchâteau, 136.
Neu-Moresnet, 16, 17.
Nevele, 136.
Nietigheid, 11, 46, 66, 75, 79, 80, 130, 263-265, 313.
Nijvel, 16, 82, 136, 286, 292.
Nijverheidsmerken, 22.
Ninove, 82, 136.
Noodwendigheden van de zaak, 146, 175, 196, 254, 255.
Notarieel recht, 28, 55, 56, 57.
Notariële akten, 34-38, 56, 272, 273.
Notaris.
— echtscheiding door onderlinge toestemming, 22.
— misdrijven gepleegd door —, 69.
— taalkennis, 292-294.
— tuchtkamer, 31, 67.
— verkoop, 86.
Zie ook: Notarieel recht, Notariële akten.

Verdeling, 36, 279.
Verjaring, 265.
Verknochtheid, 129.
Verkoop, 29, 36, 56, 86.
Veroordelingsbladen, 31.
Verslagen van deskundigen, 157, 222.
Vertaling.
— recht op — van akten van rechtspleging, 171.
— van betekende akten in burgerlijke zaken, 13, 72-76, 81, 86, 96, 106, 108, 270.
— van betekende akten in strafzaken, 13, 170, 179, 230.
— van buitengerechtelijke akten, 21.
— van deskundige verslagen, 156.
— van dossier, 231.
— van notariële akten, 35.
— van verklaringen van getuigen en verdachten, 40, 155, 219, 220.
Vervallenverklaring.
— van staat van Belg, 235.
Verviers, 9, 13, 15-17, 83, 92, 114, 115, 117, 136, 143, 223, 245, 290, 311.
— taalgebruik in burgerlijke zaken, 103-110, 149-155.
— taalgebruik in strafzaken, 201-209.
Verwijzing (van de zaak naar een andere rechtbank), 8, 40, 117-120.
— door een rechtbank met eentalig rechtsgebied.
— in burgerlijke zaken, 131-136.
— in strafzaken, 180-185.
— door een rechtbank uit de taalgrensstreek.
— in burgerlijke zaken, 137-144.
— in strafzaken, 186-195.
Verzoening.
— door de wet vereist, 53.
— vrederechter, 23.
— werkrechtersraad, 49.
Veurne, 15, 82, 136.
Vielsalm, 136.
Vilvoorde, 82, 136, 286, 292.
Vlaamse rechtbanken.
— rechtbanken behorende tot de Vlaamse taalgroep, 18.
— rechtbanken met eentalig Nederlands rechtsgebied, 82, 178.
Vlaamse taalstreek, 8, 15.
Vloesberg, 15, 16, 92, 136, 291.
Volkstelling, 12.
Volmacht.
— taal, 10, 148, 166, 229.
— voor beroep, 241.
— voor voorziening, 227.
Volmachtdrager, 227.
Vonnis.
— betekening van —, 170 .
— taal van —, 168, 258-262.
— van samenvoeging, 123, 128.
— van verwijzing der zaak, 120, 129, 130, 134, 142.
— van wijziging der taal, 115, 130, 134.
Voogdij, 26, 58.
Voorbereidend vonnis, 264.
Voorlopige hechtenis, 198.
Voorrecht van boedelbeschrijving, 22.
Voorrecht van rechtsmacht, 233.
Voorziening in verbreking, 248-257, 262.
Voorzitter.
— van de rechtbank, 49, 284.
— van de werkrechtersraad van beroep, 284.
Vredegerecht, 23, 47, 118.
Vrederechter, 284, 286.
Vreemdelingen, 42, 156, 182, 187, 196, 219.
Vrijheid van taal, 1, 7, 10, 20, 34, 41.

Waalse rechtbanken.
— rechtbanken behorende tot de Waalse taalgroep, 18.
— rechtbanken met eentalig Frans rechtsgebied, 83, 104, 150, 178.
Waalse taalstreek, 8, 16.
Waarschoot, 136.
Waasmont, 15, 16, 143.
Waasten, 15, 16, 143.
Walcourt, 136.
Walhorn, 16, 17.
Walsbets, 15, 16, 143.
Walshoutem, 15, 143.
Wange, 15, 16, 143.
Waver, 136.
Wedereis, 122.
Wellin, 136.
Werkrechtersraad, 47, 48, 49, 92, 118, 300.
Werkrechtersraad van beroep, 236, 284.
Wervik, 15, 16, 92, 291.
Westerlo, 136.
Wetteren, 136.
Wettig beletsel, 314.
Wezeren, 15, 16, 143.
Willige rechtspleging, 20, 21, 36, 38, 52-58, 96, 259, 271, 273, 280.
Wissel, 22, 71.
Wolvertem, 82, 136, 286, 292.
Wonck, 15, 16, 143.

Woonstkeuze, 79, 94.
Wouteringen, 15, 16, 143.

Zeerecht, 22.
Zegelrecht, 134, 148, 214.
Zele, 136.
Zichen-Zussen-Bolder, 15, 16, 92, 136, 291.
Zinnik, 83, 136.
Zittert-Lumen, 15, 16, 143.
Zomergem, 136.
Zottegem, 82, 136.
Zoutleeuw, 82, 136.
Zuid-Afrika, 44, 46.
Zwitserland, 43, 46.

BIBLIOGRAPHIE

HAYOIT de TERMICOURT, Raoul. — *Beschouwingen over de wet van 15 Juni 1935, R.W.*, 1935-36, 34 (De verwijzingen in de tekst worden aangeduid als volgt: HAYOIT de TERMICOURT, *Beschouwingen;* de vermelde bladzijde verwijst naar *R.W.*, 1935-36).

HAYOIT de TERMICOURT, Raoul. — *L'emploi des langues en justice, PP.*, 1936, 22.

HAYOIT de TERMICOURT, Raoul. — *Het gebruik der talen in gerechtszaken, R.W.*, 1935-36, 414.

VAN DURME. — *Langues en matière criminelle, Nov.*, Procédure pénale, II, 2, blz. 305-332.

VAN HOOREBEKE, Antoine. — *L'emploi des langues en justice,* Brussel, 1936.

Uit de voorbereidende werken van de wet van 15 Juni 1935:

Verslag H. MARCK, *Parlem. Besch.*, Kamer, 1932-33, nr 136.

Aanvullend verslag H. MARCK, *Parlem. Besch.*, Kamer, 1933-34, nr 135.

Verslag F. DECLERCQ, *Parlem. Besch.*, Senaat, 1934-35, nr 86.

Tweede verslag H. MARCK, *Parlem. Besch.*, Kamer, 1934-35, nr 135.

— Behoudens andere vermelding, zijn de artikelen, in de tekst aangeduid, deze van de wet van 15 Juni 1935 op het Gebruik der Talen in gerechtszaken.

TITEL I

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

HOOFDSTUK I

Korte historiek

1. — Krachtens artikel 23 van de grondwet is het gebruik der talen in België vrij, en kan het slechts door de wet geregeld worden voor de handelingen van de openbare overheid en in gerechtszaken.

Een besluit van het voorlopig bewind van 16 November 1830 had op een summiere wijze dit taalgebruik geregeld. Artikel 6 van dit besluit bepaalde dat in gerechtszaken door particulieren slechts Nederlands zou mogen gebruikt worden, indien de rechter, het openbaar ministerie en de advocaten die taal kenden. Van het gebruik van het Nederlands door de magistraten en advocaten was helemaal geen sprake.

In de praktijk werd het gebruik van het Nederlands ontzegd aan de particulieren, die er om vroegen, zelfs in strafzaken. De magistraten weigerden uitleggingen in het Nederlands te aanhoren. Zij deden Nederlandstalige stukken in het Frans vertalen op kosten van de partij, die zulke stukken overlegde (Van Bauwel, *Burgerlijk Procesrecht,* II, nr 582).

Coucke en Goethals konden in 1860 nog tot de zwaarste straffen veroordeeld worden door een rechtscollege, dat de door de beschuldigden gesproken taal geheel onmachtig was. De beroering, door deze en dergelijke zaken teweeggebracht, steunde de pogingen, die van Vlaamse zijde ondernomen werden om het Nederlands tenminste in de rechtscolleges in de Vlaamse gewesten ingang te doen vinden.

In 1840 werd voor de eerste maal een Vlaams petitionnement gericht tot de wetgevende macht, en het is wel kenschetsend dat dit er toe strekte, te bekomen dat de magistraten in het Vlaamse land de « Vlaamse » taal zouden machtig zijn, en dat deze taal door de partijen en de betichten zou mogen gebruikt worden voor de rechtscolleges zetelend in de Vlaamse provinciën en in de arrondissementen Brussel en Leuven.

In 1856 werd door de regering een commissie ingesteld teneinde het taalvraagstuk in de rechtspleging te onderzoeken. De besluiten van de commissie kunnen als volgt samengevat worden: 1° de magistraten behorend tot een rechtscollege wiens zetel gevestigd is in een Vlaamse gemeente, zouden beide landstalen moeten machtig zijn; 2° de rechtspleging zou voor die rechtscolleges, volgens de keuze van eiser of betichte, in het Frans of het « Vlaams » kunnen geschieden; 3° de advocaten zouden moeten pleiten in de taal van de rechtspleging.

Het wetsvoorstel, in 1867 door de heer Delaet bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers ingediend wilde althans het eerste besluit van voornoemde commissie tot wet maken. Het voorstel werd echter afgewezen (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 35).

2. — De wet van 17 Augustus 1873 was een eerste Vlaamse verovering op gerechtelijk gebied, maar had enkel betrekking op strafzaken. Zij voerde het Vlaams in als principiële voertaal voor de strafrechtspleging in het Vlaamse land, met dien verstande dat de rechtspleging in het Frans kon gevoerd worden met de instemming van de betichte. Die instemming kon worden afgeleid o.m. uit het feit dat zijn raadsman besluiten in het Frans neerlegde (Corr. Gent, 9 November 1882, *Pas.*, 1883, III, 43).

De wet van 3 Mei 1889 (gewijzigd door de wetten van 4 September 1891 en 22 Februari 1908, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 16 September 1908) steunde op hetzelfde principe : gebruik van het « Vlaams » voor de strafrechtscolleges in het Vlaamse land. Zij vormde evenwel een logischer geheel dan de eerste taalwet betreffende gerechtszaken. De grondregel waarvan de wet uitging, werd evenwel aanzienlijk beknot, o.m. door volgende afwijkingen :

— de betichte kan voor de Vlaamse strafrechtbank de Franstalige rechtspleging bekomen, indien hij daartoe de wens uitdrukt ;
— de deskundige verslagen en de onderlinge mededelingen van de magistraten mogen verder in het Frans gesteld worden ;
— er mag verder in het Frans gepleit worden ;
— het openbaar ministerie mag in het Frans requireren, wanneer de betichte verkozen heeft, in het Frans verdedigd te worden (d.w.z. bijna altijd).

(A. Prayon-Van Zuylen, *De Belgische Taalwetten,* Gent, 1892, blz. 223-344, 462-476 ; — O. Pyfferoen, *Het gebruik der talen in burgerlijke zaken,* Gent, 1895).

3. — De wet van 2 October 1918 betreffende het taalgebruik voor het militaire rechtscollege, was de eerste taalwet die streefde naar een evenwichtig gebruik van beide landstalen. De principes van deze wet werden trouwens overgenomen door artikel 18 van de wet van 15 Juni 1935.

De enige feitelijke toegeving ten voordele van de Franse taal, betreft de pleidooien van de betichte en de burgerlijk aansprakelijke partij, die naar keuze van de pleiter in het Frans of het Nederlands kunnen geschieden. Het openbaar ministerie requireert bovendien in de taal, door de verdediger van de betichte gebruikt.

Het koninklijk besluit van 4 October 1925, gewijzigd door dat van 4 Juni 1928, regelde het taalgebruik in strafzaken in de kantons Eupen, Malmédy en St-Vith. Wanneer de betichte woonachtig is in een Duitstalige gemeente, geschiedt de rechtspleging in het Duits, evenwel met het voorbehoud, dat de betichte het gebruik van het Frans voor het behandelen zijner zaak kan aanvragen, dat zijn verdediger steeds in het Frans mag pleiten, en, wanneer deze in het Frans pleit, dat het openbaar ministerie en de burgerlijke partij eveneens het Frans gebruiken.

4. — In 1928 werd door de hh. Van Isacker, Van de Vyvere, Poullet, Van Cauwelaert, Van Dievoet en Marck in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een wetsvoorstel ingediend, dat er toe strekte het gebruik van het Nederlands in burgerlijke zaken te regelen (*Parlem. Besch.*, Kamer, 1927-28, nr 138 ; *R.T.*, 1928, blz. 191, 217 en 331). Op 12 Maart 1930 werd door de hh. Romsée en Borginon

eveneens in de Kamer een wetsvoorstel neergelegd met hetzelfde voorwerp (*Parlem. Besch.*, Kamer, 1929-30, nr 200; *R.T.*, 1930, 509). Hetzelfde jaar legde de heer Janson namens de regering een ontwerp neer, dat ertoe strekte het taalgebruik in gerechtszaken in zijn geheel te regelen (*Parlem. Besch.*, Kamer, 1929-30, nr 149; *R.T.*, 1930, 502). De commissie van Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers nam de drie voorstellen in overweging en gaf opdracht aan de heer Marck een nieuwe tekst op te stellen, die de hoedanigheden van die voorstellen zou verenigen (Van Bauwel, *o.c.*, II, nr 583).

Aldus ontstond de wet van 15 Juni 1935.

Pas door deze wet werd een geheel van voorschriften uitgevaardigd, waarin het taalgebruik voor alle rechtscolleges in geheel het land geregeld werd, uitgaande van het beginsel der volstrekte gelijkheid tussen de Nederlandse en de Franse taal. De tot dan toe in zwang zijnde wettelijke bepalingen betreffende het taalgebruik in gerechtszaken werden afgeschaft door artikel 67 van deze wet.

5. — Het taalgebruik voor de Raad van State werd geregeld door regentsbesluit van 23 Oogst 1948 (zie: P. Wigny, *Droit administratif*, Brussel, 1953, nr 528; — M. Vauthier, *Précis du Droit administratif de la Belgique*, I, nr 85; — M. Capart, *Droit administratif élémentaire*, Brussel, 1950, nr 226; — H. Velge, *La loi du 23 décembre 1946 instituant en Belgique le Conseil d'Etat*, Brussel, 1947, nrs 24 en 29-32; — M. Somerhausen & E. Vanhaesendonck, *Bevoegdheid van de Raad van State*, Brussel, 1950, nrs 71-72, 79-80). De vraagstukken die hiermede verband houden zullen behandeld worden onder het trefwoord *Raad van State*.

Wat het taalgebruik voor de rechtscolleges van Belgisch Congo betreft, werd onlangs gevonnist dat de beginselen der Belgische wet van 15 Juni 1935 toepasselijk zijn (Rb. Elisabethstad, 9 Jan. 1952, *R.W.*, 1951-52, 1085; zie nochtans: A. Sohier, *Droit de procédure du Congo Belge*, *Nov.*, Droit colonial, III, nrs 14 en 15). Hierop zal worden teruggekomen onder het trefwoord *Koloniën*.

HOOFDSTUK II

Grondkenmerken van de wet van 15 Juni 1935

6. — De aandacht werd reeds gevestigd op het verschil tussen de wet van 15 Juni 1935 en de voorheen bestaande wettelijke bepalingen : toepasselijkheid op alle rechtscolleges van gans het land en volstrekte gelijkheid tussen het Nederlands en het Frans. Het komt er nu op aan te onderzoeken op welke basis het stelsel van de wet uitgewerkt werd.

De volgende grondbeginselen dienen onderscheiden te worden : de eentaligheid van de gerechtelijke akten en van de rechtspleging, de territorialiteit bij de rechtspleging in Vlaanderen en Wallonië, de personaliteit bij de rechtspleging in de Brusselse agglomeratie en het kanton Halle, de vrijheid van taalgebruik voor de burgers en het dwingend karakter van de voorschriften der wet.

7. — De eentaligheid van de rechtspleging en van de gerechtelijke akten wordt doorgaans beschouwd als het voornaamste kenmerk van de wet (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 39 en volg. ; — Van Durme, *o.c.,* n^r 7). De wetgever heeft gewild, dat de rechtspleging, vanaf de dagvaarding tot en met de tenuitvoerlegging van de gerechtelijke beslissingen, in eerste aanleg zowel als in beroep of verbreking, in dezelfde taal zou geschieden.

In de grote meerderheid van de gevallen stuit deze regel op geen moeilijkheden en wordt hij natuurlijkerwijze toegepast. In sommige gevallen echter, bijvoorbeeld voor de Brusselse rechtbanken (zie verder, n^rs 145-148 en 196-200) of in strafzaken (zie verder, n^rs 180-185) moest de wetgever uit overwegingen van billijkheid, de mogelijkheid voorzien, dat de rechtspleging in een andere taal dan die waarin zij werd aangevat zou worden voortgezet. Evenzo wilde de wetgever, uit eerbied voor het eenparig verlangen van alle partijen, hun de mogelijkheid laten, om in een bepaalde zaak een andere taal voor de rechtspleging te bekomen, dan diegene door de wet voorgeschreven (zie verder, n^rs 131-136) ; het blijft bij die ene mogelijkheid, zodat de eerbied voor de eenparige wil van de partijen bezwaarlijk tot de grondprincipes van de wet kan gerekend worden (Van Hoorebeke, *o.c.,* n^r 5 ; — *anders :* Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 42 ; — Van Durme, *o.c.,* n^r 8).

Er om bekommerd het principe der eentalige rechtspleging in de mate van het mogelijke te handhaven, bepaalde de wetgever trouwens een dubbele rem ter bestrijding van misbruiken : de wijziging der taal van de rechtspleging moet *in limine litis* aangevraagd worden en kan enkel bij beslissing van de rechter, of tenminste onder zijn toezicht, bekomen worden. Die ongetwijfeld strakke regeling bevestigt de opvatting, dat men hier slechts met uitzonderlijke afwijkingen van de regel te doen heeft.

Of de taal van de rechtspleging ongewijzigd blijft of niet, alleszins mag elke akte van rechtspleging afzonderlijk slechts in één taal gesteld worden. Twee- of meertalige akten zijn nietig (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 39 ; — Rb. Antwerpen, 18 Oct. 1935, *P.P.,* 1936, 24 ; *R.W.,* 1935-36, 210 ; — Arb. Brussel, 25 Nov. 1935, *R.W.,* 1935-36, 476 ; — Hrb. Aalst, 12 Oct. 1937, *R.W.,* 1937-38, 507). Toepassingen van deze regel zullen gevonden worden in elk stadium van de rechtspleging.

Nochtans staat de taalvrijheid van de burgers — een ander grondbeginsel van de wet — de volstrekte eentaligheid van de rechtspleging en zelfs van iedere afzonderlijke akte in de weg. De verklaringen bijvoorbeeld van getuigen of van een betichte worden afgelegd en geakteerd in de door hen gebezigde taal, onverschillig welke de taal der rechtspleging weze.

Men mag evenwel niet beweren, zoals Van Hoorebeke (*o.c., n^rs* 9, 14, 26, 44 enz.), dat, door de erkenning van het vrij taalgebruik door de particulieren, niet alleen noodgedwongen afbreuk wordt gedaan aan de eentaligheid van de rechtspleging, doch bovendien de rechtspleging tweetalig kan worden, met als gevolg dat alle andere akten van rechtspleging geldig kunnen gesteld worden in de een of de andere taal, naar keuze van diegene van wie de akte uitgaat. De beschouwingen, door deze auteur gewijd aan de wet van 15 Juni 1935, steunen voor een groot deel op deze initiale vergissing omtrent de draagwijdte van de wet, zodat zijn werk haast geheel onbruikbaar is in de praktijk. Het lijdt bovendien aan een zichtbare vooringenomenheid tegen de doelmatigheid van de wet (Van Bauwel, *Burgerlijk procesrecht,* II, n^r 593) en kon, gezien het ogenblik waarop het verscheen, niet steunen op de rechtspraak, die de strekking van de wet herhaaldelijk en op een standvastige wijze heeft toegelicht. Gezien het louter historisch belang van de stellingen, op dit punt door Van Hoorebeke verdedigd, zal daarop niet teruggekomen worden bij het behandelen van iedere bepaling van de wet (zie verder nochtans, n^rs 68, 94, 132, 140, 155, 156, 158, 162, 196 en 238).

8. — De wetgever heeft gestreefd naar vaste normen, die de taal der rechtspleging zouden bepalen. In Vlaanderen en in Wallonië waren die voorhanden. Het beginsel der territorialiteit werd reeds gehuldigd door de wetten op het taalgebruik in bestuurszaken en in het onderwijs, respectievelijk van 28 Juni en 14 Juli 1932. Ontegensprekelijk vormen deze wetten samen met de wet van 15 Juni 1935 een sluitend geheel, waardoor in gans ons openbaar leven de streektaal als enig gebruikelijke voertaal voorgeschreven wordt.

Het stelsel der wet neemt dan ook als uitgangspunt : Nederlandse rechtspleging voor de rechtbanken in Vlaanderen en Franse rechtspleging voor die in Wallonië.

Hierbij valt te noteren dat Vlaanderen en Wallonië in dit opzicht niet dezelfde werkelijkheid dekken als de Vlaamse taalstreek en de Waalse taalstreek. Vlaanderen wordt door de wetgever omschreven in artikelen 2 en 3, het bestaat uit de Vlaamse provinciën, het arrondissement Leuven en de uitsluitend Nederlandstalige kantons van het arrondissement Brussel. Wallonië wordt door artikel 1 der wet omschreven als bestaande uit de Waalse provinciën en het arrondissement Nijvel. De Vlaamse en de Waalse taalstreek integendeel wordt afgebakend door de bestuurlijke taalgrens.

Men streefde naar de eentaligheid van de rechtbanken, zoals men de eentaligheid op bestuurlijk gebied en in het onderwijs had ingevoerd. Alhoewel de burgerlijke rechtbanken in Vlaanderen in feite samengesteld zijn uit magistraten die het Frans machtig zijn, is het hun toch niet geoorloofd een zaak in het Frans te behandelen, zelfs wanneer b.v. alle partijen dit uitdrukkelijk zouden verlangen : de rechtbank in Vlaanderen kan dan enkel de zaak verwijzen naar een rechtscollege met het Frans als voertaal.

Aanvankelijk kon men voorhouden, dat de eentaligheid der rechtbanken in Vlaanderen en Wallonië een der pijlers was, waarop gans het wettelijk stelsel rustte (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 39). Dit kan nu nog moeilijk volgehouden worden. Vooreerst werd artikel 23 der wet door de rechtspraak in ruime zin geïnterpreteerd, zodat iedere strafrechtbank, wanneer zij de andere landstaal machtig is, en de betichte de voertaal van de rechtbank niet kent, kan rechtspreken in de andere landstaal. Vervolgens werden de artikelen 55 en 56 van de wet, door de wetgever als overgangsmaatregel bedoeld, tot onbepaalde datum in voege gehouden, zodat de rechtscolleges, wier rechtsgebied zich over de taalgrens uitstrekt, naargelang van de woonplaats van de rechtsonderhorige, verweerder of betichte, in de een of de andere taalstreek gelegen is, een van beide talen voor de rechtspleging gebruiken.

Het beginsel van de eentaligheid der rechtbanken werd aldus voor een groot deel afgetakeld. Het principe van de territorialiteit integendeel werd niet aangetast: het is de zetel der rechtbank, uitzonderlijk ook het rechtsgebied der rechtbank, die haar « taalstatuut » in Vlaanderen en Wallonië bepaalt (zie verder, n^r 19).

9. — Een derde grondkenmerk is het beginsel der personaliteit. De door de wet van 28 Juni 1932 op het taalgebruik in bestuurszaken gehuldigde tweetaligheid van de Brusselse agglomeratie, noopte de wetgever van 1935 tot een gelijkaardig statuut voor de rechtbanken, wier rechtsgebied uitsluitend samengesteld was uit gemeenten van deze agglomeratie.

Men is evenwel verder gegaan. Niet alleen werd het tweetalig statuut voorgeschreven voor alle rechtbanken, wier zetel in de Brusselse agglomeratie gevestigd was (ook wanneer hun rechtsgebied zich gedeeltelijk uitstrekte over de Vlaamse taalstreek), maar zelfs voor alle rechtscolleges, gevestigd in het arrondissement Brussel, waarvan het rechtsgebied zich over verschillende taalstreken uitstrekte, *in casu* het vredegerecht, de politierechtbank en de werkrechtersraad van Halle.

De taal, waarin het inleidend exploot moet opgesteld worden, hangt voor deze rechtbanken wel voor een deel af, van de woonplaats van de betichte of gedaagde, nl. wanneer deze in de Vlaamse of Waalse taalstreek woont. Maar uiteindelijk wordt de keuze van de taal der rechtspleging toch overgelaten aan de betichte of gedaagde, zelfs wanneer hij in een ééntalige streek woont. De taalstreek van de partijen doet dus niets ter zake. De taalstreek van de zetel der rechtbank komt evenmin in aanmerking; is de rechtbank gevestigd in de Brusselse agglomeratie dan is die maatstaf vanzelfsprekend uitgesloten; is zij gevestigd te Halle, gelegen in de Vlaamse taalstreek, dan kan de rechtspleging niettemin in het Frans doorgaan, wanneer de gedaagde of betichte zulks verkiest.

Wanneer de wetgever de taalkeuze aan een der partijen heeft overgelaten, dan bedoelde hij echter niet loutere willekeur. Later zal er op gewezen worden dat die taalkeuze geschiedt onder de controle van de rechtbank. Op die wijze heeft men kunnen bereiken, dat de taal der rechtspleging zoveel mogelijk de taal is, die meest of uitsluitend door de gedaagde of de betichte gesproken wordt.

Hetzelfde beginsel werd toegepast in de Oostkantons en de rechtbanken van Verviers, met dien verstande dat de gedaagde of betichte daar de keuze heeft tussen het Frans en het Duits.

10. — De wetgever behield het vrij taalgebruik van de burgers. De grondwettelijke vrijheid van taalgebruik zou inderdaad geschonden worden, indien de taalregeling verder reikte dan de magistratuur, de gerechtelijke ambtenaren, en de balie. De partijen, zelfs de vreemdelingen, wanneer zij in persoon voor de rechter verschijnen, de betichten in straf-

zaken, de getuigen, enz., gebruiken de taal van hun keuze, zelfs een vreemde taal, in elk stadium van de rechtspleging, welke ook de taal der rechtspleging of de voertaal der rechtbank weze. Naargelang van het geval zal de rechtbank, indien zij de taal door de burger gesproken niet machtig is, hetzij een beroep doen op een tolk, hetzij de zaak verwijzen naar een rechtscollege van het andere taalgebied.

Die vrijheid kan nochtans de akten van rechtspleging niet aantasten. Wanneer de burger zelf zulke akte opstelt, b.v. besluiten of een volmacht, dient hij de taal van de rechtspleging te gebruiken (zie : Rb. Brussel, 28 April 1937, *R.W.*, 1936-37, 1501).

11. — Tenslotte dient de nadruk te worden gelegd op het dwingend karakter van de voorschriften. De meeste en belangrijkste artikelen der wet zijn voorgeschreven op straf van nietigheid, van ambtswege uit te spreken door de rechter. Deze strenge sanctie heeft van meetaf de stipte toepassing van de taalwet in gerechtszaken verzekerd, in tegenstelling met de andere taalwetten, die zulke doeltreffende waarborg niet kennen (art. 40 ; — zie verder, n^rs 263-265).

HOOFDSTUK III

De Taalstreken

AFDELING I. — *Begrip.*

12. — De wet van 15 Juni 1935 onderscheidt vier taalstreken (verklaring van de heer Janson, *Parlem. Hand.*, Kamer, 1933-34, 15 Mei 1934, blz. 1455) : de Vlaamse, de Waalse en de Duitstalige gemeenten, en de gemeenten van de Brusselse agglomeratie (art. 42).

Het begrip taalstreek werd ontleend aan het administratief recht. Door de wet van 28 Juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken, werd een classificatie der Belgische gemeenten ingevoerd, gegrondvest op de uitslag van de tienjaarlijkse volkstellingen, en werden anderzijds de gemeenten van de Brusselse agglomeratie *ex lege* bepaald.

Artikel 42 van de wet van 15 Juni 1935 neemt die maatstaven over. Het bepaalt eveneens *ex lege* welke gemeenten behoren tot de Brusselse agglomeratie, en zegt, dat onder Vlaamse, Waalse of Duitstalige gemeenten dienen verstaan te worden de gemeenten, waar, volgens de jongste tienjaarlijkse volkstelling de meerderheid der bevolking meest respectievelijk Nederlands, Frans of Duits spreekt. De uitslagen der telling hebben evenwel niet van rechtswege bindende kracht t.o.v. artikel 2 der wet van 15 Juni 1935. Een koninklijk besluit moet na de volkstelling de gemeenten van iedere taalstreek aanduiden. Dit geschiedde bij koninklijk besluit van 11 September 1935.

De uitslagen, wat de gesproken talen betreft, van de tienjaarlijkse volkstelling, gehouden op 31 December 1947, werden aanvankelijk slechts gedeeltelijk gepubliceerd. De laatste uitslagen verschenen in het staatsblad van 10 Juni 1954. Uit die uitslagen zou logischerwijze moeten voortvloeien, dat de gemeenten Moelingen en 's Gravenvoeren (kanton Dalhem, arr. Luik), de gemeenten Remersdaal, Sint Pieters Voeren en Teuven (kanton Aubel, arr. Verviers), de gemeente Edingen (kanton Edingen, arr. Bergen) en de gemeente Bever (kanton Lessen, arr. Doornik) overgaan van de Vlaamse naar de Waalse taalstreek, en de gemeenten Membach (kanton Limbourg) en Gemmenich en Moresnet (kanton Aubel) in het arr. Verviers van de Duitse naar de Waalse taalstreek. Er werd echter nog geen koninklijk besluit uitgevaardigd, dat dit van 11 September 1935 zou wijzigen.

13. — Het bepalen der taalstreken, m.a.w. de vraag of een bepaalde gemeente een Vlaamse, een Waalse of een Duitstalige is, of behoort tot de Brusselse agglomeratie, is hoofdzakelijk van belang om na te gaan :

— in welke taal de rechtspleging moet ingeleid worden voor de rechtbanken, in de Brusselse agglomeratie of te Halle gevestigd (art. 4) ;
— of de rechtspleging in het Duits kan geschieden voor de rechtbanken te Verviers gevestigd (art. 5) ;

— in welke taal een proces-verbaal in strafzaken moet opgesteld worden (art. 11) ;
— of een vertaling bij de originele betekende akte moet gevoegd worden (art. 38) ;
— in welke taal de rechtspleging geschiedt voor de rechtscolleges op de taalgrens (art. 55 en 56).

AFDELING II. — *Grenzen.*

14. — Luidens artikel 42, tweede lid, van de wet bestaat de Brusselse agglomeratie uit volgende gemeenten : Anderlecht, Oudergem (Auderghem), St. Agatha Berchem (Berchem Ste Agathe), Brussel (Bruxelles), Etterbeek, Evere, Vorst (Forest), Ganshoren, Elsene (Ixelles), St. Pieters Jette (Jette St. Pierre), Koekelberg, St. Jans Molenbeek (Molenbeek St. Jean), Sint Gillis (Saint-Gillis), Sint Joost-ten-Node (Saint-Josse-ten-Node), Schaarbeek (Schaerbeek), Ukkel (Uccle), Watermaal-Bosvoorde (Watermael-Boitsfort), Sint Lambrechts Woluwe (Woluwe-Saint-Lambert) en Sint Pieters Woluwe (Woluwe-Saint-Pierre).

Sinds de wet van 2 Juli 1954 stemt deze omlijning van de Brusselse agglomeratie overeen met haar begrenzing door de bestuurlijke taalwet, die aanvankelijk de gemeenten St. Agatha Berchem, Evere en Ganshoren niet onder de Brusselse agglomeratie begreep.

15. — De Vlaamse taalstreek wordt aangeduid in het koninklijk besluit van 11 September 1935.

Op te merken valt dat dit koninklijk besluit de gemeenten van de Brusselse agglomeratie eveneens verdeelt in Vlaamse en Waalse gemeenten, naargelang van de taalmeerderheid door de inwoners uitgedrukt ter gelegenheid van de volkstelling van 1930. Het koninklijk besluit kan op dit punt in strijd geacht worden met de wetsbepaling, ter uitvoering van dewelke het werd getroffen : artikel 42 der wet van 15 Juni 1935 heeft inderdaad de gemeenten der Brusselse agglomeratie reeds gerangschikt ; zij kunnen dus door een koninklijk besluit niet begrepen worden onder de Waalse noch onder de Vlaamse gemeenten.

De tegenstelling in artikel 4, § 1, tussen de verweerder, wonend in een Waalse of in een Vlaamse gemeente, en die, wonend in de Brusselse agglomeratie, dezelfde tegenstelling wat betreft de betichten in artikelen 11 en 16, § 1, bevestigen de onmogelijkheid voor een gemeente, terzelfder tijd tot de Brusselse agglomeratie en tot de Waalse of Vlaamse taalstreek te behoren. Weliswaar spreekt artikel 38 van « Waalse (Vlaamse) gemeenten, die niet behoren tot de Brusselse agglomeratie », maar dit betekent slechts een totaal overbodige begripsverduidelijking, die enkel te wijten is aan een gebrek aan coördinatie tussen het oorspronkelijk wetsontwerp en de amendementen waardoor het werd gewijzigd.

Deze betwisting is trouwens zonder practisch belang, vermits de voorschriften der wet van 15 Juni 1935 in elk geval, zoals zoëven gezegd werd, duidelijk onderscheid maken tussen de gemeenten van de Brusselse agglomeratie enerzijds en de Vlaamse en Waalse gemeenten anderzijds. In de hiernavolgende opsomming werd dan ook geen rekening gehouden met de gemeenten van de Brusselse agglomeratie.

Tot de Vlaamse taalstreek behoren :

Provincie ANTWERPEN : alle gemeenten.

Provincie BRABANT :

Arrond. Brussel : alle gemeenten, behalve diegene die behoren tot de Brusselse agglomeratie (zie n^r 14) en de gemeenten Bierk (Bierghes) en Sint Renelde (Saintes), in het kanton Halle.

Arrond. Leuven : alle gemeenten, behalve de gemeenten Sluizen (l'Ecluse), Neerheylissem, Opheylissem en Zittert-Lummen (Zétrud-Lumay) in het kanton Tienen.

Provincie LIMBURG :

Arrond. Hasselt : alle gemeenten, behalve Corswarem in het kanton St. Truiden.

Arrond. Tongeren : alle gemeenten, behalve Wouteringen (Otrange) in het kanton Tongeren, en Rukkelingen-aan-de-Jeker (Roclenge-sur-Geer), Bitsingen (Bassenge), Eben-Emael, Ternaaien (Lanaye) en Wonck in het kanton Zichen-Zussen-Bolder.

Provincie LUIK :

Arrond. Hoei (Huy) : alleen de gemeenten Attenhoven, Eliksem, Walshoutem, Laar, Landen, Neerhespen, Neerlanden, Neerwinden, Overhespen, Overwinden, Rumsdorp, Walsbets, Waasmont, Wange en Wezeren in het kanton Landen.

Arrond. Luik (Liége) : alleen de gemeenten 's Gravenvoeren en Moelingen in het kanton Dalhem.

Arrond. Verviers : alleen de gemeenten Remersdaal, St. Martens Voeren, St. Pieters Voeren en Teuven in het kanton Aubel.

Provincie HENEGOUWEN :

Arrond. Doornik (Tournai) : alleen de gemeenten Everbeek in het kanton Vloesberg (Flobecq) en Bever in het kanton Lessen (Lessines).

Arrond. Bergen (Mons) : alleen de gemeenten Edingen en Sint Pieters Kapelle in het kanton Edingen.

Provincie OOST-VLAANDEREN :

Arrond. Dendermonde : alle gemeenten.

Arrond. Gent : alle gemeenten.

Arrond. Oudenaarde : alle gemeenten, behalve Amengijs (Amougies), Orroir en Rozenaken (Russeignies) in het kanton Ronse.

Provincie WEST-VLAANDEREN :

Arrond. Brugge : alle gemeenten.

Arrond. Ieper : alle gemeenten, behalve Ploegsteert en Waasten (Warneton) in het kanton Mesen, Houthem, Komen (Comines) en Neerwaasten (Bas-Warneton) in het kanton Wervik.

Arrond. Kortrijk : alle gemeenten, behalve Dottenijs (Dottignies), Helkijn (Helchin), Herzeeuw (Herseaux), Luingne, Moeskroen (Mouscron) en Spiere (Espierres) in het kanton Moeskroen.

Arrond. Veurne : alle gemeenten.

16. — De Waalse taalstreek wordt eveneens aangeduid in het koninklijk besluit van 11 September 1935. Om de hierboven aangehaalde

redenen (zie nr 15) worden hier evenmin de gemeenten vernoemd, die behoren tot de Brusselse agglomeratie en een Franse taalmeerderheid kennen.

De Waalse gemeenten zijn :

Provincie BRABANT :

Arrond. Brussel : alleen de gemeenten Bierk (Bierghes) en St. Renelde (Saintes) in het kanton Halle.

Arrond. Leuven : alleen de gemeenten Sluizen (l'Ecluse), Neerheylissem, Opheylissem en Zittert-Lummen (Zétrud-Lumay) in het kanton Tienen.

Arrond. Nijvel (Nivelles) : alle gemeenten.

Provincie HENEGOUWEN :

Arrond. Charleroi : alle gemeenten.

Arrond. Bergen (Mons) : alle gemeenten, behalve Edingen en St. Pieters Kapelle in het kanton Edingen.

Arrond. Doornik (Tournai) : alle gemeenten, behalve Everbeek in het kanton Vloesberg (Flobecq) en Bever in het kanton Lessen (Lessines).

Provincie LIMBURG :

Arrond. Hasselt : alleen de gemeente Corswarem in het kanton St. Truiden.

Arrond. Tongeren : alleen de gemeenten Wouteringen (Otrange) in het kanton Tongeren en de gemeenten Rukkelingen-aan-den-Jeker (Roclenge-sur-Geer), Bitsingen (Bassenge), Eben-Emael, Ternaaien (Lanaye) en Wonck in het kanton Zichen-Zussen-Bolder.

Provincie LUIK :

Arrond. Hoei (Huy) : alle gemeenten, behalve Attenhoven, Eliksem, Walshoutem, Laar, Landen, Neerhespen, Neerlanden, Neerwinden, Overhespen, Overwinden, Rumsdorp, Walsbets, Waasmont, Wange en Wezeren in het kanton Landen.

Arrond. Luik (Liége) : alle gemeenten, behalve Moelingen en 's Gravenvoeren in het kanton Dalhem.

Arrond. Verviers : alle gemeenten, behalve St. Martens Voeren, St. Pieters Voeren, Gemmenich, Kelmis (La Calamine), Moresnet, Remersdaal en Teuven in het kanton Aubel ; alle gemeenten van het kanton Eupen, namelijk Eupen, Eynatten, Hauset, Hergenrath, Kettenis, Lontzen, Neu-Moresnet, Raeren en Walhorn, Membach in het kanton Limburg (Limbourg) ; alle gemeenten van het kanton St. Vith, namelijk Amel (Amblève), Crombach, Heppenbach, Lommersweiler, Manderfeld, Meyerode, Recht, Reuland, St. Vith, Schoenberg en Thommen ; de gemeenten Büllingen (Bullange), Bütgenbach, Elsenborn en Rocherath in het kanton Malmédy.

Provincie LUXEMBURG : alle gemeenten.

Provincie NAMEN : alle gemeenten.

Provincie OOST-VLAANDEREN :

Arrond. Oudenaarde : alleen de gemeenten Amengijs (Amougies), Orroir en Rozenaken (Russeignies) in het kanton Ronse.

Provincie WEST-VLAANDEREN :

Arrond. Ieper : alleen de gemeenten Ploegsteert en Waasten (Warneton) in het kanton Mesen, en de gemeenten Houthem, Komen (Comines) en Neerwaasten (Bas-Warneton) in het kanton Wervik.

Arrond. Kortrijk : alleen de gemeenten Dottenijs (Dottignies), Helkijn (Helchin), Herzeeuw (Herseaux), Luingne, Moeskroen (Mouscron) en Spiere (Espierres) in het kanton Moeskroen.

17. — Eveneens volgens het koninklijk besluit van 11 September 1935 vormen de volgende gemeenten de Duitse taalstreek :

Provincie LUIK :

Arrond. Verviers :

kanton Aubel : Gemmenich, Kelmis (La Calamine) en Moresnet.
kanton Eupen : Eupen, Eynatten, Hauset, Hergenrath, Kettenis, Lontzen, Neu-Moresnet, Raeren en Walhorn.

kanton St. Vith : Amel (Amblève), Crombach, Heppenbach, Lommersweiler, Manderfeld, Meyerode, Recht, Reuland, St. Vith, Schoenberg en Thommen.

kanton Limburg (Limbourg) : Membach.
kanton Malmédy : Büllingen (Bullange), Bütgenbach, Elsenborn en Rocherath.

Zoals boven (zie nr 12) aangeduid, heeft de volkstelling van 1947, nog geen invloed op deze rangschikking.

HOOFDSTUK IV

Taalgroep en taalstatuut der rechtscolleges

18. — De indeling van de rechtscolleges in taalgroepen heeft tot doel, ze te rangschikken volgens de taal of de talen, die eigen zijn aan de rechtsplegingen die voor hen gevoerd worden. De taalgroep van het rechtscollege bepaalt dus welke zijn voertalen zijn.

De indeling van een rechtscollege bij een bepaalde taalgroep heeft voor gevolg:

1° dat de rechtspleging er in de regel zal geschieden in de taal of in een der talen, overeenstemmend met die taalgroep;

2° dat de magistraten en gerechtelijke ambtenaren, gehecht aan dat rechtscollege of in zijn rechtsgebied hun ambt uitoefenend, de taal overeenstemmend met die taalgroep zullen moeten kennen, en in geval het rechtscollege behoort tot een meertalige groep, in ruime mate ook tweetalig zullen moeten zijn;

3° dat zij in aanmerking komen om kennis te nemen van een zaak in de taal of in een der talen van die taalgroep, op verwijzing door een rechtscollege van een andere taalgroep.

In de artikelen 1 tot 5 heeft de wet de burgerlijke rechtscolleges van eerste aanleg ingedeeld in verschillende taalgroepen: de Vlaamse, de Waalse, de Nederlands-Franse en de Frans-Duitse taalgroepen. De indeling van de strafrechtscolleges van eerste aanleg in de artikelen 14 tot 17 geschiedt op dezelfde wijze; de krijgsraden echter worden allen door artikel 18 bij de Nederlands-Franse taalgroep ingedeeld, terwijl de indeling van de assisenhoven (art. 19) weerom aansluit bij de rangschikking op geografische grondslag van artikelen 14 tot 17.

De taalgroep van de rechtscolleges van beroep wordt in de wet niet nader bepaald. Doch, gezien artikel 24 bepaalt dat de rechter in beroep de taal die in eerste aanleg gebruikt werd moet bezigen, moeten de rechtscolleges van beroep behoren tot een taalgroep die hun toelaat alle zaken, van dewelke zij van nature in beroep kennis moeten nemen, te behandelen in de taal van de eerste rechter. Indien van het rechtsgebied van het rechtscollege in beroep slechts rechtscolleges van eerste aanleg van dezelfde taalgroep afhangen, dan zal het rechtscollege van beroep eveneens tot die taalgroep behoren. Telt men integendeel in dat rechtsgebied rechtscolleges van eerste aanleg van verschillende taalgroepen, dan zal het rechtscollege van beroep tot een meertalige taalgroep behoren, derwijze dat het geen enkele zaak moet verwijzen om taalredenen. De rechtbank van eerste aanleg, de werkrechtersraden in beroep en het hof van beroep te Brussel, alsook het krijgshof moeten kennis nemen van de zaken die in eerste aanleg hetzij in het Nederlands hetzij in het Frans behandeld werden: zij behoren tot de Nederlands-Franse taalgroep. Het hof van beroep te Luik neemt van nature kennis van Frans-, Nederlands- en Duitstalige vonnissen: het behoort tot de Frans-Nederlands-Duitse taalgroep.

Het hof van beroep te Gent neemt van nature slechts kennis van Nederlandstalige zaken; nochtans had de wetgever voorzien dat dit rechtscollege uitzonderlijk ook Franstalige zaken zou te behandelen krijgen, door de toepassing van artikel 23 (zie verder, n^{rs} 180-185) in strafzaken, van artikel 26 (zie verder, n^{r} 245) wat betreft beroep tegen scheidsrechterlijke beslissingen, en niet in het minst door het feit dat

alle zaken, ingeleid vóór het van kracht worden van de wet van 15 Juni 1935 tot in beroep moesten afgehandeld worden in de taal waarin zij ingeleid werden (art. 68 ; — zie verder, nr 70), d.w.z. ook in de Vlaamse provinciën zeer dikwijls in het Frans. Aldus werd het hof van beroep te Gent een rechtscollege van de Nederlands-Franse taalgroep. Artikel 51, § 1, bepaalt immers dat in de drie hoven van beroep kamers voor Franstalige en kamers voor Nederlandstalige rechtspleging zullen gevormd worden ; die bepaling geldt dus ook voor het hof van beroep te Gent.

Men onderscheidt de volgende taalgroepen :

1° De rechtscolleges van de Vlaamse taalgroep: diegene die gevestigd zijn in de provinciën West- en Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg, en in het arrondissement Leuven (art. 2). Daarmee zijn gelijkgesteld de rechtscolleges, gevestigd in de kantons van het arrondissement Brussel, buiten de Brusselse agglomeratie, en bestaande uitsluitend uit Vlaamse gemeenten, nl. in de kantons Asse, St. Kwintens Lennik, Vilvoorde en Wolvertem (art. 3).

Op deze regel maakt uitzondering het hof van beroep te Gent (zie verder, 3°).

2° De rechtscolleges van de Waalse taalgroep: diegene die gevestigd zijn in de provinciën Henegouwen, Namen, Luxemburg en Luik, alsook in het arrondissement Nijvel (art. 1).

Doch niet alle rechtscolleges van de provincie Luik behoren tot deze taalgroep, spijts de tekst van artikel 1, nl. de rechtscolleges van de Frans-Duitse taalgroep in het arrondissement Verviers (zie hierna, 4°), en dit van de Frans-Nederlands-Duitse taalgroep (zie hierna, 5°).

3° De rechtscolleges van de Nederlands-Franse taalgroep: diegene die gevestigd zijn in een der gemeenten van de Brusselse agglomeratie of in het kanton Halle (art. 4).

Het is wellicht een anomalie dat het kanton Halle, dat geheel zuiver Vlaams is op twee taalgrensgemeenten na, niet gelijkgesteld werd met de andere plattelandskantons van het arrondissement Brussel, bedoeld in artikel 3.

Tot deze groep behoren ook het hof van beroep te Gent, het krijgshof en de krijgsraden.

4° De rechtscolleges van de Frans-Duitse taalgroep: zij worden opgesomd in artikelen 4 en 17 ; het zijn de rechtbank van eerste aanleg en de rechtbank van koophandel te Verviers, de werkrechtersraden van Verviers en Eupen, de vredegerechten en politierechtbanken van Aubel, Eupen, Limbourg, Malmédy en St. Vith. Aan deze opsomming moet de werkrechtersraad van beroep te Luik toegevoegd worden.

5° De rechtscolleges van de Frans-Nederlands-Duitse taalgroep, namelijk het hof van beroep te Luik.

19. — Men dient evenwel de taalgroep van de rechtscolleges duidelijk te onderscheiden van hun taalstatuut. Inderdaad de overgangsbepalingen van artikelen 55 en 56, wier geldigheidsduur voor onbepaalde duur verlengd werd door de wet van 20 Juli 1939, hebben de *lex fori* der rechtbanken van de eerste, tweede en vierde taalgroep ontzenuwd, precies in die gevallen, waar de toepassing ervan aanleiding tot moeilijkheden kon geven, nl. voor de rechtscolleges van eerste aanleg, wier

rechtsgebied zich uitstrekt over de Vlaamse en de Waalse taalstreek (en de rechtscolleges zetelend in beroep bedoeld door art. 57, tweede lid) : de rechtspleging kan er, binnen de perken van artikelen 55 en 56, in een van beide talen plaats hebben.

Men mag nochtans niet zeggen, dat die rechtbanken op die wijze overgaan naar een andere taalgroep, dat b.v. het vredegerecht van Moeskroen of van Landen zou overgaan naar de Nederlands-Franse taalgroep, of het vredegerecht van Aubel naar de Frans-Nederlands-Duitse taalgroep. De rechtspleging kan er slechts geschieden in een andere taal, dan die van de taalgroep, binnen de perken van artikelen 55 en 56 en in de gevallen uitdrukkelijk in die artikelen voorzien. Aan de magistraten en gerechtelijke ambtenaren wordt uit hoofde van artikelen 55, 56 en 57, tweede lid, geen bijkomende vereiste van taalkennis gesteld ; al is het waar dat artikel 46, tweede lid, een dergelijke bepaling voor een deel reeds overbodig maakt, dan blijft toch de regel voor de rechtbanken, bedoeld door artikelen 55 en volgende inzake vereiste taalkennis, deze van de taalgroep tot dewelke zij krachtens artikelen 1 tot 5 van de wet behoren. Tenslotte staat het vast, dat de rechtbanken bedoeld door artikelen 55 en volgende niet in aanmerknig komen, om, op verwijzing door een rechtbank op grond van de wet van 15 Juni 1935 kennis te nemen van een zaak in een andere taal, dan die van haar taalgroep.

Het taalstatuut van de rechtscolleges, zoals het hier opgevat wordt, duidt dus de talen aan waarin de rechtspleging voor die rechtscolleges kan doorgaan krachtens en binnen de perken van artikelen 55 en 56. Dit begrip heeft slechts een beperkte draagwijdte, want het belangt slechts de rechtscolleges met gemengd rechtsgebied aan : deze rechtscolleges, behorend tot de Vlaamse of de Waalse taalgroep, hebben integendeel een Nederlands-Frans taalstatuut. De andere rechtscolleges kennen geen verschil tussen taalgroep en taalstatuut.

HOOFDSTUK V

Akten onderworpen aan de wettelijke taalregeling

AFDELING I. — *Akten van rechtspleging.*

20. — Alle akten van rechtspleging zijn aan de beschikkingen der wet onderworpen, zowel de mondelinge als de schriftelijke akten, en onverschillig of zij uitgaan van de magistraten, de gerechtelijke ambtenaren en de advocaten, of de particulieren. Wat deze laatsten betreft heeft de wet in zijn artikelen 30 tot 33 zo ruim mogelijk het beginsel der taalvrijheid, gehuldigd door artikel 23 van de grondwet, geëerbiedigd (zie verder, n^rs^ 155-158 en 219-222).

De akten van rechtspleging beginnen niet noodzakelijk met de dagvaarding en het is niet volstrekt nodig dat ze eindigen met het vonnis of arrest. In burgerlijke zaken zijn de akten van willige rechtspleging onderworpen aan artikel 9 van de wet (zie verder, n^rs^ 53-58). In strafzaken begint de rechtspleging bij het opsporingsonderzoek (zie verder, n^rs^ 173 en volg.). Krachtens artikel 37 zijn de akten, die uitvoering van vonnissen en arresten betreffen, zoals deze laatste aan de voorschriften der wet onderworpen; tot hoever deze akten zich uitstrekken, wordt betwist (zie verder, n^rs^ 274 en volg.).

AFDELING II. — *Buitengerechtelijke akten.*

21. — Iedere akte, die slechts betrekking heeft op een rechtspleging, waarvan het gerecht geen of nog geen kennis heeft genomen, omdat geen dagvaarding daartoe betekend werd noch een rekwest ingediend, is een buitengerechtelijke akte. Het onderscheid tussen de buitengerechtelijke akte en de akte van eigenlijke rechtspleging geeft geen aanleiding tot moeilijkheden. Het onderscheid met de akten van willige rechtspleging doet echter dikwijls betwistingen ontstaan.

De buitengerechtelijke akten, hetzij ze uitgaan van een deurwaarder, een pleitbezorger of een particulier, vallen buiten de toepassing van de wettelijke taalregeling.

Zij kunnen opgesteld worden in om het even welke taal, zelfs een vreemde taal; wanneer evenwel die akte het voorwerp moet uitmaken van een formaliteit bij een openbare overheid (registratie, overschrijving bij de hypotheekbewaarder, neerlegging ter griffie enz.) is het door de praktijk geboden er een vertaling aan toe te voegen in een van de nationale talen, bij voorkeur de streektaal van die openbare overheid (*vgl.* P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* n^r^ 1578).

22. — Aldus aanziet men als buitengerechtelijke akte, het proces-verbaal van pandbeslag zonder toelating van de rechter en het voorafgaand bevel (Vred. Halle, 23 Oct. 1936, *T. Vred.*, 1937, 238). Inderdaad, de tussenkomst van de vrederechter wordt slechts vereist voor het eigenlijk beslag, dat gewoonlijk op het pandbeslag volgt, maar een rechtspleging op zich zelf uitmaakt. Men heeft deze zienswijze bestreden (R.P.D.B., Tw. *Saisie-gagerie,* nr 124) op grond van de beschouwing dat het proces-verbaal van pandbeslag bestemd is om later deel uit te maken van een rechtspleging, die niet aan de toepassing van de wettelijke voorschriften inzake taalgebruik kan onttrokken worden. Die overweging leidt wellicht tot het besluit, dat een leemte in de wet dient aangevuld te worden, doch verandert intussen niets aan het feit, dat die akte geen deel uitmaakt van een rechtspleging voor een rechtscollege.

Moeten ook beschouwd worden als buitengerechtelijke akten :

— het exploot van derden-beslag, betekend zonder toelating van de rechter, en het exploot van tegenaanzegging aan de derde (Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 80) ;

— het bevel, dat de rechtspleging van dadelijke uitwinning voorafgaat : de eerste akte van rechtspleging is het verzoekschrift tot aanstelling van een notaris (Rb. Gent, 14 April 1937, *Jur. Comm. Fl.*, 1937, 61 ; *Rev. prat. Not.*, 1938, 672) en niet de neerlegging van de akte en het lastenkohier (*vgl. :* Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 79). De akte en het lastenkohier kunnen inderdaad gesteld zijn in een andere taal dan die, voorgeschreven voor de rechtspleging, doch precies omdat zij geen akten van rechtspleging zijn ;

— de pleegvormen, die de inleiding van het geding tot echtscheiding bij onderlinge toestemming voorafgaan, namelijk de inventaris, de regeling van de wederzijdse rechten der echtgenoten, van het verblijf van de vrouw en van de bewaring der minderjarige kinderen, de toelating van de ascendenten. Volgens sommigen is de eerste akte van rechtspleging : het proces-verbaal van verschijning voor de voorzitter der rechtbank (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* nr 826). Anderen gaan verder en betogen dat de rechtspleging pas begint met het proces-verbaal, bedoeld door artikelen 286, 287 en 288 B.W. (P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* nr 1594) ; inderdaad de rol van de voorzitter der rechtbank bij de eerste verschijning der partijen (art. 281 B.W.) blijft beperkt tot een tussenkomst van louter formele aard, om de pleegvormen de vereiste plechtigheid en waardigheid bij te brengen ; hij trekt de rechtspleging niet tot zich, het zijn integendeel de notarissen die het proces-verbaal van die verschijning opmaken ; hij leent zich alleen, als openbaar gezagdrager, tot een pleegvorm, zonder dat daardoor de zaak bij hem ingeleid is ; hij verleent noch bevel, noch toelating ;

— het proces-verbaal van neerlegging, afstand en vernietiging inzake fabrieks- en nijverheidsmerken (Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 80) ;

— de protestakten in het wissel- en zeerecht (*ib.*) ;

— de akten van afstand van de gemeenschap of de nalatenschap, de akte van aanvaarding der nalatenschap onder voorrecht van boedelbeschrijving ;

— de betekeningen die volgens de bijzondere huur- en pachtwetten vóór het aanhangig maken van een geding moeten geschieden ;

— de akten van iedere minnelijke «rechtspleging» b.v. onteigening, afpaling, deskundige opdrachten enz.

23. — Vanzelfsprekend moeten ook tot de buitengerechtelijke akten gerekend worden, de akten die door geen enkele wetsbepaling geregeld zijn en geen deel uitmaken van een rechtspleging. Het taalgebruik is dus gans vrij, wat betreft allerlei aanzeggingen, aanmaningen en betekeningen met bevel, waardoor een partij zich enkel een titel, bewijs of vermoeden wil verschaffen, allerlei processen-verbaal van vaststellingen, het proces-verbaal van verzet ten bewarende titel tegen uitbetaling, de verzoeningsrechtsplegingen voor de vrederechter wanneer zij door de wet niet geregeld zijn, enz.

AFDELING III

Akten van magistraten als openbare ambtenaren.

24. — De magistraten, en meer in het bijzonder de voorzitters der rechtbanken en de vrederechters, zijn geroepen, om in zekere akten tussen te komen, teneinde ze authenticiteit te verzekeren of ze de nodige plechtigheid bij te brengen. Zij oefenen in die aangelegenheden geen rechtsmacht uit. Die akten zijn derhalve geen akten van rechtspleging, en aldus niet onderworpen aan de bepalingen van de wet van 15 Juni 1935. Die magistraten vallen evenmin onder de toepassing van de wet van 28 Juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken, omdat zij geen bestuurlijke overheden zijn. Deze akten zijn dus inzake taalgebruik aan geen bepaalde regelen onderworpen.

25. — Onder deze akten dienen gerangschikt te worden :

— de tussenkomst van de voorzitter der rechtbank, bedoeld door artikel 281 B.W., ter zake van echtscheiding bij onderlinge toestemming (zie boven, nr 23) ;

— de eedafleggingen (Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 17) buiten de rechtspleging ;

— de akten van aanneming (*ib.*, nr 18) ;

— de verklaringen voor de vrederechter in pachtzaken (art. 1775 en 1748 B.W.).

26. — Artikel 9 van de wet van 15 Juni 1935 heeft het taalgebruik voor de familieraden uitdrukkelijk geregeld. Uit de samenhang van dit artikel blijkt, dat enkel bedoeld worden, de vergaderingen van de familieraad, die deel uitmaken van de willige rechtspleging, zoals b.v. bij ontzetting, het stellen onder gerechtelijke raadsman, enz.

In de andere gevallen, b.v. bij ontvoogding en voogdij, de verkoop van onroerende goederen bij toepassing van de wet van 12 Juni 1816, enz. komt de vrederechter enkel tussen als openbare ambtenaar, die van rechtswege voorzitter is van iedere familieraad. Op zulke vergaderingen van de familieraad is de wettelijke taalregeling niet toepasselijk.

27. — Aanvankelijk werd geoordeeld, dat de rechtspleging tot het bekomen van kosteloze rechtsbijstand, geen eigenlijke rechtspleging uitmaakt, daar de rechtscolleges hier slechts een administratieve opdracht te vervullen hebben. Thans wordt niet meer getwijfeld aan de toepasselijkheid van de wet van 15 Juni 1935 op deze rechtspleging (zie verder, nr 49).

28. — In het notarieel recht heersen belangrijke betwistingen nopens het onderscheid tussen de gerechtelijke beslissingen enerzijds en de tussenkomsten van de rechter tot machtiging of tot bescherming en controle anderzijds (zie verder, nr 36). Voor het notarieel recht is dat meningsverschil van belang, omdat de notariële akten, die de tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen betreffen, onderworpen zijn aan de voorschriften van de wet van 15 Juni 1935, terwijl de notariële akten na eenvoudige tussenkomst van de rechter met deze wet geen rekening zouden moeten houden. Deze betwisting betreft evenwel ook gans de rechtspleging, waarvan

de notariële akte slechts deel uitmaakt. Daarvan hangt onder meer af, of de rechter zelf al dan niet de beschikkingen van de taalwet moet toepassen.

Het onderscheid tussen de gerechtelijke beslissingen en de tussenkomsten van de rechter tot machtiging of tot bescherming en controle, steunt op geen enkele wettelijke grondslag. Men kan wel onderscheid maken tussen de rechter, die gebruik maakt van zijn rechtsmacht, en de rechter, die zich eenvoudig leent tot een pleegvorm, zonder enigszins de zaak tot zich te trekken. In het eerste geval verricht hij een daad van eigenlijke of willige rechtspleging, en is de wet van 15 Juni 1935 toepasselijk. In het tweede geval integendeel, treedt hij op als openbare ambtenaar, en is de wet niet toepasselijk (zie boven, nr 24). Of de rechter nu een bevel uitvaardigt, een toelating geeft of een bekrachtiging verleent, wanneer hij zulks doet oefent hij rechtsmacht uit, en moet hij zich schikken naar de voorschriften van de wet van 15 Juni 1935.

29. — Men houdt voor, dat de akte van neerlegging van een eigenhandig of mystiek testament, voorgeschreven door artikel 1007 B.W., aan de bepalingen van de wet van 15 Juni 1935 ontsnapt, omdat de voorzitter van de rechtbank enkel tussenkomt om toezicht uit te oefenen en misbruiken te voorkomen (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* nr 825), of omdat het bevelschrift van de voorzitter verleend wordt op rekwest (P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* nr 1593).

Men mag niet zeggen, dat de voorzitter der rechtbank zich ter zake eenvoudig leent tot een loutere pleegvorm, zonder de zaak tot zich te trekken. Wel integendeel, de voorzitter maakt proces-verbaal op van de neerlegging, de opening en de staat van het testament; hij kan bevelen dat een fotokopie van het testament aan het proces-verbaal zal gehecht worden; hij duidt tenslotte bij bevelschrift de notaris aan, in wiens handen het testament zal bewaard blijven. Hier treedt de voorzitter op als drager van rechtsmacht, en is artikel 9 van de wet toepasselijk.

Zo beweert men eveneens dat de verkoop bij dadelijke uitwinning aan de voorschriften inzake taalgebruik ontsnapt, omdat de voorzitter van de rechtbank enkel veiligheidshalve tussenkomt: hij kan slechts toezicht uitoefenen over de regelmatigheid van de rechtspleging, vermits de schuldenaar in de akte zelf onherroepelijk mandaat heeft gegeven om te verkopen. Terecht wordt deze mening bestreden, door eenvoudig te wijzen op het feit dat de verkoop op dadelijke uitwinning niet anders kan geschieden dan krachtens het bevel van de voorzitter, die dus wel degelijk gebruik maakt van rechtsmacht (P.B., *l.c.,* nr 1597; — R.P.D.B., *l.c.,* nr 827bis). De rechtspraak volgt trouwens deze laatste zienswijze (Rb. Gent, 14 April 1937, *Jur. Comm. Fl.,* 1937, 61; *Rev. prat. Not.,* 1938, 672).

Men houdt ook voor dat de toelating tot verkopen, door de voorzitter der rechtbank op verzoekschrift verleend, aan geen taalvoorschriften onderworpen is, omdat de voorzitter niets beveelt, doch enkel machtigt (P.B., *l.c.,* nr 1591; — R.P.D.B., *l.c.,* nr 828). Er werd zoëven op gewezen, dat deze zienswijze moet verworpen worden.

Om dezelfde reden is de toelating tot openbare verkoop van onroerende goederen toebehorend aan minderjarigen en onbekwamen, te geven door de voorzitter van de rechtbank, een gerechtelijke akte (P.B., *l.c.,* nrs 1585 en 1586), evenals de toelating tot beslag op goederen van foorkramers (*anders:* Van Hoorebeke, *o.c.,* nr 80), en de toelating tot bewarend beslag op schepen en in handelszaken.

Afdeling IV

Bestuurlijke akten van de gerechtelijke overheden en diensten.

30. — Artikel 1 van de wet van 28 Juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken zegt dat die wet toepasselijk

is onder meer op de parketten en op de rijkswacht. De opsomming van artikel 1 is evenwel slechts exemplatief. Derhalve neemt men aan, dat de voorschriften van de bestuurlijke taalwet toepasselijk zijn op de bestuurlijke akten van de gerechtelijke overheden, van de politie, van de griffies, van de gerechtelijke politie der parketten, van de openbare veiligheid en van de andere gerechtelijke diensten (R.P.D.B., Tw. *Langues,* I, *Administration,* nr 8).

Om na te gaan of de wet van 28 Juni 1932, dan wel die van 15 Juni 1935 toepasselijk is op een bepaalde akte, houdt men hoofdzakelijk rekening met de aard van de akte. Is zij van bestuurlijke aard, dan is in elk geval de bestuurlijke taalwet toepasselijk, ook wanneer de akte uitgaat van het gerecht. Is zij van gerechtelijke aard, dan wordt de wet van 15 Juni 1935 toegepast, op voorwaarde nochtans dat zij een akte van rechtspleging weze. Enkel wanneer ernstige twijfel bestaat nopens de aard van de akte, zal men zich laten leiden door de bestuurlijke of gerechtelijke functie van diegene van wie de akte uitgaat (Administratief Lexicon, Tw. *Gebruik der Talen in Bestuurszaken,* nrs 10 en 11).

31. — De voorschriften van de wet op het taalgebruik in bestuurszaken zijn aldus toepasselijk op :

— de mededelingen van de magistraten van het parket (Van Durme, *o.c.,* nr 102 ; Schuind, *Droit Criminel,* II, blz. 420) ;
— de mededelingen van het parket aan de tuchtkamers van notarissen (P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* nr 4037) ;
— de mededelingen betreffende het inwendig beheer van de parketten, zelfs wanneer zij de rechtspleging betreffen, de nota's betreffende de overdracht van een document en de inlichtingsbulletins (Marchal & Jaspar, *Droit Criminel,* II, nr 1939) ;
— de veroordelingsbladen verstrekt door de parketten (Administratief Lexicon, Tw. *Gebruik der Talen in Bestuurszaken,* nr 11) ;
— inzake eerherstel (zie verder, nr 234) : de attesten, afgeleverd door de gemeentebesturen, de vrederechter, het moreel verslag van het bestuur van een strafinrichting, de verklaring van de ontvanger der geldboeten (H. Bekaert, *La réhabilitation en matière pénale, Nov., Procédure Pénale,* II, 2, nr 156), en na het arrest het bericht tot de burgemeester (*o.c., n*r 158 ; — R.P.D.B., Tw. *Réhabilitation pénale,* nr 83).

32. — De taal die de gerechtelijke overheden en diensten moeten gebruiken voor hun bestuurlijke akten wordt geenszins bepaald door de taalgroep of het taalstatuut van het rechtscollege waarvan zij afhangen. Alleen de streektaal van de plaats waar deze overheden en diensten hun zetel hebben komt hier in aanmerking.

Zijn zij gevestigd in de Vlaamse taalstreek, dan gebruiken zij het Nederlands ; zijn zij gevestigd in de Waalse taalstreek, dan gebruiken zij het Frans (Wet 28 Juni 1932, art. 1, §§ 1 en 2).

De gerechtelijke diensten en overheden, gevestigd in de Brusselse agglomeratie, gebruiken het Frans of het Nederlands, overeenkomstig de voorschriften van het koninklijk besluit van 11 Januari 1933 (zie R.P.D.B., Tw. *Langues,* I, *Administration,* nr 34) :

— in de zaken ingeleid door particulieren of zaken van individuele aard, ingeleid door het personeel dat afhangt van de gerechtelijke diensten en overheden, wordt de taal, door die particulieren of personeelsleden gebruikt of aangevraagd, gebezigd ;
— in de zaken die gelocaliseerd of localiseerbaar zijn in de Vlaamse of in de Waalse taalstreek, wordt respectievelijk het Nederlands en het Frans gebruikt ;

— in de zaken, die zowel een gemeente van de Brusselse agglomeratie aanbelangen als gemeenten van de een of de andere taalstreek, wordt de taal van deze streek gebruikt ;
— in de zaken, die zowel gemeenten van de Brusselse agglomeratie, als gemeenten uit beide taalstreken aanbelangen, wordt de taal gebruikt van de gemeente, waarvan de zaak is uitgegaan ;
— in de zaken, die uitsluitend gemeenten van de Brusselse agglomeratie betreffen, wordt de taal gebruikt, die door deze gemeenten gekozen werd voor hun inwendige dienst, krachtens artikel 2, § 1 van de bestuurlijke taalwet. Al deze gemeenten hebben tot heden alleen het Frans verkozen, op één uitzondering na, namelijk de gemeente Evere, die beide talen voor haar inwendige dienst aangenomen heeft ;
— de dienstorders en mededelingen die gans het personeel aanbelangen, worden in beide talen gesteld.

Hun betrekkingen met andere overheden worden als volgt geregeld (*o.c.*, n^r^ 35) :
— met ondergeschikte of lagere diensten en overheden : gebruik van de taal, door de wet aan die diensten opgelegd ;
— met gelijkaardige diensten of met andere plaatselijke en gewestelijke diensten van de Staat of die van de Staat afhangen ; wanneer zij gevestigd zijn in dezelfde taalstreek, in de taal van deze streek, die trouwens ook de streektaal is van de gerechtelijke overheid of dienst ; wanneer zij gevestigd zijn in een andere taalstreek, naar keuze in het Nederlands of in het Frans ;
— met gemeenten van de Brusselse agglomeratie : in de taal van de streek, waarin de gerechtelijke overheid of dienst zetelt ;
— met de gemeenten : in de taal van de gemeente.

De betrekkingen van de gerechtelijke overheden en diensten, gevestigd in de Brusselse agglomeratie, met andere overheden worden als volgt geregeld (*o.c.*, n^r^ 36) :
— met gemeenten, overheden en diensten in de Vlaamse of Waalse taalstreek, respectievelijk in het Nederlands en het Frans ;
— met andere diensten en overheden, in de taal gekozen door de gemeente, waarin de gerechtelijke overheid of dienst gevestigd is.

De berichten en mededelingen tot het publiek moeten gesteld worden in de taal van de gemeente, tot dewelke zij gericht zijn. Zij moeten echter in beide talen gesteld worden in de gemeenten van de Brusselse agglomeratie en in de gemeenten met een taalminderheid van tenminste 30 % (*o.c.*, n^rs^ 37-40).

In hun betrekkingen met de particulieren gebruiken de gerechtelijke overheden en diensten de taal van hun inwendige dienst, tenzij zij verkiezen de taal te bezigen, door de particulier gebruikt. In de gemeenten van de Brusselse agglomeratie, gebruiken zij altijd de taal, gebezigd of aangevraagd door de particulier (*o.c.*, n^rs^ 41-44).

Uit wat voorafgaat blijkt, dat b.v. de bestuurlijke bescheiden van de griffie van het vredegerecht te Moeskroen, alhoewel dit rechtscollege behoort tot de Vlaamse taalgroep, in het Frans moeten gesteld worden, en dat de betrekkingen van bestuurlijke aard tussen het parket van Hoei en de politiecommissaris of Rijkswacht van Landen in het Nederlands moeten geschieden.

De aandacht dient nog gevestigd te worden op het zonderlinge feit, dat de taalstreken, zoals zij omschreven worden door de wet van 28 Juni 1932, niet geheel overeenstemmen met de taalstreken, zoals de wet van 15 Juni 1935 ze opvat. De bestuurlijke taalstreken worden bepaald door de uitslagen van de volkstelling van 1947, terwijl de taalstreken, bedoeld door de gerechtelijke taalwet, nog steeds bepaald worden door het koninklijk besluit van 11 September 1935 (zie boven, n^r^ 12).

33. — De wet van 15 Juni 1935 heeft zich echter op één punt bezig-gehouden met bestuurlijke akten van de magistratuur. Artikel 39 regelt namelijk het taalgebruik voor de algemene vergaderingen der rechtscolleges. Hier geldt weerom als maatstaf, behalve voor het hof van verbreking en het hof van beroep te Brussel : de taalstreek van de gemeente, waarin de rechtbank of het hof zetelt.

De hoven en rechtbanken, behalve het hof van verbreking en het hof van beroep te Brussel, gebruiken voor hun algemene vergaderingen de taal, voorgeschreven door de wet van 28 Juni 1932 aan de plaatselijke besturen van hun zetel. De regel is toepasselijk op alle algemene vergaderingen, of zij openbaar zijn of niet (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r 115). Voor het hof van beroep te Gent en voor de rechtbanken in het Vlaamse land zal het Nederlands gebruikt worden, en voor het hof van beroep te Luik en voor de rechtbanken in Wallonië het Frans, niet op grond van hun taalgroep of -statuut, maar omdat zij hun zetel hebben respectievelijk in de Vlaamse en in de Waalse taalstreek.

De rechtbank van Brussel zal, voor haar algemene vergadering, uitsluitend het Frans gebruiken, omdat de plaatselijke staatsdiensten en de gemeentelijke besturen te Brussel enkel het Frans als diensttaal hebben (zie boven, n^r 29).

Het hof van verbreking en het hof van beroep te Brussel gebruiken voor hun openbare algemene vergaderingen, geregeld door de wet van 16 Juni 1869, artikel 222, het een jaar het Frans, het ander jaar het Nederlands. Hier zijn alleen bedoeld de openingsterechtzittingen van elk jaar, waarop door de Procureur-Generaal de openingsrede gehouden wordt (R.P.D.B., Tw. *Ministère Public,* n^r 87). De andere algemene vergaderingen van beide hoven zijn aan geen wettelijke taalregeling onderworpen.

Afdeling V. — *Notariële akten.*

34. — In principe zijn de notariële akten niet onderworpen aan de bepalingen van de wet op het taalgebruik in gerechtszaken. De notaris is immers geen agent van de rechtspleging ; nergens zeggen de voorbereidende werken, noch de bepalingen zelf van de wet, dat de notariële akten in principe aan taalvoorschriften zouden onderworpen zijn (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* n^rs 808, 814 ; — P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* n^rs 1573, 1582 en 1583). De bestuurlijke taalwet van 28 Juni 1932 is er evenmin op toepasselijk, vermits de notarissen geen bestuurlijke overheden of ambtenaren zijn (P.B., *o.c.,* n^r 1580).

De partijen kiezen dus vrij de taal, waarin de akte zal opgesteld worden, bij toepassing van artikel 23 van de grondwet en overeenkomstig de bij ons ingeburgerde traditie. Zij mogen zelfs een andere taal kiezen, dan diegene die in de streek gebruikelijk is. Zij mogen zelfs een vreemde taal kiezen, wanneer de notaris deze verstaat, zelfs voor een openbaar testament. De taalvrijheid, gehuldigd door artikel 23 van de grondwet, is inderdaad niet beperkt tot de nationale talen (P.B., *o.c.,* n^rs 1573-1577). Wanneer de akte gesteld is in een vreemde taal zal de ontvanger van registratie evenwel van de notaris kunnen vereisen, dat hij een vertaling in een nationale taal voegt bij de akte ; Franstalige en Nederlandstalige akten wordt in gans het land zonder vertaling geregistreerd (P.B., *o.c.,* n^r 1578) ; het Duits wordt in dit opzicht gelijkgesteld met een vreemde taal.

35. — De notaris mag evenwel geen akte verlijden in een taal, die hij niet kent. Zijn beroepsplichten gebieden hem in zulk geval te weigeren zijn ambt te verlenen. Volgens de heersende mening is het hem niet geoorloofd, een beroep te doen op een vertaler. De akte opgesteld met medewerking van een vertaler heeft geen waarde. Inderdaad de notaris moet de wil van

de partijen vastleggen en niet de gezegden van een tolk (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* n^rs^ 230bis, 677, 793-795 ; — P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* n^rs^ 994-995).

De notaris mag echter zelf optreden als vertaler ten behoeve van de partijen die de taal van de akte niet zouden begrijpen. Hij is de natuurlijke vertaler van de betrokken partijen.

Volgens de practici moeten de getuigen, die optreden bij het verlijden van een akte, de taal van de akte niet machtig zijn. In de rechtspraak heerst de tegenovergestelde mening (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* n^rs^ 727 en 734).

36. — De vraag wordt in notariële middens betwist, of de notariële akte betreffende de tenuitvoerlegging van een vonnis of arrest, in de wettelijke taal van de rechtspleging moet gesteld worden krachtens artikel 37 van de wet van 15 Juni 1935.

Men neemt wel eensgezind aan, dat zij ontsnapt aan de toepassing van ieder taalvoorschrift, wanneer de partijen verklaren over te gaan tot de vrijwillige tenuitvoerlegging van het vonnis of arrest (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* n^r^ 806 ; — P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* n^r^ 1584). Die mening komt zeer betwistbaar voor, tenminste voor wat betreft de zgn. tenuitvoerlegging in de willige rechtspleging, die immers altijd vrijwillig geschiedt (zie verder, n^r^ 57).

Volgens een eerste mening is artikel 37 nooit toepasselijk op notariële akten. De wet zegt het niet ; ook de voorbereidende werken van de wet zwijgen erover. De grondwetgever heeft bij het opstellen van artikel 23 van de grondwet zeker niet gedacht, de taal van de notariële akten vatbaar te maken voor een dwingende wettelijke regeling. De notaris is noch magistraat, noch ambtenaar belast met de tenuitvoerlegging van de gerechtelijke beslissingen. De notariële akte is geen gerechtelijke akte. De notaris kan niet verplicht worden een taal te gebruiken die hij niet kent (P.B., *o.c.,* n^rs^ 1582-1583 ; — R.P.D.B., *o.c.,* n^r^ 808).

Volgens een tweede mening is artikel 37 toepasselijk op de akten, die de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing betreffen, doch niet op de akten die alleen volgen op die beslissing, b.v. een inventaris, die niet bevolen wordt door de rechter, of de dadelijke uitwinning (P.B., *o.c.,* n^r^ 1583 ; — R.P.D.B., *o.c.,* n^rs^ 810 en 816).

Volgens een derde mening moet men onderscheid maken tussen gerechtelijke beslissingen gewezen op dagvaarding en die gewezen op verzoekschrift. De akten van tenuitvoerlegging betreffende de eerste zijn onderworpen aan het voorschrift van artikel 37 ; de andere niet. De vonnissen op verzoekschrift veroordelen noch bevelen, zij laten enkel toe. De medewerking van alle partijen is voor de tenuitvoerlegging vereist. Zulk vonnis verwerft geen kracht van gewijsde. De rechter mag het intrekken op verzoek van de partijen (P.B., *o.c.,* n^r^ 1585 ; — Jean Baugniet, *La loi du 15 juin 1935 sur l'emploi des langues en matière judiciaire et le notariat, Rev. prat Not.,* 1936, n^r^ 129). Aldus zou niet onderworpen zijn aan artikel 37, de tenuitvoerlegging van het vonnis dat de beslissing van de familieraad bekrachtigt tot verkoop van onroerende goederen, toebehorend aan minderjarigen ; de veiling of verdeling bevolen bij vonnis, en de tenuitvoerlegging van het vonnis van

bekrachtiging van het onroerend beslag zouden integendeel wel onder toepassing vallen van de taalwet.

Volgens een vierde mening is artikel 37 toepasselijk op alle notariële akten, die de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing betreffen of eenvoudig op deze beslissing volgen, en dit zonder onderscheid te maken tussen de beslissingen op dagvaarding en deze op verzoekschrift (R.P.D.B., *o.c.*, n^r^ 809 ; — P.B., *o.c.*, n^r^ 1583). De wet zou dus toepasselijk zijn op de inventaris na zegellegging, op de verkoop van onroerende goederen overeenkomstig de wet van 12 Juni 1816, op de neerlegging van een eigenhandig of mystiek testament, op de verkoop op dadelijke uitwinning, op de verkoop na onroerend beslag, enz.

37. — In de praktijk komen deze betwistingen evenwel niet tot hun recht.

De notarissen zijn beroepshalve gehouden tot voorzichtigheid. In geval van twijfel kiezen zij de zekerste oplossing en passen artikel 37 toe (R.P.D.B., *o.c.*, n^r^ 813 ; — P.B., *o.c.*, n^rs^ 1587 en 1599). De taalvrijheid, gehuldigd door artikel 23 van de grondwet, biedt hun geen onbeperkte waarborgen : men moet dit artikel uitleggen volgens de bedoelingen die de wetgever zou gehad hebben indien hij thans leefde ; de notarissen zijn ook openbare ambtenaren ; de rechtbanken en hoven moeten artikel 37 toepassen op de notariële akten, zelfs wanneer dit indruist tegen de grondwet (R.P.D.B., *o.c.*, n^r^ 811).

Anderzijds ontsnapt de tenuitvoerlegging der gerechtelijke beslissingen in veel gevallen aan het toezicht van de rechter, en derhalve ook aan de nietigheid van artikel 40 (zie verder, n^r^ 282).

38. — Als practische gedragslijn wordt de notarissen voorgehouden artikel 37 in elk geval toe te passen, wanneer de notariële akte een uitgesproken akte van tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing uitmaakt (R.P.D.B., *o.c.*, n^r^ 815 ; — *Rev. not.*, 1936, 127 ; — *Ann. not.*, 1936, 152). Doch men handhaaft dikwijls het onderscheid tussen een eigenlijk vonnis en de tussenkomst van de rechter tot machtiging of tot bescherming en toezicht (R.P.D.B., *o.c.*, n^r^ 816 ; — P.B., *o.c.*, n^rs^ 1597 en 1598) en soms ook het onderscheid tussen gerechtelijke beslissingen op dagvaarding en die op rekwest (P.B., *o.c.*, n^rs^ 1591 en 1593 ; — R.P.D.B., *o.c.*, n^r^ 828).

Dat die gedragslijn aan duidelijkheid te wensen overlaat, en tot tegenstrijdigheden leidt hoeft geen betoog.

Er werd reeds uiteengezet (zie boven, n^r^ 28), dat het voorgesteld onderscheid tussen gerechtelijke beslissingen en gerechtelijke tussenkomsten tot machtiging of toezicht niet kan verantwoord worden.

Het onderscheid tussen de gerechtelijke beslissingen op dagvaarding en die op rekwest dient integendeel wel onthouden te worden. Op de eerste is artikel 37 toepasselijk, op de tweede artikel 9 dat gans de willige rechtspleging betreft (zie verder, n^rs^ 55, 259).

In elk geval is de notariële akte gebonden door de wettelijke taalvoorschriften, hetzij zij de tenuitvoerlegging betreft van vonnissen en arresten, hetzij zij deel uitmaakt van de willige rechtspleging.

HOOFDSTUK VI

In de rechtspleging gebruikelijke talen

39. — De Belgische rechtspleging geschiedt hetzij in het Nederlands, hetzij in het Frans, hetzij in het Duits. Zij aanvaardt dus het bestaan van drie nationale talen.

In dit opzicht verschilt de wet van 15 Juni 1935 niet van de wet op het gebruik van de talen in het onderwijs van 14 Juli 1932. Op de Duitstalige streek is hetzelfde beginsel als in de Vlaamse en de Waalse streken toepasselijk : streektaal, onderwijstaal (R.P.D.B., Tw. *Langues,* III, n^r^ 156).

Doch de bestuurlijke taalwet van 28 Juni 1932 en de wet op het gebruik der talen in het leger van 30 Juli 1938 kennen slechts twee nationale talen, het Nederlands en het Frans (R.P.D.B., Tw. *Langues,* I, n^r^ 3, en II, n^rs^ 134 en volg.).

40. — In principe worden de drie nationale talen in de rechtspleging op gelijke voet behandeld. Er zijn nochtans uitzonderingen.

De verwijzing op grond van artikel 57 moet door de Waalse rechtscolleges van beroep steeds bevolen worden ; de gelijkaardige Vlaamse rechtscolleges integendeel mogen de zaak weerhouden en de rechtspleging in het Frans voortzetten (zie verder, n^r^ 246).

Dat het Duits slechts voor wel bepaalde rechtscolleges gebruikelijk is, neemt niet weg dat deze taal een nationale taal van de rechtspleging is (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.,* n^r^ 21). Ook het Nederlands en het Frans zijn slechts gebruikelijk voor wel bepaalde rechtscolleges.

Dat het Duits een nationale taal is, brengt mee, dat een verklaring of getuigenis mag aanhoord en geakteerd worden in de rechtspleging zonder vertaling, telkens wanneer de betrokken magistraten het Duits machtig zijn, in om het even welke rechtspleging voor om het even welk Belgisch rechtscollege (Luik 22 Juni 1938, *Pas.,* 1939, II, 63 ; *J.T.,* 1939, 113 ; *P.P.,* 1939, 162 ; *Jur. Liège,* 1938, 257 ; — zie verder, n^r^ 156).

In verschillende opzichten wordt het Duits echter op ongelijke voet behandeld ten opzichte van de andere twee nationale talen :

— er kan geen rechtspleging in het Duits gevoerd worden voor het hof van verbreking (zie verder, n^rs^ 254-257) ;

— evenmin voor de assisenhoven (zie verder, n^r^ 213) ;

— evenmin voor de krijgsraden (zie verder, n^r^ 210) ;

— men is nooit verplicht in het Duits te pleiten (zie verder, n^rs^ 164 en 228) ;

— het hof van beroep te Luik mag in een Duitse rechtspleging zijn arrest in het Nederlands of het Frans vellen (zie verder, n^r^ 258) ;

— in burgerlijke zaken kan op grond van artikel 7 de verwijzing niet gevraagd worden naar een Duitstalig rechtscollege (zie verder, n^r^ 131) ;

— de taalwijziging op grond van artikel 23 kan niet gevraagd worden in een Duitstalige strafrechtspleging, noch ingeroepen worden om de Duitstalige rechtspleging te bekomen (zie verder, n^r 180).

41. — Het vrij taalgebruik van de particulieren, gewaarborgd door artikel 23 van de grondwet, wordt bevestigd door artikelen 30-32 van de wet. De particulieren gebruiken naar goeddunken een der drie nationale talen of een vreemde taal (zie n^rs 10, 155, 156, 219, 220).

Zij kunnen in het geding stukken gebruiken, ongeacht de taal waarin zij gesteld zijn, mits er evenwel een vertaling bij te voegen, wanneer de rechter deze niet verstaat (Van Roye, *Manuel de la Partie Civile,* n^r 263).

Notariële en buitengerechtelijke akten kunnen eveneens gesteld worden in om het even welke nationale of vreemde taal (zie boven, n^rs 21 en 34).

42. — De vreemdelingen genieten en zijn onderworpen aan dezelfde taalvoorschriften in gerechtszaken als de Belgen. Slechts in het geval van artikel 5 en 17 wordt de Belgische nationaliteit vereist, nl. om de Duitse rechtspleging te kunnen bekomen, wanneer de rechtspleging voor de rechtscolleges van de Frans-Duitse taalgroep in het Frans begonnen werd (zie verder, n^rs 152, 205 en 207).

HOOFDSTUK VII

Rechtsvergelijking

43. — De taalregeling in de Zwitserse rechtspleging mist de strakheid, die onze wet van 15 Juni 1935 kenmerkt.

Artikel 116 van de grondwet zegt dat er vier nationale talen zijn (het Duits, het Frans, het Italiaans en het Rhetoromaans) en drie officiële talen (het Duits, het Frans en het Italiaans).

De federale wet van 16 December 1943 op de gerechtelijke inrichting, artikel 1, bepaalt, dat de rechters en plaatsvervangende rechters in de federale rechtbank te Lausanne verkozen worden door de Bondsvergadering, die hierbij er moet voor zorgen dat de drie officiële talen vertegenwoordigd zijn.

De wet vereist geen evenredige vertegenwoordiging van iedere taalstreek. Iedere rechter bedient zich van zijn taal en van de anderen wordt verondersteld dat zij die verstaan (Dumon F., *Overzicht van de rechterlijke organisatie in Zwitserland, T. Best.*, 1948, blz. 12). De arresten van de federale rechtbank worden gesteld in de officiële taal, waarin de zaak onderzocht werd, en, bij gebrek aan onderzoek, in de taal van de bestreden beslissing. Uitzonderlijk mag hiervan afgeweken worden, gezien de taal door de partijen gebruikt voor de federale rechtbank. Wanneer de federale rechtbank in eerste en laatste aanleg zetelt, wordt het arrest geveld in de officiële taal van de partijen ; gebruikten zij een verschillende taal, dan geldt in principe de taal van de verweerder ; zijn er verschillende verweerders, dan wordt het arrest opgesteld in iedere officiële taal, die door de verweerders gebruikt werd (Reglement van de federale rechtbank, 21 October 1944, art. 19).

Voor het overige gebruiken rechter en partijen in burgerlijke zaken naar keuze één der drie officiële talen ; desnoods wordt een beroep gedaan op een tolk voor de vertaling van de mondelinge en schriftelijke rechtspleging (Federale wet op de burgerlijke rechtspleging voor de federale rechtbank van 22 November 1850, art. 80).

In de federale rechtbank voor verzekeringen te Luzern worden de rechters door de Bondsvergadering aangeduid, op zulke wijze dat de drie officiële talen vertegenwoordigd zijn (Dumon F., *o.c.*).

De federale strafrechtspleging kent een even soepel taalgebruik (Federale wet van 15 Juni 1934 op de strafrechtspleging). De criminele kamer van de federale rechtbank bestaat uit drie rechters, onder wie de drie officiële talen vertegenwoordigd zijn (art. 1). Het assisenhof bestaat uit de criminele kamer en twaalf gezworenen, verkozen voor ieder van de drie arrondissementen van assisen : het eerste arrondissement omvat de Franse en Italiaanse kantons, alsook de Frans- of Italiaanstalige delen van andere kantons ; het tweede en het derde arrondissement omvatten de Duitstalige kantons en gewesten (art. 3). Voor het assisenhof geschiedt de rechtspleging in de taal van de gezworenen, voor het federaal penaal hof integendeel de taal van de beschuldigde, indien hij een der drie officiële talen spreekt, ofwel de taal aangeduid door de voorzitter, in twijfelachtige gevallen of wanneer er verschillende beschuldigden zijn met verschillend taalgebruik (art. 97). De procureur-generaal gebruikt steeds naar keuze een der drie officiële talen. Hij heeft voor elk der drie taalstreken een plaatsvervanger (art. 16). Voor elk der drie taalstreken benoemt de federale rechtbank bovendien een onderzoeksrechter en twee plaatsvervangers (art. 13). Voor het overige gebruikt iedereen de officiële taal van zijn keuze ; desnoods wordt een beroep gedaan

op een vertaler. De belangrijke verklaringen worden in de processen-verbaal opgetekend in de taal waarin zij afgelegd worden (art. 98).

Het taalgebruik in de rechtspleging is aan geen dwingende regeling onderworpen. Magistraten, advocaten en particulieren gebruiken om het even welke officiële taal ; alle betrokkenen zijn min of meer twee- of drietalig ; en is dat niet het geval, dan doet men een beroep op een tolk. De taalregeling in de federale gerechtszaken is meer bekommerd om de gerechtelijke inrichting, die uiteraard moet beantwoorden aan de taalkundige verscheidenheid van de Zwitserse bevolking.

De kantonale rechtspleging in de drie Duits-Franse kantons houdt zich haast niet bezig met het taalgebruik. In het kanton Bern kan de rechtspleging in het Frans of in het Duits geschieden (Kantonaal wetboek van rechtsvordering, art. 106) ; voor de lagere rechtbanken wordt het Duits in de Duitse streken en het Frans in de Franse streken gebruikt ; in beroep gebruikt men om het even welke van beide talen. Het kanton Freiburg erkent ook die twee talen voor de rechtspleging : de geschillen « van de Duitse streek » worden voor de lagere rechtbanken in het Duits beslecht, die « van de Franse streek » in het Frans, en die « van de gemengde plaatsen » in een van beide talen volgens de overeenkomst van partijen of bij beslissing van de rechter ; in de kantonale rechtbank wordt in principe het Frans gebruikt ; wanneer men houdt aan de Duitse rechtspleging moet men de rechter 24 uur op voorhand verwittigen (Kantonaal wetboek van Rechtsvordering, art. 136). Voor het kantonale rechtscollege van Wallis gebruikt iedereen Duits of Frans naar eigen keuze ; de rechter kan, zo hij het nodig acht, een beroep doen op een tolk (Kantonaal wetboek van Rechtsvordering, art. 672).

44. — De taalregeling in de Zuidafrikaanse rechtspleging is eenvoudig.

Artikel 134 van de Zuid-Afrika-wet van 1909 noemt als ambtelijke talen : het Engels en het Hollands (met inbegrip van het Afrikaans).

Alle magistraten, zoals trouwens alle ambtenaren, moeten beide talen kennen. In de rechtspleging gebruikt men naar keuze een van beide talen, of deels de een, deels de andere. In strafzaken wordt het vonnis geveld in de taal van de betichte. In burgerlijke zaken wordt de taal gebezigd die de partijen gebruiken, of, wanneer zij verschillende talen gebruiken, één van beide talen.

45. — In het Groot-Hertogdom Luxemburg wordt in de rechtspleging het Frans of het Duits gebruikt zonder enige beperking, noch voor partijen, noch voor de rechter.

De oude tekst van artikel 29 van de grondwet luidde : « Het gebruik van het Frans en het Duits is vrij. Het gebruik van deze talen kan door de wet niet beperkt worden ». Sinds de grondwetsherziening van 1948 luidt dit artikel : « De wet regelt het gebruik der talen in bestuurs- en gerechtszaken ». Intussen blijft evenwel de traditionele taalvrijheid voortbestaan.

46. — De soepelheid van de buitenlandse wetgeving inzake taalgebruik in de rechtspleging steekt schril af tegen het dwingend karakter van onze wet van 15 Juni 1935. Dat verschil is hoofdzakelijk aan twee oorzaken te wijten : de ruime persoonlijke twee- of meertalenkennis en de afwezigheid van een taalstrijd in die landen.

Met procureur-generaal Hayoit de Termicourt (*Beschouwingen,* blz. 39-42) mag gewezen worden op het feit dat een tweetalige rechtspleging geenszins in strijd zou geweest zijn met de tradities in de Nederlandse provinciën, maar dat de ééntaligheid in de Belgische rechtspleging werd opgedrongen door het gebrek aan de kennis van het Nederlands bij de Franstalige Belgen. Van Vlaamse zijde werd trouwens gestreefd naar een algemene tweetaligheid, zowel in gerechtszaken als op het bestuurlijk gebied. In Zwitserland en Luxemburg is de kennis van de nationale of officiële talen zo

verspreid, dat men overal eenvoudig een beroep moet doen op de goede wil van alle betrokkenen, opdat niemand in de rechtspleging zou gehinderd worden door een wettelijk verplicht taalgebruik.

Onze wet van 15 Juni 1935 draagt ook de sporen van een jarenlange taalstrijd, of beter gezegd van een moeizame ontvoogding van één der nationale kultuurgemeenschappen. De wet moest een gebroken evenwicht herstellen, en niet zoals elders traditioneel gegroeide gewoonten bevestigen. Vandaar de preciesheid en het drakonisch karakter van onze gerechtelijke taalwetgeving. Dat ter zake geen plaats was voor soepelheid bewijst de algemene kritiek tegen de onbestaande of gebrekkige toepassing van de andere taalwetten, die het sluitstuk van artikel 40 ontberen (zie : H. Fayat, *Letter en geest van de taalwetgeving, T. Best.*, 1954, blz. 343).

TITEL II

TAALGEBRUIK VOOR DE BURGERLIJKE RECHTSCOLLEGES IN EERSTE AANLEG

HOOFDSTUK I

Toepassingsgebied der wettelijke voorschriften

AFDELING I

Toepassingsgebied volgens de aard van het rechtscollege.

47. — De titel van het eerste hoofdstuk der wet van 15 Juni 1935 is niet zeer duidelijk. Taalgebruik voor de burgerlijke en handelsrechtbanken van eerste aanleg kan betekenen, dat van de burgerlijke rechtscolleges enkel de rechtbanken van eerste aanleg worden bedoeld, of nog dat de rechtbanken van eerste aanleg altijd, zelfs wanneer ze in beroep zetelen, aan de beschikkingen van dit hoofdstuk onderworpen zijn. Beide interpretaties zijn verkeerd.

Uit de voorbereidende werken (Aanvull. verslag Marck, *o.c.*, blz. 1 ; — Verslag Declercq, *o.c.*, blz. 12) blijkt dat de wetgever volgende rechtscolleges heeft beoogd : « de vredegerechten, de rechtbanken van koophandel, de scheidsrechterlijke instellingen met publiek karakter en, in zover zij niet in beroep uitspraak doen, de werkrechtersraden en de rechtbanken van eerste aanleg ».

48. — Aldus zullen de vredegerechten en de rechtbanken van koophandel altijd onder toepassing van het eerste hoofdstuk der wet vallen, de rechtbanken van eerste aanleg enkel wanneer zij niet in beroep zetelen. De werkrechtersraden zijn er eveneens aan onderworpen met uitsluiting van de werkrechtersraden van beroep.

49. — Wanneer de wet spreekt van « rechtspleging voor de rechtbanken », dan dient men onder die termen te verstaan, niet enkel de gewone rechtspleging voor de rechtbanken zelf, maar ook de rechtspleging voor de voorzitter der rechtbank of voor de verzoeningsburelen der werkrechtersraden.

De voorbereidende werken der wet (Aanvull. verslag Marck, *o.c.*, blz. 1 ; — Verslag De Clercq, *o.c.*, blz. 12) laten niet toe te betwijfelen dat het Bureel van

gerechtelijke bijstand eveneens onder het woord « rechtbank » begrepen wordt. Het is dus ten onrechte dat gevonnist werd, dat de burelen van gerechtelijke bijstand geen wettelijke taalregeling kennen (aldus: Rb. Gent, 30 Nov. 1938, *J.T.*, 1939, 115 ; *P.P.*, 1939, 164 ; *Jur. Comm. Fl.*, 1938, 204 ; *Rev. Adm.*, 1939, 114 ; — Grunzweig, *L'Emploi des langues en matière d'assistance judiciaire, B.J.*, 1936, 606). Deze mening steunde op de overweging, dat de voorbereidende werken der wet van 29 Juni 1929 op de gerechtelijke bijstand laten uitschijnen « dat de burelen van gerechtelijke bijstand geen eigenlijke tak van de rechtsmacht uitmaken » en behoren tot de louter administratieve opdrachten van de rechtscolleges. Doch het komt er hier niet op aan, te onderzoeken of zij een tak van de rechtsmacht vormen volgens de wetgever van 1929, maar wel of de wetgever van 1935 ze begreep onder de term « rechtscolleges », en dit was onbetwistbaar het geval. Sindsdien besliste de rechtspraak dan ook, dat de burelen van gerechtelijke bijstand aan de wet van 15 Juni 1935 onderworpen zijn (Gent, 12 Juli 1939, *R.W.*, 1939-40, 469). Van Lennep (*Belgisch burgerlijk procesrecht*, I, blz. 142, nr 1) rechtvaardigt deze mening door aan te tonen dat de administratieve opdracht der rechtbanken in dit opzicht ondergeschikt is aan hun gerechtelijke bedrijvigheid.

50. — De scheidsgerechten ontsnappen aan de toepassing van de wet. Maar de scheidsrechterlijke instellingen met openbaar karakter, nl. diegene, waarvan de oprichting bepaald wordt door een bijzondere wet, zoals b.v. de wet op de arbeidsongevallen, worden met de gewone rechtscolleges gelijkgesteld en vallen onder de toepassing van de wettelijke taalregeling.

51. — Wat betreft de rechtspleging vóór de hoven van beroep, zetelend in eerste en laatste aanleg, zie verder, nr 235.

Afdeling II

Toepassingsgebied volgens de aard van de rechtspleging.

52. — De eigenlijke rechtspleging is geheel onderworpen aan het eerste hoofdstuk van de wet. Hier moet evenwel bijzondere aandacht besteed worden aan de willige rechtspleging, de berichten en de mededelingen die deel uitmaken van de rechtspleging, de tuchtzaken, de strafzaken en de burgerlijke epuratie.

Op het verschil tussen de akten van rechtspleging en andere akten werd reeds gewezen (zie boven, nrs 20-38).

§ 1. — Willige rechtspleging.

53. — Krachtens artikel 9 der wet van 15 Juni 1935 moeten de akten van de willige rechtspleging opgesteld worden in de taal, bij artikelen 1 tot 8 van de wet opgelegd voor de akten van de eigenlijke rechtspleging.

Moeilijkheden zullen voorkomen wat betreft de akten van willige rechtspleging, die de inleiding van de eigenlijke rechtspleging voorafgaan. Aldus wat betreft de oproeping en de rechtspleging in verzoening, wanneer zij door de wet vereist wordt (arbeidsgeschillen, pachtzaken, enz.), de voorafgaande rechtspleging inzake echtscheiding, scheiding van tafel en bed, scheiding van goederen, enz.

De « tenuitvoerlegging » van de beslissingen van de willige rechtspleging heeft anderzijds aanleiding gegeven tot betwistingen.

54. — De akten van willige rechtspleging zullen desgevallend in een andere taal kunnen gesteld worden, dan die van de daaropvolgende akte van rechtsingang en die van de eigenlijke rechtspleging, nl. in de rechtspleging voor de rechtbanken met een taalkundig gemengd rechtsgebied, wanneer de gedaagde zijn woonplaats heeft in een taalgrensgemeente, bedoeld door artikel 55 der wet of in de rechtspleging voor de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie of te Halle.

Artikel 55 heeft slechts betrekking op de rechtspleging vanaf de akte van rechtsingang, en treft dus niet de akten van willige rechtspleging, die deze voorafgaan en onderworpen blijven aan het eerste hoofdstuk van de wet.

Aldus b.v. de rechtspleging tot ontzetting van een krankzinnige woonachtig te Landen. De dagvaarding van de krankzinnige zal in het Nederlands geschieden voor de rechtbank van Hoei, omdat Landen een der taalgrensgemeenten is, bedoeld door artikel 55. De voorafgaande rechtspleging (verzoekschrift tot de voorzitter der rechtbank, bevelschrift, enz.) evenwel, moest in het Frans geschieden, omdat Hoei in een Waalse provincie gelegen is en de rechtspleging er bij toepassing van artikel 9 en 1 der wet in het Frans moet geschieden (Rb. Hasselt, 13 Juli 1948, *R.W.*, 1948-49, 913).

Zo werd ook gevonnist dat de procedure van nationaliteitskeuze tot de eigenlijke rechtspleging behoort vanaf de inleidende akte van de procureur des konings, en dat zij dus onderworpen is aan artikel 55 der wet, in tegenstelling met de voorafgaande rechtspleging ; wanneer de optant te Moeskroen woont, een der gemeenten in artikel 55 bedoeld, dan moet het inleidend rekwest van de procureur des konings in het Frans gesteld worden (Rb. Kortrijk, 26 Sept. 1952, *R.W.*, 1952-53, 1153).

Voor de rechtbanken, zetelend in de Brusselse agglomeratie of te Halle, wordt de eigenlijke rechtspleging ingeleid, naargelang van het geval, in de taal van de woonplaats van de gedaagde of naar keuze van de eiser (art. 4 ; — zie verder, n^rs^ 65-74). De willige rechtspleging, die de inleidende akte van de eigenlijke rechtspleging voorafgaat, wordt echter altijd gevoerd in de taal die de verzoekende partij of partijen verkiezen ; er is immers nog geen gedaagde in de zaak, die de taal der rechtspleging zou kunnen bepalen (R.P.D.B., Tw. *Procédure civile,* n^r^ 613). Aldus kan de taal van de willige rechtspleging een andere zijn, dan die van de daaropvolgende eigenlijke rechtspleging.

55. — In het notarieel recht wordt ernstig betwist, dat de zogenaamde tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen, geveld op verzoekschrift, zou onderworpen zijn aan de voorschriften van de wet (zie boven, n^rs^ 28 en volg.). Men houdt voor dat zulke beslissingen niet vatbaar zijn voor een tenuitvoerlegging in de eigenlijke zin van het woord ; de rechter beveelt niets, hij geeft enkel toelating ; die beslissingen verwerven geen kracht van gewijsde ; hun tenuitvoerlegging onderstelt de medewerking van alle partijen.

Deze mening moet gevolgd worden, om te zeggen dat artikel 37 niet toepasselijk is. Men kan inderdaad niet betwisten, dat de beslissingen van willige rechtspraak geen vonnissen of arresten zijn, zoals bedoeld wordt door artikel 37 (zie verder, n^r^ 258).

Hierbij verliest men echter uit het oog, dat gans de willige rechtspleging onderworpen is aan artikel 9 van de wet. Deze wetsbepaling maakt geen onderscheid tussen de willige rechtspleging voor en na de beslissing van de rechter. De akten van rechtspleging, uitgevoerd na de beslissing van de rechter, zijn geen buitengerechtelijke akten (zie boven, nr 21) : integendeel, zij hangen geheel af van die beslissing, zonder dewelke zij niet geldig kunnen plaats hebben.

56. — Aldus moeten de taalvoorschriften van artikel 9 toegepast worden op :

— de verkoop door de rechter toegelaten op verzoekschrift (anders : R.P.D.B., Tw. *Notaire,* nr 818 ; — P.B. Tw. *Usages corporatifs des notaires,* nr 1591) ;

— de verkoop op dadelijke uitwinning, na bevelschrift van de voorzitter der rechtbank (meningen verdeeld : R.P.D.B., *o.c.,* nr 827bis ; — P.B., *o.c.,* nr 1597) ;

— de verkoop van onroerende goederen van minderjarigen volgens de wet van 12 Juni 1816, na machtiging van de voorzitter der rechtbank (*anders :* R.P.D.B., *o.c.,* nr 829 ; — P.B., *o.c.,* nr 1598. Soms wordt de mening vooropgezet dat de notaris de streektaal moet eerbiedigen, op grond van de principes van de taalwet, en dat de vrederechter artikel 9 moet naleven (*ib.*). Hierbij verliest men uit het oog dat gans de rechtspleging op grond van de wet van 1816, een willige rechtspleging vóór de rechtbank van eerste aanleg is. Het is de taal van deze rechtbank, die ook de taal blijft van de verkoop. De notaris en de vrederechter, die allebei optreden in die rechtspleging, moeten derhalve de taal van de rechtbank van eerste aanleg gebruiken.

57. — In het notarieel recht wordt algemeen aanvaard, dat geen taalvoorschriften moeten nageleefd worden, wanneer alle betrokken partijen verklaren de beslissing van de rechter vrijwillig uit te voeren (zie boven, nr 36).

Deze zienswijze mag niet gevolgd worden in de willige rechtspleging. Zulke verklaring wijzigt immers niets in de gang van zaken : de « tenuitvoerlegging » in de willige rechtspleging geschiedt steeds ongedwongen. De betrokken partijen kunnen niet, zoals in de eigenlijke rechtspleging, abstractie maken van de toelating van de rechter. Deze treedt niet op om de partijen te dwingen datgene uit te voeren, waarover zij akkoord gaan, maar om te beletten, dat zij in gemeenschappelijk overleg zouden handelen tegen de wet of de billijkheid in.

De vraag wordt ook gesteld of de betrokken partijen op grond van artikel 7 van de wet de taalwijziging en verwijzing van de zaak zouden kunnen bekomen (zie verder, nrs 131 en volg.). Men acht dit mogelijk al is de te volgen weg niet duidelijk (P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* nr 1594). Alle partijen zullen best doen de verwijzing te vragen vooraleer de rechter tussenkomt, b.v. in de rechtspleging tot echtscheiding bij onderlinge toestemming vóór de verschijning voor de voorzitter der rechtbank, bedoeld door artikel 281.

58. — Artikel 9 van de wet bevat afwijkende bepalingen betreffende de beraadslagingen van de familieraden in het raam van de vrijwillige rechtspleging (zie boven, nr 26). Het proces-verbaal der beraadslagingen moet gesteld worden in de bestuurstaal (d.i. de taal van de taalstreek) van de gemeente waar de voogdij opengevallen is. De rechter kan evenwel, wanneer de omstandigheden zulks rechtvaardigen, bij gemotiveerde beslissing afwijkingen op die regel toelaten.

In de Brusselse agglomeratie bepaalt de meerderheid van de familieraad in welke taal het proces-verbaal zal opgesteld worden. Het proces-verbaal moet de taalkeuze vermelden. Alhoewel de wet het niet uitdrukkelijk

zegt, wordt enkel een keuze tussen het Nederlands en het Frans gelaten : een andere interpretatie ware strijdig met de grondbeginselen der wetten van 28 Juni 1932 en 15 Juni 1935.

De beslissingen van de vrederechter, als voorzitter van de familieraad getroffen, zijn in taalaangelegenheden noch voor verzet noch voor beroep vatbaar.

§ 2. — Berichten en mededelingen, akten van rechtspleging.

59. — De berichten en mededelingen, aanplakbrieven en bekendmakingen, door de regelen van een bepaalde rechtspleging voorgeschreven (b.v. inzake ontzetting, inzake scheiding van goederen) maken deel uit van het geheel der akten van rechtspleging, en vallen derhalve binnen het toepassingsgebied van de wet. Zij zullen moeten gesteld worden in de taal der rechtspleging, ongeacht de taalstreek waarin zij medegedeeld, betekend of gepubliceerd worden.

60. — Artikel 10 van de wet betreft de berichten, oproepingen en voorstellen, waarvan de bekendmaking door de wet voorgeschreven wordt ter zake van gerechtelijk akkoord, faillissement en schorsing van betaling. Die publicaties geschieden in het Nederlands en het Frans in het arrondissement Brussel, in het Nederlands in de Vlaamse provinciën en het arrondissement Leuven, in het Frans in de Waalse provinciën en het arrondissement Nijvel, en in het Frans en in het Duits in de Duitstalige gemeenten van het arrondissement Verviers.

Behalve wat betreft de Duitstalige gemeenten, wordt geen rekening gehouden met de taalstreken. In de gemeenten van het arrondissement Brussel, die tot de Vlaamse taalstreek behoren, geschieden die publicaties in beide landstalen, en in de allogene gemeenten in de arrondissementen langsheen de taalgrens geschieden ze zelfs helemaal niet in de taal van die gemeenten.

De algemene bewoordingen van de wettekst laten niet toe een onderscheid te maken tussen de publicaties, uitgaande van de curator of van de rechter-commissaris, of tussen het faillissement op bekentenis en het gedwongen faillissement. Alhoewel die publicaties ongetwijfeld als akten van de rechtspleging dienen beschouwd te worden, worden zij door de bijzondere bepaling van artikel 10 beheerst en onttrokken aan de algemeen geldende regelen voor de akten van rechtspleging.

§ 3. — Tuchtzaken.

61. — Artikel 4 van de wet van 4 September 1891 maakte de taalregeling, bepaald door de wet van 3 Mei 1889 (zie boven, nr 2), toepasselijk op de tuchtzaken, aanhangig gemaakt bij de rechtbanken van eerste aanleg en de hoven van beroep, wanneer de betrokkene zijn woon- of verblijfplaats had of zijn ambt uitoefende in een Vlaamse gemeente. De tuchtzaken werden in taalopzicht gelijkgesteld met strafzaken, vermits de wet van 3 Mei 1889 enkel betrekking had op de strafrechtspleging.

Had artikel 4 van de wet van 4 September 1891 wat betreft tuchtzaken enkel verwezen naar de wet van 3 Mei 1889, dan had men misschien mogen beweren, dat die wetsbepaling niet afgeschaft werd door artikel 67 van de wet van 15 Juni 1935. Maar dat artikel 4 bepaalt de voorwaarden, waarin de wet van 3 Mei 1889 van toepassing is op tuchtzaken, en komt daardoor formeel in tegenspraak met de bepalingen van de wet van 15 Juni 1935. Het kan dus niet betwijfeld worden dat het afgeschaft werd.

62. — Sinds de wet van 15 Juni 1935, moeten de tuchtzaken in taalopzicht gelijkgesteld worden met de burgerlijke aangelegenheden. De wetsbepalingen over de burgerlijke rechtsvordering zijn inderdaad op de tuchtzaken toepasselijk, indien de wet geen bijzondere regelen van rechtspleging voorschrijft (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 45).

63. — Het is duidelijk dat onder die tuchtzaken moeten begrepen worden, diegene die betrekking hebben op de magistraten, pleitbezorgers en deurwaarders, en beheerd worden door titel VI van het keizerlijk decreet van 30 Maart 1808, door hoofdstuk VII van de wet van 20 April 1810, titel I, sectie V, en titel IV van het keizerlijk decreet van 6 Juli 1810, sectie V van het keizerlijk decreet van 18 Oogst 1810, het keizerlijk decreet van 14 Juni 1813, en artikel 38 van het besluit van 15 Maart 1815. In deze gevallen is de bevoegdheid uitsluitend aan de rechtbanken en hoven opgedragen, die de tuchtzaken in taalopzicht, zoals gewone burgerlijke gedingen, behandelen.

64. — Dit zal eveneens het geval zijn voor de tuchtzaken, bepaald in artikel 39 van het keizerlijk decreet van 14 December 1810, betreffende tuchtovertredingen door de advocaten ter zitting gepleegd, en deze bepaald in artikel 38 van het besluit van 15 Maart 1815 betreffende gelijkaardige inbreuken van de advocaten bij het hof van verbreking. Dit zijn inderdaad weerom tuchtaangelegenheden die behoren tot de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbanken en hoven.

65. — De vraag werd gesteld of de taalwet eveneens van toepassing is op de tuchtzaken voor de raden der orde van advocaten en der orde van advocaten bij het hof van Verbreking.

Er werd betoogd dat de tuchtzaken in de raden van de orde onderworpen zijn aan de wet van 15 Juni 1935, vooreerst omdat die raden een volwaardig rechtsprekend college vormen, waarvan de beslissingen vatbaar zijn voor beroep bij de hoven van beroep, vervolgens omdat de wet de raden van de orde begrepen heeft onder de strafrechtscolleges bedoeld door de tweede titel der wet, en tenslotte omdat de tuchtzaken in de raden van de orde reeds onderworpen waren aan de taalregeling, voorgeschreven door artikel 4 van de wet van 4 September 1891, zodat de afschaffing van deze wetsbepaling door het van kracht worden van de wet van 15 Juni 1935 noodzakelijkerwijze betekent dat deze laatste toepasselijk is op die tuchtzaken (René Victor, *Het gebruik der talen in de Raad der Orde, R.W.,* 1935-36, 1655-1661).

Die argumentatie weerstaat evenwel niet aan een nader onderzoek. Vooreerst is het argument, geput uit het jurisdictioneel karakter van de raden der orde, niet pertinent: er zijn nog andere volwaardige rechtscolleges, die niet aan de bepalingen der taalwet onderworpen zijn, en wier beslissingen niettemin voor beroep of verbreking vatbaar zijn, b.v. de scheidsgerechten en een aantal administratieve rechtscolleges. Anderzijds laat de titel van het tweede hoofdstuk der wet niet toe, de raden van de orde te begrijpen onder de daarin bedoelde strafrechtscolleges: de termen « vooronderzoek en onderzoek in strafzaken, strafrechtscolleges in eerste aanleg en hoven van assisen » vormen geen algemeen begrip dat voor uitbreiding vatbaar is, maar een duidelijke omschrijving van de bedoelde rechtscolleges. Tenslotte is het argument gehaald uit artikel 4 der wet van 4 September 1891 niet steekhoudend; dit artikel bepaalde een taalregeling in tuchtzaken betreffende magistraten,

pleitbezorgers en deurwaarders, maar niet aangaande de advocaten ; het treft immers enkel diegenen die een gerechtelijk ambt uitoefenen. Artikel 4 van de wet van 4 September 1891 werd trouwens nooit toegepast op tuchtzaken die advocaten betreffen, zoals R. Victor zelf vaststelt.

Het lijdt dus geen twijfel dat de wet van 15 Juni 1935 niet toepasselijk is op de raden van de orde.

66. — In de gerechtelijke arrondissementen, waar geen raad der orde van advocaten bestaat is het de rechtbank van eerste aanleg die optreedt in tuchtzaken. Ook hier kan de mening van R. Victor, dat de rechtspleging in zulk geval onderworpen is aan de wet van 15 Juni 1935, niet bijgetreden worden. De rechtbank heeft in die tuchtzaken slechts een suppletieve bevoegdheid ; zij zetelt niet als burgerlijk rechtscollege of als strafrechtbank, maar als tuchtraad van de betrokken advocaten. Zij dient dus de taalregeling toe te passen, die eigen is aan de raden van de orde.

Bij gebreke aan een wettelijke taalregeling, dienen de raden van de orde, en desgevallend de rechtbanken van eerste aanleg, zich te laten inspireren door de billijkheid, die niet in tegenstrijd kan zijn met de beginselen der wet van 15 Juni 1935. Naar onze mening komen deze grondbeginselen ter zake neer op een vrij taalgebruik door de betrokkene en op het gebruik der taal, door de betrokkene verkozen, voor de hoofdbestanddelen der rechtspleging. Daar verwijzing naar een ander rechtscollege uiteraard uitgesloten is, kan de raad der orde indien hij de taal van betrokkene onvoldoende machtig is niet anders dan een beroep doen op een tolk.

In elk geval kan de tuchtrechtspleging niet getroffen worden door de nietigheid, bepaald door artikel 40 van de wet van 15 Juni 1935.

67. — De beschikkingen van de wet van 15 Juni 1935 zijn evenmin toepasselijk op de rechtspleging voor de tuchtkamers van notarissen. In de praktijk wordt echter in ruime mate rekening gehouden met de grondbeginselen van die wet (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* n^{rs} 1647 en 1796).

Evenmin als op de raden der orde van advocaten is op de tuchtkamers van notarissen de wet van 4 September 1891, artikel 4, ooit toepasselijk geweest. Door deze wetsbepaling af te schaffen heeft de wet van 15 Juni 1935 derhalve niets veranderd ten opzichte van het taalgebruik in de tuchtkamers van notarissen: het is geheel vrij gebleven. Ten voordele van deze zienswijze haalt men nog aan, dat de notarissen geen magistraten zijn en dat de beslissingen van de tuchtkamers niets gemeen hebben met de gerechtelijke beslissingen (P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* n^{r} 4471).

68. — De hoven van beroep nemen bij uitsluiting van elk ander rechtscollege, kennis van de tuchtzaken in beroep ten laste van advocaten. Het hof van Verbreking neemt evenzo kennis van het beroep tegen tuchtmaatregelen, getroffen door de raad der orde van advocaten bij het hof van Verbreking. De taalwet is dus toepasselijk, hetgeen wil zeggen dat de rechtspleging dient te geschieden in de taal, waarin de bestreden beslissing opgesteld werd (P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* n^{r} 4542 ; — *anders :* Van Hoorebeke, *o.c.,* n^{r} 112).

De toepassing van die regel zal op geen moeilijkheden stuiten, gezien in onze hoven voldoende magistraten zetelen, die elk van beide landstalen machtig zijn.

§ 4. — Strafzaken en burgerlijke epuratie.

69. — In de uitzonderlijke gevallen, waar de burgerlijke rechtbank kennis neemt van strafzaken (delicten door ambtenaren van de burgerlijke stand bepaald in art. 50 en 79 B.W., door griffiers van vredegerechten en door hypotheekbewaarders bepaald in art. 63, en 123 en volg., w. 16 Dec. 1851, door notarissen bepaald in art. 54, w. 25 Ventôse jaar XI) zijn alle regelen van het burgerlijk procesrecht toepasselijk, en dus ook de bepalingen van de wet van 15 Juni 1935.

Dit is ook het geval met de rechtspleging, ingesteld op grond van de wetten van 14 Juni 1948 en van 29 Februari 1952, op de epuratie inzake burgertrouw (Rb. Brugge, 3 Febr. 1953, *R.W.*, 1953-54, 74).

AFDELING III. — *Toepassingsgebied ten opzichte van de tijd.*

70. — Artikel 68 van de wet van 15 Juni 1935 bepaalt, dat de bepalingen van de wet niet toepasselijk zijn op de rechtsgedingen, ingeleid vóór 15 September 1935. Het lot van de akten die de inleiding van het geding voorafgaan, werd daardoor niet geregeld. Aanvankelijk treffen wij nog toepassingen van artikel 68 in de rechtspraak aan (Verbr., 3 Oct. 1939, *Pas.* 1939, I, 399 ; *J.T.*, 1939, 569 ; *P.P.*, 1939, 388). Mettertijd verliest die regel alle belang.

Onder de bewoordingen « ingeleid vóór 15 September 1935 » dient men te verstaan « waarvan de inleidende akte opgesteld en betekend werd vóór die datum ». Het al dan niet ingeschreven zijn van de zaak op de rol der rechtbank, komt niet in aanmerking (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 71).

HOOFDSTUK II

Taal van de inleidende akte

AFDELING I. — *Algemeenheden.*

§ 1. — Eentaligheid van de akte.

71. — De inleidende akte moet gesteld worden hetzij in het Nederlands, hetzij in het Frans, hetzij in het Duits. Twee- of meertalige akten zijn strijdig met de grondbeginselen der wet van 15 Juni 1935, en derhalve nietig.

Die regel werd door de rechtspraak zonder verzachting toegepast. Men aanziet als tweetalig en dus nietig: de dagvaarding, waarvan essentiële vermeldingen in een andere taal opgesteld werden (Hrb. Brugge, 10 Oct. 1935, *P.P.* 1936, 21; *R.W.* 1935-36, 201; — Werkr. Brugge, 25 Nov. 1935, *R.W.*, 1935-36, 476). Men stelt eveneens met tweetalige dagvaardingen gelijk, het exploot waarvan een passus, die er een integrerend deel van uitmaakt, in een andere taal gesteld werd, aldus b.v. *in specie* een rekeninguittreksel (Vred. Ronse, 5 Aug. 1952, *J.T.*, 1952, 589; *T. Vred.*, 1953, 205) of de tekst van een wissel met protestakte (Hrb. Aalst, 12 Oct. 1937, *R.W.*, 1937-38, 507). Werden die stukken integendeel eenvoudig gehecht aan het exploot, zonder er een integrerend deel van uit te maken, dan mogen zij gesteld zijn in een andere taal dan die van het exploot (Vred. Antwerpen, 7 Juli 1954, *R.W.*, 1954-55, 586).

72. — In de gevallen, waar de wet de aanhechting van een vertaling der akte voorschrijft, zal duidelijk moeten blijken, welke tekst van de dagvaarding de originele is, en welke de vertaling. Zoniet is de dagvaarding tweetalig en derhalve nietig (Hrb. Antwerpen, 18 Oct. 1935, *P.P.*, 1936, 21; *R.W.*, 1935-36, 210; — *vgl.* Corr. Tongeren, 22 Jan. 1936, *J.T.*, 1936, 171; *P.P.*, 1936, 290; *R.W.*, 1935-36, 878; — zie ook J.V.J.: *De wet betreffende het gebruik der talen en de deurwaarders, R.W.*, 1935-36, 202).

§ 2. — Vertaling van de akte.

73. — Artikel 38 van de wet van 15 Juni 1935 bepaalt in het algemeen, in welke gevallen aan de betekende akten van rechtspleging een vertaling moet toegevoegd worden. Die voorschriften betreffen o.m. de inleidende akte in burgerlijke zaken: de vertaling wordt opgelegd, telkens wanneer de taal van de akte een andere is dan die van de taalstreek der gemeente, waar de betekening geschiedt (toepassing: Rb. Verviers, 18 Febr. 1936, *Jur. Liége*, 1936, 276; *R.W.*, 1935-36, 1013). Bij de betekening in de Brusselse agglomeratie moet nooit een vertaling van de akte gevoegd worden,

zelfs wanneer die in het Duits gesteld is (Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 84) : dit is een leemte in artikel 38 (*anders :* Van Lennep, *o.c.*, I, blz. 142-148, nr 30).

Er dient opgemerkt te worden, dat het niet de woonplaats van de betekende is, maar de gemeente waar de betekening in feite geschiedt, die als maatstaf genomen wordt om na te gaan, of al dan niet een vertaling aan de akte moet toegevoegd worden (*vgl.* Pol. Nijvel, 22 April 1942, *T. Vred.*, 1943, 318). Het voorschrift van artikel 38 betekent dus niet zozeer een toegeving aan het gebrek aan kennis van de andere taal in hoofde van de betekende, maar veeleer aan het grondbeginsel van alle taalwetten : officiële taal, streektaal.

74. — De kosten der vertaling worden als gerechtskosten aangerekend (art. 38, zesde lid).

De vertaling is geen wezenlijk of bijkomstig bestanddeel van de akte van rechtspleging : het is een afschrift in de andere taal. Daarom zal een dagvaarding nietig zijn, wanneer haar essentiële vermeldingen (datum, sprekend met, naam en handtekening van de deurwaarder) in het origineel ontbreken, zelfs al komen ze voor in de aangehechte vertaling (*vgl.* Corr. Hasselt, 2 Dec. 1935, *J.T.*, 1936, 10 ; *P.P.*, 1936, 289 ; *R.W.*, 1935-36, 511).

Anderzijds maakt de vertaling slechts deel uit van de rechtspleging, wanneer zij door de wet opgelegd werd. Is dit niet het geval, dan dient de vertaling als onbestaande aangezien te worden, hetgeen enkel gevolgen heeft bij het berekenen van de gerechtskosten. De ongewettigde vertaling brengt geen nietigheid van de originele akte mede, omdat zij geen onderdeel is van die akte (Hrb. Kortrijk, 27 Nov. 1937, *Jur. Comm. Fl.*, 1937, 268).

75. — De vertaling moet niet alleen gevoegd worden bij de betekende akte, zij moet zoals de akte zelf betekend en afgegeven worden (*vgl.* Pol. Geeraardsbergen, 25 Oct. 1936, *R.W.*, 1936-37, 1510).

De afgifte moet evenwel niet vermeld worden op straf van nietigheid. In feite dringt zich de noodzakelijkheid van die vermelding op, nl. om het authentiek bewijs aan te brengen van de formaliteit der afgifte, die integendeel wel op straf van nietigheid voorgeschreven is (J.V.I., *o.c.*). Hayoit de Termicourt (*Het gebruik der talen in gerechtszaken*, nr VIII) geeft ter zake nuttige aanwijzingen.

76. — De wet houdt geen voorschriften in, om een degelijke vertaling der akte te waarborgen (zie de critiek van Adv. Gen. Van Durme, *o.c.*, nr 96). Wellicht heeft de wetgever verondersteld, dat alle deurwaarders voldoende de drie landstalen kennen, om zelf de vertaling te bezorgen, of tenminste om het werk van een vertaler, door hen daartoe aangezocht, te kunnen beoordelen ; het koninklijk besluit van 9 September 1935 regelt het examen van deurwaarder op zulke wijze dat hij in elk geval Nederlands en Frans min of meer voldoende zou moeten kennen. Er werd reeds vastgesteld dat dit een ijdele veronderstelling is gebleken, wat betreft de kennis van het Nederlands bij vele Waalse deurwaarders (R.P.D.B., Tw. *Procédure civile*, nr 599), zonder nog te gewagen van de kennis der Duitse taal.

In de praktijk, wanneer de deurwaarder de taal niet kent, uit dewelke of waarin de akte moet vertaald worden, doet hij een beroep op een vertaler. Deze werkwijze wordt « in feite » geduld, omdat de wet die aangelegenheid niet heeft geregeld, maar zij is bedenkelijk. De deurwaarder draagt de verantwoordelijkheid voor de echtheid van de afschriften die hij bezorgt, dus ook voor de vertaling die hij bij de akte voegt. Welnu hoe kan hij voor die echtheid instaan, wanneer hij de taal, uit of in dewelke vertaald wordt, niet begrijpt ? Het gebrek aan taalkennis ontslaat ten andere de deurwaarder niet van zijn verplichting te vertalen (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 78).

Indien er een tekstverschil bestaat tussen de akte en haar vertaling, dan zal de rechter zich laten leiden door de beginselen die gelijkaardige gevallen beheersen, nl. gevallen van tekstverschil tussen de originele akte en haar afschrift .Hij zal de betekening nietig verklaren, wanneer de begane vergissing op een zakelijk bestanddeel van de akte slaat (Brussel, 22 April 1924, *R.D.P.,* 1924, 596). Geldt het integendeel een loutere materiële vergissing, waardoor de betekende niet kon misleid worden omtrent de inhoud en de draagwijdte van de akte, dan blijft de betekening geldig (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 65 ; — Van Durme, *o.c.,* n^r^ 101).

§ 3. — Taal van de rechtbank en taalstreek van de verweerder.

77. — In de regel wordt de taal van de inleidende akte bepaald door de zetel van de rechtbank. Dit is namelijk het geval : voor de rechtbanken met eentalig rechtsgebied ; voor de rechtbanken langsheen de taalgrens, wanneer de verweerder niet in het rechtsgebied van de rechtbank woont ; en voor de rechtbanken van het arrondissement Verviers, in zover hun rechtsgebied zich niet uitstrekt tot de Vlaamse taalstreek.

Die regel wordt integendeel niet toegepast in de rechtspleging voor de rechtbanken langsheen de taalgrens, wanneer de gedaagde in hun rechtsgebied woont, noch voor de rechtbanken, gevestigd in de Brusselse agglomeratie en te Halle. Hier wordt een andere maatstaf ingeroepen : de taalstreek van de woonplaats van de verweerder.

78. — Het is de woonplaats van de verweerder, en niet de plaats van betekening der akte, die in aanmerking genomen wordt. Een verweerder wordt b.v. gedagvaard voor een Brusselse rechtbank ; alhoewel hij zijn woonplaats heeft in een Waalse gemeente, wordt de dagvaarding hem betekend in de gemeente, gelegen in de Vlaamse taalstreek, waar hij zijn magazijnen en burelen gevestigd heeft ; de akte moet in het Frans gesteld worden (Hrb. Brussel, 24 April 1951, *Jur. Comm. Brux.,* 1951, 230). In een procedure, gegrond op artikel 214j B.W., wordt de taal van de inleidende akte bepaald niet door de taalstreek van de feitelijke verblijfplaats der echtgenote, maar van haar wettelijke woonplaats, d.w.z. die van haar man, eiser in het geding (Gent, 30 Juni 1949, *Pas.,* 1949, II, 70 ; *Rev. prat. not.,* 1949, 128). Dezelfde enigszins paradoxale oplossing ontmoet men in vrijwel alle geschillen tussen echtgenoten, waar de vrouw gedagvaard wordt.

Er weze aan herinnerd, dat de aanhechting van een vertaling der akte, integendeel afhangt van de taalstreek der plaats waar de betekening in feite geschiedt (zie boven, n^r^ 73). Die tegenstelling brengt eigenaardige gevolgen mee. Wanneer b.v. drie verweerders gedagvaard worden voor de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, één hunner wonend te Kortrijk, de tweede te Moeskroen, en de derde eveneens te Moeskroen, maar met feitelijk verblijf te Kortrijk, dan moeten zij in het Frans worden gedagvaard, omdat de meerderheid van de gedaagden in een Waalse gemeente van het rechtsgebied gedomicilieerd is ; gesteld dat de derde verweerder op zijn verblijfplaats gedagvaard wordt, dan moet de Franse dagvaarding van eerste en derde verweerder vergezeld zijn van een Nederlandse vertaling, hetgeen de meerderheid schijnbaar doet omkeren.

79. — Het is de wettelijke woonplaats van de verweerder en niet de door hem gekozen woonplaats die als maatstaf genomen wordt. De gekozen woonplaats is een juridische constructie met een beperkte draagwijdte, die de partijen niet kan ontslaan van het naleven der gebiedende voorschriften van artikel 4 (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 46). Door het kiezen van een woonplaats kunnen de betrokken partijen wel de bevoegdheid *ratione loci* van een rechtbank beïnvloeden ; de regelen der bevoegdheid *ratione loci* zijn enkel voorgeschreven op straf van betrekkelijke nietigheid, zodat het in de macht van de partijen ligt van deze regelen af te wijken. De taalregeling is echter van openbare orde ; de partijen kunnen ze niet ontwijken door een woonstkeuze.

§ 4. — Dwingend karakter der voorschriften.

80. — De taal van de inleidende akte is voorgeschreven op straf van nietigheid (art. 40, w. 15 Juni 1935).

Men treft rechtspraak aan die de toepasselijkheid van artikel 40 der wet ontkent, ten aanzien van de dagvaardingen, opgesteld bij overtreding van artikel 55 der wet, dat bij afwijking van artikelen 1, 2 en 3 der wet de taalregeling behelst van de dagvaarding van een verweerder, wonend in het rechtsgebied van de rechtbank langsheen de taalgrens, voor dewelke hij gedagvaard wordt. Artikel 40 heeft slechts betrekking zegt men, op de artikelen die het voorafgaan. Artikel 55 kan dus slechts voorgeschreven zijn op straf van betrekkelijke nietigheid (Vred. Edingen, 20 Maart 1937, *R.W.*, 1936-37, 1250). Er werd echter ook in tegenovergestelde zin gevonnist (Rb. Verviers, 6 Dec. 1938, *Pas.*, 1939, III, 87) : artikel 55 betekent een afwijking op artikelen 1, 2 en 3 der wet, en maakt er aldus in de logische orde van gedachten deel van uit, zodat het eveneens onderworpen is aan de sanctie van artikel 40.

Sinds de wet van 20 Juli 1939, artikelen 55 en volg. tot onbepaalde datum in voege heeft gehouden, kan het niet meer betwijfeld worden, dat het voorschrift van artikel 55, aanvankelijk gerangschikt onder de overgangsbepalingen, moet beschouwd worden als deel uitmakend van het eerste hoofdstuk der wet en derhalve onderworpen aan artikel 40 (Vred. Ronse, 5 Aug. 1952, *T. Vred.*, 1953, 205 ; *J.T.*, 1952, 589).

Afdeling II

Inleidende akte voor de rechtbanken met ééntalig Nederlands of Frans rechtsgebied.

81. — Voor de rechtbanken die in de Vlaamse of in de Waalse taalstreek gevestigd zijn, en wier rechtsgebied in taalopzicht homogeen is, geschiedt gans de rechtspleging respectievelijk in het Nederlands of in het Frans (art. 1, 2 en 3, w. 15 Juni 1935). Dit geldt voor de inleidende akte (toepassing : Vred. St. Truiden, 11 Febr. 1936, *T. Vred.*, 1936, 228).

Moet de inleidende akte, in het Nederlands opgesteld, betekend worden in een gemeente van de Waalse taalstreek, of omgekeerd, of moet zij in een Duitstalige gemeente betekend worden, dan moet aan de akte een vertaling toegevoegd worden (art. 38 ; — zie boven, n^r^ 73).

De dagvaarding van verschillende verweerders kan tot geen moeilijkheden aanleiding geven. Elk hunner wordt immers gedagvaard in de taal van de rechtbank ; naargelang de taalstreek van de plaats van betekening, wordt voor ieder verweerder afzonderlijk nagegaan of een vertaling van de akte moet mede-betekend worden.

Artikel 38 bepaalt *in fine,* dat geen vertaling met de akte moet mede-betekend worden, wanneer de betekende de taal der rechtspleging heeft gekozen of aanvaard. Dit zal o.m. het geval zijn wanneer de betekende met de tegenpartij overeengekomen had, dat alle onderlinge geschillen zouden gebracht worden voor de rechtsmachten zetelend in een ééntalig rechtsgebied. Door die overeenkomst hebben de partijen inderdaad impliciet de vormen der rechtspleging, eigen aan die rechtsmachten, verkozen, en zodoende ook de taal dezer rechtspleging (Hayoit de Termicourt, *Het gebruik der talen in gerechtszaken,* n^r^ IX).

82. — In het NEDERLANDS moet aldus altijd gedagvaard worden voor volgende rechtbanken :

Provincie Antwerpen : alle rechtbanken.

Provincie Brabant :

Arrond. Brussel : Vredegerechten van Asse, St. Kwintens Lennik, Vilvoorde en Wolvertem. — Werkrechtersraad van Vilvoorde.

Arrond. Leuven : Vredegerechten van Aarschot, Diest, Glabeek-Zuurbemde, Haacht, Leuven 1 en 2, en Zoutleeuw. — Werkrechtersraad van Leuven.

Provincie Limburg :

Arrond. Hasselt : Vredegerechten van Beringen, Hasselt, Herk-de-Stad, Neerpelt en Peer.

Arrond. Tongeren : Vredegerechten van Bilzen, Bree, Borgloon, Maaseik en Mechelen-aan-Maas.

Provincie Oost-Vlaanderen :

Arrond. Dendermonde : alle rechtbanken.

Arrond. Gent : alle rechtbanken.

Arrond. Oudenaarde : Rechtbank van Koophandel te Aalst (betreft ook gedeeltelijk het arrond. Dendermonde). — Vredegerechten van Geeraardsbergen, Herzele, Nederbrakel, Ninove, Oudenaarde, St. Maria Horebeke en Zottegem. — Werkrechtersraad van Oudenaarde.

Provincie West-Vlaanderen :

Arrond. Brugge : alle rechtbanken.

Arrond. Ieper : Vredegerechten van Hooglede, Passendale, Poperinge en Ieper 1 en 2.

Arrond. Kortrijk : Vredegerechten van Avelgem, Harelbeke, Izegem, Kortrijk 1 en 2, Menen, Meulebeke, Moorsele, Oostrozebeke en Roeselare. — Werkrechtersraad van Roeselare.

Arrond. Veurne : alle rechtbanken.

83. — In het FRANS moet altijd gedagvaard worden voor volgende rechtbanken :

Provincie Brabant :

Arrond. Nijvel (Nivelles) : alle rechtbanken.

Provincie Henegouwen :

Arrond. Bergen (Mons) : Vredegerechten van Boussu, Chièvres, Dour, La Louvière, Lens, Bergen (Mons), Paturages, Rœulx en Zinnik (Soignies). — Werkrechtersraden van Bergen (Mons), Dour, La Louvière en Zinnik (Soignies).

Arrond. Charleroi : alle rechtbanken.

Arrond. Doornik (Tournai): Vredegerechten van Antoing, Aat (Ath), Celles, Doornik (Tournai), Frasnes-lez-Buissenal, Leuze, Péruwelz, Quevaucamps, Templeuve. — Werkrechtersraad van Doornik (Tournai).

Provincie Luik:

Arrond. Hoei (Huy): Vredegerechten van Ferrières, Hannut, Fléron, Hoei (Huy), Jehay-Bodegnée, Nandrin. — Werkrechtersraden van Comblain-au-Pont en Hoei (Huy).

Arrond. Luik (Liége): Vredegerechten van Fexhe-Slins, Fléron, Grivegnée, Herstal, Hollogne-aux-Pierres, Louveigné, Luik (Liége) 1 en 2, St. Nicolas, Seraing, Borgworm (Waremme). — Werkrechtersraden van Fléron en Jemeppe-sur-Meuse.

Arrond. Verviers: Vredegerechten van Dison, Herve, Spa, Stavelot en Verviers (zie verder, nr 104).

Provincie Luxemburg: alle rechtbanken.

Provincie Namen: alle rechtbanken.

AFDELING III

Inleidende akte voor de rechtbanken in de taalgrensstreek.

84. — De rechtspleging voor de rechtbanken, wier rechtsgebied zich over de taalgrens uitstrekt, wordt door artikel 55 van de wet van 15 Juni 1935 aan een tweeledige regeling onderworpen.

De taal der rechtspleging voor die rechtbanken wordt vooreerst beheerst door artikelen 1, 2 en 3 der wet. Het lag trouwens in de bedoeling van de wetgever van 1935 mettertijd alleen deze artikelen toepasselijk te maken. Artikel 55 dat afwijkt van de eerste drie artikelen der wet, was als een overgangsmaatregel opgevat, in afwachting van een definitieve oplossing der taalgrenskwestie (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 67). De eerste drie artikelen van de wet zijn thans integraal van toepassing op deze rechtsplegingen, wanneer de verweerder niet binnen het rechtsgebied van de betrokken rechtbank woont.

Artikel 55 schrijft voor, dat in die gemengde gebieden de taal van de dagvaarding zou bepaald worden door de taalstreek van de woonplaats van verweerder, in zover deze zijn woonplaats heeft binnen het rechtsgebied van de rechtbank, voor dewelke hij gedagvaard wordt. Dit voorschrift moest slechts gedurende drie jaar van kracht blijven, maar werd tengevolge van het uitblijven van een regeling van het taalgrensvraagstuk door de wet van 20 Juli 1939 tot onbepaalde datum verlengd. De regelen van artikel 55 dienen dus als definitieve voorschriften beschouwd te worden, alsof zij samen met het eerste hoofdstuk van de wet als zodanig uitgevaardigd waren.

85. — Dientengevolge dient men voor het bepalen van de taal van de inleidende akte, vooreerst na te gaan of de gedaagde zijn woonplaats heeft binnen of buiten het rechtsgebied van de rechtbank voor dewelke hij moet gedagvaard worden. In het eerste geval moet de dagvaarding gesteld worden in de taal van de woonplaats van de gedaagde, in het tweede geval in de taal van de rechtbank (Vred. Dalhem, 3 Mei 1954, *Jur. Liége,* 1954-55, 72, met noot M.H.).

86. — In het eerste geval, wanneer de gedaagde in het rechtsgebied van de rechtbank woont, zal men de dagvaarding in het Nederlands of in het Frans opstellen, naargelang de woonplaats van gedaagde in de Vlaamse of in de Waalse taalstreek gelegen is.

De plaats van betekening speelt geen rol bij het bepalen van de taal der akte. Zij kan echter voor gevolg hebben, dat samen met de akte een vertaling ervan moet betekend worden (zie boven, n^r 73).

87. — In het tweede geval, waar de gedaagde buiten het rechtsgebied van de rechtbank woont, zal men de regelen toepassen, die in de voorgaande afdeling aangestipt werden voor de rechtbanken met ééntalig rechtsgebied. De taal van de inleidende akte wordt dan bepaald door de taal van de rechtbank, en dit zowel t.a.v. de gedaagden, wonend in de Vlaamse, de Waalse of Duitse taalstreek, als van diegenen die in de Brusselse agglomeratie of in het buitenland wonen.

Er weze aan herinnerd, dat de taal van de rechtbank niet bepaald wordt door de taalstreek van de zetel der rechtbank, maar wel door haar ligging in een der Vlaamse provinciën (met het arrond. Leuven en de uitsluitend Nederlandstalige kantons van het arrond. Brussel) of in een der Waalse provinciën (met het arrond. Nijvel) (zie boven, n^rs 18 en volg.).

Dit leidt tot ongewone toestanden. Aldus behoort het Vredegerecht van Moeskroen tot de Vlaamse rechtbanken, alhoewel het zetelt in de Waalse taalstreek en zijn rechtsgebied hoofdzakelijk in de Waalse taalstreek gelegen is, en omgekeerd behoort het Vredegerecht van Landen tot de Waalse rechtbanken, alhoewel het zetelt in de Vlaamse taalstreek en zijn rechtsgebied hoofdzakelijk uit Vlaamse gemeenten bestaat. Het wetsvoorstel Lefebvre (*Parlem. Besch.*, Kamer, 1949-50, n^r 268, en 1950, n^r 101), strekkend tot de rangschikking van de rechtbanken te Moeskroen bij de Waalse rechtscolleges (zie *J.T.*, 1950, 517) kwam tot heden niet ter sprake in het parlement.

Het algemeen voorschrift van artikel 38 is hier eveneens van toepassing. Wordt de Nederlandstalige akte betekend in een Waalse gemeente of omgekeerd, dan moet er een vertaling aan toegevoegd worden (zie boven, n^r 73).

88. — De tekst van artikel 55, § 1 laat niet toe te betwijfelen, dat de inwoner van een taalkundig gemengd rechtsgebied, slechts het regime bepaald door de taalstreek van zijn woonplaats geniet, wanneer hij voor de rechtbank van zijn woonplaats gedaagd wordt. Wordt hij gedagvaard voor een andere rechtbank, zetelend in een gelijkaardig gemengd rechtsgebied, dan wordt de taal van de inleidende akte door de taal der rechtbank bepaald.

89. — De wet heeft de taal der inleidende akte onvolledig gereglementeerd, wanneer er verschillende verweerders moeten gedagvaard worden.

Artikel 55, § 2 neemt slechts het geval onder ogen, waar de verschillende verweerders hun woonplaats hebben binnen het rechtsgebied van de rechtbank. Het herhaalt wel niet uitdrukkelijk de beperking tot die verweerders, vervat in artikel 55, § 1, maar men moet deze als stilzwijgend herhaald beschouwen, zoals trouwens gans de aanhef van § 1, zonder dewelke § 2 alle zin verliest.

Wanneer de verschillende verweerders allen wonen in het rechtsgebied van de rechtbank, dient men in het Frans of in het Nederlands te dagvaarden, naargelang de meerderheid van de verweerders in een Waalse of in een Vlaamse gemeente woont. In geval van gelijkheid wordt de akte opgesteld in het Frans of in het Nederlands naar keuze van eiser.

90. — De wet zegt echter niet in welke taal men moet dagvaarden, wanneer de verweerders deels binnen en deels buiten het rechtsgebied der rechtbank wonen. Drie oplossingen kunnen voorgesteld worden voor het berekenen der meerderheid : ofwel neemt men de taalstreek van de woonplaats van de gedaagde buiten het rechtsgebied ook in aanmerking, ofwel neemt men de taal der rechtbank te zijnen opzichte in aanmerking, ofwel houdt men hoegenaamd geen rekening met deze gedaagde.

De eerste oplossing (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 68-69), dient verworpen te worden, omdat zij indruist tegen artikelen 1, 2 en 3 der wet. Ten overstaan van de verweerder, die buiten het rechtsgebied van de rechtbank zijn woonplaats heeft, kan de taalstreek van zijn woonplaats nooit als maatstaf genomen worden.

De derde oplossing werd door de rechtspraak gevolgd (Hrb. Kortrijk, 1 Mei 1937, *J.T.*, 1937, 351 ; *P.P.*, 1937, 254). Zij kan steunen op een letterlijke interpretatie van artikel 55, § 2, dat voorhoudt dat de meerderheid bepaald wordt door de taalstreek van de verweerders, woonachtig in het rechtsgebied der rechtbank. Zij steunt eveneens op een deel van de rechtspraak van de Brusselse rechtbanken ten aanzien van de draagwijdte van artikel 6, § 1 : de gedaagde die niet in de Vlaamse of niet in de Waalse taalstreek woont, komt niet in aanmerking bij de berekening der taalmeerderheid van de verweerders (zie verder, n^r 101).

De vergelijking met het geval van artikel 6, § 1 gaat evenwel niet op. De Brusselse rechtbanken steunen op de overweging, dat de taal der dagvaarding wettelijk bepaald is, enkel ten opzichte van de gedaagden die in de Vlaamse of in de Waalse taalstreek wonen, zodat de eiser niet onderworpen is door een wettelijke verplichting de gedaagde die b.v. in de Brusselse agglomeratie woont in een bepaalde taal te dagvaarden. De toestand is anders in de rechtspleging voor de rechtbanken met taalkundig gemengd rechtsgebied. De eiser is verplicht de verweerder, die buiten het rechtsgebied van de rechtbank woont, te dagvaarden in de taal van de rechtbank. Hij kan dus de aanwezigheid van die verweerder niet miskennen. Hij kan zelfs geen « primauteit » inroepen van de verweerders-rechtsonderhorigen op de andere verweerders : die voorrang berust op geen enkel beginsel noch op enige bepaling van de wet. Anderzijds steunt men ten onrechte op een zgn. strikte interpretatie van artikel 55, § 2 : het is immers duidelijk, dat dit slechts één geval onder ogen heeft genomen, nl. de dagvaarding van verschillende verweerders, die in het rechtsgebied der rechtbank wonen.

De voorkeur schijnt te moeten gegeven worden aan de tweede oplossing. In het geval waar de verweerders, wonend deels binnen en deels buiten het rechtsgebied van de rechtbank, samen moeten gedagvaard worden, zal men deze laatste, bij het berekenen der meerderheid in taalopzicht, aanrekenen ten voordele van de taal der rechtbank.

91. — De practische draagwijdte van deze regeling komt beter tot uiting door toepassing b.v. op de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, waarvan het rechtsgebied taalkundig gemengd is, en waarin o.m. Moeskroen een Waalse gemeente is. Wij kunnen als practische regel vooropstellen, dat de dagvaarding steeds in het Nederlands moet worden gesteld, tenzij de gedaagden, die te Moeskroen (of in een andere Waalse gemeente van het arrondissement) wonen, de volstrekte meerderheid van de verweerders uitmaken, in welk geval de dagvaarding in het Frans wordt gesteld, of tenminste even talrijk zijn als alle andere verweerders samen, waar ze ook mogen wonen, in welk geval eiser de keuze heeft tussen het Nederlands en het Frans.

92. — De rechtbanken, in deze afdeling bedoeld, worden vernoemd in het koninklijk besluit van 11 September 1935 en in het koninklijk besluit van 17 October 1935 (betreffende de werkrechtersraden). Het zijn :

Provincie Brabant :

Arrond. Leuven : Rechtbank van eerste aanleg te Leuven. — Rechtbank van Koophandel te Leuven. — Vredegerecht van Tienen.

Provincie Henegouwen :

Arrond. Bergen (Mons) : Rechtbank van eerste aanleg te Bergen. — Rechtbank van Koophandel te Bergen. — Vredegerecht van Edingen.

Arrond. Doornik (Tournai) : Rechtbank van eerste aanleg te Doornik. — Rechtbank van Koophandel te Doornik. — Vredegerechten van Lessen (Lessines) en Vloesberg (Flobecq). — Werkrechtersraad van Lessen.

Provincie Luik :

Arrond. Hoei (Huy) : Rechtbank van eerste aanleg te Hoei. — Vredegerecht van Landen.

Arrond. Luik (Liége) : Rechtbank van eerste aanleg te Luik. — Rechtbank van Koophandel te Luik. — Vredegerecht van Dalhem. — Werkrechtersraad van Luik.

Arrond. Verviers : Rechtbank van eerste aanleg te Verviers. — Rechtbank van Koophandel te Verviers. — Vredegerecht van Aubel. — Werkrechtersraad van Verviers (zie ook verder, nr 109).

Provincie Limburg :

Arrond. Hasselt : Rechtbank van eerste aanleg te Hasselt. — Vredegerecht van St Truiden. — Werkrechtersraad van Hasselt (betreft ook arrond. Tongeren).

Arrond. Tongeren : Rechtbank van eerste aanleg te Tongeren. — Vredegerechten van Tongeren en Zichen-Zussen-Bolder.

Provincie Oost-Vlaanderen :

Arrond. Oudenaarde : Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde. — Vredegerecht van Ronse. — Werkrechtersraad van Ronse.

Provincie West-Vlaanderen :

Arrond. Ieper : Rechtbank van eerste aanleg te Ieper. — Vredegerechten van Mesen en Wervik. — Werkrechtersraad van Ieper.

Arrond. Kortrijk : Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk. — Rechtbank van Koophandel te Kortrijk. — Vredegerecht van Moeskroen. — Werkrechtersraden van Kortrijk en Moeskroen.

AFDELING IV

Inleidende akte voor de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie of te Halle.

93. — Artikel 4, § 1 der wet van 15 Juni 1935 maakt onderscheid tussen de inleidende akte betekend aan een verweerder, wonend in de Vlaamse of Waalse taalstreek enerzijds, en die betekend aan de verweerder, wonend in de Brusselse agglomeratie of zonder gekende woonplaats in België anderzijds. De taal van de inleidende akte wordt bepaald : in het eerste geval door de taalstreek van de woonplaats van de gedaagde. In het tweede geval heeft de eiser de keuze tussen het Nederlands en het Frans.

De wet zegt niet in welke taal de verweerder, die in een Duitstalige gemeente woont, moet gedagvaard worden. Vermits in dit geval de eiser geen verplichting wordt opgelegd, staat het hem vrij, deze verweerder te dagvaarden in een der talen, waarin de rechtspleging voor de Brusselse rechtbanken mag gevoerd worden, nl. het Nederlands of het Frans (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 46). Een Duitse vertaling moet dan natuurlijk bij de Nederlandse of Franse inleidende akte gevoegd worden.

94. — De maatstaf van artikel 4 is de woonplaats van de gedaagde in de Vlaamse of in de Waalse taalstreek. Hiermede wordt ongetwijfeld bedoeld de wettelijke woonplaats van de gedaagde. Doch de vraag werd gesteld, of de gekozen woonplaats en, bij gebrek aan wettelijke woonplaats, de verblijfplaats in aanmerking komt ?

Volgens procureur-generaal Hayoit de Termicourt (*Beschouwingen,* blz. 46) komt de gekozen woonplaats niet in aanmerking, doch de verblijfplaats wel. Advocaat-generaal Van Durme (*o.c.,* nr 25) deelt deze mening in zijn commentaar bij art. 16.

Van Hoorebeke (*o.c.,* nr 43) aanvaardt wel de gekozen woonplaats, doch niet de verblijfplaats. Van Lennep (*Belgisch burgerlijk procesrecht,* I, blz. 142-148, nr 19) meent dat de gekozen woonplaats in aanmerking komt, indien de woonstkeuze werd bedongen in het voordeel van de gedaagde.

De gekozen woonplaats brengt ongetwijfeld de uitbreiding van de bevoegdheid *ratione loci* van een rechtbank teweeg ; hieraan wordt door de wet van 15 Juni 1935 niet getornd (Verslag De Clercq, *o.c.,* blz. 3). Maar het kiezen van een woonplaats kan de dwingende bepalingen van deze wet niet ontzenuwen. Trouwens wanneer de wetgever de woonplaats van de gedaagde in de Vlaamse of Waalse taalstreek als maatstaf heeft aangewend, dan was het omdat hij aldus steunde op de vermoedelijke taalvoorkeur van de gedaagde (*Parlem. Hand.,* Senaat, 1934-35, 11 April 1935, blz. 516, verkl. Lebon) ; die voorkeur kan vanzelfsprekend niet blijken uit het kiezen van een woonplaats. Het is dan ook redelijk dat met de gekozen woonplaats geen rekening gehouden wordt (zie boven, nr 79).

Het lijkt ook niet verantwoord de verblijfplaats van de gedaagde in aanmerking te nemen, wanneer hij geldig in zijn verblijfplaats kan gedagvaard worden. De tekst van artikel 4 is immers al te duidelijk, waar hij alleen de woonplaats (« *domicilié* » in de Franse tekst) van gedaagde als norm vooropstelt, en verder uitdrukkelijk zegt, dat de eiser de keuze heeft tussen het Frans en het Nederlands wanneer de gedaagde geen bekende woonplaats in België heeft. Deze laatste bepaling zou zinloos worden en geen toepassing in de praktijk vinden, indien men de verblijfplaats gelijk stelde met de woonplaats, wanneer de gedaagde in België geen woonplaats heeft. Hoe kan men bovendien de verblijfplaats van de gedaagde in aanmerking nemen, wanneer hij in België geen woonplaats, maar verschillende verblijfplaatsen heeft (zie boven, nr 78) ?

In de praktijk wordt die moeilijkheid steeds omzeild, door te dagvaarden in de taal van de gemeente waar de betekening geschiedt. Het denkbeeld, om een gedaagde

zonder woonplaats in België in het Frans te dagvaarden op zijn verblijfplaats in de Vlaamse taalstreek en dus aan het Franstalig exploot een Nederlandse vertaling te hechten (krachtens art. 38), komt nooit op in de geest van een eiser.

Volgens Van Hoorebeke (*o.c.*, n^r 44 en 46) is de taal der rechtspleging vrij en niet geregeld door de wet, wanneer de gedaagde een rechtspersoon is, omdat artikel 4 de maatschappelijke zetel van de rechtspersonen niet uitdrukkelijk als maatstaf vermeldt. Die opvatting vond wel navolging in de rechtspraak (Hrb. Brussel, 3 Nov. 1950, *Jur. Comm. Brux.*, 1950, 338), maar kan geenszins verdedigd worden. De maatschappelijke zetel is de « woonplaats » van een rechtspersoon. Trouwens elders aanvaardt de rechtspraak geen onderscheid tussen rechts- en natuurlijke personen t.a.v. de toepassing der wet van 15 Juni 1935 (zie verder, n^r 116).

95. — De verscheidenheid in de taalkundige samenstelling van de rechtsgebieden van de betrokken rechtbanken heeft voor gevolg dat, wanneer een rechtsonderhorige van de rechtbank gedagvaard wordt, de taal van het inleidend exploot voor het vredegerecht en de werkrechtersraad van Halle altijd bepaald wordt door de taalstreek van de woonplaats van de gedaagde, en voor de vredegerechten van Brussel 1, 2, 3 en 4, Elsene 1, St. Gillis en St. Jans Molenbeek altijd overgelaten is aan de keuze van de eiser. In de overige Brusselse rechtbanken kunnen beide mogelijkheden zich voordoen, omdat hun rechtsgebied deels de Brusselse agglomeratie, deels de Vlaamse taalstreek bestrijkt.

Het rechtsgebied van de rechtbanken te Halle bestaat zoals dit van de rechtbanken langsheen de taalgrens uit gemeenten van beide taalstreken. Het omvat evenmin als de rechtsgebieden langsheen de taalgrens tweetalige gemeenten. De rechtspleging te Halle wordt echter door artikel 4 der wet van 15 Juni 1935 beheerst, die voor de rechtbanken langsheen de taalgrens door artikel 55. Het hoofdzakelijk verschil tussen beide bestaat hierin, dat te Halle geen onderscheid wordt gemaakt tussen de verweerder-rechtsonderhorige en de verweerder, wonend buiten het rechtsgebied van de rechtbank: ten opzichte van beide verweerders geldt de taal hunner woonplaats voor de inleidende akte. In de rechtspleging voor de rechtbanken langs de taalgrens geldt dit criterium integendeel enkel tegenover de tweede verweerder.

96. — Wordt de Nederlandstalige akte betekend in een Waalse gemeente, of omgekeerd, dan dient overeenkomstig artikel 38 een vertaling van de akte mede betekend te worden (zie boven, n^r 73).

Wanneer wij slechts met één verweerder te doen hebben, zal deze regel slechts toepassing vinden in drie gevallen:

1. dagvaarding in een Duitstalige gemeente betekend.

2. dagvaarding in een Vlaamse gemeente (b.v. verblijfplaats) van een verweerder, wonend in een Waalse gemeente, en omgekeerd.

3. dagvaarding in het Nederlands in een Waalse gemeente (en omgekeerd) van een verweerder zonder bekende woonplaats in België.

97. — Wanneer door de wet de keuze van de taal van het exploot van rechtsingang aan de eiser wordt overgelaten, is deze laatste niet gebonden door de taalkeuze die de verweerder zou hebben gedaan tijdens een voorafgaande rechtspleging, die geen deel uitmaakt van de rechtspleging tot dewelke de inleidende akte behoort. De eiser hoeft aldus geen rekening te houden met de taalkeuze, door de verweerder gedaan in een feitelijk verknocht geding of tijdens de strafrechtspleging die het burgerlijk geding voorafging. De taalkeuze van de verweerder geschiedt immers pas nà de dagvaarding voor de rechtbank.

Kan men dezelfde oplossing voorstellen, wanneer de verweerder het gebruik van een van beide talen heeft verkozen tijdens de rechtspleging, die de dagvaarding voorafging, maar samen met de dagvaarding en de daaropvolgende rechtspleging één geheel uitmaakt, b.v. bij de voorafgaande rechtspleging van verzoening in pachtzaken of van verschijning voor de voorzitter in echtscheidingszaken.

Artikel 4 bespreekt enkel het geval van de inleiding van de eigenlijke rechtspleging, maar artikel 9 onderwerpt de akten van willige rechtspleging aan de voorschriften die dit artikel voorafgaan, dus ook aan de voorschriften van artikel 4. Het is dus duidelijk dat in de loop der willige rechtspleging de verweerder een taalkeuze kan doen, en dit zelfs in de gevallen waar de eiser verplicht was de rechtspleging in een bepaalde taal in te leiden. De vraag is echter of de taalkeuze van de verweerder, gedaan tijdens de voorafgaande of willige rechtspleging, bindend is voor de eiser bij het betekenen der inleidende akte van de eigenlijke rechtspleging.

Op deze vraag dient ontkennend geantwoord te worden. Zegt men dat de taalkeuze van de verweerder tijdens de voorafgaande rechtspleging de taal van het inleidend exploot der eigenlijke rechtspleging bepaalt, dan betekent dit, dat de verweerder na de dagvaarding geen taalwijziging meer kan vragen : inderdaad door het verzuim van taalkeuze tijdens de voorafgaande rechtspleging, heeft hij dan stilzwijgend als taal van het geding de taal verkozen waarin deze rechtspleging door de eiser ingeleid werd. Dit zou er dus op neerkomen, de verweerder te verplichten, in de faze van de willige rechtspleging een standpunt in te nemen, dat bindend zal blijven voor de eigenlijke rechtspleging, hetgeen in strijd is met het fundamenteel onderscheid tussen willige en eigenlijke rechtspleging.

Men mag trouwens voorhouden dat geen eigenlijke taalkeuze van de verweerder mogelijk is in de loop der willige rechtspleging. Betrokkene is dan nog geen verweerder, zodat hij de hoedanigheid mist om de taalkeuze te doen. Bovendien moet die taalkeuze *in limine litis* plaats hebben, hetgeen betekent dat het geding reeds hangende moet zijn ; welnu in de willige rechtspleging bestaat nog geen geding.

98. — Artikel 6, § 1 van de wet van 15 Juni 1935 behandelt de rechtspleging waarin verschillende verweerders betrokken zijn. Het schrijft voor, dat de inleidende akte moet opgesteld worden in het Nederlands of in het Frans, naargelang de meerderheid van de gedaagden in de Vlaamse of in de Waalse taalstreek woont. De gedaagden zonder bekende woonplaats in België worden bij het berekenen van die meerderheid niet in aanmerking genomen. In geval van gelijkheid zal de eiser naar eigen keuze in het Nederlands of in het Frans dagvaarden.

Niet alle mogelijke gevallen, waar verschillende verweerders gedagvaard moeten worden, werden door de wetgever uitdrukkelijk geregeld. De wet zegt nl. niet of de verweerders wonend in de Brusselse agglomeratie of in een Duitstalige gemeente bij het berekenen van de meerderheid in aanmerking komen.

99. — De rechtsleer (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 51) hield voor dat, waar artikel 6 uitdrukkelijk verklaart dat de verweerders zonder bekende woonplaats in België niet in aanmerking komen voor het berekenen van de taalmeerderheid, de wetgever stilzwijgend maar duidelijk heeft te kennen gegeven, dat de in de Brusselse agglomeratie wonende gedaagde wel in aanmerking komt. Zij brengt de beschikking van artikel 6, § 1, tweede lid, in verband met die van artikel 4, § 1, tweede lid, die de taalkeuze aan de eiser overlaat wanneer de gedaagde geen bekende woonplaats heeft in België of in de Brusselse agglomeratie woont : wanneer in artikel 4, § 1 de in de Brusselse agglomeratie en in het buitenland wonende gedaagden uitdrukkelijk vermeld worden, dan kan de regel van artikel 6, § 1, die enkel spreekt van de in het buitenland wonende verweerders, niet uitgebreid worden tot de in de Brusselse agglomeratie wonende verweerders.

Naar dezelfde rechtsleer zou men de Brusselse agglomeratie moeten indelen in gemeenten, waarvan de meerderheid der inwoners bij de jongste volkstelling verklaarden meest of uitsluitend Nederlands te spreken, en in gemeenten waarvan die meerderheid verklaarde meest of uitsluitend Frans te spreken (K.B. van 11 Sept. 1935, zie boven, n^r^ 15). Naargelang de verweerder woont in een gemeente van de eerste of van de tweede kategorie, wordt hij aangerekend ten voordele van het Nederlands of van het Frans.

Die zienswijze werd niet gevolgd door de rechtspraak (Rb. Brussel, 11 Mei 1954, *J.T.* 1954, 592).

100. — Volgens een deel van de rechtspraak moeten de Brusselse verweerders in aanmerking genomen worden, in die zin, dat zij noch als in de Vlaamse noch als in de Waalse taalstreek wonende kunnen beschouwd worden, en dus geen meerderheid kunnen doen omkeren, maar dat zij, in geval van gelijkheid of overwicht t.a.v. de gedaagden die in de Vlaamse en in de Waalse taalstreek wonen samengeteld, pariteit doen ontstaan, waardoor de eiser de vrije keuze van de taal der inleidende akte bekomt.

Aldus is er pariteit wanneer de eerste verweerder in het Vlaamse land woont en de tweede in de Brusselse agglomeratie; dan mag de eiser in het Frans of in het Nederlands dagvaarden (Werkr. Brussel, 15 April 1936, *Louage ouvr.*, 1936, 185. — Hrb. Brussel, 3 Nov. 1950, *Jur. Comm. Brux.*, 1950, 338). De oplossing zal dezelfde zijn, wanneer drie (of meer) verweerders in de Brusselse agglomeratie wonen, een vierde verweerder in de Vlaamse taalstreek, een vijfde en een zesde in de Waalse taalstreek: de Brusselse verweerders zijn dan immers even talrijk als de Vlaamse en Waalse verweerders samen.

De Brusselse verweerder zal evenwel geen pariteit doen ontstaan, wanneer de tweede verweerder in het Vlaamse land woont, en de derde en de vierde in het Waalse land. Twee Brusselse verweerders kunnen evenmin de taalmeerderheid van drie Vlaamse verweerders op twee Waalse doen omkeren: de Brusselse verweerders hebben in dit geval immers niet de pariteit of de meerderheid tegenover de anderen.

101. — Volgens een ander deel der rechtspraak komen de in Brussel wonende verweerders eenvoudig niet in aanmerking voor het berekenen der meerderheid (Rb. Brussel, 20 Jan. 1937, *R.W.*, 1937-38, 149; — Rb. Brussel, 28 Febr. 1939, *J.T.*, 1939, 247; *P.P.*, 1939, 164; *Rev. Adm.*, 1939, 244; *R.W.*, 1939-40, 208; — Rb. Brussel, 11 Mei 1954, *J.T.*, 1954, 592). In het licht van de grondbeginselen der wet van 15 Juni 1935, verdient deze zienswijze de voorkeur.

Door artikel 4 der wet wordt de eiser verplicht, de verweerder die in de Vlaamse of in de Waalse taalstreek woont, in het eerste geval in het Nederlands, in het tweede geval in het Frans te dagvaarden. Tegenover de verweerder, die de Brusselse agglomeratie bewoont, laat artikel 4 de keuze van de eiser vrij. De eiser kon van zijn dwingende verplichting tegenover de Vlaamse of Waalse verweerders slechts ontheven worden, indien artikel 6 het uitdrukkelijk deed. Welnu artikel 6 bevat slechts een afwijking op artikel 4 in het geval waar de inleidende akte ten opzichte van elk der verweerders in een bepaalde taal *moet* opgesteld worden, d.i. wanneer verweerders, die in de Vlaamse taalstreek wonen, gedaagd worden samen met verweerders uit de Waalse taalstreek. Wanneer Brusselse verweerders samen met Vlaamse of Waalse verweerders gedagvaard worden ,kan artikel 6 niet ingeroepen worden, en dient het voorschrift van artikel 4 nageleefd te worden.

De verschillende bewoordingen gebruikt in artikel 4, § 1, tweede lid *in fine* (« verweerder, wonend in een gemeente der Brusselse agglomeratie of zonder bekende woonplaats in België ») en in artikel 6, § 1, tweede lid (« verweerder zonder bekende woonplaats ») laten trouwens toe te veronderstellen, dat beide wetsbepalingen door verschillende beweegredenen werden ingegeven. Artikel 4 laat de keuze van de taal van de inleidende akte aan de eiser over, wanneer de gedaagde in de Brusselse agglomeratie of in het buitenland woont: dit voorschrift vindt zonder twijfel zijn oorsprong in de omstandigheid, dat in beide gevallen de taalstreek van gedaagde's woonplaats uiteraard niet als maatstaf kan genomen worden. Artikel 6 sluit van de berekening der taalmeerderheid uit de verweerder die geen bekende woonplaats heeft en gedagvaard wordt in zijn verblijfplaats. De ware draagwijdte van het voorschrift van artikel 6, § 1, tweede lid is de volgende: de verblijfplaats van een verweerder in de Vlaamse of Waalse taalstreek komt nooit in aanmerking voor het berekenen der taalmeerderheid, zelfs zo die verweerder geen woonplaats heeft. De vergelijking van de tekst van artikel 4 met die van artikel 6, om het in aanmerking nemen van de Brusselse verweerder te verantwoorden, dient verworpen te worden: beide voorschriften hebben een verschillende bestaansreden.

Dezelfde regeling moet aangenomen worden t.a.v. de gedaagde die in een Duitstalige gemeente woont. Hij wordt evenmin in aanmerking genomen bij het vaststellen van de taalmeerderheid der verweerders.

102. — Zekere rechtspraak heeft getracht de mening te doen ingang vinden, dat een rechtspersoon, waarvan de maatschappelijke zetel in de Vlaamse of Waalse taalstreek gevestigd is, niet in aanmerking dient genomen te worden voor het berekenen der taalmeerderheid, wanneer de andere verweerder een natuurlijke persoon is (Hrb. Brussel, 3 Nov. 1950, *Jur. Comm. Brux.*, 1950, 338). Het onderscheid tussen rechtspersonen en natuurlijke personen kan verantwoord worden t.a.v. het recht van de verweerder, de taal te kiezen waarin de rechtspleging moet voortgezet worden (zie verder, n^r 116), maar het speelt geen rol bij het bepalen van de taal van de inleidende akte.

AFDELING V

Inleidende akte voor de rechtbanken van het arrondissement Verviers.

103. — De complexe samenstelling van het arrondissement Verviers in taalopzicht, heeft tot een ingewikkelde taalregeling aanleiding gegeven. Het arrondissement strekt zich uit over de Waalse, de Duitse en de Vlaamse taalstreek, zodat wij van elke rechtbank in het bijzonder de grenzen van het rechtsgebied zullen moeten in acht nemen, om te kunnen bepalen volgens welke beginselen de taal van de inleidende akte bepaald wordt. Wij onderscheiden vier kategoriëen van rechtbanken in dit arrondissement, waarvan er enkele reeds in de vorige afdelingen werden aangeduid :

1. rechtbanken met ééntalig Frans rechtsgebied.
2. rechtbanken met ééntalig Duits rechtsgebied.
3. rechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied.
4. rechtbanken met drietalig Frans-Duits-Nederlands rechtsgebied.

§ 1. — Rechtbanken met ééntalig Frans rechtsgebied.

104. — Met deze rechtbanken worden bedoeld : de vredegerechten van Dison, Herve, Spa, Stavelot en Verviers.

De taal van het inleidend exploot wordt zonder enige afwijking geregeld overeenkomstig de voorschriften, bepaald voor de andere rechtbanken met ééntalig rechtsgebied (zie boven, n^rs 81 en volg.).

§ 2. — Rechtbanken met ééntalig Duits rechtsgebied.

105. — Het zijn : de vredegerechten van Eupen en St. Vith, en de werkrechtersraad van Eupen.

Bij toepassing van artikel 5, § 1 van de wet van 15 Juni 1935 moet de inleidende akte altijd in het Duits opgesteld worden, zonder acht te slaan op de woonplaats van de verweerder binnen of buiten het rechtsgebied der rechtbank.

106. — Moet de inleidende akte betekend worden in een gemeente van de Vlaamse of de Waalse taalstreek, dan moet een vertaling van de akte mede-betekend worden (zie boven, n^r 73).

De wet zegt niet of een vertaling van de akte vereist is, wanneer zij betekend wordt aan de gedaagde in de Brusselse agglomeratie. Het ware logisch dat een vertaling in het Frans of in het Nederlands opgelegd werd. De Brusselse agglomeratie vormt noch in bestuurlijk, noch in gerechtelijk opzicht, een « zone franche » wat de taalregeling betreft: de Brusselse agglomeratie is een tweetalig Nederlands-Frans gebied. De bepalingen van artikel 38 vierde lid van de wet van 15 Juni 1935 blijven niettemin ondubbelzinnig beperkt tot betekeningen in de ééntalige gewesten, zodat in de Brusselse agglomeratie kan gedagvaard worden met een Duitstalige akte, waarbij geen vertaling gevoegd is (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r 84; *anders:* Van Lennep, *o.c.*, blz. 148, n^r 30).

§ 3. — Rechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied.

107. — Tot deze kategorie behoren de vredegerechten van Limburg (Limbourg) en Malmédy.

Bij toepassing van artikel 5, § 1 der wet moet de rechtspleging in het Frans ingeleid worden, zonder de woonplaats van de verweerder in een Duitstalige of een Waalse gemeente, of binnen of buiten het rechtsgebied, in aanmerking te nemen. De *lex fori* van deze rechtbanken komt tot zijn volle recht, zonder de afwijkingen van artikel 55, omdat hun rechtsgebied zich niet over de Vlaams-Waalse, maar enkel over de Waals-Duitse taalgrens uitstrekt.

108. — Een vertaling der akte moet mede-betekend worden, wanneer de betekening geschiedt in de Vlaamse of in de Duitse taalstreek (zie boven, n^r 73).

§ 4. — Rechtbanken met drietalig Frans-Duits-Nederlands rechtsgebied.

109. — Onder deze rechtbanken zijn begrepen: de rechtbank van eerste aanleg en de rechtbank van koophandel te Verviers, het vredegerecht van Aubel en de werkrechtersraad van Verviers.

In algemene regel moet de inleidende akte gesteld worden in het Frans, zowel in de rechtspleging voor het vredegerecht van Aubel (art. 5, § 1), als voor de andere vernoemde rechtbanken (art. 5, § 2), nl. wanneer de verweerder woont in een Waalse of Duitstalige gemeente, in de Brusselse agglomeratie, of in een Vlaamse gemeente buiten het rechtsgebied van de rechtbank, of nog wanneer de verweerder in België geen bekende woonplaats heeft.

Woont de verweerder integendeel in een der Vlaamse gemeenten van het arrondissement Verviers (St. Martens Voeren, St. Pieters Voeren, Remersdaal en Teuven), dan moet hij gedagvaard worden in het Nederlands, bij toepassing van artikel 55 der wet.

In algemene regel worden deze rechtbanken dus gelijkgesteld met die bedoeld in de voorgaande paragraaf (zie boven, n^r 107), in het zoëven aangestipt geval integendeel dienen wij te verwijzen naar de regelen betreffende de rechtbanken langsheen de taalgrens (zie boven, n^rs 84 en volg.).

110. — Wanneer verschillende verweerders in de zaak betrokken zijn, zal de inleidende akte weerom in algemene regel in het Frans moeten opgesteld worden. Alleen wanneer een of meer verweerders wonen in een Vlaamse gemeente

van het arrondissement Verviers, kunnen moeilijkheden oprijzen. Maar het volstaat hier te verwijzen naar de regelen, besproken in Afdeling III van dit hoofdstuk, betreffende de rechtspleging voor de rechtbanken langsheen de taalgrens (zie boven, n^rs 84 en volg.).

Men zou zich de vraag kunnen stellen, of, bij het berekenen van de taalmeerderheid der verweerders, de gedaagde, wonend in een Duitstalige gemeente van het rechtsgebied, in aanmerking genomen wordt, en, zo ja, op welke wijze dit geschiedt. Artikel 55 houdt geen afwijkende bepalingen in ten voordele van inwoners van Duitstalige gemeenten ; zij moeten, door het dwingend voorschrift van artikel 5, in het Frans gedagvaard worden. Om dezelfde redenen als die uiteengezet in n^r 100 zal men die gedaagde dus in aanmerking nemen ten voordele van een Franstalige inleidende akte.

HOOFDSTUK III

Mogelijke wijziging van de taal van de rechtspleging na de inleidende akte en eventuele verwijzing van de zaak

AFDELING I. — *Algemene regelen.*

§ 1. — Taal vau de rechtspleging en taal van de partijen.

111. — De taalregeling van de inleidende akte houdt geen rekening met de taalkennis van partijen. Zowel de eiser als verweerder zijn op dat stuk gebonden door vaststaande regelen, die op straf van nietigheid moeten nageleefd worden.

Doch, vooraleer de taal der rechtspleging definitief wordt vastgelegd, biedt de wet aan de partijen de gelegenheid, naar gelang van het geval, bij onderling akkoord of bij monde van verweerders alleen, de wijziging van de taal der rechtspleging aan te vragen. Eveneens naar gelang van het geval zal de rechter eenvoudig het akkoord tussen de partijen betreffende de taal van de rechtspleging bezegelen, ofwel de werkelijke taalkennis van verweerders onderzoeken. Op dit moment van de rechtspleging behaalt het beginsel van de personaliteit het overwicht op de territorialiteit.

De partijen moeten echter het initiatief nemen, om de rechtspleging te doen voortzetten in een andere taal dan die van het inleidend exploot. De gelegenheid daartoe doet zich bovendien slechts éénmaal voor. Door de kracht van de inertie blijft de taalwijziging in de rechtspleging een grote uitzondering, zodat de wetgever, spijts allerlei toegevingen aan de taal van de partijen, in feite meestal zijn doel bereikt : het doorvoeren van het principe der territorialiteit.

§ 2. — Wijziging van de taal der rechtspleging op verzoek van de partijen.

112. — In de regel wordt de taalwijziging aangevraagd door de verwerende partij. Dit strookt volkomen met onze rechtstradities en de grondkenmerken van ons burgerlijk procesrecht (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 43). In het geval van artikel 7 der wet van 15 Juni 1935 kan die wijziging echter ook worden gevraagd door de eiser, maar alleszins met de instemming van de verweerder.

113. — De taalwijziging kan slechts in één faze van de rechtspleging worden aangevraagd, nl. vóór alle verweermiddelen, zelfs exceptie van onbevoegdheid. Aldus werd gevonnist, dat de vraag tot taalwijziging niet meer ontvankelijk is, nadat besluiten ten gronde werden genomen (Rb. Verviers, 6 Dec. 1938, *Pas.*, 1939, III, 87 ; — Werkr. Brussel, 11 Aug. 1939, *R.W.*, 1939-40, 999) en in geen geval in hoger beroep (Brussel, 12 Jan. 1949, *J.T.*, 1949, 122). Zij is wel ontvankelijk, wanneer zij, na vonnis bij verstek, door verzetter wordt ingediend vóór alle ander verweer in de akte van verzet en ter zitting (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r 50 ; — Van Lennep, *o.c.*, I, blz. 142 - 148, n^r 23).

Het was onontbeerlijk dat de wet enkel *in limine litis* taalwijzigingen in de rechtspleging toeliet. De behandeling van een zaak geschiedt immers best door één rechtscollege en in één taal. Vermits de taalwijziging voor gevolg kan hebben, dat de zaak naar een andere rechtbank dient verwezen te worden, moet, vooraleer de behandeling van de zaak wordt aangevat, onherroepelijk vaststaan in welke taal de rechtspleging zal geschieden.

114. — In het geval van artikel 7 der wet van 15 Juni 1935 wordt de rechter verplicht de taalwijziging en de verwijzing naar een andere rechtbank toe te staan, zodra hij het akkoord van alle betrokken partijen vaststelt.

Dit artikel is toepasselijk op alle rechtbanken, uitgezonderd diegene die hun zetel hebben in de Brusselse agglomeratie of te Halle. Het kan dus eveneens ingeroepen worden, om de rechtspleging in het Nederlands te bekomen voor die rechtbanken van het arrondissement Verviers, waar de zaak moet ingeleid worden in het Duits.

115. — In de rechtspleging voor de rechtbanken langsheen de taalgrens, of zetelend in de Brusselse agglomeratie of te Halle, of nog voor de rechtbanken van het arrondissement Verviers met meertalig rechtsgebied, kan bovendien de taalwijziging aangevraagd worden door de verweerder (zie verder, n^rs 138 en volg.). In tegenstelling met het geval van artikel 7, wordt hier geen willekeurige keuze beoogd. Het behoort tot de bevoegdheid van de rechter de ernst van de vraag tot taalwijziging na te gaan, en namelijk te onderzoeken of de verweerder al dan niet een voldoende kennis bezit van de taal, gebruikt voor de inleidende akte.

Wat dient verstaan te worden onder « voldoende kennis », wordt door de wet niet nader omschreven. Toepassingen in de rechtspraak : Rb. Brussel, 11 Jan. 1937, *J.T.*, 1937, 77 ; *P.P.*, 1937, 70 ; — Rb. Brussel, 12 Maart 1937, *R.W.*, 1937-38, 292 ; — Hrb. Brussel, 13 Juli 1937, *Jur. Comm. Brux.*, 1938, 374.

Die taalkennis moet echter blijken uit de elementen van de zaak, nl. vaststellingen ter zitting of stukken door de partijen overgelegd. De rechter zou zijn taak te buiten gaan, door te steunen op vermoedens of algemene bekendheid. De bewijslast rust op de eiser.

De rechter beslist terstond, of de gevraagde taalwijziging gewettigd is door het gebrek aan voldoende kennis van de voor de inleidende akte gebruikte taal in hoofde van de verweerder. Het vonnis moet gemotiveerd zijn. Het is vatbaar noch voor verzet noch voor beroep. Het is uitvoerbaar op de minuut en voor registratie, zonder verdere rechtspleging noch formaliteiten. De uitspraak van het vonnis, zelfs bij

afwezigheid van de partijen, geldt als betekening (art. 4, § 2 ; — art. 5, § 3 ; — art. 55, § 1.).

Aldus heeft de wetgever een vlugge afhandeling van de vordering tot taalwijziging in de rechtspleging willen verzekeren. Men kan zich evenwel de vraag stellen of de wet de rechter in staat stelt, met volle kennis van zaken te oordelen over de taalwijziging (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 48).

116. — Rechtspersonen kunnen zowel als natuurlijke personen de taalwijziging aanvragen. De vraag daartoe moet ingeleid worden door de wettelijke organen van de rechtspersoon (Van Hoorebeke, *o.c.,* nr 48 ; — Werkr. Brussel, 17 Maart 1937, *R.W.,* 1936-37, 1767). Aldus is regelmatig de schriftelijke vraag tot taalwijziging in naam van een naamloze vennootschap ingediend en ondertekend door twee beheerders, die de N.V. kunnen verbinden, zelfs al werd zij slechts door één van beiden opgesteld (Hrb. Brussel, 13 Juli 1937, *Jur. Comm. Brux.,* 1938, 374).

§ 3. — Verwijzing naar een ander rechtscollege.

117. — De verwijzing naar een ander rechtscollege is het logisch gevolg van de taalwijziging, door artikel 7 van de wet van 15 Juni 1935 mogelijk gemaakt. Het beginsel van de ééntaligheid der rechtspleging voor de rechtbanken met ééntalig rechtsgebied belet de behandeling van een zaak in een andere taal dan die van de rechtbank. Anderzijds schrijft artikel 55 der wet voor, dat de verweerder, wonend in het rechtsgebied van een rechtbank met gemengd taalgebied, voor deze rechtbank gedagvaard moet worden in de streektaal van zijn woonplaats, hetgeen een andere taal kan zijn dan die van de rechtbank. Deze rechtbank mag de zaak behandelen, wanneer zij oordeelt voldoende de taal van de rechtspleging te kennen, zoniet kan zij niet anders dan de zaak verwijzen naar een rechtbank met een ander taalstatuut.

Het hoeft geen betoog dat de verwijzing om taalredenen niet kan bevolen worden door tweetalige rechtbanken, zoals die van de Brusselse agglomeratie. De verwijzing op grond van artikel 55 der wet door de vredegerechten langsheen de taalgrens is doorgaans eveneens uitgesloten, om reden dat artikel 46 van de wet een voldoende kennis van de tweede taal aan de magistraten van deze rechtbanken, op één uitzondering na (vredegerecht van Aubel), oplegt. Zo komt het dat de verwijzing zich practisch slechts voordoet in de rechtspleging voor de rechtbanken met ééntalig rechtsgebied, voor de rechtbanken van het arrondissement Verviers en voor de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel en de werkrechtersraden langsheen de taalgrens.

De verwijzing kan tenslotte te wijten zijn aan een gebrek aan kennis van de taal der rechtspleging in hoofde van één of meer leden van het rechtscollege, tengevolge van de overgangsbepalingen der wet betreffende de taalkennis vereist van magistraten en griffiers (art. 60, § 3). Gezien de verwijzing uit dien hoofde mogelijk is zowel door strafrechtbanken en rechtscolleges van beroep, als door de burgerlijke rechtscolleges van eerste aanleg, zou het niet passen artikel 60, § 3 hier te bespreken. Dit zal geschieden hierna onder nr 314.

118. — De verwijzing moet geschieden naar een nabije rechtbank van dezelfde rang. Voor de verwijzing door en naar een rechtbank van eerste aanleg brengt die term geen moeilijkheden mee.

Maar hoe moeten de bewoordingen van de wet geïnterpreteerd worden voor de verwijzing van een zaak die behoort tot de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel, wanneer zij werd aanhangig gemaakt bij de rechtbank van eerste aanleg zetelend in handelszaken ? De rechtbank van eerste aanleg heeft in zulk geval een dubbele jurisdictionele functie en een dubbele gewone bevoegdheid. Het mag derhalve niet betwijfeld worden, dat zij dan ook moet beschouwd worden als een rechtbank met dubbele « rang ». Zij dient derhalve de zaak te verwijzen, hetzij naar een rechtbank van koophandel, hetzij naar een rechtbank van eerste aanleg die zetelt in handelszaken. Omgekeerd kan een rechtbank van koophandel de zaak verwijzen, hetzij naar een andere rechtbank van koophandel, hetzij naar een rechtbank van eerste aanleg, die er de functie van uitoefent.

Een gelijkaardig probleem bestaat ten aanzien van de verwijzing door en naar de werkrechtersraden, in verband met de bevoegdheid die de vredegerechten in arbeidsgeschillen bewaren, wanneer zij in hun rechtsgebied niet aan een werkrechtersraad werd opgedragen. De vrederechters zetelen wel niet als werkrechtersraad, zoals de rechtbanken van eerste aanleg de functie van rechtbank van koophandel kunnen vervullen, maar niettemin moet men een gelijkaardige oplossing voorhouden. De werkrechtersraden zijn uitzonderingsrechtbanken, die een deel van de bevoegdheden van de vrederechter hebben overgenomen. Zij bekleden dezelfde rang als de vredegerechten t.a.v. die bevoegdheden, nl. de arbeidsgeschillen. Aldus kan een werkrechtersraad verwijzen naar een vredegerecht, op voorwaarde dat dit bevoegd is in arbeidsgeschillen, en kan een vrederechter een arbeidsgeschil verwijzen naar een werkrechtersraad.

Op dezelfde wijze kunnen de scheidsrechterlijke lichamen met officieel karakter, zoals die bevoegd inzake arbeidsongevallen, een zaak verwijzen naar de gewone rechtsmacht. De verwijzing in omgekeerde richting lijkt ons echter onmogelijk. Die scheidsrechterlijke commissies hebben immers geen bevoegdheid *erga omnes*, zij hebben zelfs geen rechtsgebied door de wet afgebakend.

119. — De verwijzing moet geschieden naar een rechtbank « van een andere taalstreek » luidens de termen van artikelen 7 en 55. Deze termen kunnen tot verwarring aanleiding geven. De wetgever bedoelt immers niet de verwijzing naar een rechtbank zetelend in een andere taalstreek, maar een rechtbank met de andere taal als voertaal (zie boven, n^{rs} 18-19).

Die anderstalige rechtbank kan zijn een ééntalige rechtbank van de andere taalgroep of een tweetalige rechtbank, b.v. te Brussel (Verbr., 24 April 1950, *Pas.*, 1950, I, 573 ; *J.T.*, 1950, 310 ; *R.W.*, 1950-51, 208 ; *R.D.P.*, 1949-50, 898 ; — Verbr., 23 April 1951, *Pas.*, 1951, I, 584 ; — Brussel, 24 Nov. 1949, *J.T.*, 1950, 105).

120. — Welke is de draagwijdte van een vonnis van verwijzing ? Is de rechter, bij wie een zaak door de verwijzing aanhangig gemaakt wordt, verplicht de zaak aan te houden, of heeft hij de bevoegdheid om de regelmatigheid van de verwijzing te onderzoeken ? Er is rechtspraak die deze laatste vraag positief beantwoordt : het vonnis van verwijzing heeft geen imperatieve kracht t.a.v. de rechter, bij wie het de zaak aanhangig maakt, zodat deze laatste de verwijzing ongeldig kan verklaren (Brussel, 24 Nov. 1949, *J.T.*, 1950, 105). In zulk geval zal het Hof van Verbreking beslissen naar welke rechtbank de zaak dient verwezen te worden.

§ 4. — Bepaling van de taal van incidentele vorderingen.

121. — Artikel 37, tweede lid, der wet van 15 Juni 1935 bepaalt dat de incidentele vorderingen ingesteld en gevonnist worden in de taal van de rechtspleging van de hoofdeis. De taal der rechtspleging van deze vorderingen staat dus van te voren onherroepelijk vast : er bestaat geen mogelijkheid van taalwijziging of verwijzing, zelfs wanneer de incidentele vordering gericht is tegen een verweerder die nog niet in het geding van de hoofdeis betrokken was. De wetgever moest die regeling voorschrijven om te beletten, dat zich taalwijzigingen en verwijzingen zouden voordoen nadat de behandeling van een zaak reeds ter hand genomen werd. Die regel blijft echter even strak wanneer de incidentele vordering *in limine litis* wordt ingeleid, op een ogenblik dus waarop de taalwijziging betreffende de hoofdeis nog zou kunnen gevraagd worden. Dit betekent dat bij het beoordelen van de vraag tot taalwijziging in de rechtspleging van de hoofdeis, in geen geval rekening gehouden wordt met de partijen die enkel in het geding betrokken worden door de incidentele vordering.

122. — Onder incidentele vordering moet men verstaan alle eisen, andere dan de hoofdeis, ingesteld voor de rechter die van deze laatste kennis neemt ; vorderingen tot tussenkomst, oproepingen tot vrijwaring, wedereisen, excepties en declinatoire excepties (Mem. Toelichting, art. 8, *Parlem. Besch.*, Kamer, 1932-33, n^r^ 33). Die opsomming is vanzelfsprekend exemplatief (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^rs^ 66-70). Sommige auteurs voegen hieraan toe : de verwijzingen, nietigheden, vorderingen tot mededeling van stukken, de verificatie van geschriften, de onderzoeksmaatregelen, de betichting van valsheid.

Wat betreft de tussenkomsten moet een onderscheid gemaakt worden tussen de tussenkomst ten bewarende titel, die geen nieuwe eis uitmaakt, en derhalve in de taal van de hoofdvordering moet geschieden, en anderzijds de agressieve tussenkomst en de gedwongen tussenkomst, die allebei een nieuwe eis inleiden en een vordering op zichzelf uitmaken, waarvan de taal afzonderlijk bepaald wordt zoals voor iedere hoofdvordering (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 67 ; — R.P.D.B., Tw. *Procédure civile*, n^r^ 602). Op de eerste vorm van tussenkomst is artikel 37 toepasselijk, terwijl de twee laatstgenoemde vormen van tussenkomst beheerst worden door de regelen hierna onder n^rs^ 123-129 uiteengezet.

Wat betreft de oproeping tot vrijwaring, moet de dilatoire exceptie ongetwijfeld beschouwd worden als een tussenvordering waarop artikel 37 toepasselijk is. De oproeping tot vrijwaring integendeel is een vordering op zichzelf, waarvan de taal bepaald wordt zoals voor iedere hoofdvordering (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 70 ; — R.P.D.B., Tw. *Procédure civile*, n^r^ 604) ; dit is *a fortiori* eveneens het geval wanneer de oproeping tot vrijwaring een hoofdvordering is, die geheel op zichzelf staat (R.P.D.B., Tw. *Procédure civile*, n^r^ 603).

Wat betreft de vordering tot het bekomen van de kosteloze rechtspleging: wordt zij ingesteld vóór de inleiding van de zaak, waarop het voordeel van de kosteloze rechtspleging betrekking heeft, dan moet zij aangezien worden als een vordering op zichzelf, die onderworpen is aan de gewone voorschriften van de taalwet. Wordt zij integendeel ingesteld na de inleiding van die zaak (en dus altijd wanneer het voordeel wordt gevraagd voor de rechtspleging in beroep), dan wordt zij een incidentele vordering, die moet behandeld worden in de taal der rechtspleging van de hoofdeis.

§ 5. — Wijziging van de taal der rechtspleging wegens samenvoeging van verschillende vorderingen.

123. — De rechtspraak is gestuit op een leemte in de wet van 15 Juni 1935, nl. de regeling van de taal der rechtspleging, wanneer verknochte zaken, die in een verschillende taal werden ingeleid, of die door het bekomen van een taalwijziging in een verschillende taal moeten behandeld worden, samengevoegd worden.

Het vonnis van samenvoeging zelf stelt geen probleem, vermits de rechtbank in elk van de verknochte zaken afzonderlijk de samenvoeging kan bevelen in een verschillende taal.

124. — Maar de vraag is, in welke taal de eenmaal samengevoegde zaken dienen behandeld te worden. Artikel 37, tweede lid, regelt enkel het lot van de incidentele vorderingen, zonder te gewagen van de samengevoegde vorderingen.

Nochtans heeft de rechtspraak geoordeeld, dat dit artikel kan toegepast worden op de verknochte vordering, die ontstaan is ter gelegenheid van de hoofdeis, en met deze laatste wordt samengevoegd (Hrb. Brussel, 8 Nov. 1937, *Jur. Comm. Brux.*, 1939, 248) : de in feite ondergeschikte eis moet behandeld worden in de taal van de zgn. hoofdeis. Nadien meende men dat de rechtbank, gezien het stilzwijgen van de wetgever, samen met de beslissing van samenvoeging, naar billijkheid en in het belang van een goede rechtsbedeling bepaalt, in welke taal de rechtspleging van de samengevoegde zaken zal voortgezet worden (Rb. Brussel, 24 Juni 1950, *Pas.*, 1950, III, 121 ; *J.T.*, 1951, 536 ; — R.P.D.B., Tw. *Procédure civile*, n^r^ 605).

125. — De eerste mening dient vooreerst om principiële redenen verworpen te worden, omdat zij geen rekening houdt met de juridische draagwijdte van de samenvoeging. De samenvoeging heeft immers niet voor gevolg dat de oorspronkelijke eisen ophouden te bestaan als afzonderlijke vorderingen : zij is slechts een maatregel, waardoor verschillende vorderingen, in het belang van een goede rechtsbedeling, samen behandeld en gevonnist worden. Het onderscheid met de incidentele vorderingen, die niet op zichzelf kunnen bestaan, is zo fundamenteel, dat de samengevoegde eisen niet kunnen begrepen worden onder de term « incidentele vorderingen » door artikel 37 der wet gebruikt.

In de praktijk is de toepassing van artikel 37 op verknochte en samengevoegde vorderingen trouwens onmogelijk. Dikwijls zal men niet kunnen uitmaken welke de hoofdvordering en welke de bijkomende vordering is, die met de incidentele dient gelijkgesteld te worden. Maar zelfs wanneer dit duidelijk is — b.v. wanneer de « bijkomende vordering » pas in de loop van het geding ingeleid door de « hoofdvordering » wordt ingesteld — dan nog stuit de toepassing van artikel 37 in vele gevallen op onoverkomelijke bezwaren. Het inleidend exploot van de « bijkomende vordering » zal immers dikwijls moeten gesteld worden in een andere taal dan deze gebruikt voor de rechtspleging van de « hoofdvordering », omdat dit exploot, zoals elke inleidende akte, aan de dwingende voorschriften van het eerste hoofdstuk der wet onderworpen is ; de regel van artikel 37 kan derhalve niet toegepast worden op de inleidende akte van de « bijkomende » vordering. Trouwens al de akten van de rechtspleging, betreffende deze vordering, die het vonnis van samenvoeging voorafgaan, hebben niets gemeens met de « hoofdvordering » : de toepassing van artikel 37 op deze akten zou vooruitlopen op de beslissing van samenvoeging, die alleen door de rechter kan bevolen worden.

126. — De andere mening die door de rechtspraak wordt gehuldigd, nl. dat de rechter in het vonnis van samenvoeging naar billijkheid de taal der rechtspleging

bepaalt, stelt een noodoplossing voorop, die slechts gewettigd is wanneer uit de wettelijke voorschriften helemaal geen regeling voor de samengevoegde zaken kan gehaald worden. Welnu het tegendeel is waar.

De samenvoeging betekent, dat verknochte zaken samen behandeld en gevonnist worden alsof zij slechts één zaak zouden uitmaken. Vanaf het vonnis van samenvoeging, worden alle voorschriften van het burgerlijk procesrecht erop toegepast, precies alsof men slechts één zaak behandelde. Welnu de voorschriften van de wet van 15 Juni 1935, voor zover ze betrekking hebben op burgerlijke zaken, horen thuis onder het burgerlijk procesrecht. Ten opzichte van de toepassing der taalregeling, dienen dus logischerwijze de samengevoegde zaken beschouwd te worden als één zaak.

127. — Wanneer in de verknochte zaken eiser en verweerder telkens dezelfde persoon zijn, zou volgens het stelsel der jongste rechtspraak de rechter naar billijkheid de taal der rechtspleging in het vonnis van samenvoeging bepalen : de rechter hoeft b.v. niet noodzakelijkerwijze rekening te houden met het recht op taalwijziging van de verweerder. Volgens de zoëven voorgehouden oplossing, zou de verweerder nochtans in beide zaken gezamenlijk zijn wettelijk recht op taalwijziging kunnen inroepen.

Zijn de partijen verschillend in de verknochte zaken, of zijn ze dezelfde doch eiser in de ene en verweerder in de andere, dan dienen die zaken, vanaf hun samenvoeging, als één zaak behandeld te worden, d.w.z. als een zaak met verschillende verweerders. Zo dient b.v. het berekenen der taalmeerderheid van de verweerders niet voor elke vordering afzonderlijk, maar gezamenlijk te geschieden.

128. — Het vonnis van samenvoeging bepaalt onherroepelijk de taal van de rechtspleging, wanneer de samenvoeging geschiedt nadat de partijen reeds de behandeling der zaak aangevat hebben. Geen taalwijziging of verwijzing kan dan nog gevorderd worden, omdat die vraag moet ingediend worden vóór alle verweermiddelen en excepties.

Wanneer de samenvoeging echter gevraagd en bevolen wordt *in limine litis* hebben de partijen hun recht op taalwijziging en verwijzing nog niet verbeurd. De samengevoegde zaken kunnen dus behandeld worden in een andere taal, dan die aangewezen door het vonnis van samenvoeging, of verwezen worden naar een andere rechtbank, wanneer de partijen de vraag daartoe indienen onmiddellijk na het vonnis van samenvoeging.

129. — Wanneer verknochte zaken ingeleid worden voor verschillende rechtbanken, dan geschiedt de verwijzing overeenkomstig de regelen van artikel 37bis en 37ter der wet van 25 Maart 1876 op de bevoegdheid. Het vonnis van verwijzing is gesteld in de taal die de rechtbank ten opzichte van de bij haar aanhangig gemaakte zaak moet gebruiken. De zaak wordt echter ingeleid voor de rechtbank, naar dewelke zij verwezen werd, in de taal voorgeschreven voor de rechtspleging van deze rechtbank : de taal van het vonnis van verwijzing kan dus verschillen van die gebruikelijk voor de akte, waarbij de zaak opnieuw wordt aanhangig gemaakt bij de in dat vonnis aangeduide rechtbank.

Deze rechtbank kan tenslotte, onmiddellijk na het vonnis van samenvoeging, taalwijziging of verwijzing toestaan, op voorwaarde dat de partijen

het recht daartoe nog niet verbeurd hebben. In dit geval worden de samengevoegde zaken vanzelfsprekend als één zaak uitmakend beschouwd.

De taalwijziging zou ook kunnen toegestaan worden door deze rechtbank voor het vonnis van samenvoeging. Dit zou ten gevolge kunnen hebben, dat de rechtbank verplicht wordt op haar beurt de zaak te verwijzen (b.v. altijd wanneer de rechtbank een ééntalig rechtsgebied heeft), zodat de samenvoeging onmogelijk wordt. In zulk geval zal de meest gerede partij de regeling van rechtsgebied vorderen voor het hof van verbreking.

§ 6. — Dwingend karakter der voorschriften.

130. — De regelen in dit hoofdstuk uiteengezet zijn onderworpen aan de sanctie van artikel 40 der wet van 15 Juni 1935.

Het vonnis dat over de vraag tot taalwijziging oordeelt is een zuiver voorbereidend vonnis, en kan derhalve de nietigheden, opgelopen tijdens de voorafgaande rechtspleging, niet dekken. Een vonnis van verwijzing is eveneens zuiver voorbereidend, zodat de rechter, naar wie de zaak verwezen wordt, nog bevoegd is, de nietigheid uit te spreken van de dagvaarding voor de oorspronkelijke rechtbank.

De rechter, in het vonnis van verwijzing aangewezen, is evenwel onbevoegd, om de nietigheid van dit vonnis vast te stellen op grond van artikel 40. Zijn bevoegdheid is immers niet die van een rechtsmacht zetelend in beroep. Dat vonnis van verwijzing kan trouwens alleen door het hof van verbreking nietig verklaard worden. Dit betekent echter niet, dat de rechter de verwijzing niet zou kunnen verwerpen (zie boven, n^r 120).

Afdeling II

Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken met ééntalig Nederlands of Frans rechtsgebied.

131. — Voor die rechtbanken kan de taalwijziging enkel bekomen worden op grond van artikel 7 van de wet van 15 Juni 1935. Dit artikel werd ingegeven door de eerbied voor de eenparige wil van de partijen, welke bekommernis volgens sommigen één der grondkenmerken van de wet uitmaakt (zie nl. Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 42).

In de regel wordt voor die rechtbanken de rechtspleging voortgezet in de taal van de inleidende akte, die hun enige gebruikelijke taal is. Wanneer alle betrokkene partijen het eens zijn, kunnen zij de taalwijziging bekomen, waardoor meteen de verwijzing van de zaak naar een rechtbank met andere voertaal noodzakelijk wordt.

De Nederlandstalige rechtspleging kan bekomen worden zelfs in zaken, ingeleid voor rechtbanken met het Duits als voertaal. De wijziging van de taal der rechtspleging van het Frans of het Nederlands in het Duits is echter uitgesloten.

132. — De vraag tot taalwijziging kan op twee wijzen ingediend worden : ofwel door de eisende ofwel door de verwerende partij.

De eiser kan de taalwijziging enkel vorderen in de inleidende akte. Zijn

er verschillende eisers, dan moeten zij het daarover reeds eens zijn voor het opstellen van die akte.

De verweerder kan zijnerzijds de taalwijziging vorderen, maar dan voor alle verweer of excepties. De wet zegt niet op welke wijze de verweerder die vraag moet indienen. Eenvoudige besluiten te dien einde genomen, kunnen derhalve volstaan ; die besluiten zullen genomen worden, zoals alle akten van de rechtspleging, in de taal van de inleidende akte. Zelfs b.v. in een gewoon geschrift kan het verzoek ingediend worden (Rb. Tongeren, 5 Nov. 1953, *R.W.*, 1953-54, 899).

In geen geval kan de taalwijziging bevolen worden alleen op verzoek van de eisende partij in geval van verstek van de tegenpartij (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 32). Artikel 7 vindt zijn bestaansreden alleen in de eenparigheid van taalvoorkeur in hoofde van alle partijen, dus ook van de verstekdoende partijen. Het heeft geen belang aan te voeren, dat de verstekdoende partij moet vermoed worden in te stemmen met de tegen haar ingeleide eis, de vraag tot taalwijziging inbegrepen ; artikel 7 voorziet immers dat de taalwijziging door alle partijen uitdrukkelijk moet aanvaard worden. Er is ook geen tegenspraak tussen deze opvatting en de bewoordingen van artikel 7, § 2, eerste lid, dat bepaalt dat de beslissing van de rechter noch voor verzet, noch voor beroep vatbaar is ; de taalwijziging kan geldig bij verstek van de eiser of de verweerder uitgesproken worden, wanneer maar blijkt uit de akten der rechtspleging, en voor de verweerder zelfs uit een gewoon geschrift, dat alle partijen het eens zijn om de taalwijziging te vragen. Aldus kan bij verstek de taalwijziging uitgesproken worden, wanneer de eiser, die ze aanvroeg in zijn inleidend exploot, niet verschijnt, of wanneer de gedaagde niet verschijnt, doch aan de rechter schriftelijk heeft laten weten, dat hij instemt met de gevraagde taalwijziging.

Doch de taalwijziging kan nog gevraagd en bekomen worden door de partijen in de rechtspleging op verzet tegen het vonnis, dat bij verstek, zelfs over de grond der zaak uitspraak deed (Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 38), altijd onder de voorwaarde dat hun overeenstemming over de taalwijziging *in limine litis* bereikt weze.

133. — De rechter moet het akkoord over de aangevraagde taalwijziging tussen alle partijen vaststellen (toepassing : Hrb. St-Niklaas, 26 Oct. 1935, *P.P.*, 1936, 21 ; *R.W.*, 1935-36, 267). Deze vaststelling is aan geen bijzondere vormvoorschriften onderworpen. De wet vergt alleen dat de overeenstemming bereikt zou zijn, vóór alle verweer of exceptie, zelfs van onbevoegdheid.

De rechter is onbevoegd om de ernst van de vraag tot taalwijziging na te gaan. Hij hoeft de taalkennis van de partijen niet te onderzoeken. Artikel 7 verleent aan de partijen een onaantastbaar voorkeurrecht.

De rechter zou zich evenwel onbevoegd kunnen verklaren, steunend op de regelen van de bevoegdheid *ratione materiæ* of *ratione loci,* die van openbare orde zijn. In dat geval zou de vraag tot taalwijziging zelfs niet aan de orde komen. Is de onbevoegdheid van de rechtbank niet van openbare orde, dan kan één der partijen de exceptie inroepen, doch zij zou meteen het recht op taalwijziging verbeuren, vermits deze vóór alle exceptie moet aangevraagd worden (Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 29).

Volgens Van Hoorebeke (*l.c.*) moet de rechter de verwijzing op grond van artikel 7 weigeren, wanneer de zaak aan zijn bevoegdheid opgedragen werd bij overeenkomst. Anderen achten die opvatting te absoluut (R.P.D.B., Tw. *Renvoi d'un tribunal à un autre,* nr 147). Men dient onderscheid te maken. Wanneer de rechter bevoegd zou zijn om van het geschil kennis te nemen, zelfs zonder de bestaande overeenkomst tussen partijen, dan kunnen ze verzaken aan die overeenkomst, zonder de bevoegdheid van de rechter in het gedrang te brengen : zij kunnen dan de verwijzing vragen op grond van artikel 7. Wanneer de betrekkelijke bevoegdheid van de rechter evenwel enkel steunt op de overeenkomst tussen partijen, dan betekent hun vraag tot verwijzing een nieuwe overeenkomst, die de eerste te niet doet, en meteen de rechter zou verplichten zich onbevoegd te verklaren, indien zijn onbevoegdheid opgeworpen werd door de verweerder. In de praktijk zullen zich evenwel geen moeilijkheden voordoen : wanneer beide partijen het eens zijn om de verwijzing

te vragen, dan zullen zij die kunnen bekomen, vermits de betrekkelijke onbevoegdheid van de rechter door een van beide partijen moet opgeworpen worden opdat de rechter er rekening zou kunnen mee houden; integendeel, wanneer de eiser bemerkt dat de gedaagde enkel zou ingaan op zijn vraag tot taalwijziging en verwijzing, om meteen de onbevoegdheid van de rechter op te werpen, dan zal hij zo wijs zijn, te verzaken aan zijn vraag tot taalwijziging en verwijzing.

134. — Zodra de rechter de overeenstemming tussen de partijen vaststelt, beveelt hij de verwijzing van de zaak naar het meest nabije rechtscollege van dezelfde rang, ofwel naar het rechtscollege gemeenschappelijk door de partijen gekozen. De keuze van de partijen verbindt de rechter niet (*anders:* Van Lennep, *o.c.*, I, blz. 142-148, nr 15). De wet verleent aan de rechter enkel de mogelijkheid de zaak te verwijzen naar een rechtbank, die niet de meest nabije is, op voorwaarde dat de partijen ze gemeenschappelijk gekozen hebben (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 52; — Rb. Kortrijk, 20 Jan. 1949, *R.W.*, 1948-49, 920).

De beslissing van verwijzing is vatbaar noch voor verzet, noch voor beroep, en houdt geen rekening met de regelen van de territoriale bevoegdheid. Zij behoudt de kosten voor (R.P.D.B., Tw. *Renvoi d'un tribunal à un autre,* nr 147). De uitspraak, zelfs bij afwezigheid van de partijen, geldt voor de betekening. De beslissing die de taalwijziging weigert, is integendeel wel vatbaar voor verzet en beroep (Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 40).

Op benaarstiging van de griffier van het rechtscollege bij dewelke de zaak aanhangig gemaakt werd, wordt een uitgifte van die beslissing overgemaakt aan de griffier van het rechtscollege, waarnaar de zaak verwezen wordt. De meest gerede partij doet de zaak op de rol inschrijven. Geen rolrecht is verschuldigd, krachtens artikel 279 van het koninklijk besluit nr 64 van 30 November 1939. De uitgifte van de beslissing van verwijzing is vrijgesteld van zegelrecht en van griffierechten (art. 280 van voornoemd K.B.), alsook van de formaliteit van registratie (art. 162, 23° van voornoemd K.B.).

135. — De wet zegt niet wat door « het meest nabije rechtscollege » moet verstaan worden. Bedoelt men de afstand in vogelvlucht, langs de weg, per trein of met andere verkeersmiddelen ? De verwijzing op grond van artikel 55 der wet van 15 Juni 1935 moet integendeel geschieden naar « het meest nabij gelegen of gemakkelijkst te bereiken rechtscollege », dus alleszins niet naar de rechtbank die enkel in vogelvlucht het minst verwijderd is. *A contrario* dient men daaruit af te leiden, dat artikel 7 de afstand in vogelvlucht bedoeld heeft.

Men kan zich ook de vraag stellen van waaruit die kortste afstand moet berekend worden: vanuit de gemeente waar de rechtbank zetelt of vanuit diegene die de territoriale bevoegdheid van de rechtbank bepaald heeft (b.v. de woonplaats van verweerder). Het lijdt geen twijfel dat bij de verwijzing volgens artikel 55 van de wet, de afstand dient berekend te worden vanuit dit laatste punt: wanneer de zaak moet verwezen worden naar de rechtbank die gemakkelijkst te bereiken is, dan bedoelt de wetgever de afstand af te leggen door de partijen. Artikel 7 houdt integendeel geen rekening met het gemak van de partijen. Het is dan maar logisch dat de afstand berekend wordt met als uitgangspunt, de zetel van de rechtbank, die de zaak verwijst.

136. — De rechtbanken dienen zelf die afstand te berekenen. De ervaring leert, dat zij zich bij die berekening vaak vergissen. Hoe kan het anders bij gebreke aan duidelijke wettelijke voorschriften ! Deze toestand tast de rechtszekerheid aan. In de hiernavolgende tabellen worden de rechtscolleges van verwijzing aangeduid, op grond van de afstanden in vogelvlucht.

Deze tabellen betreffen ook de verwijzing door rechtbanken met meertalig rechtsgebied, vermits artikel 7 ook voor hen toepasselijk kan zijn (zie verder, nr 137).

De rechtbanken zetelend te :	Moeten verwijzen naar :		
	Rechtb. 1e aanleg of Koophandel	Vredegerecht	Werkrechtersr. of Vredegerecht
Arrond. ANTWERPEN			
Alle rechtbanken	Brussel	Brussel 4	Brussel
Arrond. MECHELEN			
Alle rechtbanken	Brussel	Brussel 4	Brussel
Arrond. TURNHOUT			
Turnhout	Brussel	Landen	Landen
Arendonk	—	Landen	—
Mol	—	Landen	—
Westerlo	—	Landen	—
Herentals	—	Brussel 4	—
Hoogstraten	—	Brussel 4	—
Arrond. BRUSSEL			
Asse	—	Brussel 4	Brussel
Vilvoorde	—	Brussel 4	Brussel
Wolvertem	—	Brussel 4	Brussel
St. Kwintens Lennik	—	Halle	Halle
Arrond. LEUVEN			
Leuven	Brussel	Wavre	Wavre
Aarschot	—	Wavre	Wavre
Haacht	—	Schaarbeek	Brussel
Diest	—	Landen	Landen
Glabeek-Zuurbemde	—	Landen	Landen
Tienen	—	Jodoigne	Jodoigne
Zoutleeuw	—	Landen	Landen
Arrond. NIJVEL			
Nivelles (Nijvel)	Brussel	Halle	Halle
Genappe	—	Halle	—
Tubize (Tubeke)	—	—	Halle
Wavre (Waver)	—	Leuven	Leuven
Perwez (Perwijs)	—	Tienen	Tienen
Jodoigne (Geldenaken)	—	Tienen	Tienen
Arrond. CHARLEROI			
Alle rechtbanken	Brussel	Halle	Halle
Arrond. BERGEN			
Mons (Bergen)	Oudenaarde	Geeraardsbergen	Halle
Chièvres	—	Geeraardsbergen	Ronse
Lens	—	Geeraardsbergen	Ronse
Pâturages	—	Geeraardsbergen	Ronse
Edingen	—	Halle	Halle
La Louvière	—	Halle	Halle
Rœulx	—	Halle	Halle

De rechtbanken zetelend te :	Moeten verwijzen naar :		
	Rechtb. 1e aanleg of Koophandel	Vredegerecht	Werkrechtersr. of Vredegerecht
Soignies (Zinnik)	—	Halle	Halle
Dour	—	Ronse	Ronse
Boussu	—	Ronse	Ronse
Arrond. DOORNIK			
Tournai (Doornik)	Kortrijk	Moeskroen	Moeskroen
Templeuve	—	Moeskroen	—
Celles	—	Avelgem	—
Antoing	—	Ronse	—
Frasnes-lez-Buissenal	—	Ronse	Ronse
Péruwelz	—	Ronse	Ronse
Leuze	—	Ronse	Ronse
Quevaucamps	—	Ronse	Ronse
Flobecq (Vloesberg)	—	Nederbrakel	—
Ath (Aat)	—	Geeraardsbergen	Ronse
Lessines (Lessen)	—	Geeraardsbergen	Ronse
Arrond. HOEI			
Huy (Hoei)	Tongeren	Tongeren	Zoutleeuw
Ferrières	—	Tongeren	—
Jehay-Bodegnée	—	Tongeren	Zoutleeuw
Nandrin	—	Tongeren	Zoutleeuw
Comblain-au-Pont	—	—	Zoutleeuw
Landen	—	Zoutleeuw	Zoutleeuw
Hannut	—	Sint Truiden	Zoutleeuw
Héron	—	Tienen	Tienen
Arrond. LUIK			
Liége (Luik)	Tongeren	Zichen-Zussen-Bolder	Hasselt
Dalhem	—	Zichen-Zussen-Bolder	—
Fexhe-Slins	—	Zichen-Zussen-Bolder	—
Fléron	—	Zichen-Zussen-Bolder	Hasselt
Grivegnée	—	Zichen-Zussen-Bolder	—
Herstal	—	Zichen-Zussen-Bolder	—
Louveigné	—	Zichen-Zussen-Bolder	—
Hollogne-aux-Pierres	—	Tongeren	Hasselt
Saint-Nicolas	—	Tongeren	—
Seraing	—	Tongeren	—
Waremme (Borgworm)	—	Borgloon	Zoutleeuw
Jemeppe-sur-Meuse	—	—	Hasselt
Arrond. VERVIERS			
Alle rechtbanken	Tongeren	Zichen-Zussen-Bolder	Hasselt
Arrond. HASSELT			
Hasselt	Luik	Waremme	Waremme
Beringen	—	Landen	—
Herk-de-Stad	—	Landen	—
Sint Truiden	—	Landen	—

De rechtbanken zetelend te :	Moeten verwijzen naar :		
	Rechtb. 1e aanleg of Koophandel	Vredegerecht	Werkrechtersr. of Vredegerecht
Neerpelt	—	Fexhe-Slins	—
Peer	—	Fexhe-Slins	—
Arrond. TONGEREN			
Tongeren	Luik	Fexhe-Slins	—
Bilzen	—	Fexhe-Slins	—
Bree	—	Fexhe-Slins	—
Zichen-Zussen-Bolder	—	Fexhe-Slins	—
Borgloon	—	Waremme	—
Maaseik	—	Dalhem	—
Mechelen-aan-Maas	—	Dalhem	—
Arrond. AARLEN			
Alle rechtbanken	Tongeren	Zichen-Zussen-Bolder	Zoutleeuw
Arrond. MARCHE			
Marche-en-Famenne	Tongeren	Tongeren	Zoutleeuw
Durbuy	—	Tongeren	Zoutleeuw
Erezée	—	Tongeren	Zoutleeuw
Laroche-en-Ardenne	—	Tongeren	Zoutleeuw
Nassogne	—	Tongeren	Zoutleeuw
Houffalize	—	Zichen-Zussen-Bolder	Zoutleeuw
Vielsalm	—	Zichen-Zussen-Bolder	Hasselt
Arrond. NEUFCHATEAU			
Neufchâteau	Tongeren	Tongeren	Zoutleeuw
Saint-Hubert	—	Tongeren	Zoutleeuw
Sibret	—	Tongeren	Zoutleeuw
Bouillon	—	Tongeren	Tienen
Paliseul	—	Tongeren	Tienen
Wellin	—	Tongeren	Tienen
Bastogne (Bastenaken)	—	Zichen-Zussen-Bolder	Zoutleeuw
Arrond. DINANT			
Dinant	Leuven	Tienen	Tienen
Beauraing	—	Tienen	—
Ciney	—	Tienen	—
Gedinne	—	Tienen	—
Rochefort	—	Tongeren	—
Couvin	—	Halle	—
Florennes	—	Halle	—
Philippeville	—	Halle	Halle
Walcourt	—	Halle	—
Arrond. NAMEN			
Namur (Namen)	Leuven	Tienen	Tienen
Andenne	—	Tienen	Tienen
Eghezée	—	Tienen	—
Fosse	—	Tienen	—
Gembloux (Gembloers)	—	Tienen	—
Auvelais	—	—	Halle

De rechtbanken zetelend te :	Moeten verwijzen naar :		
	Rechtb. 1e aanleg of Koophandel	Vredegerecht	Werkrechtersr. of Vredegerecht
Arrond. GENT			
Gent	Brussel	Flobecq	Lessines
Assenede, Evergem, Kaprijke, Ledeberg, Lochristi, Nazareth, Nevele, Oosterzele, Waarschoot, Zomergem	—	Flobecq	—
Eeklo	—	Flobecq	Lessines
Deinze	—	Celles	—
Kruishoutem	—	Celles	—
Arrond. OUDENAARDE			
Oudenaarde	Tournai	Flobecq	Frasnes-lez-Buissenal
Nederbrakel	—	Flobecq	—
St. Maria Horebeke	—	Flobecq	—
Zottegem	—	Flobecq	—
Ronse	—	Frasnes-lez-Buissenal	Frasnes-lez-Buissenal
Geeraardsbergen	—	Lessines	—
Herzele	—	Lessines	—
Ninove	—	Edingen	—
Arrond. DENDERMONDE			
Dendermonde	Brussel	Brussel 4	Brussel
Aalst	Brussel	Brussel 4	Brussel
Sint Niklaas	Brussel	Brussel 4	Brussel
Beveren, Hamme, Lokeren, Sint-Gillis-Waas, Temse, Zele	—	Brussel 4	—
Wetteren	—	Flobecq	—
Arrond. BRUGGE			
Brugge	Tournai	Celles	Frasnes-lez-Buissenal
Oostende	Tournai	Celles	Tournai
Ardooie	—	Celles	—
Gistel	—	Celles	Tournai
Ruiselede	—	Celles	—
Tielt	—	Celles	Frasnes-lez-Buissenal
Torhout	—	Celles	Tournai

De rechtbanken zetelend te :	Moeten verwijzen naar :		
	Rechtb. 1e aanleg of Koophandel	Vredegerecht	Werkrechtersr. of Vredegerecht
Arrond. KORTRIJK			
Kortrijk	Tournai	Celles	Tournai
Avelgem, Harelbeke, Izegem, Meulebeke, Oostrozebeke	—	Celles	—
Menen	—	Templeuve	—
Moorsele	—	Templeuve	—
Moeskroen	—	Templeuve	Tournai
Roeselare	—	Templeuve	Tournai
Arrond. IEPER			
Alle rechtbanken	Tournai	Templeuve	Tournai
Arrond. VEURNE			
Alle rechtbanken	Tournai	Templeuve	Tournai

AFDELING III

Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken in de taalgrensstreek.

§ 1. — Toepassing van artikel 7.

137. — De regelen van taalwijziging en verwijzing, steunend op artikel 7 van de wet van 15 Juni 1935 en besproken in voorgaande afdeling, zijn in de regel eveneens toepasselijk op de rechtbanken met taalkundig gemengd rechtsgebied, en wel in de volgende twee gevallen:

a. wanneer de verweerder buiten het rechtsgebied der rechtbank woont;

b. wanneer de verweerder in dit rechtsgebied woont, doch in een gemeente waarvan de streektaal overeenstemt met die van de rechtbank.

Integendeel, wanneer de verweerder of één van de verweerders woont in het rechtsgebied van de rechtbank, doch in een gemeente met een andere streektaal, dan kan artikel 7 niet toegepast worden, omdat de verweerder dan gedagvaard wordt in de taal, die niet die van de rechtbank is, zodat hij reeds bij voorbaat taalwijziging geniet die artikel 7 hem zou kunnen verschaffen.

§ 2. — Toepassing van artikel 55.

138. — Artikel 55 regelt de verwijzing en de taalwijziging, wanneer de verweerder of één van de verweerders woont in het rechtsgebied der rechtbank voor dewelke hij gedagvaard wordt, doch in een gemeente waarvan de streektaal niet overeenstemt met die van de rechtbank.

De taal van de inleidende akte is in dit geval niet die van de rechtbank (zie boven, n^rs^ 84 en volg.).

De taal van de verdere rechtspleging hangt af van de houding van de verweerder. Het is hem inderdaad mogelijk de taalwijziging aan te vragen zodat de verdere rechtspleging toch zou geschieden in de taal van de rechtbank.

Doet hij geen aanvraag tot taalwijziging, dan zal de rechter de zaak weerhouden of verwijzen, naar gelang de magistraat van het openbaar ministerie en de rechter die taal al dan niet machtig zijn. Hiermee wordt bedoeld dat ze een grondige kennis van die taal moeten bezitten, omdat de wet uitdrukkelijk een « voldoende » kennis voorschrijft wanneer zij de grondige kennis niet beoogt (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 68). Wanneer de rechtbank zetelt bij afwezigheid van het openbaar ministerie, komt de taalkennis van de magistraat van het openbaar ministerie niet in aanmerking (*ib.,* blz. 67). De magistraten beoordelen zelf hun persoonlijke taalkennis voor de toepassing van die wetsbepaling. De taalkennis van de griffier speelt in rechte geen rol.

139. — Op de vraag tot taalwijziging zijn de regelen uiteengezet in n^rs^ 113, 115 en 116 toepasselijk.

Zij is een tussenvordering, en aldus onderworpen aan de beschikkingen van

artikel 37 van de wet. Zij moet behandeld en beslecht worden in de taal van de rechtspleging, die tot dan toe nog de taal van de inleidende akte is.

Men dient echter aan te nemen, dat de aanvraag zelf in de andere taal kan gesteld worden, hetzij zij mondeling, hetzij zij schriftelijk ingediend wordt. Het ware absurd van de verweerder te vereisen dat hij persoonlijk zou verklaren in de taal van de inleidende akte, dat hij die taal niet machtig is (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 48).

140. — Moeilijkheden rijzen op wanneer verschillende verweerders in het geding betrokken worden.

Artikel 55, § 2 zegt letterlijk: « De verzending wordt niet uitgesproken zo de aanvraag, bedoeld in voorgaande paragraaf, ingediend wordt door de meerderheid van de verweerders. In geval van gelijkheid beslist de rechter over de verzending van de zaak ». Deze tekst mag niet gerukt worden uit zijn verband met geheel artikel 55, om er de juiste draagwijdte van te bepalen.

Er werd voorgehouden, dat alle verweerders in aanmerking dienen genomen te worden voor het bepalen van de taalmeerderheid, zelfs diegene die in het buitenland woonachtig zijn, zulks door vergelijking met artikel 6, § 2, betreffende de Brusselse rechtbanken en die van het arrondissement Verviers (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* 140).

Het lijdt geen twijfel, dat een verweerder, waar hij ook moge wonen, voor de Brusselse rechtbanken de wijziging van de taal der rechtspleging kan aanvragen. Artikel 55 van de wet integendeel bevat slechts afwijkende regelen, t.a.v. de verweerder die in het rechtsgebied van de rechtbank woont. Het stelt bovendien de mogelijkheid van taalwijziging slechts open voor de verweerder, de ingezetene van het rechtsgebied der rechtbank, wanneer hij gedagvaard werd in de taal welke niet die van de rechtbank is (zie boven, n^r^ 138). Wat meer is, artikel 55, § 2 behandelt slecht één hypothese van pluraliteit van de verweerders, nl. het geval waar zij allen ingezetenen zijn van het rechtsgebied (zie boven, n^r^ 89). Wanneer artikel 55, § 2 dan verder over de taalmeerderheid bij de verweerders spreekt, kunnen alleen diezelfde verweerders bedoeld zijn, nl. diegenen die wonen in het rechtsgebied der rechtbank.

Alle andere verweerders zijn uitgesloten van de mogelijkheid de taalwijziging aan te vragen; maar kunnen zij in aanmerking komen voor het berekenen der taalmeerderheid? Reeds in n^r^ 90 werd betoogd dat zij in aanmerking komen voor het berekenen der taalmeerderheid t.a.v. de taalregeling van de inleidende akte, en wel in het voordeel van de taal der rechtbank. Doch, in het geval dat hier behandeld wordt, zijn zij precies gedagvaard in de taal, welke niet die van de rechtbank is, en wellicht evenmin door hen verlangd wordt. Men zou dan ook geneigd zijn die verweerders in aanmerking te nemen ten voordele van de taal der rechtbank, m.a.w. wanneer een verweerder-rechtsonderhorige de taalwijziging aanvraagt, zou hij een meerderheid kunnen vormen met de verweerders, die buiten het rechtsgebied der rechtbank wonen. Nochtans is dat niet het geval. Artikel 55, § 2 bedoelt zeer duidelijk een meerderheid tussen de verweerders-rechtsonderhorigen. Inderdaad, die taalmeerderheid wordt niet vastgesteld aan de hand van een of ander objectief criterium, zoals dit het geval was bij de taalregeling van de inleidende akte, maar op grond van het aantal aanvragen tot taalwijziging. Wanneer sommige verweerders uitgesloten worden van het voordeel een aanvraag tot taalwijziging in te dienen, dan ware het absurd ze te beschouwen alsof zij die aanvraag wel ingediend hadden.

Men mag dus besluiten, dat de verweerders, wonend buiten het rechtsgebied, niet het recht hebben een taalwijziging aan te vragen, zelfs wanneer zij gedagvaard worden met verweerders die dat recht wel bezitten, en vervolgens dat zij niet in aanmerking komen voor het bepalen der meerderheid vereist tot het bekomen van de taalwijziging.

Van Hoorebeke (*o.c.,* n^r^ 101) betoogt, dat artikel 55 niet toepasselijk is, wanneer de verweerders-rechtsonderhorigen en andere verweerders in een zaak betrokken zijn, zodanig dat men in zulke rechtspleging naar goeddunken een van beide talen kan gebruiken. Uit hetgeen voorafgaat blijkt, dat de wet het aangehaalde geval niet uitdrukkelijk, maar toch impliciet geregeld heeft.

Volgens de rechtspraak komen de in het buitenland wonende verweerders niet in aanmerking (Hrb. Kortrijk, 1 Mei 1937, *J.T.,* 1937, 351; *P.P.,* 1937, 254; *Rev. dr comp.,* 1937, 207; — *vgl.* Corr. Kortrijk, 9 Nov. 1938, *J.T.,* 1939, 279;

P.P., 1939, 166) bij analogische toepassing van artikel 6 der wet. Er werd echter zopas aangetoond dat de vergelijking met artikel 6 niet opgaat. De oplossing kan in artikel 55 zelf gevonden worden. Uit de geciteerde rechtspraak zou men trouwens *a contrario* dienen af te leiden, dat de in België, doch buiten het rechtsgebied der rechtbank, wonende verweerders wel medegerekend worden om de meerderheid der aanvragen tot taalwijziging te bepalen ; het ongerijmde van die oplossing werd reeds aangetoond.

141. — Wanneer de verweerders de taalwijziging aanvragen, onderzoekt de rechter voor elk afzonderlijk, of zij niet een voldoende kennis bezitten van de taal der inleidende akte. Het artikel 55, § 2, zegt dit wel niet uitdrukkelijk ; maar het lijdt geen twijfel dat het verwijst naar de regeling van artikel 55, § 1, zesde lid (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 69). De verweerder, wiens verzoek om taalwijziging afgewezen werd, dient dan beschouwd te worden, alsof hij geen taalwijziging aangevraagd had.

De rechter beslist vrijelijk over de aangevraagde taalwijziging, wanneer er pariteit is, d.w.z. : wanneer juist de helft van de verweerders, die wonen in het rechtsgebied van de rechtbank, de taalwijziging heeft aangevraagd en de voorwaarden van taalkennis vervult, vereist om de taalwijziging te bekomen. Gezien de samenhang van geheel artikel 55, moet men inderdaad aannemen, dat de rechter bevoegd is, om in elk geval de ernst van een aanvraag tot taalwijziging te onderzoeken.

De vraag tot taalwijziging wordt mondeling ingediend, indien de verweerder in persoon verschijnt, schriftelijk wanneer een lasthebber hem vertegenwoordigt. Het is niet vereist dat de verweerder het geschrift eigenhandig opgesteld en ondertekend heeft (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 68 ; — *Parlem. Hand.,* Senaat, 1934-35, 11 April 1935, blz. 540 ; — aanvullend verslag Marck, *o.c.,* blz. 10).

142. — Wordt de taalwijziging afgewezen en oordeelt de rechtbank of het openbaar ministerie dat zij de taal van de inleidende akte, die eveneens die van de verdere rechtspleging zal blijven, niet voldoende machtig zijn, dan wordt de zaak verwezen naar het meest nabije of gemakkelijkst te bereiken rechtscollege met een andere voertaal.

De rechter moet evenwel nagaan of haar zetel niet door andere magistraten kan samengesteld worden, zelfs door plaatsvervangende magistraten, die wel over een voldoende kennis van de aangevraagde taal beschikken. Vooraleer de verwijzing van de zaak te bevelen moet de rechter in het vonnis vaststellen, dat geen enkel lid der rechtbank of magistraat van het openbaar ministerie bij die rechtbank de vereiste voldoende taalkennis bezit (Rb. Doornik, 3 Maart 1953, *Pas.,* 1953, III, 42).

Overigens worden hier de regelen toegepast besproken onder n^rs^ 117 tot 120.

143. — De rechtbanken van verwijzing worden aangewezen in het koninklijk besluit van 11 September 1935 en dit van 17 October 1935 (betreffende de werkrechtersraden). Als uitgangspunt werd genomen de woonplaats van de verweerder, en hoofdzakelijk belang werd gehecht aan de gemakkelijke verbindingsweg tussen die woonplaats en de zetel der rechtbank van verwijzing ; in dubbel opzicht verschilt die regeling aldus van de maatstaven die de verwijzing op grond van artikel 7 beheersen (zie boven, n^r^ 135).

Het koninklijk besluit van 17 October 1935 regelt de verwijzing door de werkrechtersraden met gemengd taalgebied, maar zegt niets over de verwijzing door de vredegerechten zetelend in arbeidsgeschillen. In de hierna volgende tabel werd die leemte aangevuld, steunend op de beginselen in n^r^ 118 boven uiteengezet.

Woonplaats van verweerder	Zaak te verwijzen naar:		
	Rb. Eerste aanleg of Koophandel	Vredegerecht	Werkrechtersr. of Vredegerecht
Arrond. LEUVEN. Neerheylissem, Opheylissem, Sluizen (l'Ecluse), Zittert-Lummen (Zétrud-Lumay)	Nivelles	Jodoigne	Jodoigne
Arrond. BERGEN: Edingen, St-Pieters-Kapelle	Brussel	Halle	Halle
Arrond. DOORNIK: Bever	Oudenaarde	Geeraardsbergen	Halle
— Everbeek	Oudenaarde	Geeraardsbergen	Ronse
Arrond. HASSELT: Corswarem	Liége	Waremme	Liége
Arrond. TONGEREN: Bitsingen (Bassenge), Eben-Emael, Rukkelingen-a.-d.-Jeker (Roclenge-sur-Geer), Ternaaien (Lanaye), Wonck	Liége	Fexhe-Slins	Liége
— Wouteringen (Otrange)	Liége	Waremme	Liége
Arrond. HOEI: Attenhoven, Landen, Neerlanden, Rumsdorp, Waasmont, Walsbets, Walshoutem, Wezeren	Hasselt	Sint-Truiden	Tienen
— Eliksem, Laar, Neerhespen, Neerwinden, Overhespen, Overwinden, Wange	Leuven	Tienen	Tienen
Arrond. LUIK: Moelingen, 's Gravenvoeren	Tongeren	Tongeren	Hasselt
Arrond. VERVIERS: Remersdaal, St-Martens-Voeren, St-Pieters-Voeren, Teuven	Tongeren	Tongeren	Hasselt
Arrond. OUDENAARDE: Amengijs (Amougies), Orroir, Rozenaken (Russeignies)	Tournai	Celles	Lessines
Arrond. IEPER: Houthem, Komen (Comines), Neerwaasten (Bas-Warneton), Ploegsteert, Waasten (Warneton)	Tournai	Tournai	Tournai
Arrond. KORTRIJK: Dottenijs (Dottignies), Helkijn (Helchin), Herzeeuw (Herseaux), Luingne, Moeskroen (Mouscron), Spiere (Espierres)	Tournai	Tournai	Tournai

144. — De wet, noch de voornoemde uitvoeringsbesluiten, bepalen op welke wijze de rechtbank van verwijzing dient aangeduid te worden, wanneer verschillende verweerders in de zaak betrokken zijn. Wanneer alle verweerders woonachtig zijn binnen het rechtsgebied van de rechtbank, dient de rechter naar best vermogen te bepalen, welke rechtbank gemakkelijkst te bereiken is vanuit de woonplaats van alle verweerders.

Dient de rechter in dit opzicht rekening te houden met de verweerder, die buiten het rechtsgebied der rechtbank woont ? Men kan moeilijk volhouden dat de rechter de woonplaats van die verweerder dient in aanmerking te nemen, vermits artikel 55 in geen enkele van zijn beschikkingen om die woonplaats bekommerd is. Men zou echter kunnen aanvoeren dat t.o.v. die verweerder het « gemakkelijkst te bereiken » rechtscollege moet beschouwd worden vanuit de zetel der rechtbank, die de zaak verwijst. Een degelijk verantwoorde oplossing is echter ter zake niet voorhanden. Er mag dan ook geacht worden dat de rechter in zulk geval enkel een beroep zal kunnen doen op de eisen van de billijkheid.

AFDELING IV

Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie of te Halle.

145. — Voor de tweetalige rechtbanken in het Brusselse, kan noch de taalwijziging, noch de verwijzing gevraagd worden op grond van artikel 7 der wet van 15 Juni 1935. De definitieve vaststelling van de taal der rechtspleging wordt hier enkel beheerst door de artikelen 4 en 6 van die wet.

De rechtspleging wordt namelijk voortgezet in de taal van het exploot van rechtsingang, tenzij de verweerder de taalwijziging aanvraagt, overeenkomstig de regelen boven uiteengezet in n^rs^ 113, 115 en 116. Men dient op te merken, dat om het even welke verweerder recht heeft op een taalwijziging, ongeacht zijn woonplaats binnen of buiten de Brusselse agglomeratie.

146. — Artikel 6, § 2, van de wet regelt de vaststelling van de taal der rechtspleging, wanneer verschillende verweerders in het geding betrokken zijn. De rechtspleging wordt voortgezet in de taal van de inleidende akte, tenzij de meerderheid van de verweerders de taalwijziging aanvraagt. De rechter kan de taalwijziging weigeren, wanneer uit de elementen der zaak blijkt, dat de meerderheid van de verweerders een voldoende kennis bezit van de taal, gebruikt in de inleidende akte.

Om na te gaan of de meerderheid van de verweerders de taalwijziging aanvraagt, worden alle verweerders, waar zij ook mogen wonen, in aanmerking genomen. Integendeel bij het onderzoeken of de meerderheid van de verweerders de taal van de inleidende akte machtig is, zal de rechter zich beperken tot diegenen die de taalwijziging aanvroegen : de andere verweerders hebben stilzwijgend de taal van de inleidende akte gekozen (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 55), zodat de rechter niet bevoegd is om hun taalkennis te controleren. Aldus zal de rechter de taalwijziging weigeren, wanneer b.v. één verweerder van de drie, die de taalwijziging aanvroegen, de taal van de inleidende akte voldoende blijkt te kennen, wanneer anderzijds een vierde en een vijfde verweerder geen taalwijziging aangevraagd hebben.

147. — In geval van taalgelijkheid tussen de verweerders, zal de rechter zelf, volgens de noodwendigheden van de zaak, bepalen in welke taal de rechtspleging zal voortgezet worden. Opdat taalgelijkheid zou bestaan, moet de helft van de verweerders niet alleen de

taalwijziging gevraagd hebben, maar bovendien zich in de voorwaarden van taalkennis bevinden, vereist om ze te kunnen bekomen (zie boven, nr 114).

In de rechtspraak vindt men een toepassing van die regel : in een zaak zijn vier verweerders betrokken, twee vragen de Nederlandse rechtspleging, de twee anderen niet ; deze laatsten zijn echter een nationaal werk, « waarvan mag ondersteld worden, dat enkele van de beheerders Nederlands kennen », bovendien wordt een Nederlandstalig strafdossier in het debat gebruikt ; de rechtbank oordeelt dat de rechtspleging in het Nederlands moet voortgezet worden (Rb. Brussel, 22 Jan. 1938, *R.W.*, 1937-38, 1790).

148. — De vraag tot taalwijziging is een incidentele vordering, die vervolgd en gevonnist wordt in de taal van de inleidende akte. De aanvraag zelf maakt hierop echter een uitzondering (zie boven, nr 139).

De vraag tot taalwijziging wordt mondeling ingediend door de verweerder die persoonlijk verschijnt, schriftelijk wanneer een gevolmachtigde in zijn plaats optreedt. Het geschrift moet door de verweerder persoonlijk geschreven en ondertekend zijn. Het is vrijgesteld van zegel en registratie (K.B. nr 64 van 30 Nov. 1939, art. 162, 23°), en blijft gehecht aan het vonnis.

Afdeling V

Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken van het arrondissement Verviers.

149. — Vooraf dient men te onthouden, dat al de rechtbanken van het arrondissement Verviers, zelfs die met uitsluitend Duitstalig rechtsgebied, begrepen zijn in de rechtscolleges bedoeld door artikel 7 der wet. Dit heeft voor gevolg, dat de partijen, wanneer zij daartoe éénparig het verlangen uitdrukken, de Nederlandstalige rechtspleging en de verwijzing van de zaak kunnen bekomen (zie boven, nrs 131 tot 136).

§ 1. — Rechtbanken met ééntalig Frans rechtsgebied.

150. — De taal der rechtspleging wordt voor deze rechtbanken bepaald, zoals voor de andere rechtbanken met ééntalig Frans of Nederlands rechtsgebied (zie boven, nrs 131 tot 136).

§ 2. — Rechtbanken met ééntalig Duits rechtsgebied.

151. — Bij toepassing van artikel 5, § 1, eerste lid, wordt voor deze rechtbanken de rechtspleging voortgezet in het Duits, tenzij de verweerder vóór alle verweer of excepties, de Franse rechtspleging aanvraagt.

Voor het overige : verwijzing naar de regelen boven uiteengezet, in nrs 113, 115 en 116 en in nrs 146, 147 en 148.

§ 3. — Rechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied.

152. — Bij toepassing van artikel 5, §1, tweede lid, wordt de rechtspleging voor deze rechtbanken voortgezet in het Frans, tenzij de verweerder,

vóór alle verweer en excepties, de Duitse rechtspleging aanvraagt. De verweerder kan echter slechts de Duitse rechtspleging bekomen wanneer hij de Belgische nationaliteit bezit (art. 5, § 4).

Hier zijn eveneens de regelen, boven uiteengezet, in n^rs 113, 115 en 116 en in n^rs 146, 147 en 148, toepasselijk.

§ 4. — Rechtbanken met drietalig Frans-Duits-Nederlands rechtsgebied.

153. — Bij toepassing van artikel 5, § 2, wordt de rechtspleging voor deze rechtbanken voortgezet in het Frans, tenzij de verweerder de Duitse rechtspleging aanvraagt. De regelen aangeduid in n^r 147 zijn hier toepasselijk.

Voor de rechtbanken van eerste aanleg en van koophandel en voor de werkrechtersraad van Verviers moet de verweerder aan een bijkomende vereiste voldoen, opdat zijn vraag tot taalwijziging ontvankelijk zou kunnen zijn : hij moet wonen in een Duitstalige gemeente deel uitmakend van het rechtsgebied der rechtbank. Voor de werkrechtersraad van Verviers schept dit de eigenaardige toestand, dat de verweerder wonend te Eupen of te St-Vith de Duitse rechtspleging niet kan bekomen, omdat hij buiten het rechtsgebied van dat rechtscollege woont. In het geval waar verschillende verweerders in een zaak betrokken zijn (art. 6, § 2) zal hij dus ook gelijkgesteld worden met diegene, die stilzwijgend de Franse rechtspleging hebben gekozen bij gebrek aan een vraag tot taalwijziging.

154. — De hier besproken rechtbanken zijn bovendien rechtbanken in de taalgrensstreek. Aldus is de regeling, aangeduid in n^rs 138 tot 144, op hen toepasselijk, maar natuurlijk slechts wanneer de verweerder of één der verweerders woont in een Vlaamse gemeente van het arrondissement Verviers.

In het geval van pluraliteit van verweerders kan de rechter voor wettelijk onoplosbare vraagstukken komen te staan. Wordt de in een Vlaamse gemeente van het arrondissement wonende verweerder in het Frans gedagvaard, dan kan hij niet de taalwijziging bekomen krachtens artikel 55, omdat hij in de taal van de rechtbank gedagvaard werd (zie boven, n^r 137) ; hij kan evenmin de Duitse rechtspleging aanvragen, omdat hij niet in een Duitstalige gemeente van het arrondissement woont ; hij moet dus in elk geval beschouwd worden als een verweerder, die stilzwijgend de Franse rechtspleging heeft aangevraagd, dit voor het berekenen van de taalmeerderheid bij de verweerders. Wanneer de in een Vlaamse gemeente van het arrondissement wonende verweerder in het Nederlands gedagvaard werd, kan hij artikel 55 inroepen om de Frans rechtspleging te bekomen ; maar kan een medegedaagde, wonend in een Duitstalige gemeente, in dat geval de Duitse rechtspleging aanvragen ? Hoe berekent men in zulk geval de taalmeerderheid van de verweerders ? Om die problemen aan de praktijk te toetsen ontbreekt de rechtspraak. Waar de wet niet toelaat een verantwoorde oplossing voor te stellen, mag voorgehouden worden dat de rechter een beroep zal moeten doen op de regelen der loutere billijkheid.

HOOFDSTUK IV

Toepassing van de taalregeling op de verdere rechtspleging

AFDELING I. — *Taalgebruik door de particulieren.*

155. — De partijen, die in persoon voor de rechter verschijnen, gebruiken voor hun gezegden en verklaringen de taal hunner keuze. Die regeling geldt ook voor de ondervraging op feiten en rechtspunten en voor het afleggen van de gedingbeslissende of aanvullende eed (art. 30).

Soms werd aan artikel 30 een draagwijdte gegeven, die geen rekening houdt met de bewoordingen van de wet en die trouwens nooit door de rechtspraak gevolgd werd: de wettelijke bewoordingen « gezegden en verklaringen » zouden niet alleen betrekking hebben op de mondelinge tussenkomsten van de particulier, maar ook op de mondelinge of schriftelijke akten van rechtspleging, zodanig dat de rechtspleging voor de vrederechter of voor de rechtbank van koophandel, en zelfs voor de rechtbank van eerste aanleg, wanneer de particulier zonder pleitbezorger in rechte optreedt, een tweetalige rechtspleging kan zijn, in dewelke de rechter ook naar keuze één van beide of beide talen gebruikt (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^rs^ 7 en 19).

Het vrij taalgebruik van de particulier strekt zich niet verder uit, dan de uitdrukkelijke bepalingen van artikel 30 toelaten, nl. tot de gezegden en verklaringen wanneer hij persoonlijk voor de rechter verschijnt, tot de ondervraging op feiten en rechtspunten en tot de gedingbeslissende en de aanvullende eed. Artikel 30 bevat immers afwijkingen op al de voorafgaande voorschriften van de wet, en moet derhalve beperkend uitgelegd worden (R.P.D.B., Tw. *Procédure civile*, n^r^ 538).

Mondelinge besluiten b.v. moeten steeds in de taal der rechtspleging genomen worden zelfs door de particulier (Rb. Brugge, 19 Nov. 1951, *R.W.*, 1951-52, 607). schriftelijke besluiten *a fortiori* eveneens (Rb. Brussel, 28 April 1937, *R.W.*, 1936-37. 1501).

Het vrij taalgebruik is algemeen en niet beperkt tot de drie nationale talen.

Zo de rechtbank de taal, door een partij gebruikt, niet machtig is, doet zij een beroep op een tolk. De kosten van de vertaling vallen ten laste van de schatkist.

Men dient een beroep te doen op een beëdigd vertaler. Het woord *juré* is in de Franse tekst van artikel 30 door onoplettendheid achterwege gebleven (Hayoit de Termicourt, *Het gebruik der talen in gerechtszaken*, n^r^ VI ; — Marchal & Jaspar, *Droit Criminel*, II, n^r^ 1932).

156. — De getuigen worden ondervraagd en hun verklaringen worden aanhoord en opgetekend in de taal van de rechtspleging, tenzij zij vragen een andere taal te mogen bezigen (art. 32). Die taal kan zowel een andere nationale taal als een vreemde taal zijn.

Wanneer de magistraten, belast met het verhoor van de getuige, de door deze laatste gebruikte taal machtig zijn, wordt geen beroep gedaan op een tolk, en wordt het getuigenis opgetekend zonder vertaling. Volgens de rechtspraak moet men echter afleiden uit de grondbeginselen van de taalwet, dat die regeling slechts bestaat ten voordele van onze nationale talen, maar dus ook ten behoeve van het Duits (Luik, 22 Juni 1938, *Pas.*, 1939, II, 63 ; *J.T.*, 1939, 113 ; *P.P.*, 1939, 162 ; *Jur. Liége*, 1938, 257 ; arrest waarbij het vonnis van Rb. Verviers, 17 Jan. 1938, *Jur. Liége*, 1938, 92, hervormd werd).

Zijn die magistraten de taal van getuige niet machtig of gebruikt deze een vreemde taal, dan wordt een beroep gedaan op een tolk ; de kosten van de vertaling vallen ten laste van de schatkist. Het is voldoende dat de tolk zijn eed aflegt in de taal van de rechtspleging ; het is nl. niet vereist dat hij de eedaflegging zou herhalen in iedere van de talen, door de getuigen gesproken (Verbr., 7 Juni 1948, *R.W.*, 1948-49, 367).

Het is vanzelfsprekend de rechter, die gelast is met het getuigenverhoor of met de ondervraging over feiten en rechtspunten, die ook de tolk zal aanduiden, alhoewel de wet het niet uitdrukkelijk zegt (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.*, n^rs^ 71 en 72).

Er dient geen onderscheid gemaakt te worden tussen de Belgen en de vreemdelingen. Allen gebruiken naar keuze een nationale of een vreemde taal, ook voor het afleggen van de eed (zie nochtans : R.P.D.B., Tw. *Serment*, n^r^ 77).

157. — De verslagen van deskundigen moeten gesteld worden in de taal der rechtspleging (art. 33 ; — zie ook : Rb. Oudenaarde, 9 Mei 1951, *R.W.*, 1951-52, 561 ; — Krijgshof Brussel, 4 Jan. 1950, *R.W.*, 1949-50, 946 ; — Rb. Ieper, 5 Mei 1954, *R.W.*, 1954-55, 381).

De deskundige moet de taal, waarin het door hem ingediend verslag gesteld is, machtig zijn. Blijkt dat niet zo, en heeft hij zijn oorspronkelijk verslag door een derde laten vertalen in de taal der rechtspleging, dan is het nietig, omdat de deskundige de verantwoordelijkheid van het neergelegde verslag niet kan dragen (Krijgsraad Antwerpen, 20 Dec. 1949, *R.W.*, 1949-50, 1069).

De rechtbank kan echter bij een gemotiveerde beslissing, die noch voor verzet, noch voor beroep vatbaar is, de deskundige toelating verlenen, om gebruik te maken van de taal die hij verkiest, wegens bijzondere redenen en in uitzonderlijke aangelegenheden. De twee vereisten, bijzondere reden en bijzondere aangelegenheid, moeten ter zake aanwezig zijn en door de rechter in zijn beslissing vastgesteld worden (Verbr., 10 Jan. 1949, *Pas.*, 1949, I, 15 ; — Hrb. Antwerpen, 30 Sept. 1935, *P.P.*, 1936, 412 ; *R.W.*, 1935-36, 120 ; — Hrb. Gent, 7 Juli 1938, *Jur. Comm. Fl.*, 1938, 265). Aldus werd gevonnist dat de deskundige zijn verslag in de taal zijner keuze zal mogen indienen, wanneer, gezien de aard van de zaak, ter plaatse geen deskundige voorhanden is en een beroep moet gedaan worden op een persoon wonend in het andere taalgebied (Rb. Tongeren, 14 Nov. 1936, *R.W.*, 1936-37, 1569). Anderzijds werd gevonnist, dat

het gebrek aan kennis van de taal der rechtspleging in hoofde van de raadsman van een der partijen, geen voldoende reden is (Hrb. Sint Niklaas, 26 Oct. 1935, *P.P.*, 1936, 21 ; *R.W.*, 1935-36, 267).

De regeling van artikel 33 is toepasselijk, om het even of de deskundige ambtshalve of bij onderling overleg van de partijen aangesteld werd (Hrb. Antwerpen, 19 Nov. 1940, *P.A.*, 1941, 68).

Welke is de waarde van een deskundig verslag, dat niet overeenkomstig de voorschriften van artikel 33 opgesteld werd ? Aanvankelijk werd geoordeeld dat de deskundige, althans wanneer hij zijn verslag niet onder eed opstelde, mag beschouwd worden als een getuige, die dus vrij zijn taal kiest (*vgl.* Corr. Brussel, 6 Febr. 1937, *R.W.*, 1936-37, 1315). Nadien werd gevonnist in tegenovergestelde zin : de deskundige kan niet gelijkgesteld worden met een getuige, omdat hij geen getuige is in de zin van artikel 32 van de taalwet. De deskundige moet de rechtbank inlichten niet als zintuigelijk getuige, maar als vakkundige ; zijn verslag, opgesteld bij overtreding van artikel 33, is dus nietig (Brussel, 23 April 1937, *J.T.*, 1937, 519 ; *P.P.*, 1937, 356 ; *R.W.*, 1936-37, 1385), en heeft zelfs geen waarde ten titel van eenvoudige inlichting (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 96).

158. — Volgens een auteur (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 8) hoeft de curator van een faillissement, alhoewel aangesteld door de rechtbank, zich niet te bekommeren om de taal der rechtspleging. Hij is noch magistraat, noch gerechtelijke ambtenaar, noch advocaat, en kan dus naar goeddunken schriftelijk en mondeling de taal van zijn keuze gebruiken.

Vooreerst mag men niet uit het oog verliezen, dat de berichten, oproepingen en voorstellen, uitgaande van de curator, krachtens artikel 10 moeten gesteld worden in het Frans, in de Waalse provinciën en het arrondissement Nijvel, in het Nederlands in de Vlaamse provinciën en het arrondissement Leuven, en in beide talen in het arrondissement Brussel ; zij moeten in het Frans en het Duits gesteld worden in de Duitstalige gemeenten van het arrondissement Verviers (zie boven, n^r^ 60).

Het lijdt verder geen twijfel, dat de curator voor het overige, de taal der rechtspleging dient te gebruiken, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, telkens wanneer hij optreedt in zijn hoedanigheid van curator in de rechtspleging volgend op de uitspraak van het faillissement. De curator is geenszins de particulier, bedoeld door artikel 30. Ten hoogste zou men kunnen aannemen, dat hij, wanneer een betwisting voor de rechtbank wordt gebracht, voor zijn gezegden en verklaringen kan aanspraak maken op vrij taalgebruik. Doch het feit dat de wet geen afwijkende bepalingen inhoudt ten behoeve van de curator, brengt mee, dat hij steeds gebonden is door de taal van de rechtspleging.

AFDELING II. — *Taalgebruik door het Openbaar Ministerie.*

159. — De adviezen van het openbaar ministerie worden uitgesproken in de taal van de rechtspleging (art. 35). Wordt het advies uitgesproken in een andere taal, dan brengt het niet de nietigheid van gans de rechtspleging mee, maar zou aanleiding kunnen geven tot rekwest-civiel (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 62).

AFDELING III. — *Taalgebruik voor de pleidooien.*

160. — In algemene regel moet gepleit worden in de taal der rechtspleging voor alle rechtbanken van het rijk (art. 36). Pleidooien worden beschouwd als akten van rechtspleging, waarop de sanctie van artikel 40 toepasselijk is (Verbr., 31 Mei 1948, *J.T.*, 1948, 407 ; — Verbr., 17 April 1950, *Pas.*, 1950, I, 553 ; *J.T.*, 1950, 475). Zulk voorschrift werd nooit aangezien als strijdig met artikel 23 van de Grondwet (*Parlem. Hand.*, Kamer, 1933-34, 8 Mei 1934, blz. 1410 ; — Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 62). Deze regelen zijn ook toepasselijk op de pleidooien van pleitbezorgers (P.B., Tw. *Usages corporatifs des avoués*, n^r^ 34 ; — A. Rodenbach, *Règles et usages de la profession d'avoué*, Brussel, 1938, n^r^ 34).

De wet bevat verschillende afwijkingen van die grondregel, die echter streng beperkt blijven tot de pleidooien in de enge zin van het woord. Mondelinge besluiten (en *a fortiori* ook schriftelijke besluiten) moeten steeds in de taal van de rechtspleging genomen worden, zelfs door een advocaat die in een andere taal mag pleiten (Hrb. Antwerpen, 27 Sept. 1935, *P.P.*, 1936, 21 ; *R.W.*, 1935-36, 119). Dit is o.m. het geval voor het inleiden van een wedereis (Werkr. Brussel, 1 Maart 1938, *R.W.*, 1938-39, 326).

161. — Eerste afwijking (art. 36, 2°). — De rechter kan, op verzoek van een partij en wanneer de maatregel volstrekt noodzakelijk blijkt, haar raadsman toelaten te pleiten in een andere taal dan die van de rechtspleging, op voorwaarde dat hij verklaart de taal der rechtspleging niet te kennen en in een andere taalstreek woont.

« Een andere taalstreek » moet op het eerste gezicht betekenen : een andere taalstreek, dan diegene waarin het rechtscollege zetelt. Taalstreek en taal van een rechtbank worden echter op een gans verschillende wijze bepaald (zie boven, n^r^ 18). Het lijkt dan ook beter verantwoord, de streektaal van de pleiter te stellen tegenover de taal van de rechtbank, of nog algemener tegenover de taal, *in specie* gebruikt voor de behandeling van een zaak (zie Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 63 ; — Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 24). Aldus kan de afwijking ook toegestaan worden door een Vlaamse rechtbank, die een zaak behandelt in het Frans, wanneer de pleiter woont in de Vlaamse taalstreek, of omgekeerd.

Kan deze afwijkende beschikking ingeroepen worden, door de in de Brusselse agglomeratie wonende pleiters, voor de Vlaamse of Waalse rechtbanken ? Men zou op die vraag ontkennend kunnen antwoorden, omdat één van hun streektalen diegene is, die *in specie* voor de rechtspleging gebruikt wordt. Maar anderzijds kan men zeggen, dat de Brusselse pleiter een tweetalige streek bewoont, een streek dus met een ander taalkundig karakter, dan dit van de ééntalige rechtbank, voor dewelke hij pleit. Deze interpretatie beantwoordt het meest aan de inzichten van de wetgever, die de woonplaats van de pleiter als een wettelijke maatstaf van zijn persoonlijke taalkennis aangenomen heeft ; welnu het was en is voor niemand een geheim dat de meerderheid der Brusselse advocaten niet bij machte is in het Nederlands te pleiten. Doorgaans aanvaardt men dan ook, dat de Brusselse pleiter gebruik mag maken van de voorrechten van artikel 36, 2°.

De aanvraag van de partij, wiens raadsman wenst te pleiten in een andere taal dan die van de rechtspleging, moet ingediend worden door een eigenhandig geschreven en ondertekend verzoekschrift. Kan de partij noch schrijven noch ondertekenen, dan mag zij het verzoekschrift door haar raadsman laten opstellen (Tweede Verslag Marck, *o.c.*, blz. 6 ; — *Parlem. Hand.*, Senaat, 1934-35, 14 April 1935, blz. 531). Maar indien

zij kan schrijven, is een getypt verzoekschrift ongeldig (*Parlem. Hand.*, Kamer, 1933-34, 15 Mei 1934, blz. 1455 en 1461).

De rechter velt een gemotiveerde beslissing, waarbij hij beslist of het al dan niet volstrekt nodig is in te gaan op het verzoek. Willigt hij het in, dan kan hij, bij dezelfde of een verdere beslissing, de raadslieden van de andere partijen eveneens machtigen om in die taal te pleiten ; van de andere partijen wordt dan zelfs geen verzoekschrift gevergd. De beslissing ter zake is noch voor verzet noch voor beroep vatbaar.

162. — Tweede afwijking (art. 64). — De advocaten, die het diploma van doctor in de rechten behaalden vóór 1 Januari 1930, pleiten in burgerlijke en in handelszaken in de taal van hun keuze.

Deze overgangsbepaling werd ingegeven door de overweging, dat de advocaten in het Vlaamse land een Franstalig onderwijs genoten en dientengevolge zeer dikwijls niet in staat zouden zijn om in het Nederlands te pleiten. Artikel 64 is echter zo opgesteld, dat een advocaat het zou kunnen inroepen om voor een Waalse rechtbank in het Nederlands te pleiten, en dat zelfs een Duitstalig advocaat er zou kunnen op steunen om voor een Vlaamse, een Waalse of Brusselse rechtbank in het Duits te pleiten ; dit gebeurt evenwel niet in de praktijk.

Het feit dat een advocaat, gebruik makend van het voorrecht van artikel 64, pleit in een andere taal dan die van de rechtspleging, brengt nooit mee, dat de raadsman van de tegenpartij eveneens in de andere taal zou mogen pleiten. Zelfs wanneer de eerstgenoemde advocaat zich in de vereiste voorwaarden bevindt om de andere taal te gebruiken krachtens artikel 36, 1°, zonder evenwel de formaliteiten vervuld te hebben door dit artikel opgelegd, kan de raadsman van een andere partij niet pleiten in de andere taal (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 25). De eerstgenoemde advocaat moet zelf weten, of hij eenvoudigweg gebruik maakt van het voorrecht verbonden aan de ouderdom van zijn diploma ofwel een beroep doet op de strengere bepalingen van artikel 36, 2°.

163. — Derde afwijking (art. 59). — Wanneer de partij er zich niet tegen verzet, kan haar raadsman pleiten in de taal van de rechtbank, wanneer deze laatste krachtens artikel 55 een zaak behandelt in de andere taal.

Artikel 59 was aanvankelijk opgevat als een tijdelijke overgangsmaatregel, zoals de gehele afwijkende regeling betreffende de rechtspleging voor de rechtbanken in de taalgrensstreek, maar werd door de wet van 20 Juli 1939 tot zijn afschaffing in voege gehouden.

164. — Vierde afwijking (art. 36, 1°). — Wanneer de partij er zich niet tegen verzet, kan haar raadsman in het Nederlands of in het Frans pleiten, telkens een zaak in het Duits behandeld wordt.

Afdeling IV

Taal van de geschreven akten van rechtspleging.

165. — Alle akten van de rechtspleging worden gesteld in de taal van de rechtspleging. Akten in een andere taal gesteld of tweetalige akten zijn nietig (zie boven, nr 7).

166. — Een volmacht is op zich zelf een buitengerechtelijke akte, die evenwel gerechtelijk wordt door haar gebruik voor de rechter. Zij is nietig wanneer zij niet gesteld is in de taal der rechtspleging (Werkr. Ronse, 2 Maart 1936, *R.W.*, 1935-36, 1120 ; — Krijgshof Luik, 9 Sept. 1948, *R.W.*, 1948-49, 491).

Is de volmacht nietig om taalredenen, dan verschijnt de partij niet en spreekt de rechter vonnis uit bij verstek (Hrb. Aalst, 21 Dec. 1937, *Jur. Comm. Fl.*, 1937, 250 ; — Hrb. Aalst, 28 Juni 1938, *J.T.*, 1939, 115 ; *P.P.*, 1939, 166 ; *Jur. Comm. Fl.*, 1938, 205).

167. — Besluiten zijn akten van de rechtspleging, en moeten op straf van nietigheid gesteld worden in de taal van het geding (Vred. Ronse, 5 Juli 1949, *R.W.*, 1949-50, 810 ; — Werkr. Ronse, 2 Maart 1936, *R.W.*, 1935-36, 1120). Dit geldt zelfs voor mondelinge besluiten genomen door de partij die in persoon verschijnt (Rb. Brugge, 19 Nov. 1951, *R.W.*, 1951-52, 607 ; — Rb. Brussel, 28 April 1937, *R.W.*, 1936-37, 1501) of door een advocaat die in de taal van zijn keuze mag pleiten (Hrb. Antwerpen, 27 Sept. 1935, *P.P.*, 1936, 21 ; *R.W.*, 1935-36, 119 ; — Werkr. Brussel, 1 Maart 1938, *R.W.*, 1938-39, 326).

Zoals alle gerechtelijke akten zijn de besluiten onderworpen aan het dwingend voorschrift van de eentaligheid. Wetteksten in de andere taal, in besluiten aangehaald, moeten als niet vermeld aangezien worden (Hrb. Antwerpen, 12 Jan. 1952, *R.W.*, 1951-52, 1701).

168. — De processen-verbaal en de zittingsbladen moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging. Zij moeten, op straf van nietigheid, vermelden in welke taal partijen, getuigen en deskundigen hun verklaringen afgelegd hebben en in welke taal gepleit werd (art. 34). Die nietigheid wordt echter in de regel gedekt door het daaropvolgend vonnis (Verbr., 31 Jan. 1938, *R.D.P.*, 1938, 335 ; — Verbr., 8 April 1940, *Pas.*, 1940, I, 111). Indien vonnis noch zittingsblad die vermeldingen bevat, is het vonnis nietig (Brussel, 7 Dec. 1938, *J.T.*, 1939, 426 ; *P.P.*, 1939, 257 ; *R.W.*, 1938-39, 1198).

De vaststelling bovenaan een zittingsblad, in het Frans opgesteld, dat alle getuigen de eed aflegden, geldt voor alle getuigen, zelfs voor diegenen die in het Nederlands hun eed en verklaringen aflegden (Verbr., 11 Dec. 1950, *Pas.*, 1951, I, 217). Inderdaad, artikel 34 verplicht enkel tot het vermelden van de taal waarin de verklaringen van de getuigen afgelegd werden.

Wanneer op een zitting door de magistraten, advocaten, partijen en getuigen slechts één taal gebruikt werd, volstaat op het zittingsblad of proces-verbaal de vermelding : « Er werd tijdens deze zitting uitsluitend gebruik gemaakt van de ..... taal » (*vgl.* Schuind, *Droit Criminel,* I, blz. 548).

De processen-verbaal en de zittingsbladen nemen de getuigenissen op in de taal, waarin deze laatste afgelegd werden, of in de taal waarin zij door de beëdigde tolk vertaald werden. De griffier mag in geen geval eigenmachtig de getuigenissen vertalen op het zittingsblad of in het proces-verbaal (*vgl.* Corr. Hasselt, 3 Febr. 1953, *R.W.*, 1953-54, 235).

Wanneer het zittingsblad vermeldt, dat de getuigen in het Nederlands hun eed aflegden, moet vermoed worden dat zij in dezelfde taal getuigd

hebben, zodat aan de voorschriften van artikel 34 voldaan werd (Verbr., 28 Nov. 1939, *Pas.*, 1939, I, 495).

Doch artikel 34 schrijft niet voor, dat het proces-verbaal of het zittingsblad zou vermelden, welke taal door de rechter gebruikt werd bij het uitspreken van een beslissing (Verbr., 29 April 1942, *Pas.*, 1942, I, 103), noch in welke taal het openbaar ministerie zijn advies uitsprak (R.P.D.B., Tw. *Procédure civile,* n^r^ 539). Men dient ook te noteren, dat een proces-verbaal, dat enkel vaststelt dat een arrest of vonnis uitgesproken werd, niet onderworpen is aan de voorschriften van artikel 34 (Verbr., 8 April 1940, *Pas.*, 1940, I, 111).

169. — In alle mededelingen van magistraat tot magistraat binnen dezelfde taalstreek, wordt de taal van de rechtspleging gebruikt (art. 37, vierde lid).

Mededelingen van magistraten onderling die tot de rechtspleging zelf behoren, b.v. ambtelijke opdrachten, zijn akten van de rechtspleging, en moeten uit dien hoofde altijd gesteld worden in de taal van de rechtspleging, zelfs wanneer de magistraten zetelen in een verschillende taalstreek of in het buitenland (*anders:* Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 74). Artikel 37, vierde lid, betreft enkel de mededelingen, die wel betrekking hebben op de rechtspleging, doch slechts van inwendige aard zijn, b.v. vragen om mededeling van een bundel of om bestuurlijke inlichtingen (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 64).

De wet zegt niet, in welke taal die mededelingen moeten gesteld worden, wanneer de magistraten een verschillende taalstreek bewonen, of wanneer de taal der rechtspleging niet de voertaal van de rechtbank is. Die kwestie heeft weinig belang, vermits wij hier te doen hebben met bescheiden, wier nietigheid practisch zonder invloed blijft op de rechtspleging zelf.

Voor de magistraten van het parket, wordt de diensttaal geregeld door de wet van 28 Juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken (Van Durme, *o.c.*, n^r^ 102).

170. — Bij elke akte, gesteld in een taal, die niet de taal is van de streek waarin zij moet betekend worden, dient een vertaling gevoegd en mede-betekend te worden (art. 38). Deze regel is o.m. toepasselijk op de herdagingen, de aanzeggingen en tegenaanzeggingen, de betekeningen aan en dagvaardingen van getuigen, de betekeningen van tussen- en eindvonnissen, enz. De regelen, besproken in n^rs^ 71 tot 75 betreffende de inleidende akte zijn daarop toepasselijk.

Er moet geen vertaling mede-betekend worden, wanneer de betekende partij de taal van de rechtspleging, waarin de akte dus gesteld is, gekozen of aanvaard heeft. Dit zal het geval zijn, telkens de partij gebruik gemaakt heeft van haar recht op taalwijziging op grond van artikel 4, 5, 7 of 55 der taalwet (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 84), of nog, wanneer de partij de taal van de rechtspleging stilzwijgend aanvaard heeft, door geen gebruik te maken van haar recht op taalwijziging, b.v. wanneer de verweerder verstek liet gaan en zich aldus in de onmogelijkheid plaatste de taalwijziging aan te vragen (Rb. Hasselt, 7 Dec. 1949, *R.W.*, 1949-50, 1063) of nog, wanneer de eisende partij, alhoewel wonend in het Vlaamse land, een verweerder, wonend in de Brusselse agglomeratie, in het Frans gedagvaard had (Rb. Leuven, 19 Dec. 1952, *Pas.*, 1953, III, 93). Integendeel kan de aanvaarding van de taal der rechtspleging niet afgeleid worden uit het feit, dat de taalwijziging bekomen werd op aanvraag van de tegenpartij, nl. wanneer die taal aan de eiser eenzijdig opgedrongen werd door de verweerder, die alleen recht heeft op taalkeuze krachtens artikel 4 (Brussel, 31 Mei 1938, *Pas.*, 1938, II, 122 ; *P.P.*, 1938, 321 ; *Rec. gén.*, 1939, 468 ;

Rev. prat. Not., 1938, 739 ; *Rev. Adm.*, 1938, 533). Om dezelfde reden kan de aanvaarding van de taal der rechtspleging niet ingeroepen worden tegen de verweerder, die geen recht had op taalwijziging omdat hij buiten het rechtsgebied der rechtbank woonde (geval van art. 5, § 2, en art. 55) of de Belgische nationaliteit niet bezat (geval van art. 5) ; evenmin in geval van pluraliteit van verweerders, tegen de verweerders die de taalminderheid vormen, evenmin tenslotte tegen de verweerder, die de taalwijziging heeft aangevraagd zonder ze te kunnen bekomen. De kosten van de vertaling worden als gerechtskosten aangerekend.

171. — Elke partij heeft het recht een vertaling van elke akte van rechtspleging, vonnis of arrest te vragen, mits de kosten van de vertaling zelf te dragen (art. 38, *in fine*).

AFDELING V. — *Dwingend karakter der voorschriften.*

172. — Iedere akte van rechtspleging die de voorgeschreven taalregeling overtreedt, is nietig. De nietigheid wordt ambtshalve door de rechter uitgesproken. Elk tegensprekelijk en niet zuiver voorbereidend vonnis of arrest dekt evenwel de nietigheid van de voorafgaande akten van rechtspleging (art. 40 ; zie verder, n^rs^ 263-265).

TITEL III

TAALGEBRUIK TIJDENS OPSPORINGSONDERZOEK EN ONDERZOEK, VOOR DE STRAFRECHTBANKEN VAN EERSTE AANLEG EN VOOR DE ASSISENHOVEN

HOOFDSTUK I

Taal van de processen-verbaal betreffende de opsporing en de vaststelling van misdrijven

173. — De processen-verbaal, bedoeld door artikel 11, zijn diegene, die opgesteld worden hetzij door politie- of rijkswachtoverheden, hetzij door ambtenaren, die belast zijn met het vaststellen der inbreuken. Men maakt ter zake geen onderscheid tussen een aanvankelijk proces-verbaal, opgemaakt van ambtswege of ingevolge een klacht, en de processen-verbaal die tijdens vooronderzoek of onderzoek opgesteld worden in uitvoering van een voorgeschreven plicht (Hayoit de Termicourt, *Het gebruik der talen in gerechtszaken,* n^r^ III).

Artikel 11 regelt evenwel niet de taal van de processen-verbaal die als onderzoeksakten moeten beschouwd worden. Deze processen-verbaal, opgesteld door een onderzoeksrechter of een magistraat van het openbaar ministerie (P.V. van huiszoeking, van inbeslagneming, van plaatsschouwing enz.) maken het voorwerp uit van artikel 12, en moeten gesteld worden in de taal der rechtspleging (Marchal & Jaspar, *Droit Criminel,* II, n^r^ 1917).

174. — Krachtens artikel 11 moeten de verbaliserende agenten hun processen-verbaal opstellen in het Nederlands in de gemeenten van de Vlaamse taalstreek en in het Frans in de gemeenten van de Waalse taalstreek. Zij moeten het Duits bezigen in de Duitstalige gemeenten van de kantons Eupen, St. Vith en Malmédy (zie boven, onder n^rs^ 15, 16 en 17, de lijst van deze gemeenten).

175. — In de gemeenten van de Brusselse agglomeratie worden de processen-verbaal opgesteld in het Nederlands of in het Frans, naar gelang diegene die er het voorwerp van uitmaakt het Nederlands of het Frans gebruikt voor zijn verklaringen, en bij gebreke aan zulke verklaring volgens de noodwendigheden der zaak.

Volgens dezelfde normen wordt het Frans of het Duits gebruikt bij het opstellen van de processen-verbaal in de Duitstalige gemeenten van de kantons Aubel en Limbourg.

De taal van het proces-verbaal wordt bepaald door de verklaring van diegene die er het voorwerp van uitmaakt, d.w.z. diegene die wordt bekeurd, tegen wie het proces-verbaal gericht is (Verslag De Clercq, *o.c.*, blz. 20 ; *Parlem. Hand.*, Kamer, 1933-34, 9 Mei 1934, blz. 1444 en 1446). De taal in dewelke een getuige zijn verklaring aflegt, heeft dus geen invloed op de taal van het proces-verbaal. Op de verbaliserende agent rust dus enigszins de taak zo goed mogelijk uit te maken, tegen wie het proces-verbaal opgesteld is.

Iedere ondervraging van een « betichte » in een proces-verbaal, opgesteld in de Brusselse agglomeratie, zal moeten beginnen met een uitdrukkelijke verklaring van taalkeuze voor de rechtspleging. Zoveel mogelijk moet ernaar gestreefd worden de « betichte » te ondervragen, vooraleer eenvoudige getuigen onderhoord worden ; dit zal in de praktijk veel moeilijkheden inzake taalgebruik voorkomen (Marchal & Jaspar, *Droit Criminel,* II, n^r^ 1911).

Voor de processen-verbaal, opgesteld vooraleer de bekeurde een verklaring aflegde, of wanneer deze onbekend of afwezig is, gebruiken de opstellers één van beide talen (Frans of Nederlands in de gemeenten van de Brusselse agglomeratie, Frans of Duits in de Duitstalige gemeenten van de kantons Aubel en Limbourg) volgens de noodwendigheden van de zaak. Hayoit de Termicourt (*Beschouwingen,* blz 54) duidt enkele maatstaven aan die de noodwendigheden van de zaak nader omschrijven : o.m. de taal gebruikt door de bekeurde ter gelegenheid van het opstellen van een stuk dat door de klager wordt overgelegd of anderszins ter kennis van de opsteller van het proces-verbaal gebracht wordt. De geciteerde auteur (ook Van Durme, *o.c.*, n^r^ 12) vermeldt bovendien : de taal door klager gebruikt en de bestuurstaal van de gemeente op wier grondgebied het proces-verbaal opgesteld wordt. Deze laatste maatstaf blijkt nochtans niet bruikbaar in de gemeenten van de Brusselse agglomeratie, die bestuurlijk tweetalig zijn. De opstellers van het proces-verbaal dienen veeleer na te gaan, welke taal vermoedelijk de voorkeur van de bekeurde zal genieten ; in dit verband zouden dan kunnen in aanmerking genomen worden de taalstreek van de woonplaats of zelfs van de geboorteplaats van de bekeurde.

Met het voorgaande geval moet gelijk gesteld worden, het proces-verbaal gericht tegen iemand, die wel een verklaring aflegde doch niet in een van beide in aanmerking komende landstalen.

De wet zegt niet, in welke taal een proces-verbaal moet opgesteld worden, wanneer het betrekking heeft op verschillende bekeurden of betichten. Wanneer al de betrokken personen dezelfde taal gebruiken voor hun verklaringen, brengt de toepassing van artikel 11 geen moeilijkheid mee. Wanneer één bekeurde een van de in aanmerking komende landstalen gebruikte, terwijl de mede-bekeurde nog geen verklaring had afgelegd of een taal gebruikte die voor de opstelling van het proces-verbaal niet in aanmerking komt, dan kan men nog, mits een ruime interpretatie, artikel 11 toepassen, in die zin dat het proces-verbaal opgesteld wordt in de taal van de bekeurde, die een verklaring aflegde in een taal die voor het opstellen van het proces-verbaal in aanmerking komt. Maar artikel 11 kan niet meer toegepast worden wanneer de verschillende bekeurden niet dezelfde in aanmerking komende taal gebruikten. In de praktijk zal de opsteller van het proces-verbaal de een of de andere taal gebruiken volgens de noodwendigheden van de zaak, o.m. naar gelang van het taalgebruik van de meerderheid der bekeurden ; de grondslag van deze gewoonte dient men echter eerder te zoeken in de algemene beginselen van de wet van 15 Juni 1935 dan in de tekst van artikel 11.

De opsteller van het proces-verbaal oordeelt zelf, welke taal voorgeschreven wordt door de noodwendigheden van de zaak. Indien hij zich vergist over die noodwendigheden, zal zijn proces-verbaal niet nietig zijn, vermits hij geen voorschrift van de wet overtreden heeft, doch enkel, krachtens de wet zelf, de opportuniteit van een bepaald taalgebruik beoordeeld heeft (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 128).

176. — Krachtens artikel 34 moeten de processen-verbaal vermelden in welke taal de verklaringen van betichte, klager of getuige afgelegd werden.

De verklaringen van de ondervraagde worden opgenomen in de taal, gebezigd door deze laatste. Wanneer de opsteller van het proces-verbaal die taal niet machtig is doet hij een beroep op een vertaler (zie verder, n^rs 219-220). De verklaringen worden dan in het proces-verbaal opgenomen in de taal, waarin de vertaler ze heeft vertaald, d.w.z. in principe de taal waarin het proces-verbaal gesteld is.

Het proces-verbaal moet overigens in één taal opgesteld worden. Tweetalige processen-verbaal zijn nietig (Brussel, 23 April 1937, *P.P.*, 1937, 356 ; *J.T.*, 1937, 519 ; *R.W.*, 1936-37, 1385 ; — Pol. Schaarbeek, 16 April 1940, *T. Vred.*, 1940-41, 346). Zekere rechtspraak (Corr. Brussel, 6 Febr. 1937, *R.W.*, 1936-37, 1315) hield voor dat een tweetalig proces-verbaal niet nietig zou zijn, vermits de betichte krachtens artikel 22 het recht heeft om een vertaling van alle gedingstukken te eisen. Deze rechtspraak verloor uit het oog, dat de vertaalbaarheid van de akten de ééntaligheid van het origineel niet kan noch mag aantasten. Zij werd sindsdien niet meer gevolgd.

Doorgaans wordt gemeend (Marchal & Jaspar, *Droit Criminel*, II, n^r 1913 ; — Van Durme, *o.c.*, n^r 13) dat de taal van een proces-verbaal mag en moet gewijzigd worden, wanneer één of meer nieuwe betichten bij het proces-verbaal betrokken worden nadat met het opstellen ervan reeds begonnen was, en wanneer zij een andere taal gebruiken, dan diegene door de opstellers aanvankelijk aangewend. Het lijkt echter onaanvaardbaar dat de opstellers van het proces-verbaal, die in zulk geval zelf te oordelen hebben, volgens « de noodwendigheden der zaak », in welke taal het proces-verbaal dient opgesteld te worden, zonder aan precieze richtlijnen van de wet gebonden te zijn, inbreuk zouden plegen op een grondbeginsel van de wet, nl. de ééntaligheid van de gerechtelijke akten. Het is dus logischer te aanvaarden dat elk proces-verbaal moet voltooid worden in de taal, waarin het begonnen is.

177. — De processen-verbaal, gesteld in een andere taal dan die door de wet voorgeschreven, zijn nietig, bij toepassing van artikel 40. De nietigheid wordt ambtshalve door de rechter uitgesproken. Elk tegensprekelijk en niet zuiver voorbereidend vonnis of arrest dekt evenwel de nietigheid van de voorafgaande akten van rechtspleging (zie verder, n^rs 263-265).

HOOFDSTUK II

Bepaling van de taal van de rechtspleging en eventuele verwijzing van de zaak

AFDELING I

Rechtspleging voor de politierechtbanken en correctionele rechtbanken, zetelend in eerste aanleg, met ééntalig Nederlands of Frans rechtsgebied.

§ 1. — Algemene regel.

178. — Krachtens artikelen 14 en 15 geschiedt de rechtspleging voor de correctionele rechtbanken, in eerste aanleg, en voor de politierechtbanken, wanneer hun zetel gevestigd is in de Vlaamse of in de Waalse taalstreek en hun rechtsgebied in taalopzicht homogeen is, respectievelijk in het Nederlands of in het Frans. Die taalregeling betreft zowel opsporingsonderzoek en onderzoek, raadkamer en kamer van inbeschuldigingstelling, als de eigenlijke rechtspleging voor de rechter ten gronde. Ook de rechtstreekse dagvaarding van een betichte valt onder toepassing van deze artikelen.

Men vindt de lijst van de hier bedoelde rechtscolleges boven, n^rs^ 82 en 83.

179. — Bij toepassing van artikel 38, moet iedere akte van rechtspleging, die in het Nederlands (of omgekeerd in het Frans) gesteld is, en betekend wordt in een gemeente van de Waalse (of omgekeerd de Vlaamse) taalstreek, vergezeld zijn van een vertaling in het Frans (of omgekeerd in het Nederlands). Die regel betreft o.m. de dagvaarding, hetzij door het openbaar ministerie hetzij door de burgerlijke partij (Luik, 3 Juli 1936, *Pas.*, 1937, II, *26; Rev. Adm.*, 1937, 289; *R.W.*, 1936-37, 9), de betekeningen, de dagvaarding van getuigen enz.

Voor de modaliteiten van toepassing van artikel 38 : zie boven, n^rs^ 73 tot 76.

§ 2. — De afwijking van artikel 23.

180. — Artikel 23 bepaalt, dat een betichte, die de taal van de rechtbank (en dus van de rechtspleging) niet kent of zich gemakkelijker in de andere taal uitdrukt, het recht heeft, om het gebruik van die andere taal voor de rechtspleging betreffende zijn zaak aan te vragen. In dat

geval zal de rechtbank de zaak verwijzen naar het meest nabijgelegen rechtscollege van dezelfde rang, dat de taal van de betichte als voertaal heeft, tenzij de rechtbank verklaart de taal van de betichte voldoende machtig te zijn of niet te kunnen ingaan op het verzoek van de betichte wegens de omstandigheden van de zaak.

Uit de tekst van artikel 23 volgt duidelijk, dat het niet kan ingeroepen worden wanneer de rechtspleging in het Duits geschiedt. De betichte kan echter op grond van artikel 17 de Franstalige rechtspleging bekomen (zie verder, n^rs 203 en volg.). Het is eveneens duidelijk dat een betichte in een Frans- of Nederlandstalige rechtspleging niet de Duitse rechtspleging kan bekomen op grond van artikel 23.

181. — Reeds tijdens de debatten in het parlement was de vraag opgerezen, in welke mate artikel 23 afbreuk deed aan de ééntaligheid van de rechtbanken in het Vlaamse en in het Waalse land. Dat een betichte moet berecht worden door een rechter die zijn taal kent, spreekt vanzelf. Daaruit vloeit logischerwijze voort dat, gezien de ééntaligheid van de rechtspleging voor de rechtscolleges in het Vlaamse en in het Waalse land, een betichte in principe de verwijzing van zijn zaak moet bekomen, telkens wanneer hij de taal van de rechtbank onvoldoende machtig is.

Artikel 23 in zijn oorspronkelijke vorm, zoals het aangenomen werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers, gaf dan ook aan de rechter, voor wie een betichte verschijnt die het gebruik van de andere taal aanvraagt, slechts één mogelijkheid : de zaak verwijzen naar een rechtscollege waarvan de voertaal de taal is waarvan het gebruik door de betichte aangevraagd wordt. In de Senaat echter werd het artikel geamendeerd in die zin, dat de rechter de zaak niet hoeft te verwijzen, wanneer hij verklaart de taal van de betichte voldoende machtig te zijn ; op dat ogenblik gaf men zich in de Senaat blijkbaar geen rekenschap van de moeilijkheden, waartoe de nieuwe redactie van artikel 23 zou aanleiding geven. Wanneer het wetsontwerp nadien terug besproken werd in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, ontspon zich een uitgebreid debat om de draagwijdte van de nieuwe tekst van artikel 23 toe te lichten ; vóór alles wilde men evenwel vermijden, dat het wetsontwerp opnieuw naar de Senaat zou gezonden worden, zodat de tekst van artikel 23, aangenomen en geamendeerd door de Senaat, ongewijzigd bleef.

Uit de verklaringen in de Kamer van Volksvertegenwoordigers afgelegd door de heren Marck, Heyman en vooral Soudan, toenmalig Minister van Justitie (*Parlem. Hand.*, Kamer, 1934-35, 4 Juli 1935, blz. 1290) blijkt duidelijk, dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers artikel 23 niet beschouwde als een afwijking van artikel 14, d.w.z. dat de verklaring van de rechtbank, dat zij de taal van de betichte voldoende kent, geen wijziging van de taal der rechtspleging meebrengt, doch alleen betekent, dat de verwijzing der zaak nutteloos wordt geacht door de rechter, vermits hij bekwaam is de uitleggingen van de betichte te begrijpen.

Gelet op deze voorbereidende werken, kon dus voorgehouden worden, dat artikel 23 geen wijziging van de taal der rechtspleging beoogt, en niet méér inhoudt dan een toepassingsmodaliteit van het vrij taalgebruik van de betichte, waarvan het beginsel in artikel 31 is neergeschreven (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 60).

Een andere stelling werd echter vooropgezet (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r 137), uitgaande van de vaststelling, dat de mening van de Kamer van Volksvertegenwoordigers nopens de interpretatie van artikel 23 niet doorslaggevend kon zijn, vermits het andere orgaan van de wetgevende macht, de Senaat, zich niet in die zin had uitgesproken. In de Senaat gaf de nieuwe tekst van artikel 23 immers geen aanleiding tot enige noemenswaardige bespreking. Volgens deze stelling druist de interpretatie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in tegen de tekst van artikel 23 en houdt artikel 23 in, dat de rechtbank, die het verzoek van de betichte tot het gebruik van de andere taal inwilligt, en oordeelt dat zij deze taal voldoende kent, meteen beslist dat de taal van gans de rechtspleging gewijzigd wordt, requisitorium, pleidooien van de burgerlijke partij en vonnis incluis.

Het is deze laatste mening die door de rechtspraak gehuldigd werd en trouw toegepast (Corr. Gent, 20 Febr. 1936, *Pas.*, 1936, III, 104; *J.T.*, 1936, 170 ; *P.P.*, 1936, 290 ; *R.W.*, 1935-36, 949 ; — Verbr., 21 Sept. 1936, *Pas.*, 1936, I, 361 ; *R.D.P.*, 1936, 1046 ; *R.W.*, 1936-37, 185 ; *B.J.*, 1936, 578 ; *J.T.*, 1936, 483 ; *P.P.*, 1936, 439 ; *Rev. Adm.*, 1936, 486 ; — Verbr., 27 Oct. 1936, *Pas.*, 1936, I, 399 ; *J.T.*, 1936, 563 ; *P.P.*, 1936, 448 ; *R.D.P.*, 1936, 1186).

Er werd gewezen op de verreikende gevolgen van de door de rechtspraak gevolgde interpretatie van artikel 23, op het rechtsleven in het Vlaamse land (R. Victor, *Het Hof van Verbreking en art. 23 der wet op het gebruik der talen in gerechtszaken*, *R.W.*, 1936-37, 222-228).

182. — Het verzoek van de betichte is niet onderworpen aan bepaalde vormvereisten. Het moet door de betichte persoonlijk mondeling of schriftelijk ingediend worden. In elk geval bedient de betichte zich van de taal zijner keuze bij het indienen van zijn verzoek. Doet hij het mondeling, dan gebruikt hij vrijelijk de taal van zijn keuze, krachtens artikel 31 ; doet hij het schriftelijk, dan nog bezigt hij de door hem verkozen taal, vermits men de betichte niet kan verplichten, persoonlijk te verklaren in de taal van de rechtspleging, dat hij deze taal niet machtig is.

Artikel 23 schrijft niet voor, dat het verzoek van de betichte *in limine litis* zou worden ingediend, in tegenstelling met artikel 7. Doch het is duidelijk dat het verzoek van de betichte door de rechtbank zal afgewezen worden, wanneer het pas wordt ingediend nadat hij het debat heeft aangevat in de taal der rechtspleging. Naar ons oordeel moet dan evenwel gebleken zijn dat de betichte de taal der rechtspleging voldoende machtig is. Aldus kan de juistheid van zekere rechtspraak betwijfeld worden (Corr. Dinant, 21 Nov. 1938, *Jur. Liége*, 1939, 47), die als beginsel huldigt, dat het verzoek door de betichte tot de rechtbank moet gericht worden, vooraleer over de ontvankelijkheid van het verzet gehandeld wordt. Enkel wanneer ter zitting gebleken is, dat de betichte de taal van de rechtspleging voldoende kent, nl. wanneer hij b.v. persoonlijk tussengekomen is in het debat over de ontvankelijkheid van het verzet, zal de rechtbank zijn verzoek kunnen afwijzen. De betichte zou evenwel de taalwijziging niet kunnen vorderen voor de rechter in beroep (Verbr., 15 Juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 806).

Het is gebruikelijk, dat de betichte, indien hij tijdens het opsporingsonderzoek of het onderzoek ondervraagd wordt, het gebruik van de taal zijner keuze voor de rechtspleging reeds aanvraagt bij de verbaliserende agent, de magistraat van het openbaar ministerie, of de onderzoeksrechter, die evenwel op dat verzoek niet kunnen ingaan, aangezien alleen de rechtbank bevoegd is om de taalwijziging te bevelen. Het is dus vereist dat de betichte zijn verzoek formeel tot de rechtbank richt, ondanks zijn taalkeuze geakteerd tijdens opsporingsonderzoek of onderzoek. De raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling kan evenmin het verzoek tot taalwijziging — gesteund op artikel 23 — uitgaande van de betichte in overweging nemen ; een wetsvoorstel van senator Ronse strekte ertoe, de verwijzing reeds mogelijk te maken voor de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling (*Parlem. Besch.*, Senaat, 1951-52, n^{r} 228 ; 1953-54, n^{r} 227 ; *Parlem. Besch.*, Kamer, 1953-54, n^{r} 369 ; — zie *J.T.*, 1952, 259), met het doel de rechtspleging te bespoedigen, en de rechten van de verdediging voor de rechtscolleges van onderzoek beter te waarborgen. Dat wetsvoorstel werd echter tot heden niet goedgekeurd.

Het verzoek van de betichte moet in het zittingsblad geakteerd worden

(*Parlem. Hand.*, Kamer, 1934-35, 4 Juni 1935, blz. 129, verkl. van de h. Marck).

Het lijdt geen twijfel dat ook een vreemdeling taalwijziging kan bekomen op grond van artikel 23, dat inderdaad in het algemeen door alle betichten kan ingeroepen worden. Zoniet zou de wet voorbehoud gemaakt hebben te hunnen opzichte, zoals b.v. geschiedt in artikel 17.

183. — De rechtbank kan vooreerst ingaan op het verzoek van de betichte en de zaak verwijzen naar het meest nabijgelegen rechtscollege van dezelfde rang, doch met de andere taal als voertaal. In tegenstelling met de verwijzing in burgerlijke zaken, geeft het begrip « rechtbanken van dezelfde rang » hier geen aanleiding tot moeilijkheden, omdat de rechtscolleges in strafzaken een onveranderlijke bevoegdheid *ratione materiae* hebben. De rechtbank met andere voertaal kan ook een tweetalige rechtbank zijn (zie boven, n^r 119).

De rechtbank moet evenwel het bewijs niet leveren dat zij de taal niet kent waarvan het gebruik door de betichte aangevraagd wordt (Gent, 17 Dec. 1954, 3^e kamer, inzake Corman, onuitgegeven) ; het is dan ook niet op straf van nietigheid voorgeschreven dat zij zou vermelden, dat zij deze taal niet kent (Corr. Doornik, 20 Sept. 1952, 2e kamer, inzake Lefebvre, onuitgegeven).

Een vonnis van verwijzing is geenszins bindend voor de rechtbank, naar dewelke de zaak verwezen wordt (zie boven, n^r 120).

Welk dat « meest nabijgelegen » rechtscollege is, werd reeds onderzocht (zie boven, n^rs 135 en 136).

184. — De rechtbank kan ook ingaan op het verzoek van de betichte, doch de zaak aanhouden, namelijk wanneer zij oordeelt dat zij de taal van de betichte voldoende kent. In dat geval wordt de taal van gans de rechtspleging gewijzigd, en behandelt de rechtbank de zaak in een taal die de hare niet is.

De rechtbank moet dan in het zittingsblad formeel vaststellen, dat zij de taal van de betichte voldoende kent (Corr. Gent, 20 Febr. 1936, *Pas.*, 1936, III, 104 ; *J.T.*, 1936, 170 ; *P.P.*, 1936, 290 ; *R.W.*, 1935-36, 949 ; — Verbr., 27 Oct. 1936, *Pas.*, 1936, I, 399 ; *J.T.*, 1936, 563 ; *P.P.*, 1936, 448 ; *R.D.P.*, 1936, 1186 ; — Verbr., 13 Juli 1937, *Pas.*, 1937, I, 223 ; *R.D.P.*, 1937, 1038 ; *Rev. Adm.*, 1937, 514 ; *R.W.*, 1937-38, 17 ; — Verbr., 4 Oct. 1937, *Pas.*, 1937, I, 257 ; *J.T.*, 1937, 589 ; *P.P.*, 1937 ,406 ; *R.D.P.*, 1937, 1177 ;*Rev. Adm.*, 1937, 531 ; — Verbr., 28 Juli 1953, *Pas.*, 1953, I, 952).

De rechtbank oordeelt soeverein of zij inderdaad die voldoende kennis van de taal van de betichte bezit (Brussel, 19 Maart 1949, *R.W.*, 1948-49, 1298). Onder de term rechtbank dient men te begrijpen al de ter zake zetelende rechters en het openbaar ministerie (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 58). De taalkennis van de griffier speelt in rechte geen rol (zie nochtans : Marchal & Jaspar, *Droit Criminel*, II, n^rs 1930-1931).

185. — De rechtbank kan tenslotte weigeren, het verzoek van de betichte in te willigen.

Zij kan dat vooreerst, wanneer zij de zekerheid heeft, dat de betichte, in tegenstrijd met zijn bewering, de taal van de rechtspleging voldoende machtig is, en zich even gemakkelijk uitdrukt in deze taal als in de taal, waarvan hij het gebruik aanvraagt. Een loutere bewering van de betichte, om zijn verzoek te staven, moet door de rechtbank niet aanvaard worden (Corr. Kortrijk, 9 Nov. 1938, *J.T.*, 1939, 279; *P.P.*, 1939, 166). Maar het lijdt geen twijfel, dat de rechtbank moet steunen op zekere gegevens, vooraleer zij kan verklaren dat de betichte de taal der rechtspleging voldoende machtig is, b.v. op verklaringen door de betichte tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek afgelegd, uit bescheiden in de bundel of ter zitting overgelegd.

De rechtbank kan echter bovendien het verzoek van de betichte afwijzen om een tweede reden, nl. wanneer zij de taalwijziging of de daardoor vereiste verwijzing ongepast zou achten, rekening gehouden met de omstandigheden der zaak. Wat men dient te verstaan onder de « omstandigheden der zaak », wordt o.m. aangeduid door de voorbereidende werken (Verslag De Clercq, *o.c.*, blz. 22; — tweede verslag Marck, *o.c.*, blz. 5) : wanneer de verwijzing de verplaatsing van een groot aantal getuigen zou meebrengen, of de belangen van de burgerlijke partij in het gedrang brengen, wanneer de betichte een beslist valse verklaring van taalkennis heeft afgelegd, of wanneer hij de wijziging der taal van de rechtspleging vraagt met onbetwistbaar dilatoire doeleinden, b.v. om de verjaring te bereiken. Hieraan zou moeten toegevoegd worden : wanneer verschillende betichten in de zaak betrokken zijn, en zij niet eensgezind de wijziging van de taal der rechtspleging vragen, of zich niet allen in de vereiste voorwaarden bevinden om ze te bekomen. De rechter is echter geenszins gebonden door de wil van de meerderheid der betichten vermits artikel 23 de rechter niets voorschrijft ingeval van pluraliteit van betichten. Hij zou dus het verzoek tot wijziging van de taal der rechtspleging, ingediend door de meerderheid van de betichten, kunnen afwijzen « wegens de omstandigheden der zaak ». Hij zal dat zelfde verzoek, wanneer het slechts door de minderheid van de betichten wordt ingediend, vanzelfsprekend afwijzen, niet om reden van die minderheid, maar weerom « wegens de omstandigheden van de zaak ».

De rechtbank zal het verzoek tot taalwijziging afwijzen, wanneer het ingediend wordt door betichten, die pas gedagvaard werden nadat de zaak reeds verwezen werd naar die rechtbank door een rechtscollege met andere voertaal, dat het verzoek tot taalwijziging, door de betichten die toen reeds in de zaak betrokken waren op grond van artikel 23 ingediend, ingewilligd had. Inderdaad, de rechtbank, naar dewelke de zaak verwezen werd, is krachtens de beslissing van verwijzing ter zake bevoegd, ongeacht de regelen van de bevoegdheid *ratione loci*, en zou de zaak niet op haar beurt kunnen verwijzen of de verwijzing weigeren, zonder een rechtspleging tot regeling van rechtsgebied noodzakelijk te maken. Daarom zal zij in zulk geval oordelen dat de omstandigheden der zaak niet toelaten in te gaan op het verzoek tot taalwijziging, bij haar ingediend (*vgl.* Corr. Leuven, 20 Juni 1953, *T. Vred.*, 1953, 321).

AFDELING II

Rechtspleging voor de politierechtbanken en correctionele rechtbanken, zetelend in eerste aanleg, in de taalgrensstreek.

186. — Artikel 56 was door de wetgever bedoeld als overgangsbepaling, doch maakt definitief deel uit van de gewone beschikkingen der wet van 15 Juni 1935, daar het bij de wet van 20 Juli 1939 voor onbeperkte tijd verlengd werd. Artikel 56 laat toe, aan de betichte, die zijn woonplaats heeft in een gemeente van de Vlaamse taalstreek binnen het rechtsgebied van een rechtbank met het Frans als voertaal (of omgekeerd), het gebruik van het Nederlands (of omgekeerd het Frans) voor de behandeling van zijn zaak voor die rechtbank te bekomen.

Gezien het beperkt karakter van de afwijking, die artikel 56 behelst, moet men dus in de eerste plaats nagaan, of de betichte woonachtig is binnen of buiten het rechtsgebied van de rechtbank.

187. — Woont de betichte buiten het rechtsgebied der rechtbank, dan geschiedt de rechtspleging in de taal van de rechtbank, zoals deze bepaald wordt door artikelen 14 en 15. De rechtspleging zal dus in het Nederlands geschieden voor de rechtbanken zetelend in de Vlaamse provinciën (met het arrondissement Leuven) alsook voor de politierechtbanken van Asse, Sint Kwintens Lennik, Vilvoorde en Wolvertem in het arrondissement Brussel ; zij zal integendeel in het Frans geschieden voor de rechtbanken zetelend in de Waalse provinciën (met het arrondissement Nijvel). Zie boven, n^rs^ 84 en volgende.

Aldus zal een betichte, die zijn woonplaats in het buitenland heeft, al heeft hij een verblijfplaats binnen het rechtsgebied van de rechtbank voor dewelke hij terecht staat, artikel 56 niet kunnen inroepen (Corr. Kortrijk, 26 Jan. 1952, *R.W.*, 1952-53, 173) ; evenmin de betichte, wonend in een taalkundig gemengd kanton of gerechtelijk arrondissement, wanneer hij gedaagd wordt voor een rechtbank die niet die van zijn woonplaats is (zie boven, n^r^ 88).

Al deze betichten, die artikel 56 niet kunnen inroepen, kunnen enkel beroep doen op artikel 23 (zie boven, n^rs^ 180-185) om de wijziging van de taal der rechtspleging te bekomen.

Het is echter onbetwistbaar, dat een vreemdeling de taalwijziging kan bekomen op grond van artikel 56, wanneer hij maar zijn woonplaats heeft in een gemeente, gelegen binnen het rechtsgebied van de rechtbank voor dewelke hij gedagvaard wordt, doch behorend tot een taalstreek die niet overeenstemt met de taalgroep van die rechtbank. Indien de wetgever bedoeld had, de vreemdelingen van die taalwijziging uit te sluiten, dan zou hij het uitdrukkelijk gezegd hebben, zoals geschied is in artikel 17.

188. — Woont de betichte in een gemeente van de Vlaamse taalstreek binnen het rechtsgebied van de rechtbank zetelend in een Vlaamse provincie, of omgekeerd, dan kan hij evenmin artikel 56 inroepen. De rechtspleging geschiedt dan weerom in de taal van de rechtbank, behoudens toepassing van artikel 23.

189. — Artikel 56 kan enkel ingeroepen worden door de betichte, die gedagvaard wordt voor een rechtbank met het Nederlands (of omgekeerd

het Frans) als voertaal, wanneer hij woont in een gemeente van de Waalse (of omgekeerd de Vlaamse) taalstreek binnen het rechtsgebied van die rechtbank.

Men mag niet uit het oog verliezen, dat deze betichte bovendien beschikt over de mogelijkheid om artikel 23 in te roepen, teneinde de wijziging van de taal der rechtspleging te bekomen. Hij zal evenwel bij voorkeur beroep doen op artikel 56, omdat dit hem meer waarborgen biedt tot het bekomen van de taalwijziging. De rechter is immers verplicht in te gaan op het verzoek tot taalwijziging, gesteund op artikel 56, dan wanneer hij het kan afwijzen wegens de omstandigheden der zaak, wanneer het gesteund is op artikel 23. Bovendien heeft de rechter niet de bevoegdheid om de taalkennis te onderzoeken van de betichte die artikel 56 inroept; hij heeft die bevoegdheid wel, wanneer artikel 23 toegepast wordt.

190. — De aanvraag tot wijziging van de taal der rechtspleging gesteund op artikel 56, kan op drie verschillende wijzen ingediend worden:

— wanneer de zaak in onderzoek geweest is, zal de betichte een verzoekschrift indienen bij de raadkamer, die over de vraag tot taalwijziging uitspraak zal doen, samen met de beschikking van verwijzing van de zaak, bedoeld door de artikelen 129 en 130 Sv. Dit verzoek voor de raadkamer mag ook mondeling geformuleerd worden (Hayoit de Termicourt, *Het gebruik der talen in gerechtszaken,* nr XII).

Het verzoek heeft geenszins invloed op de taal van de rechtspleging tijdens het opsporingsonderzoek en het onderzoek; deze blijft de taal van de rechtbank;

— wanneer de zaak niet in onderzoek geweest is of de betichte niet regelmatig opgeroepen werd voor de raadkamer (Van Durme, *o.c.,* nr 119), moet de betichte een verzoekschrift neerleggen ter griffie, dat gericht is tot de voorzitter van de rechtbank voor dewelke hij moet verschijnen;

— in hetzelfde geval kan de betichte zijn verzoek ook mondeling tot de rechtbank richten, maar dan vóór alle verdediging of exceptie.

Wanneer het verzoek ingediend werd bij de raadkamer, hoeft deze zich niet te bekommeren omtrent de taalkennis van de betichte, evenmin als de rechtbank (zie verder, nr 161). Zij hoeft zich ook niet bezig te houden met de taalkennis van de rechtbank wanneer zij de betichte naar deze laatste verwijst. De vraag stelt zich dus niet, of de raadkamer de zaak moet aanhouden om ze te verwijzen naar de rechtbank, dan wel of zij de zaak moet verwijzen naar het meest nabije rechtscollege van de andere taalstreek. Het is pas wanneer de betichte voor de rechtbank verschijnt, dat de rechtbank zelf haar taalkennis onderzoekt en eventueel de zaak verwijst naar een rechtscollege van de andere taalstreek. De beschikking van de raadkamer op verzoek van de betichte is dus een loutere formaliteit. Zij zou het verzoek van de betichte enkel kunnen afwijzen, wanneer deze laatste zijn woonplaats niet heeft in een gemeente, gelegen binnen het rechtsgebied van de rechtbank en in een taalstreek die niet overeenstemt met de taalgroep van de rechtbank. De raadkamer verwijst de betichte naar de rechtbank, en beveelt de wijziging van de taal der rechtspleging, zulks in de taal die tot dan toe gebezigd werd voor het onderzoek (art. 13), d.w.z. de taal van de rechtbank.

De rechtstreekse dagvaarding zal altijd moeten gesteld worden in de taal van de rechtbank, vermits de betichte in zulk geval pas gelegenheid krijgt om artikel 56 in te roepen, wanneer hij gedagvaard is.

191. — Het mondeling verzoek van de betichte zal geschieden in om het even welke taal, naar keuze van de betichte, bij toepassing van artikel 31. De betichte kan desnoods zijn verzoek tot taalwijziging tot de rechtbank richten in een vreemde taal (zie verder, nr 219).

Er werd voorgehouden dat de betichte ook vrij is de taal zijner keuze te gebruiken wanneer hij zijn verzoek schriftelijk indient (Hayoit de Termicourt, *Het gebruik der talen in gerechtszaken,* nr IV). Men steunt hier ten onrechte op artikel 31 der wet, dat aan de betichte slechts vrij taalgebruik toelaat voor zijn verklaringen, doch niet voor het opstellen van akten van rechtspleging. Anderzijds betekent het verzoekschrift slechts, dat de betichte de voorkeur geeft aan de andere taal voor het behandelen van zijn zaak, en niet noodzakelijkerwijze dat hij de taal van de rechtbank niet machtig is. Men kan dus niet *ex absurdo* voorhouden, dat de betichte zijn verzoek in de andere taal moet kunnen stellen. De rechter onderzoekt in geen geval de werkelijke taalkennis van de betichte. Op dit punt valt een grondig verschil op te merken met de regeling van artikel 23 (zie boven, nr 182). Daaruit mag besloten worden dat het schriftelijk verzoekschrift van de betichte, zoals alle andere akten van rechtspleging, moet gesteld worden in de taal van de rechtspleging, d.w.z. in de taal van de rechtbank.

192. — Wanneer de rechtbank of het openbaar ministerie de taal, waarvan het gebruik door de betichte wordt aangevraagd, niet machtig zijn, zal de rechtbank de zaak verwijzen naar het dichtstbij gelegen of gemakkelijkst te bereiken rechtscollege van dezelfde rang, zetelend in de andere taalstreek. De taalkennis van de griffier speelt in rechte geen rol.

De betekenis van de term « andere taalstreek » werd reeds toegelicht (zie boven, nr 119). Om uit te maken naar welke rechtbank een zaak dient verwezen te worden, neemt men de woonplaats van de betichte als uitgangspunt. Deze rechtbanken worden aangewezen in het koninklijk besluit van 11 September 1935 (zie boven, nr 143).

193. — De rechtbank kan evenwel de zaak aanhouden, wanneer al de leden van de rechtbank en het openbaar ministerie de taal, waarvan het gebruik door betichte aangevraagd wordt, voldoende machtig zijn. Bedoeld wordt een grondige kennis van deze taal (Verslag De Clercq, *o.c.,* blz. 27). Deze magistraten oordelen eigenmachtig of zij al dan niet deze taalkennis bezitten (zie boven, nr 138). Het vonnis moet, op straf van nietigheid, vermelden dat alle leden van de rechtbank en het openbaar ministerie die taal kennen (Van Durme, *o.c.,* nr 38).

194. — Artikel 56, § 3 bepaalt, dat, wanneer verschillende betichten in de zaak betrokken zijn, het verzoek tot taalwijziging slechts ingewilligd wordt, wanneer het ingediend wordt door de meerderheid van de betichten.

Het is opmerkenswaard dat de burgerlijk aansprakelijke partij niet in aanmerking genomen wordt, alhoewel zij dikwijls even belangrijke belangen te behartigen heeft als de betichte. Zij kan geen aanvraag doen tot het bekomen van taalwijziging, en is evenmin van tel bij het berekenen van de meerderheid bedoeld door artikel 56, § 3.

De regeling van artikel 56 is veel eenvoudiger dan die door artikel 55 voorgeschreven voor burgerlijke en handelszaken. Door de wet wordt vereist, dat

de taalwijziging door de meerderheid van de betichten worde aangevraagd. Vanzelfsprekend wordt bedoeld dat een meerderheid de taalwijziging aanvraagt en zich in de voorwaarden bevindt om ze te bekomen (zie boven, nr 140). De betichten, die de taalwijziging niet aanvragen of niet in de voorwaarden verkeren om ze te bekomen, worden bij het berekenen van de meerderheid in aanmerking genomen ten voordele van de taal der rechtbank.

195. — Gesteld dat een of meer betichten de wijziging van de taal der rechtspleging vragen op grond van artikel 23, en een andere de voorwaarden vervult, vereist om artikel 56 in te roepen, zal de rechter dan de vraag tot wijziging van de taal, door deze laatste ingediend op grond van artikel 56, kunnen inwilligen ?

In zulk geval kan de rechter de taalwijziging niet bevelen op grond van artikel 56, omdat het verzoek tot taalwijziging, bedoeld door dat artikel moet ingediend worden door de meerderheid van de betichten. Maar de rechter zou het verzoek tot taalwijziging kunnen inwilligen op grond van artikel 23, dat hem toelaat over de opportuniteit van die maatregel te oordelen volgens de noodwendigheden der zaak (zie boven, nr 185).

Afdeling III

Rechtspleging voor de correctionele rechtbank van Brussel, zetelend in eerste aanleg en voor de politierechtbanken van Brussel en Halle.

§ 1. — Algemene regel.

196. — Artikel 16 bepaalt de taal van de rechtspleging voor de correctionele rechtbank van Brussel, zetelend in eerste aanleg, en voor de politierechtbanken van Brussel en Halle, in de eerste plaats volgens de woonplaats van de betichte.

Is de woonplaats van de betichte een gemeente van de Vlaamse of van de Waalse taalstreek, dan zal de rechtspleging respectievelijk in het Nederlands of in het Frans geschieden.

Woont de betichte in een gemeente van de Brusselse agglomeratie, dan gebruikt men het Nederlands of het Frans, naargelang de betichte een van beide talen heeft aangewend voor zijn verklaringen tijdens het onderzoek. Is er geen onderzoek geweest, dan is de taal, door de betichte gebruikt tijdens het opsporingsonderzoek, bepalend voor de rechtspleging. Indien de betichte tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek geen verklaring heeft afgelegd, of verklaringen aflegde in een andere taal dan het Nederlands of het Frans (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 55), of nog wanneer de zaak rechtstreeks ter zitting gebracht wordt, dan geschiedt de rechtspleging in een van beide talen, volgens de noodwendigheden van de zaak.

Woont de betichte noch in de Vlaamse noch in de Waalse taalstreek, noch in een gemeente van de Brusselse agglomeratie, dan wordt weerom een van beide talen gebruikt volgens de noodwendigheden der zaak. Deze regel is toepasselijk zowel op de betichte, die in België geen bekende woonplaats heeft, als op diegene die in de Duitse taalstreek woont.

Moet men de term « woonplaats » in ruime zin opvatten, en dus de verblijfplaats van betrokkene in aanmerking nemen, in de mate waarin betekeningen daar geldig kunnen geschieden (Van Durme, *o.c.,* nr 25) ? Valt er wel verband te zoeken tussen de woonplaats van de betichte, als maatstaf voor de

taal der rechtspleging, en zijn woonplaats, als plaats waar de gerechtelijke akten geldig kunnen betekend worden, of die de bevoegdheid van de rechtbank kan bepalen (Schuind, *o.c.*, II, blz. 407 ; — Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 55) ? Wanneer de betichte verschillende verblijfplaatsen heeft, kan deze interpretatie uiteraard niet gevolgd worden, hetgeen onderstreept welk verschil er bestaat tussen de woonplaats bedoeld in artikel 16 en de woonplaats, beschouwd met het oog op de betekening van gerechtelijke akten. Men moet derhalve de term « woonplaats » hier zoals elders in de wet van 15 Juni 1935 in enge zin verstaan (R. Van Roye, *Manuel de la partie civile*, n^r^ 253). Evenwel dient hier onmiddellijk aan toegevoegd, dat de taalstreek van de verblijfplaats in de eerste plaats in aanmerking komt, om de taal der rechtspleging te bepalen op grond van de « noodwendigheden der zaak ».

Wat wordt bedoeld door de term « volgens de noodwendigheden der zaak » ? Vooreerst mag gezegd worden, dat, wanneer de in het buitenland of in de Duitse taalstreek wonende betichte het Nederlands of het Frans gebruikt voor zijn verklaringen tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek, de noodwendigheden der zaak vereisen dat zijn zaak zou behandeld worden in de door hem gebezigde taal. De wet zegt het niet uitdrukkelijk, maar uitgaande van de grondbeginselen ervan lijkt zulks vanzelfsprekend. In al de andere gevallen, waar de taal van de rechtspleging bepaald wordt door de noodwendigheden der zaak (ook voor de betichte wonend in de Brusselse agglomeratie, wanneer hij tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek geen verklaringen aflegde in het Frans of in het Nederlands), moet de keuze van het openbaar ministerie of van de rechter ertoe strekken zoveel mogelijk te beantwoorden aan de vermoedelijke voorkeur van de betichte voor een van beide talen ; in het belang van een goede rechtsbedeling moet inderdaad vermeden worden, dat de taal der rechtspleging nadien zou moeten gewijzigd worden. Aldus zou men kunnen steunen op de taalstreek van de verblijfplaats van de betichte, op zijn nationaliteit (voornamelijk Franse of Nederlandse), op de taal waarin voorhanden zijnde documenten, uitgaande van de betichte gesteld zijn, op de taal door hem gebruikt in een ander rechtsgeding, hetzij als betichte, hetzij als getuige, enz.

Doch het is ongetwijfeld verkeerd te menen (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 130), dat telkens wanneer de taal der rechtspleging bepaald wordt door de noodwendigheden der zaak, de magistraten vrij zijn, in dezelfde zaak, nu eens het Frans en dan weer het Nederlands te gebruiken. In iedere rechtspleging wordt in een bepaald stadium slechts één taal gebruikt, nooit verscheidene ; geheel de wet berust op dat principe (zie ook : Van Durme, *o.c.*, n^r^ 14).

197. — De rechtstreekse dagvaarding is aan deze regels onderworpen, zowel als de dagvaarding door het openbaar ministerie.

Het hoeft geen betoog, dat een betichte, die woont in een gemeente van de Vlaamse of van de Waalse taalstreek, respectievelijk in het Nederlands of in het Frans moet gedagvaard worden (Corr. Brussel, 16 Mei 1952, *R.W.*, 1952-53, 221). De rechtstreeks dagende partij moet ook rekening houden met de taalkeuze van de betichte tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek, wanneer zij kennis had van die taalkeuze, b.v. door inzage van de strafbundel, nadat het parket de zaak zonder gevolg had geklasseerd (Corr. Brussel, 19 Febr. 1951 en 18 April 1951, *J.T.*, 1951, 399). Men dient echter alleen rekening te houden met de taal gebruikt door de betichte als betichte, niet als getuige (Corr. Brussel, 29 Jan. 1949, *R.W.*, 1949-50, 260), en voor de magistraat van het openbaar ministerie of voor de onderzoeksrechter, niet voor de verbaliserende agent (Pol. Brussel, 19 April 1939, *P.P.*, 1939, 167).

De wet zegt nergens in welke taal de burgerlijk aansprakelijke partij moet gedagvaard worden (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 62 ; — Van Durme, *o.c.*, n^r^ 73). Artikel 16, § 1, wordt derhalve toegepast zonder rekening te houden met de taalkennis of -voorkeur van de burgerlijk aansprakelijke partij.

198. — Wanneer verschillende betichten in de zaak betrokken zijn, zal, luidens artikel 21, de taal der rechtspleging bepaald worden door de taal, die de meerderheid der betichten gebruikt heeft tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek.

Men moet onder « meerderheid van de betichten » verstaan, de meerderheid van de betichten, die volgens de jongste stand der rechtspleging in de zaak betrokken zijn (Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 134).

Deze regeling verschilt grondig van het wettelijk stelsel toepasselijk op de zaken waarin slechts één betichte betrokken is. Geen onderscheid wordt gemaakt naargelang de woonplaats van de betichte. Zoals terecht wordt opgemerkt dient artikel 21 zonder enig voorbehoud toegepast te worden op de betichten die in de Vlaamse of in de Waalse taalstreek wonen ; alleen de door hen tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek gebezigde taal is van tel (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 56).

In geval de betichten de beide talen in gelijke mate gebruiken, duidt de rechtbank zelf de te gebruiken taal aan bij gemotiveerde beslissing, die noch voor verzet noch voor beroep vatbaar is. Deze bepaling van artikel 21 moet analogisch nageleefd worden door de onderzoeksrechter en de magistraat van het openbaar ministerie, met dien verstande dat geen met redenen omklede beslissing vereist wordt.

De rechter zal in de eerste plaats nagaan of de betichten niet vertrouwd zijn met de taal, die zij voor hun verklaringen niet gebruikt hebben ; is er een meerderheid tussen de betichten, die één van beide talen hetzij tijdens het opsporingsonderzoek of onderzoek gebruikt hebben hetzij deze taal voldoende kennen, dan zal de rechter beslissen dat de rechtspleging in deze taal zal geschieden. Deze oplossing wordt in de praktijk zeer trouw gevolgd. Maar zij kan niet altijd een veilige uitkomst bieden. Wanneer geen meerderheid van betichten kan gevonden worden, die een van beide talen voldoende kent, moet de rechter volgens de mogelijkheden van de zaak eigen maatstaven aanleggen. Hier mag er één vooropgesteld worden die wortelt in de grondbeginselen van gans de Belgische taalwetgeving : voorkeur voor de taal van de ééntalige betichte, wonend in een ééntalige gemeente van de Vlaamse of Waalse taalstreek, boven de taal van de ééntalige betichte, wonend in de Brusselse agglomeratie. Diegene, die bestuurd wordt in de twee landstalen moet immers vermoed worden méér kennis te bezitten van de tweede taal dan diegene die slechts in één taal bestuurd wordt ; hij heeft ook onderwijs genoten, dat niet zo strak op ééntaligheid gericht is. Deze oplossing wordt echter zelden toegepast. Men zal dikwijls de voorkeur geven aan de taal van de betichte(n), die de belangrijkste rol speelde(n) in de feiten waarvoor vervolgd wordt.

Artikel 21 behandelt enkel de gevallen, waarin alle betichten tijdens het onderzoek of opsporingsonderzoek ondervraagd werden, en hun verklaringen in het Frans of het Nederlands aflegden. Artikel 21 kan toegepast worden wanneer de meerderheid van de betichten (incluis diegenen die tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek niet ondervraagd werden of hun verklaringen aflegden in een andere taal dan Frans of Nederlands) dezelfde taal, Frans of Nederlands, gebruikt of verkozen hebben : de rechtspleging geschiedt dan in de taal van deze meerderheid. Artikel 21 kan eveneens nog toegepast worden wanneer juist de helft van al de betichten dezelfde taal gebruikten of verkozen : dan beslist de magistraat van het openbaar ministerie, de onderzoeksrechter, ofwel de rechtbank, bij met redenen omkleed vonnis. Artikel 21 kan echter niet meer toegepast worden wanneer die helft niet bereikt wordt. Men kan dan alleen artikel 16, § 1, inroepen, dat bepaalt dat in alle niet door de wet geregelde gevallen gebruik wordt gemaakt van het Frans of het Nederlands volgens de noodwendigheden der zaak. De rechter zal dan zijn beslissing niet moeten motiveren.

Bovenvermelde regelen zullen eveneens toegepast worden, wanneer verschillende zaken samengevoegd worden, en derhalve verschillende betichten gezamenlijk voor de rechtbank terecht staan, doch slechts vanaf het vonnis van samenvoeging. Aldus zal in een rechtstreekse dagvaarding, die ongetwijfeld zal samengevoegd worden met een reeds hangende zaak, nochtans geen rekening dienen gehouden te worden met de taal waarin

de rechtspleging van deze zaak gevoerd wordt (Corr. Brussel, 16 Mei 1952, *R.W.*, 1952-53, 221).

Tenslotte dient opgemerkt te worden, dat de rechtspleging inzake voorlopige hechtenis en de rechtspleging ten gronde op afzonderlijke gedingen slaan. Aldus wordt in een zaak met meerdere betichten, de rechtspleging inzake voorlopige hechtenis in taalopzicht apart jegens ieder van hen geregeld (Tweede verslag Marck, *o.c.*, blz. 7 ; — Schuind, *o.c.*, II, blz. 410 ; — Van Durme, *o.c.*, nr 26). Dit geldt zowel voor het bevel tot aanhouding als voor de desbetreffende rechtspleging voor de raadkamer (Marchal & Jaspar, *o.c.*, II, nr 1321 ; — Maréchal, *Nov.*, *Procédure pénale*, I, 1, nrs 338-339).

Daarentegen is de vordering van de burgerlijke partij, zelfs wanneer zij slechts tegen één betichte gericht is, een akte die deel uitmaakt van de rechtspleging, waarin alle betichten betrokken zijn. Zij maakt derhalve gebruik van de taal der rechtspleging, zelfs wanneer de betichte, tegen wie zij optreedt, de taal der rechtspleging niet machtig is (R. Van Roye, *Manuel de la partie civile*, nr 259).

§ 2. — Afwijkingen.

199. — De betichte kan vragen, dat de rechtspleging, aangevat in het Frans of het Nederlands, zou voortgezet worden in de andere taal, bij toepassing van artikel 16, § 2.

De betichte kan de wijziging der taal van de rechtspleging vooreerst aanvragen tijdens het opsporingsonderzoek bij de magistraat van het openbaar ministerie. Men dient op te merken dat de vraag, gericht tot een verbaliserende agent geen wijziging van de taal der rechtspleging ten gevolge kan hebben (Pol. Brussel, 19 April 1939, *P.P.*, 167). De magistraat van het openbaar ministerie kan in geen enkel geval het verzoek van de betichte afwijzen (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 55-56 ; — Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 133), zelfs niet wanneer het vaststaat dat de betichte de taal, waarvan hij het gebruik aanvraagt, helemaal niet kent. Maar anderzijds is het verzoek, gedaan tijdens het opsporingsonderzoek, herroepelijk door een nieuw verzoek tot taalwijziging voor de onderzoeksrechter of voor de rechtbank.

De betichte kan vervolgens de taalwijziging aanvragen bij de onderzoeksrechter tijdens het onderzoek. De onderzoeksrechter verleent aan de betichte akte van zijn verzoek. Hij willigt het verzoek in, tenzij het bewezen is dat de betichte de taal, waarvan hij het gebruik aanvraagt, niet kent, in welk geval de onderzoeksrechter dit gebrek aan kennis van de gevraagde taal vaststelt in zijn proces-verbaal. De beslissing van de onderzoeksrechter is onherroepelijk, en de betichte kan voor de rechtbank niet opnieuw een verzoek tot taalwijziging indienen.

Men dient aan te nemen, dat de betichte de taalwijziging eveneens kan vragen voor de raadkamer (Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 153 ; — Van Durme, *o.c.*, nr 26). De regelen, toegepast op de taalwijziging voor de onderzoeksrechter, dienen hier toegepast te worden.

De betichte kan tenslotte de taalwijziging aanvragen voor de recht-

bank, die daarvan akte verleent op het zittingsblad. Zoals het geval was voor de onderzoeksrechter, kan de rechtbank vaststellen en akteren op het zittingsblad dat de betichte de taal, waarvan hij het gebruik aanvraagt, niet kent, in welk geval de taal van de rechtspleging niet gewijzigd wordt. In alle andere gevallen moet de rechtbank het verzoek inwilligen. Er valt op te merken dat de rechtstreeks gedaagde betichte uiteraard slechts voor de rechtbank de wijziging van de taal der rechtspleging kan aanvragen.

Om het even waar de betichte zijn woonplaats heeft, hij kan altijd gebruik maken van de mogelijkheid om de taal der rechtspleging te doen wijzigen. Om het even ook of hij al dan niet de tot dan toe gebezigde taal van de rechtspleging machtig is ; behoudens het geval van volslagen gebrek aan kennis van de gekozen taal, beslist de betichte er vrijelijk over welke taal zal gebruikt worden. Het gebrek aan kennis van de gekozen taal in hoofde van de betichte kan in elk stadium der rechtspleging, door de onderzoeksrechter of door de rechtbank vastgesteld worden, met als gevolg de voortzetting van de rechtspleging in de oorspronkelijke taal van de rechtspleging (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r 133 ; — Van Durme, *o.c.*, n^r 26).

Over de taal in dewelke het verzoek moet gesteld worden, zie boven, n^r 191.

200. — Artikel 21 regelt de gevallen waarin verschillende betichten betrokken zijn. De taal gebruikt of verkozen door de meerderheid van de betichten, bepaalt de taal van gans de verdere rechtspleging. In geval van gelijkheid bepaalt de rechtbank bij gemotiveerde beslissing, die noch voor verzet, noch voor beroep vatbaar is, in welke taal de verdere rechtspleging zal voortgezet worden.

In welke taal zal de rechtbank die gemotiveerde beslissing vellen ? Volgens sommigen, in de taal waarvan zij het gebruik in de verdere rechtspleging beveelt, tenzij de rechter die taal niet kent (Van Durme, *o.c.*, n^r 26) ; in dit laatste geval zou hij zijn vonnis vellen in de taal, waarin de zaak bij hem aanhangig werd gemaakt, en deze meteen naar een andere kamer verzenden. Men ziet echter niet in, waarom de rechtbank zich van een andere dan de tot dan toe in de rechtspleging gebezigde taal zou kunnen bedienen, vooraleer haar vonnis is uitgesproken dat de wijziging van taal beveelt.

Bij analogie zal de onderzoeksrechter dezelfde regelen toepassen, doch zijn beslissing moet niet met redenen omkleed zijn (zie boven, n^r 198), evenmin de beslissing van de raadkamer (Van Durme, *o.c.*, n^r 26).

Voor het geval, waar niet alle betichten de taalwijziging aanvroegen, en over de maatstaven, aan te wenden indien de betichten gelijkelijk de ene en de andere taal gebruiken of aanvragen, lees eveneens boven, n^r 198.

AFDELING IV

Rechtspleging voor de correctionele rechtbank van Verviers, zetelend in eerste aanleg en voor de politierechtbanken van het arrondissement Verviers.

201. — Alle rechtbanken van het arrondissement Verviers, zelfs diegene met uitsluitend Duits taalgebied, behoren tot de groep der rechtscolleges gelegen in de Waalse provinciën (art. 1, naar hetwelk art. 14 verwijst). Derhalve zal een betichte, voor om het even welke strafrechtbank van eerste aanleg, zetelend in het arrondissement Verviers, bij toepassing van artikel 23 de Nederlandse rechtspleging kunnen bekomen (zie boven, n^rs 180-185).

§ 1. — Politierechtbanken met ééntalig Frans rechtsgebied.

202. — De taal van de rechtspleging wordt voor deze rechtbanken geregeld zoals voor de andere rechtbanken met ééntalig Frans of Nederlands rechtsgebied (zie boven, n^rs 178-185).

§ 2. — Politierechtbanken met ééntalig Duits rechtsgebied.

203. — Bij toepassing van artikel 17, eerste lid, wordt in de regel de rechtspleging voor de politierechtbanken van Eupen en St. Vith gevoerd in het Duits.

Ongeacht de taalstreek van zijn woonplaats kan de betichte evenwel de Franse rechtspleging bekomen, indien hij daartoe het verzoek indient overeenkomstig de bepalingen van artikel 16, § 2 (zie boven, n^r 199).

204. — Indien verschillende betichten in de zaak betrokken zijn, wordt de rechtspleging gevoerd in de taal, door de meerderheid gebruikt of gekozen, bij toepassing van artikel 21 (zie boven, n^rs 198 en 200).

De wet zegt niet, welke taal voor de rechtspleging moet gebezigd worden, wanneer in de zaak betichten betrokken zijn, die deels het gebruik van het Frans aanvroegen op grond van artikel 17, deels het Nederlands verkozen bij toepassing van artikel 23 en deels de Duitstalige rechtspleging wensen te behouden of verstek laten gaan (hetgeen op hetzelfde neerkomt). De rechter zal het verzoek, ingediend op grond van artikel 17, alleszins moeten afwijzen, wanneer het niet ingediend werd door de meerderheid van al de betichten. Het verzoek, ingediend op grond van artikel 23, kan de rechter inwilligen of afwijzen « wegens de omstandigheden der zaak », zonder noodzakelijkerwijze rekening te moeten houden met het verlangen van de meerderheid der betichten (zie boven, n^r 185).

§ 3. — Politierechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied.

205. — Krachtens artikel 17, tweede lid, wordt de rechtspleging in het Frans gevoerd voor de politierechtbanken van Malmédy, Aubel en Limbourg. De betichte kan evenwel de Duitse rechtspleging bekomen, indien hij daartoe een verzoek indient overeenkomstig de regelen uiteengezet in artikel 16, § 2 (zie boven, n^r 199). De betichte moet de Belgische nationaliteit bezitten om de Duitse rechtspleging te kunnen bekomen.

De taalstreek van de woonplaats van de betichte speelt hier geen rol.

206. — Artikel 21 regelt de gevallen waar verschillende betichten in de zaak betrokken zijn (zie boven, n^r 204).

§ 4. — Rechtbanken met drietalig Frans-Nederlands-Duits rechtsgebied.

207. — Bij toepassing van artikel 17, derde lid, geschiedt de rechtspleging voor de correctionele rechtbank van Verviers in het Frans, tenzij de betichte de Duitstalige rechtspleging aanvraagt overeenkomstig de regelen uiteengezet in artikel 16, § 2 (zie boven, n^r 199).

De betichte kan de wijziging van de taal der rechtspleging slechts bekomen, wanneer hij de Belgische nationaliteit bezit en zijn woonplaats heeft in een gemeente van het arrondissement Verviers, behorend tot de Duitse taalstreek (Verbr., 5 April 1938, *Pas.*, 1938, I, 127; *R.D.P.*, 1938, 567).

208. — Op de correctionele rechtbank van Verviers en het vredegerecht van Aubel zijn bovendien de bepalingen van artikel 56 toepasselijk, vermits hun rechtsgebied ook gemeenten van de Vlaamse taalstreek omvat. Het volstaat desaangaande te verwijzen naar n^rs^ 186-195.

209. — Wanneer verschillende betichten in de zaak betrokken zijn kunnen zich moeilijkheden voordoen. Er kunnen nl. betichten zijn die de Franse rechtspleging wensen, andere die de Duitse rechtspleging aanvragen op grond van artikel 17, en andere tenslotte die de Nederlandse rechtspleging verlangen bij toepassing van artikel 56.

Wanneer de meerderheid van de betichten niet de Duitse rechtspleging aanvraagt, zal de rechtspleging alleszins niet in het Duits kunnen geschieden (art. 21; — zie boven, n^r^ 204). Evenmin kan de rechtspleging in het Nederlands geschieden, wanneer niet de meerderheid van de betichten de Nederlandse rechtspleging aanvraagt (art. 56; — zie boven, n^rs^ 194 en 195). De rechtspleging zal dus steeds in het Frans gevoerd worden, tenzij de meerderheid van de betichten het gebruik hetzij van het Nederlands hetzij van het Duits aanvragen. Zo zal de rechtspleging in het Frans geschieden, wanneer in een zaak drie betichten betrokken zijn, waarvan de eerste de Nederlandse en de tweede de Duitse rechtspleging verlangt.

AFDELING V. — *Rechtspleging voor de krijgsraden.*

210. — Luidens artikel 18 geschiedt de rechtspleging voor de krijgsraden in het Frans of in het Nederlands volgens de keuze van de betichte.

Vanaf zijn eerste ondervraging wordt de betichte door de voorzitter van de gerechtelijke commissie uitgenodigd te verklaren, in welke taal hij wenst dat de rechtspleging zou geschieden. In het proces-verbaal van onderhoor wordt aan de betichte akte gegeven van zijn antwoord, dat onherroepelijk de taal van de rechtspleging vastlegt (Verbr., 30 Mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 402).

Terzake wordt steeds een ministeriële omzendbrief van 19 Augustus 1907 toegepast. Hij schrijft voor dat de taalkeuze van de betichte moet geakteerd worden in iedere klacht van een officier ten laste van een onmiddellijk ondergeschikte, in ieder proces-verbaal van verhoor, in ieder proces-verbaal van de rijkswacht ten laste van een militair, en zoniet tijdens het summier opsporingsonderzoek (R.P.D.B., Tw. *Justice militaire,* n^r^ 558).

Het is een grote leemte in de wet, dat Duitstalige betichten voor de krijgsraden de Duitse rechtspleging niet kunnen bekomen, hetgeen tot onbillijke gevolgen leiden kan (Marchal & Jaspar, *Droit Criminel,* II, n^r^ 1927). Wanneer de onderzoekende of rechtsprekende magistraten het Duits niet machtig zijn, zullen zij bij toepassing van artikel 31 beroep kunnen doen op een tolk. Doch de wet zegt niet in welke taal de rechtspleging zelf moet geschieden in dat geval.

Indien de betichte de taal, die hij verklaart te kiezen, niet verstaat, wordt het feit vastgesteld op het proces-verbaal van ondervraging en de rechtspleging geschiedt dan in de andere taal (art. 18, tweede lid). Het ware onzinnig deze bepaling

letterlijk toe te passen op een betichte die noch het Frans noch het Nederlands behoorlijk kent (omdat hij Duitstalig is of slechts een vreemde taal spreekt), maar niettemin bij voorkeur één van beide talen voor de rechtspleging verkiest. Deze bepaling mag slechts met grote omzichtigheid toegepast worden, en namelijk alleen wanneer de opsteller van het proces-verbaal de stellige zekerheid heeft dat de betichte de andere taal (Nederlands of Frans) kent. Dit lost reeds gedeeltelijk het geval op van de Duitstalige betichten, namelijk in die gevallen waar de betichte toch zijn voorkeur heeft uitgesproken voor de Nederlandse of de Franse rechtspleging.

Maar de Duitstalige betichte en, in het algemeen, om het even welke betichte zou kunnen weigeren te kiezen tussen het Nederlands en het Frans. In dat geval moet de voorzitter van de gerechtelijke commissie de weigering van de betichte op het proces-verbaal akteren met de verklaring, dat hij heeft vastgesteld dat de betichte Frans of Nederlands kent; de rechtspleging geschiedt dan in deze taal (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r 138). Deze oplossing is logisch, maar onderstelt dat de betichte inderdaad Frans of Nederlands kent. Is dat niet het geval, bij voorbeeld wanneer de betichte enkel Duits kent, dan bestaat er geen behoorlijke oplossing.

Men dient aan te nemen, dat de betichte die niet onderhoord werd door de gerechtelijke commissie, zijn recht op vrije taalkeuze behoudt voor de krijgsraad zelf (Verbr., 15 Jan. 1940, *Pas.*, 1940, I, 11; — Schuind, *o.c.*, II, blz. 408).

211. — Wanneer verschillende betichten in een zaak betrokken zijn, wordt krachtens artikel 21, de rechtspleging gevoerd in de taal, gekozen door de meerderheid. In geval van gelijkheid bepaalt de voorzitter van de gerechtelijke commissie de taal der rechtspleging.

212. — De wet bepaalt niet in welke taal de rechtspleging bij verstek moet gevoerd worden. Bij ontstentenis van enige dwingende bepaling, zal de rechtspleging in één van beide talen kunnen geschieden, naar keuze van de voorzitter der gerechtelijke commissie. Deze zal zich billijkheidshalve bij zijn keuze laten geleiden door voorhanden zijnde maatstaven, zoals b.v. de taalstreek van de woonplaats van de betichte.

Wanneer verschillende betichten in de zaak betrokken zijn, en één of meer hunner verstek laten gaan, kan artikel 21 toegepast worden zolang de verstekdoende betichten de meerderheid niet vormen. Is dit wel het geval, dan zal weerom de rechtspleging geschieden in de ene of de andere taal naar keuze van de voorzitter der gerechtelijke commissie. In dit geval zal hij in de eerste plaats de eensluidende keuze van de verschijnende betichten in aanmerking nemen bij het bepalen van de taal der rechtspleging.

Afdeling VI

Rechtspleging voor de assisenhoven van de Vlaamse en van de Waalse provinciën.

213. — De rechtspleging geschiedt in het Nederlands voor de assisenhoven van de Vlaamse provinciën, en in het Frans voor de assisenhoven van de Waalse provinciën (art. 19, eerste en tweede lid). De Duitstalige beschuldigde wordt derhalve nooit in zijn taal berecht.

De beschuldigde die slechts Nederlands (of omgekeerd slechts Frans) kent of zich gemakkelijker in die taal uitdrukt, kan, wanneer hij moet verschijnen voor een assisenhof van een Waalse(of omgekeerd Vlaamse) provincie, de verwijzing van zijn zaak vragen naar het assisenhof van een

Vlaamse (of omgekeerd Waalse) provincie of van de provincie Brabant (art. 20). Er bestond voor de wetgever geen mogelijkheid om een meer genuanceerde regeling te treffen in de zin van artikel 23 : de kennis van de andere taal bij de jury-leden kan immers niet nauwgezet gecontroleerd worden.

Om die verwijzing te bekomen, moet de beschuldigde een verzoek richten tot de kamer van inbeschuldigingstelling, vooraleer de zaak verwezen wordt naar het hof van assisen. De kamer van inbeschuldigingstelling heeft het recht te onderzoeken of de beschuldigde wel degelijk de taal van de rechtspleging zo onvoldoende machtig is, dat zijn zaak zou kunnen verwezen worden. Die appreciatiebevoegdheid van de kamer van inbeschuldigingstelling kan niet betwist worden, aangezien de wetgever in artikel 20 als voorwaarde voor de ontvankelijkheid van de vraag tot verwijzing heeft vooropgesteld : niet dat de beschuldigde « verklaart de taal der rechtspleging onvoldoende te kennen », zoals de tekst luidde van artikel 12 der wet van 22 Februari 1908, maar het feit van zijn ontoereikende kennis van deze taal (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 57).

Men moet aannemen dat de kamer van inbeschuldigingstelling het verzoek van de beschuldigde niet zal kunnen afwijzen, op grond van het feit dat de beschuldigde stukken heeft geschreven in de taal der rechtspleging. De schriftelijke kennis van deze taal is onvoldoende ; het kan immers gebeuren dat de beschuldigde niet zo gemakkelijk die taal spreekt.

Uit wat voorafgaat blijkt, dat de beschuldigde bij wederspannigheid aan de wet, steeds berecht wordt in de taal van het assisenhof.

Wanneer een arrest aanhaalt, dat de beschuldigde behoorlijk werd opgeroepen voor de kamer van inbeschuldigingstelling, is impliciet het bewijs geleverd, dat hij van zijn recht op taalwijziging en verwijzing gebruik heeft kunnen maken (Verbr., 13 Dec. 1954, 2e kamer, inzake Spruyt, onuitgegeven).

Een wetsvoorstel van senator Ronse (*Parlem. Besch.,* Senaat, 1951-52, nr 228) strekte ertoe de verwijzing door de kamer van inbeschuldigingstelling te doen geschieden, niet naar een assisenhof in de andere taalstreek — zoals artikel 20 het thans voorschrijft — doch naar een kamer van inbeschuldigingstelling van de andere taalstreek, zodat het recht van verdediging van de beschuldigde in zijn taal ook voor de kamer van inbeschuldigingstelling gewaarborgd wordt. Dit voorstel werd op grond van het verslag van senator Custers (*Parlem. Besch.,* Senaat, 1953-54, nr 227, blz. 5) gewijzigd in die zin, dat het ertoe strekt, de verwijzing naar de kamer van inbeschuldigingstelling te Brussel te doen geschieden, vermits in ons land slechts drie kamers van inbeschuldigingstelling bestaan (*Parlem. Besch.,* Kamer, 1953-54, nr 369). Het voorstel kwam in de kamer nog niet ter sprake (zie boven, nr 182).

214. — De beschuldigde kan niet het assisenhof kiezen, naar hetwelk zijn zaak zal verwezen worden (Van Durme, *o.c.,* nr 35). De kamer van inbeschuldigingstelling duidt dit assisenhof aan. Bij ontstentenis van enige bepaling van de wetgever, is de kamer van inbeschuldigingstelling volledig vrij in het kiezen van die jurisdictie, die niet noodzakelijkerwijze het assisenhof van de meest nabije provincie moet zijn.

De uitgifte van de beslissing van verwijzing wordt overgemaakt aan de magistraat van het openbaar ministerie bij het rechtscollege naar hetwelk de zaak verwezen wordt. Die uitgifte is vrijgesteld van zegel- en griffierechten (art. 280, K.B. nr 64 van 30 Nov. 1939), alsook van de formaliteit van registratie (art. 162, 23°, van zelfde K.B.).

Gezien de vrijheid van de kamer van inbeschuldigingstelling in het aanwijzen van een assisenhof met andere voertaal, zal dit laatste de zaak moeten aanhouden.

215. — Indien verschillende beschuldigden in dezelfde zaak betrokken zijn, wordt de verwijzing slechts uitgesproken indien zij

door de meerderheid van de beschuldigden gevraagd wordt (art. 20, derde lid). De wetgever heeft ongetwijfeld bedoeld : indien de meerderheid de verwijzing vraagt en zich in de vereiste voorwaarden bevindt om ze te bekomen.

De beschuldigden bij wederspannigheid aan de wet worden bij het berekenen van die meerderheid in aanmerking genomen.

Afdeling VII

Rechtspleging voor het assisenhof van Brabant.

216. — Voor het assisenhof van Brabant geschiedt de rechtspleging in het Nederlands of in het Frans, naar gelang de beschuldigde tijdens het onderzoek gebruik heeft gemaakt van de ene of de andere taal. Dit taalgebruik tijdens het onderzoek is echter slechts voorlopig bepalend. De beschuldigde kan de taal van de rechtspleging nog doen wijzigen ten laatste tijdens de ondervraging, bedoeld in artikel 293 Sv. Doch het taalgebruik of de taalkeuze tijdens deze laatste ondervraging bepaalt onherroepelijk de taal van de verdere rechtspleging (art. 19, derde lid).

De rechter onderzoekt niet, of de taalkeuze van de beschuldigde beantwoordt aan zijn werkelijke taalkennis.

217. — Wanneer verschillende beschuldigden in de zaak betrokken zijn, bepaalt de keuze van de meerderheid de taal der rechtspleging. In geval van gelijkheid duidt het hof, bij gemotiveerde beslissing, zelf de aan te wenden taal aan (art. 21, derde lid).

Deze beslissing moet uitgesproken worden, vooraleer de betekening, bedoeld in artikel 394 Sv., gedaan wordt, vermits de samenstelling van de jury van dit arrest afhankelijk is (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 58).

218. — De wet bevat geen bepalingen, die de taal der rechtspleging regelen indien de beschuldigde berecht wordt bij wederspannigheid aan de wet.

Het is echter billijk dat de rechtspleging voor het assisenhof zal voortgezet worden in de taal waarin het onderzoek geschiedde, en waarin de kamer van inbeschuldigingstelling de verwijzing uitgesproken heeft. Dit geldt ook voor de zaken waarin verschillende niet verschijnende beschuldigden betrokken zijn.

HOOFDSTUK III

Toepassing van de taalregeling op de rechtspleging

AFDELING I. — *Taalgebruik door de particulieren.*

219. — Krachtens artikel 31 gebruiken de verdachte of de beschuldigde, evenals de burgerlijk aansprakelijke partij, de taal die ze verkiezen voor al hun verklaringen in alle stadia van de strafrechtspleging. Zij gebruiken hetzij één der nationale talen, hetzij een vreemde taal. Artikel 31 geldt in het algemeen voor alle betichten, beschuldigden, of burgerlijk aansprakelijke partijen, zelfs wanneer zij de Belgische nationaliteit niet bezitten. Indien de rechtbank, de onderzoekende magistraat ,de ambtenaar van het openbaar ministerie of de agent, die de verdachte ondervragen, de door deze laatste gebruikte taal niet begrijpen, doen zij een beroep op een beëdigd vertaler. De kosten van de vertaling vallen ten laste van de schatkist.

Een beslissing van de krijgsraad van Brussel (28 Dec. 1948, *R.W.*, 1948-49, 639) hield voor, dat een verdachte mag onderhoord worden in een andere taal dan die van zijn keuze, indien maar het proces-verbaal van onderhoor in deze laatste taal is opgesteld. Terecht werd deze beslissing, die geen rekening hield met artikel 31, in beroep hervormd (Krijgshof Brussel, 4 Jan. 1950, *R.W.*, 1949-50, 946).

Men kan niet betwijfelen, dat zelfs wanneer het taalgebruik of de taalkeuze van een betichte de taal der rechtspleging heeft bepaald, bij toepassing van artikelen 16 tot 21, deze laatste niettemin vrijelijk een andere taal zal mogen gebruiken voor zijn verklaringen. Aldus zal een vreemdeling, die slechts moeilijk één der nationale talen spreekt, wellicht deze nationale taal kiezen voor de rechtspleging, doch voor zijn verklaringen voor de rechtbank wensen gebruik te maken van zijn moedertaal ; het ruim opgevatte artikel 31 sluit die mogelijkheid niet uit.

220. — Krachtens artikel 32 worden de getuigen gehoord en worden hun verklaringen opgetekend in de taal van de rechtspleging, tenzij zij verlangen gebruik te maken van een andere taal. Indien de magistraten of agenten, belast met het onderhoren van de getuige, de door deze laatste gebruikte taal niet verstaan, of wanneer de betichte het verlangt, wordt een beroep gedaan op een beëdigd vertaler. De kosten van vertaling vallen ten laste van de schatkist. Tijdens het opsporingsonderzoek zal het zeer dikwijls moeilijk zijn een beroep te doen op een beëdigd vertaler. Teneinde vlug een beroep te kunnen doen op een beëdigd vertaler, moet in ieder politiecommissariaat en op de zetel van ieder rijkswachtdistrict of -brigade een lijst van beëdigde vertalers voorhanden zijn. Kan geen beëdigd vertaler

ontboden worden, dan moet die onmogelijkheid in het proces-verbaal worden vastgesteld en een beroep gedaan worden op een niet-beëdigd vertaler (Marchal & Jaspar, *Droit Criminel,* II, nr 1909). Het proces-verbaal zal nietig zijn, maar tenminste waarde hebben ten titel van inlichting (Van Durme, *o.c.,* nr 76).

De getuige gebruikt vrijelijk de taal waarmee hij het best vertrouwd is, dus eventueel ook een vreemde taal.

Wanneer een getuigenis niet vertaald werd, en uit de gedingstukken blijkt, hetzij dat de rechter de door de getuige gebezigde taal niet kende, hetzij dat de betichte een vertaling geëist had, is zulke getuigenis nietig (Verbr., 10 Febr. 1941, *Pas.,* 1941, I, 34).

Men dient op te merken, dat de magistraten of agenten niet uitsluitend te beslissen hebben over de noodwendigheid van de vertaling. Zelfs wanneer zij het overbodig achten, b.v. omdat het vaststaat dat de betichte de door de getuige gebezigde taal kent, kan de betichte niettemin eisen dat een beroep zou gedaan worden op een vertaler.

Men neemt aan, dat in een geding waarin verschillende betichten betrokken zijn, en dat verschillende terechtzittingen in beslag neemt, de tolk niet moet aanwezig zijn op alle terechtzittingen, en namelijk niet op die terechtzittingen die uitsluitend gewijd zijn aan de verdediging van een medebetichte, vooral wanneer de betichte voor die terechtzitting niet gevraagd heeft dat de tolk zou aanwezig zijn (Verbr., 8 Juni 1936, *Pas.,* 1936, I, 285 ; *Rev. Adm.,* 1937, 50).

221. — Wanneer de klacht van de benadeelde partij onontbeerlijk is voor het inzetten van de strafrechtspleging (b.v. inzake afzetterij, overspel, onderhoud van bijzit, zekere jachtmisdrijven, lasterlijke aantijging en eerroof), moet de klacht aangezien worden als een essentiële akte van de rechtspleging.

Indien die klacht mondeling ingediend wordt, gebruikt de klager, krachtens artikel 32, de taal van zijn keuze, zelfs wanneer het proces-verbaal, waarin de klacht opgenomen wordt, in een andere taal moet gesteld worden (*vgl.* Brussel, 28 Jan. 1936, *R.W.,* 1935-36, 937).

Wanneer de klager zich integendeel schriftelijk tot het openbaar ministerie richt, en zijn klacht niet bevestigd geworden is in een daaropvolgend proces-verbaal, zou de rechtspleging nietig zijn, wanneer die schriftelijke klacht gesteld wordt in een andere dan de door de artikelen 14 tot 17 van de wet opgelegde taal.

222. — Krachtens artikel 33 moeten de deskundige verslagen gesteld worden in de taal der rechtspleging. Bedoeld wordt de taal der rechtspleging, op het ogenblik van zijn aanstelling (Van Durme, *o.c.,* nr 81). De rechter kan evenwel bij gemotiveerde beslissing, in bijzondere aangelegenheden en om bijzondere redenen, de deskundige toelaten zich van een andere taal te bedienen (zie boven, nr 157). De bijzondere reden kan zijn : de uiterste dringendheid (Marchal & Jaspar, *Droit Criminel,* II, nr 1920).

Wanneer een deskundige belast wordt met een opdracht tijdens het onderzoek van een zaak, kan de onderzoeksrechter bij gemotiveerde beslissing het gebruik van een andere taal toelaten ; maar steeds moeten er bijzondere redenen aanwezig zijn en moet de opdracht van speciale aard zijn, opdat die afwijking wettelijk zou zijn (*anders :* Corr. Tongeren, 14 Jan. 1936, *J.T.,* 1936, 171 ; *P.P.,* 1936, 289 ; *R.W.,* 1935-36, 840). De beschikkingen van artikel 33 gelden inderdaad niet alleen voor de rechtbank, maar voor elke rechter.

Wanneer de deskundige met een opdracht belast wordt tijdens het opsporingsonderzoek, is artikel 33 moeilijk toe te passen, omdat de magistraat van het openbaar ministerie geen rechter is. Procureur-generaal Hayoit de Termicourt heeft in een omzendbrief van 17 April 1937 aan de procureurs des Konings (*R.W.*, 1936-37, 1415) op die leemte in de wet gewezen. De tekst van artikel 33 laat niet toe, althans letterlijk niet, tijdens het opsporingsonderzoek voor de deskundige verslagen een andere taal te veroorloven dan die van de rechtspleging. Men mag hieruit niet afleiden, zoals de geciteerde auteur schijnt te bedoelen, dat artikel 33 eenvoudigweg niet toepasselijk is op de deskundige verslagen tijdens het opsporingsonderzoek, m.a.w. dat de deskundige in elk geval vrij zou zijn om de taal die hij verkiest aan te wenden. Integendeel zijn zij onderworpen aan de eerste zinsnede van dit artikel, waarin bepaald wordt dat zij moeten gesteld worden in de taal der rechtspleging (aldus Brussel, 24 April 1937, *R.W.*, 1937-38, 1385 ; — *anders :* Van Durme *o.c.*, n^r^ 82). Alleen de afwijking op dit beginsel, zoals artikel 33 deze verder mogelijk maakt, baart moeilijkheden tijdens het opsporingsonderzoek. Nochtans suggereert procureur-generaal Hayoit de Termicourt een practische oplossing om ook de afwijking bepaald in artikel 33 mogelijk te maken tijdens het opsporingsonderzoek : tijdens het opsporingsonderzoek in correctionele zaken kan de magistraat van het openbaar ministerie aan een onderzoeksrechter of aan de rechtbank vragen, een beslissing te treffen waardoor aan de deskundige toelating verleend wordt zijn verslag op te stellen in een andere taal dan die van de rechtspleging. Wellicht zou hieraan kunnen toegevoegd worden : tijdens het opsporingsonderzoek in politiezaken kan zulke beslissing gevraagd worden aan de politierechter.

Alleen het schriftelijk verslag van de deskundige wordt door artikel 33 bedoeld. Bij zijn latere mondelinge getuigenis, gebruikt hij de taal zijner keuze (Van Durme, *o.c.*, n^r^ 79).

AFDELING II. — *Taalgebruik door de magistraten.*

223. — De magistraten van het openbaar ministerie en de onderzoeksrechters maken voor hun akten van vervolging en van onderzoek gebruik van de taal der rechtbank, waarbij zij gevestigd zijn (art. 12).

Voor de rechtbanken met ééntalig Nederlands of Frans rechtsgebied is die regel vanzelfsprekend. De taalwijziging mogelijk gemaakt door artikel 23 kan trouwens noch onderzoek noch opsporingsonderzoek beïnvloeden. Hetzelfde kan gezegd worden voor de rechtbanken met tweetalig Frans-Nederlands rechtsgebied : de taalwijziging, geregeld door artikel 56, heeft geen betrekking op opsporingsonderzoek of onderzoek, zodat de magistraten steeds de voertaal der rechtbank zullen gebruiken.

De correctionele rechtbank van Brussel en de politierechtbanken van Brussel en Halle hebben zoals boven gezegd beide landstalen als voertaal. Overeenkomstig de regelen, uiteengezet in artikelen 16 en 21, zullen de magistraten het Frans of het Nederlands gebruiken (zie boven, n^rs^ 196-200).

In de correctionele rechtbank van Verviers en in de politierechtbanken van Eupen, St. Vith, Malmédy, Aubel en Limbourg zullen zij het Frans of het Duits gebruiken volgens de regeling van artikelen 17 en 21 (zie boven, n^rs^ 171-179).

Zo zal aldaar het voorstel tot minnelijke schikking gesteld worden in de taal, door de overtreder tijdens het vooronderzoek aangevraagd of werkelijk gebezigd. Indien verschillende overtreders in één zaak betrokken

zijn, wordt de taal van het voorstel, dat immers persoonlijk is, afzonderlijk bepaald ten opzichte van elk hunner (zie Tw. *Minnelijke schikking,* nr 122).

Indien een onderzoeksrechter belast wordt met een rogatoire commissie, dient hij geen rekening te houden met de taal van de rechtspleging of van de rechtbank, die de opdracht gaf ; hij vervult die opdracht krachtens artikel 12 in de taal van de rechtbank, waar hij zijn ambt uitoefent (Van Durme, *o.c.,* nr 15).

De onderzoeksrechter te Brussel zal altijd de opdracht kunnen vervullen in de taal van de rechtspleging, zoals zij door een rechtbank in Vlaanderen of Wallonië bepaald werd. Maar indien een betichte, wonend in Wallonië, betrokken werd in een zaak, waarvan het onderzoek geschiedt door een onderzoeksrechter bij een rechtbank in Vlaanderen, dan zou de onderzoeksrechter te Brussel, belast met een opdracht betreffende de zaak van die betichte, krachtens artikel 16, § 1 zijn opdracht in het Frans moeten uitvoeren, en omgekeerd.

Inderdaad de onderzoeksrechter te Brussel dient geen rekening te houden met de taal van de rechtspleging, die door de onderzoeksrechter, met het onderzoek belast, gebezigd wordt. Hij gebruikt de taal van de rechtbank van Brussel. Deze taal is niet het Nederlands *en* het Frans, maar het Nederlands *of* het Frans volgens de duidelijke maatstaven van artikel 16, § 1. Een van deze maatstaven is, dat de rechtspleging in het Frans geschiedt wanneer de betichte in een Waalse gemeente woont, en in het Nederlands wanneer hij in een Vlaamse gemeente woont. Men kan zich echter de vraag stellen, of deze regel practisch kan toegepast worden, gezien de onderzoeksrechter te Brussel niet altijd zal weten, waar de betichte zijn woonplaats heeft.

224. — De raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling gebruiken de taal waarin het onderzoek van de zaak geschiedde (art. 13). Hiermee wordt de taal bedoeld waarin het onderzoek beëindigd werd. Men dient inderdaad rekening te houden met een taalwijziging tijdens het onderzoek, waar ze mogelijk is, namelijk voor de rechtbank te Brussel.

Wanneer de kamer van inbeschuldigingstelling een zaak tot zich trekt, zal de raadsheer, belast met het onderzoek, die taal gebruiken, die door de wet opgelegd wordt aan de magistraten van eerste aanleg, die van nature met het onderzoek belast waren(Van Durme, *o. c.,* nr 17).

225. — Het requisitorium van het openbaar ministerie wordt uitgesproken in de taal van de rechtspleging (art. 35, eerste lid ; — zie Verbr., 27 Oct. 1936, *Pas.,* 1936, I, 399 ; *J.T.,* 1936, 563 ; *P.P.,* 1936, 448 ; *R.D.P.,* 1936, 1186).

Het openbaar ministerie kan bovendien, wanneer een of meer betichten of hun raadslieden de taal van de rechtspleging niet verstaan, een samenvatting van zijn requisitorium geven in de andere landstaal (art. 35, tweede lid). Het openbaar ministerie oordeelt zelf, wanneer het past dit recht uit te oefenen (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 62), d.w.z. het is nooit verplicht tot die vertalingsamenvatting. Het openbaar ministerie zou zijn recht te buiten gaan en een requisitorium zou nietig zijn, indien een vertaling zonder een geldige reden na het requisitorium door het openbaar ministerie voorgedragen werd.

226. — Bovenal is de rechtbank zelf gehouden voor het behandelen van de zaak de wettelijk vastgestelde taal van de rechtspleging te bezigen. De rechtbank zal evenwel voor de ondervraging van een betichte of een getuige, die een andere taal dan die van de rechtspleging spreekt, de taal van de betichte of de getuige gebruiken indien geen beroep gedaan wordt op een beëdigd vertaler (art. 31 en 32).

AFDELING III. — *Taalgebruik bij de pleidooien.*

227. — De pleidooien van de burgerlijke partij worden steeds voorgedragen in de taal waarin het openbaar ministerie requireert, d.w.z. in de taal van de rechtspleging (art. 35, tweede lid). De afwijkingen bepaald in artikel 36 zijn er geenszins op toepasselijk (verkl. Somerhausen en Marck, *Parlem. Hand.*, Kamer, 1933-34, 15 Mei 1934, blz. 1460 ; — R. Van Roye, *Manuel de la partie civile*, n^r 264).

De taal van de rechtspleging moet gebruikt worden, onverschillig of de vorderingen van de burgerlijke partij voorgedragen worden door een advocaat, een pleitbezorger of een volmachtdrager (R. Van Roye, *o.c.*, n^r 251).

Men kan evenmin betwijfelen dat de burgerlijke partij die persoonlijk pleit, de taal van de rechtspleging moet gebruiken (R. Van Roye, *l.c.* ; — *anders :* Van Durme, *o.c.*, n^r 86). Inderdaad het vrij taalgebruik wordt door artikelen 31 en 32 slechts voorbehouden aan de betichte, de burgerlijk aansprakelijke partij en de getuige. Het onderscheid dat wel eens gemaakt wordt (R. Van Roye, *l.c.*) tussen de verklaringen en het pleidooi van de burgerlijke partij steunt op geen enkele wettelijke grondslag. Ofwel draagt de burgerlijke partij haar besluiten voor en licht zij deze toe ; in beide gevallen moet zij de taal van de rechtspleging gebruiken. Ofwel legt zij verklaringen af op ondervraging van de voorzitter ; dan kan zij de taal van haar keuze gebruiken, omdat zij dan als getuige optreedt. Voor het besluiten en pleiten zal de burgerlijke partij, die de taal der rechtspleging niet spreekt, een beroep moeten doen op een advocaat of gevolmachtigde, die die taal wel machtig is. De rechtbank zou desnoods een advocaat daartoe van ambtswege kunnen aanstellen.

228. — De pleidooien van de verdediging moeten gehouden worden in de taal van de rechtspleging, omdat zij deel uitmaken van de rechtspleging zelf (zie boven, n^r 160). Die regel geldt ook voor de zaken waarin verschillende betichten betrokken zijn : de advocaat pleit niet in de taal, gekozen door zijn kliënt, maar in de taal van de rechtspleging.

De wet behelst echter verschillende afwijkingen op dit beginsel :

1°) Luidens artikel 36, 2° kan de rechter op verzoek van de betichte of van de burgerlijk aansprakelijke partij, en wanneer de maatregel volstrekt noodzakelijk blijkt, de raadsman toelaten te pleiten in een andere taal dan die van de rechtspleging, op voorwaarde dat deze laatste verklaart dat hij de taal van de rechtspleging niet kent en in een andere taalstreek woont (zie boven, n^r 161).

2°) Luidens artikel 64 kunnen de advocaten, die het diploma van doctor in de rechten behaalden vóór 1 Januari 1930, voor de strafrechtbanken, behalve de assisenhoven, pleiten in de taal van hun keuze (*vgl.* boven, n^r 162). Daartoe wordt een uitdrukkelijk verzoek mondeling of schriftelijk van de betichte die zij verdedigen vereist. De raadslieden van de burgerlijke partij en van de burgerlijk aansprakelijke partij kunnen geen gebruik maken van deze afwijking (Van Durme, *o.c.*, n^r 88).

3°) Luidens artikel 59 kan de raadsman van een betichte of de burgerlijk aansprakelijke partij, wanneer zijn kliënt zich daartegen niet verzet, pleiten in de taal van de rechtbank, wanneer deze krachtens artikel 56 een zaak behandelt in de andere landstaal (*vgl.* boven, n^r 163).

4°) Krachtens artikel 36, 1°, kan de raadsman van de betichte of de burgerlijk aansprakelijke partij, die zich daartegen niet verzet, in het Nederlands of in het Frans pleiten, telkens een zaak in het Duits behandeld wordt (*vgl.* boven, nr 164).

AFDELING IV

Taal van de geschreven akten van rechtspleging.

229. — Alle akten van rechtspleging moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging. Akten in een andere taal gesteld of tweetalige akten zijn nietig (zie boven, nr 7).

Wat betreft de volmachten, de processen-verbaal van magistraten, de zittingsbladen, de mededelingen van magistraten onderling, zie boven, nrs 165 en volg.

230. — Bij elke akte, gesteld in een taal die niet de taal is van de streek waarin zij moet betekend worden, dient een vertaling gevoegd en mede-betekend te worden (art. 38 ; — zie hierover boven, nrs 71-76).

Deze regel is toepasselijk o.m. op de dagvaarding van verdachten of getuigen door het openbaar ministerie of door de burgerlijke partij. Wanneer samen met deze dagvaarding, stukken moeten betekend worden, dan moeten deze gesteld zijn in de taal van de rechtspleging, hetzij volgens de oorspronkelijke tekst, hetzij desgevallend in zijn vertaling ; doch al die stukken moeten bovendien vertaald worden in de taal van de streek, waar de betekening geschiedt (Collignon & Closon, *La citation directe de la partie lésée,* blz. 289).

Die regel is niet toepasselijk op mededelingen die niet door de wet voorzien zijn of niet als betekeningen beschouwd worden, b.v. de berichten voorzien door artikel 1, nr XV der wet van 25 October 1919 op de gerechtelijke organisatie (Van Durme, *o.c.,* nr 93). Evenmin op het voorstel van minnelijke schikking, althans volgens de heersende mening, omdat het voorstel in de huidige stand van de wetgeving niet als een akte van rechtspleging kan beschouwd worden. In werkelijkheid voegen de parketten er, om reden van klaarblijkend praktisch nut, toch een vertaling bij (Tw. *Minnelijke Schikking,* nr 122).

Er moet geen vertaling aangehecht en medebetekend worden, indien de betekende partij de taal van de rechtspleging (en dus van de betekende akte) gekozen of aanvaard heeft (zie Verbr., 6 Mei 1942, *Pas.,* 1942, I, 105 ; *Rev. dr. fisc.,* 1943, 39 ; — Verbr., 7 Jan. 1946, *Pas.,* 1946, I, 5). Men kan met zekerheid zeggen, dat een betichte de taal van de rechtspleging aanvaard heeft, wanneer hij als betichte tijdens het onderzoek of ter zitting die taal gebruikt heeft ; in alle andere gevallen zal men voorzichtig handelen door een vertaling te laten mede-betekenen.

De kosten van de vertaling zijn ten laste van de schatkist.

231. — De betichte, die slechts Nederlands (of omgekeerd Frans) kent, kan vragen dat bij het dossier een Nederlandse (of omgekeerd Franse) vertaling zou gevoegd worden van de processen-verbaal, verklaringen van getuigen of klagers, en deskundige verslagen, die in het Frans (of omgekeerd in het Nederlands) gesteld zijn (art. 22 ; — *vgl.* Brussel, 28 Jan. 1936, *R.W.,* 1935-36, 937). Dit recht komt niet toe aan de burgerlijke

partij (Van Roye, *Manuel de la partie civile,* nr 263), noch aan de burgerlijk aansprakelijke partij.

De betichte richt zijn verzoek langs de griffie tot de magistraat van het openbaar ministerie.

Wanneer het verzoek tot vertaling bij vergissing ingediend werd bij de onderzoeksrechter, dan zal deze het aan het openbaar ministerie overmaken langs de griffie om (Schuind, *Droit Criminel,* II, blz. 412).

Zijn verzoek is niet meer ontvankelijk acht dagen na de betekening van het arrest van verwijzing naar het assisenhof of van de dagvaarding voor de rechtbank.

Men moet echter aannemen dat de betichte, die door de dagvaarding niet bereikt werd, en bij verstek veroordeeld werd, nog de vertaling der stukken kan vragen, al is de termijn van artikel 22 noodzakelijkerwijze verstreken ; daartoe zal de rechtbank desnoods de zaak uitstellen, op voorwaarde nochtans dat de betichte zijn verzoek indient vooraleer de rechtbank uitspraak doet over het verzet (Hayoit de Termicourt, *Het gebruik der talen in gerechtszaken,* nr II ; — Schuind, *o.c.,* II, blz. 658 en volg.).

Het recht op kosteloze vertaling wordt aan de betichte slechts verleend, met het oog op zijn verdediging voor de rechter die hem zal te berechten hebben (Van Durme, *o.c.,* nr 66). Die regel wordt uitgebreid tot zijn verdediging voor de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling, in de mate waarin de gevraagde vertalingen de rechten van de verdediging voor die rechtscolleges aanbelangen (*ib.,* nr 67 ; — Schuind, *o.c.,* II, blz. 411).

De magistraat van het openbaar ministerie zal het verzoek tot vertaling afwijzen, wanneer hij de zekerheid heeft, dat de betichte de andere taal kent, b.v. wanneer dit voortspruit uit zijn eigen verklaringen (Verbr., 20 Febr. 1950, *Pas.,* 1950, I, 430 ; — Verbr., 15 Mei 1950, *Pas.,* 1950, I, 650). De betichte kan artikel 22 niet inroepen, steunend op het feit dat zijn advocaat de taal, waarin de stukken gesteld zijn, niet kent (Van Durme, *o.c.,* nr 65).

De kosten van de vertaling blijven ten laste van de schatkist.

De door de betichte gevraagde vertalingen moeten te zijner beschikking gesteld worden samen met de strafbundel, voor de verschijning in de raadkamer tot regeling van de rechtspleging (Van Durme, *o.c.,* nr 68), doch niet wanneer de bundel aan zijn raadsman medegedeeld wordt vooraleer in de raadkamer of in de kamer van inbeschuldigingstelling over de invrijheidstelling van de betichte uitspraak gedaan wordt (Verbr., 29 Nov. 1937, *Pas.,* 1937, I, 358 ; *J.T.,* 1938, 53 ; *P.P.,* 1938, 39 ; *R.D.P.,* 1938, 106 ; — Van Durme, *o.c.,* nr 69 ; — Schuind, *o.c.,* II, blz. 411) of wanneer het verzoek tot inobservatiestelling onderzocht wordt (Schuind, *o.c.,* II, blz. 412).

Wanneer de betichte voor de raadkamer verschijnt, met het oog op de regeling der rechtspleging, dan moeten de vertalingen tijdig bezorgd worden, zodat hij gedurende 48 uren inzage zou kunnen hebben van de bundel met de erbij gevoegde vertalingen. Werd de vraag tot vertaling tijdens of bij het einde van het onderzoek ingediend, dan zal het openbaar ministerie zijn vordering aan de raadkamer slechts overmaken, wanneer de vertalingen bij de bundel gevoegd zijn. Wordt integendeel het verzoek tot vertaling pas ingediend, nadat de zaak voor de raadkamer vastgesteld werd, dan zal de voorzitter op vordering van het openbaar ministerie de zaak uitstellen ; desnoods zal men de betichte nadien opnieuw moeten oproepen, namelijk wanneer de betichte niet verscheen of wanneer de zaak niet op vaste datum kon uitgesteld worden ; bevindt de betichte zich onder bevel tot aanhouding,

dan zal desgevallend de noodzakelijkheid zich opdringen, dit opnieuw te doen handhaven.

Wanneer de vraag tot vertaling reeds tijdens het onderzoek ingediend werd, is er geen reden opdat met het bezorgen van de vertaling gewacht zou worden. Op die wijze zou de raadsman van de betichte, ter gelegenheid van een verschijning voor de raadkamer tot handhaving van het bevel tot aanhouding, in feite beschikken over de vertalingen (Schuind, *o.c.,* II, blz. 412).

De betichte, de burgerlijk aansprakelijke partij of de burgerlijke partij kunnen bovendien altijd, op eigen kosten, een vertaling bekomen van om het even welke akte van de rechtspleging (art. 38, *in fine).* De vertaling moet aan de partij afgegeven worden, doch niet gevoegd worden bij de bundel (Schuind, *o.c.,* II, blz. 411).

Anderzijds mag iedere partij stukken overleggen in om het even welke taal. Doch wanneer de rechtbank deze taal niet machtig is, moet diegene die van de stukken gebruik maakt er een vertaling bijvoegen (Van Roye, *Manuel de la partie civile,* n^r^ 263).

AFDELING V. — *Dwingend karakter der voorschriften.*

232. — Iedere akte van rechtspleging die de voorgeschreven taalregeling overtreedt, is nietig. De nietigheid wordt ambtshalve door de rechter uitgesproken. Elk tegensprekelijk en niet zuiver voorbereidend vonnis of arrest dekt evenwel de nietigheid van de voorafgaande akten van rechtspleging (art. 40 ; — zie verder, n^rs^ 263-265).

TITEL IV

TAALGEBRUIK VOOR HET HOF VAN BEROEP ZETELEND IN EERSTE EN LAATSTE AANLEG

---

233. — De wet heeft slechts aandacht geschonken aan één rechtspleging, waarvan de Hoven van Beroep in eerste en laatste aanleg kennis nemen : artikel 25 namelijk regelt het taalgebruik wat betreft de delicten gepleegd door personen die het voorrecht van rechtsmacht genieten. Het behelst bepalingen die geheel afwijken van diegene die het voorziet voor de gewone rechtspleging in beroep.

Wanneer de betrokkene zijn ambt uitoefent bij een rechtbank, zetelend in een der Waalse provincies (met het arrondissement Nijvel) of wanneer hij zijn wettelijke verblijfplaats heeft in het rechtsgebied van een dezer rechtbanken, geschiedt de rechtspleging in het Frans. Omgekeerd geschiedt de rechtspleging in het Nederlands wanneer de betrokkene zijn ambt uitoefent in een der Vlaamse provincies (met het arrondissement Leuven en de uitsluitend Vlaamse kantons van het arr. Brussel) of zijn wettelijke verblijfplaats heeft in het rechtsgebied van een dezer rechtbanken.

Wanneer de betrokkene zijn wettelijke verblijfplaats heeft in het rechtsgebied van een van de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie of te Halle, of wanneer hij zijn ambt uitoefent bij een van deze rechtbanken, geschiedt de rechtspleging in het Frans of in het Nederlands naar gelang van de taal door de betrokkene gebruikt tijdens het opsporingsonderzoek of aangevraagd bij toepassing van artikel 16, § 2 (zie boven, n^r 199).

Voor het krijgshof, zetelend in eerste en laatste aanleg, wordt de taal der rechtspleging bepaald overeenkomstig de bepalingen van artikel 18 (zie boven, n^r 210).

Indien verschillende betichten in een zaak betrokken zijn, past men de regeling toe, die artikel 21, derde lid, voorschrijft voor het assisenhof van Brabant : men zal de taal aanwenden die door de meerderheid gekozen werd (zie boven, n^r 217). Die regel is logisch wanneer hij toegepast wordt op de betichten, die zetelen in een der rechtbanken van de Brusselse agglomeratie of hun wettelijke verblijfplaats hebben in het rechtsgebied van een dezer rechtbanken. Hij leidt evenwel tot onlogische gevolgtrekkingen wanneer verschillende betichten b.v. verschijnen voor het Hof van Beroep te Luik : hun verblijfplaats of de rechtbank van hun zetel (die in de provincie Limburg kan gevestigd zijn) wordt niet meer in aanmerking genomen, doch wel de taal die de betrokkenen gekozen hebben.

Hayoit de Termicourt (*Beschouwingen,* blz. 61) houdt voor dat de betichten, die hun wettelijke verblijfplaats hebben in het rechtsgebied van een rechtbank met tweetalig rechtsgebied of hun ambt uitoefenen bij zulke rechtbank, een beroep kunnen

doen op artikel 56 (zie boven, n^rs 186 en volg.) om te bekomen dat de rechtspleging zou geschieden in een andere taal dan die door artikel 25 voorgeschreven. Artikel 56 verleent dit recht aan een betichte, die verschijnt voor een rechtbank met tweetalig rechtsgebied en niet voor het Hof van Beroep (Van Bouwel, *Handboek van burgerlijk procesrecht,* II, n^r 586). Maar de oplossing door Hayoit de Termicourt voorgehouden, is de enige, die b.v. aan een politiecommissaris te Landen, die enkel Nederlands moet kennen, zou toelaten in het Nederlands gedagvaard te worden voor het Hof van Beroep te Luik. Hij zou geen taalwijziging kunnen vragen op grond van artikel 23 (zie boven, n^rs 180-185), vermits dit artikel uitdrukkelijk zegt dat het slechts geldt voor de boetstraffelijke rechtbanken en de politierechtbanken.

234. — De wetgever heeft niet gedacht aan de rechtspleging tot eerherstel. Artikel 25 is klaarblijkelijk alleen geschreven voor de rechtspleging betreffende delicten, gepleegd door personen die het voorrecht van rechtsmacht genieten, zodat men het niet kan inroepen voor de taalregeling inzake eerherstel.

Volgens een eerste mening (H. Bekaert, *La réhabilitation en matière pénale, Nov., Procédure Pénale,* II, 2, n^r 154) zijn al de bepalingen van het tweede hoofdstuk der wet er toepasselijk op. Een andere zienswijze beperkt de toepassing op die rechtspleging tot de artikelen 11, 12 en 13, namelijk tot het onderzoek van de vraag en tot de kamer van inbeschuldigingstelling (R.P.D.B., Tw. *Réhabilitation pénale,* n^r 82).

De eerste zienswijze wil de leemte aanvullen, die enkel te wijten is aan de onachtzaamheid van de wetgever, en beantwoordt voorzeker aan de geest die de wet van 15 Juni 1935 ten grondslag ligt. Men mag echter betwijfelen of zij de voorkeur verdient op de tweede mening, vermits de artikelen 14 tot 23 uitdrukkelijk hun toepassing beperken tot de politie- en correctionele rechtbanken, de krijgsraden en de assisenhoven, en, wat artikel 22 betreft, tot deze rechtbanken en bovendien de rechtscolleges zetelend in beroep.

In de praktijk moeten de bepalingen van de wet tot en met het arrest van verwijzing van de kamer van inbeschuldigingstelling in elk geval nageleefd worden:

— het verzoek tot de procureur des konings wordt door de betrokkene gesteld in de taal van zijn keuze (H. Bekaert, *o.c.,* n^r 155).

— het onderzoek, gedaan door de procureur des konings, en eventueel door de procureur-generaal, geschiedt bij toepassing van artikel 12 in de taal van het rechtscollege waar zij hun ambt uitoefenen; de procureur des konings bij een rechtbank van de Vlaamse taalgroep gebruikt het Nederlands, zijn ambtgenoot bij een rechtbank van de Waalse taalgroep gebruikt het Frans; de procureur des konings te Brussel gebruikt de taal van het verzoekschrift van belanghebbende, indien het gesteld is in het Frans of het Nederlands, zoniet één van beide talen volgens de noodwendigheden van de zaak; de procureur-generaal gebruikt dezelfde taal als de procureur des konings;

— de bestuurlijke bescheiden, die het onderzoek vereisen, zijn evenwel onderworpen aan de beschikkingen van de bestuurlijke taalwet van 28 Juni 1932 (zie boven, n^r 31).

Voor het overige zal men tenminste analogisch de voornaamste voorschriften van de wet van 15 Juni 1935 toepassen: de rechtspleging wordt voortgezet in de taal waarin het onderzoek van de vraag geschiedde, zowel wat betreft de mondelinge en schriftelijke debatten voor het hof, als wat betreft het arrest zelf (H. Bekaert, *o.c.,* n^r 157). Op dezelfde wijze zal men te werk gaan bij de tenuitvoerlegging van het arrest: men zal de taal van het arrest gebruiken voor het bericht aan de gerechtelijke overheden en ambtenaren, voor de toezending van een uittreksel van het arrest, voor het bericht aan de procureur des konings en aan het centraal strafregister (*ib.,* n^r 158); het bericht tot de burgemeester is evenwel een bestuurlijke akte (zie boven, n^r 31), en dus onderworpen aan de wet van 12 Juni 1932 op het gebruik van de talen in bestuurszaken.

Volgens procureur-generaal Bekaert heeft de betrokkene recht op kosteloze vertaling van stukken, bij toepassing van artikel 22 (*o.c.*, nr 155), alhoewel dit artikel zijn toepassing beperkt tot de politie- en correctionele rechtbanken, de krijgsraden, de assisenhoven en de rechtscolleges zetelend in beroep.

De betrokkene zou ook het recht hebben, op grond van artikel 23 de wijziging van de taal der rechtspleging te vragen (*o.c.*, nr 155), met als eventueel gevolg de verwijzing van zijn zaak naar een andere kamer of naar een ander hof, wanneer het hof zoals het samengesteld is, de taal door de verzoeker aangevraagd, niet machtig is.

235. — De wet spreekt evenmin van de rechtspleging voor het hof van beroep zetelend in eerste en laatste aanleg in burgerlijke zaken.

Tijdens de voorbereidende werken van de wet werd er evenmin aandacht aan geschonken. Procureur-generaal Hayoit de Termicourt (*Beschouwingen*, blz. 45) meent dat zij onderworpen zijn aan het eerste hoofdstuk van de wet, en noemt twee rechtsplegingen waar zulks het geval is: de eisen gegrond op de wet van 30 Juli 1934 op de vervallenverklaring van de staat van Belg en de fiscale zaken, beheerst door de wet van 6 September 1895.

Wat betreft deze laatste had het opperste gerechtshof aanvankelijk de mening van voornoemde auteur gevolgd (Verbr., 20 Maart 1939, *Pas.*, 1939, I, 157). Van Hoorebeke (*o.c.*, nr 113) verdedigde evenwel een andere mening en betoogde dat de rechtspleging voor de hoven van beroep, zetelend in eerste en laatste aanleg, ontsnapt aan de wettelijke taalregeling. Deze mening werd tenslotte eensgezind gehuldigd in de rechtspraak, sinds het arrest van het hof van beroep te Brussel van 6 December 1939 (*Pas.*, 1940, II, 46; *J.T.*, 1939, 740; *P.P.*, 1939, 400; *Rev. dr. fisc.*, 1940, 23; *Rev. prat. Not.*, 1941, 496; *Rev. Adm.*, 1940, 98; *R.W.*, 1939-40, 605).

De door de rechtspraak gevolgde mening steunt op de overweging, dat het eerste hoofdstuk van de wet enkel betrekking heeft op burgerlijke en consulaire rechtscolleges met kantonale of arrondissementele omschrijving als rechtsgebied, en dus niet op hoven van beroep. Vervolgens laat men gelden, dat artikel 25 van de wet, dat de taal der rechtspleging regelt voor de hoven van beroep zetelend in eerste en laatste aanleg in strafzaken, ondergebracht is in het derde hoofdstuk van de wet; daaruit volgt dat de wetgever onder de term « rechtscolleges van beroep », in de betiteling van dit derde hoofdstuk, in elk geval het hof van beroep heeft begrepen, onverschillig of het in eerste en laatste aanleg, of in beroep zetelt, waaruit men dan weerom dient af te leiden dat het hof van beroep niet kon bedoeld zijn in het eerste hoofdstuk van de wet (zie ook: Brussel, 12 Maart 1952, *Rev. dr. fisc.*, 1953, 240).

De rechtspraak neemt thans algemeen aan, dat de bepalingen van de wet van 15 Juni 1935 niet toepasselijk zijn, noch op de fiscale zaken, noch op kieszaken, noch op de rechtspleging tot vervallenverklaring van de staat van Belg (*anders:* R.P.D.B., Tw. *Procédure Civile*, nr 533; — Van Lennep, *Belgisch burgerlijk procesrecht*, I, blz. 142, nr 5). Om redenen van practische en van principiële aard, dient nochtans een regeling van het taalgebruik in die aangelegenheden te worden nageleefd. Deze regeling wordt geput uit de grondbeginselen der wet van 15 Juni 1935 en is in de praktijk zeer eenvoudig. Vermits de hoven van beroep een tweetalig statuut hebben, kan dit criterium geen oplossing brengen. In de rechtspleging tot vervallenverklaring van de staat van Belg, zal het openbaar ministerie de particulier dagvaarden volgens de regelen die elke akte van rechtsingang beheersen .In de andere rechtsplegingen, waar het hof van beroep in eerste en laatste aanleg zetelt, heeft de particulier vrije keuze, om de inleidende akte in de ene of de andere taal te stellen. De rechtspleging wordt voortgezet in de taal van de inleidende akte.

TITEL V

TAALGEBRUIK VOOR DE RECHTSCOLLEGES ZETELEND IN BEROEP

HOOFDSTUK I

Toepassingsgebied van de wettelijke voorschriften

236. — De regelen, ondergebracht in het derde hoofdstuk van de wet, hebben betrekking op alle rechtsplegingen in beroep, zowel in burgerlijke als in strafzaken, zowel tegen vonnissen van de gewone rechter als tegen de scheidsrechterlijke uitspraken.

Zij zullen aldus toegepast worden voor de werkrechtersraad van beroep, voor de rechtbank van eerste aanleg zetelend in beroep, voor de correctionele rechtbank, zetelend in beroep en voor het hof van beroep, zetelend in beroep in burgerlijke-, handels- of strafzaken of na scheidsrechterlijke beslissing in eerste aanleg.

237. — Die regelen worden toegepast, niet alleen door de rechter in beroep, die van de grond van de zaak of van de hoofdvordering kennis neemt. Ook het beroep in kortgeding, het beroep tegen een tussenvonnis, de rechtspleging in beroep voor de kamer van inbeschuldigingstelling, en in het algemeen alle rechtsplegingen waarbij een zaak in beroep behandeld wordt, zijn eraan onderworpen.

HOOFDSTUK II

Algemene regel

238. — Krachtens artikel 24 geschiedt de rechtspleging in beroep in de taal van de aangevochten beslissing (*vgl.* Verbr., 18 Oct. 1937, *Pas.*, 1937, I, 293 ; *R.D.P.*, 1937, 1322 ; *Rev. Adm.*, 1938, 192 ; — Verbr., 2 Mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 324 ; — Verbr., 30 Mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 402), om het even of de oorspronkelijke aanlegger of verweerder, of het openbaar ministerie of betichte beroep instelt (Verbr., 6 Mei 1942, *Pas.*, 1942, I, 116).

Indien beroep wordt ingesteld tegen een scheidsrechterlijke beslissing, moet de rechtspleging geschieden in de taal van die uitspraak, zelfs al is de beschikking van uitvoering van deze uitspraak in een andere taal gesteld (Brussel, 27 Nov. 1942, *J.T.*, 1950, 111 ; — Brussel, 19 April 1950, *J.T.*, 1950, 564).

Deze regel blijft van kracht, al werd in het compromis bedongen, dat de scheidsrechters de taal van hun keuze zouden gebruiken voor de rechtspleging (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 111).

Een akte van beroep kan gericht zijn tegen verschillende beslissingen, wanneer zij in dezelfde taal geveld werden. Wanneer zij in een verschillende taal gesteld zijn, zal men tegen elk van hen bij afzonderlijk exploot beroep moeten instellen in de taal van de rechtspleging die hun eigen is (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 108).

239. — In elk geval moet de akte van beroep gesteld worden in de taal van de bestreden beslissing, zelfs wanneer deze klaarblijkelijk in een andere dan de wettelijke taal is opgesteld (Brussel, 3 Juli 1937, *R.D.P.*, 1937, 874 en 1204 ; — Verbr., 26 Oct. 1937, *Pas.*, 1937, I, 318 ; *R.D.P.*, 1938, 80 ; *Rev. Adm.*, 1938, 192 ; *R.W.*, 1937-38, 443 ; — Rb. Brussel, 8 Febr. 1939, *T. Vred.*, 1939, 327 ; — Brussel, 15 April 1942, *Pas.*, 1942, II, 68 ; — Verbr., 28 Oct. 1942, *Pas.*, 1942, I, 260 ; — Verbr., 29 Nov. 1948, *R.W.*, 1948-49, 681).

240. — Wanneer het beroep mondeling door de betrokkene wordt ingesteld, gebruikt deze voor zijn verklaring ter griffie, krachtens artikel 31, de taal van zijn keuze. De akte zelf moet echter opgesteld worden in de taal van het vonnis *a quo*, en moet in deze taal vermelden in welke taal betrokkene zijn verklaring van beroep heeft afgelegd (Brussel, 19 Jan. 1938, *R.W.*, 1938-39, 422).

241. — Een volmacht om beroep aan te tekenen, vormt een geheel met de akte zelf, en moet dus eveneens in de taal van het vonnis *a quo* opgesteld worden (Corr. Gent, 25 Juni 1937, *R.W.*, 1937-38, 597).

242. — De incidentele beroepen worden krachtens artikel 37 berecht in de taal van het hoofdberoep, d.w.z. in de taal van het vonnis *a quo* (R.P.D.B., Tw. *Procédure civile,* n^r^ 582).

De incidentele vorderingen, in beroep ingesteld volgen, eveneens krachtens artikel 37, de taal van de hoofdvordering (zie boven, n^rs^ 121-122).

Enkel worde nog gewezen op de vraag tot het bekomen van kosteloze rechtspleging in beroep, die, ingediend voor of na de akte van beroep, in elk geval als een incidentele vordering beschouwd wordt. Indien zij wordt ingediend na de akte van beroep wordt zij vanzelfsprekend beheerst door de taal van de hoofdvordering, d.w.z. de taal van de akte van beroep. Wordt zij integendeel ingediend vooraleer ten gronde beroep ingesteld werd, dan bestaat de hoofdvordering in beroep nog niet, doch de taal van het verzoek tot het bekomen van de kosteloze rechtspleging wordt dan bepaald door de taal van het vonnis, tegen hetwelk beroep zal ingesteld worden : deze is immers op dat ogenblik de taal van de hoofdvordering en trouwens ook de taal in dewelke de akte van beroep zal moeten gesteld worden.

De wet zegt niet in welke taal de rechtspleging in beroep zal moeten geschieden, wanneer verschillende zaken met verschillend taalgebruik pas in beroep samengevoegd worden. In dat geval bepaalt de rechter in beroep zelf, in welke taal de rechtspleging na het vonnis of arrest van samenvoeging zal voortgezet worden, volgens de billijkheid of de noodwendigheden der zaak (R.P.D.B., Tw. *Procédure civile,* n^r^ 581). Die taalregeling geschiedt samen met de beslissing van samenvoeging. Bij het bepalen van de taal der verdere rechtspleging, zal de rechter zich laten inspireren door de regelen, toepasselijk in geval van samenvoeging in eerste aanleg (zie boven, n^rs^ 123-129).

243. — Eenmaal de taal van de rechtspleging in beroep vastgelegd, worden de regelen, voorgeschreven door artikelen 31 tot 38, erop toegepast (zie boven, n^rs^ 155 tot 171 en 219 tot 231).

Zij zijn voorgeschreven op straf van nietigheid krachtens artikel 40 (zie verder, n^rs^ 263-265).

Artikel 22, dat aan de betichte het recht toekent op kosteloze vertaling van de stukken (zie boven, n^r^ 231) geldt eveneens in beroep, doch enkel voor nieuwe stukken, die sinds het behandelen van de zaak in eerste aanleg bij het dossier gevoegd werden (Van Durme, *o.c.,* n^r^ 64).

244. — Het behoort tot de bevoegdheid van de rechter in beroep, te onderzoeken of de eerste rechter voor de rechtspleging de door de wet opgelegde taal gebruikt heeft. Wanneer de rechter in beroep vaststelt dat dit niet het geval was, zal hij het vonnis *a quo* te niet doen, en volgens de gewone regelen der evocatie over de grond van de zaak beslissen (Tweede verslag Marck, *o.c.,* blz. 5).

De rechter in beroep moet, telkens wanneer de stipte toepassing van artikel 24 een nieuwe overtreding van de dwingende beschikkingen van de wet van 15 Juni 1935 zou meebrengen, de taal der rechtspleging in beroep wijzigen (Corr. Kortrijk, 26 Jan. 1952, *R.W.*, 1952-53, 173). Hij zal de taal van de eerste rechter moeten gebruiken om vast te stellen, dat deze

niet de door de wet opgelegde taal voor de rechtspleging heeft gebezigd, doch zal integendeel van dan af in de andere, d.w.z. de door de wet aan de eerste rechter opgelegde taal, over de grond der zaak oordelen (Van Durme, *o.c.*, n^r^ 44 ; — Verbr., 27 Oct. 1936, *Pas.*, 1936, I, 398 ; *J.T.*, 1936, 565 ; *PP.*, 1936, 447 ; *R.D.P.*, 1936, 1185 ; *Rev. Adm.*, 1937, 65).

Teneinde de eentaligheid van de akten van rechtspleging, die tot de grondslagen van de wet behoort, te eerbiedigen (zie boven, n^r^ 7), moet de rechter in beroep twee afzonderlijke vonnissen of arresten vellen : het eerste zal beschikken — steeds in de taal van de eerste rechter — dat de rechtbank of het hof in een daaropvolgende beslissing ten gronde zal beslechten.

HOOFDSTUK III

Verwijzing van de zaak

245. — Artikel 26 bepaalt dat de rechtbanken van eerste aanleg, zetelend in de Vlaamse provinciën en te Leuven (of omgekeerd, in de Waalse provinciën of te Nijvel), wanneer zij in beroep kennis nemen van in het Frans (of omgekeerd, in het Nederlands) gevelde scheidsrechterlijke beslissingen, die zaken verwijzen naar het meest nabije rechtscollege van dezelfde rang in de andere taalstreek.

De verwijzing geschiedt overeenkomstig artikel 7, § 2 (zie boven, n^rs 134-136).

De wet regelt niet het taalgebruik in beroep, wanneer de scheidsrechterlijke beslissing in een andere taal dan het Nederlands of het Frans geveld werd, b.v. in het Duits. De rechter in beroep zou zulke Duitstalige zaak alleen kunnen verwijzen naar de rechtbank van eerste aanleg te Verviers: dat is de enige weg om een klaarblijkelijke inbreuk op artikel 24 te voorkomen. Wanneer een scheidsrechterlijke beslissing in een vreemde taal zou geveld zijn, is geen behoorlijke uitweg denkbaar voor de rechtbank; maar het geval doet zich in de praktijk niet voor.

246. — Artikel 57 regelt het lot in beroep van de zaken die overeenkomstig artikelen 55 en 56 in eerste aanleg in een andere taal behandeld werden dan die van de rechtbank.

Indien een der burgerlijke rechtbanken of strafrechtbanken, met het Frans als voertaal, in beroep kennis neemt van een Nederlandstalige zaak, wordt zij verwezen naar de rechtbank van dezelfde rang, die het meest nabij gelegen of het gemakkelijkst te bereiken is in de andere taalstreek.

Omgekeerd zullen dezelfde rechtbanken, met het Nederlands als voertaal, wanneer zij in beroep kennis nemen van een Franstalige zaak, deze verwijzen naar de rechtbank van dezelfde rang, die het meest nabij gelegen of gemakkelijkst te bereiken is in de andere taalstreek, tenzij de rechtbank en de magistraat van het openbaar ministerie het Frans machtig zijn.

De Vlaamse en de Waalse rechtbanken worden dus door de wetgever uitzonderlijk op een verschillende wijze bejegend. De Franstalige rechtscolleges verwijzen de Nederlandstalige zaken in elk geval. De Nederlandstalige rechtscolleges integendeel enkel wanneer de rechtbank en het openbaar ministerie geen Frans kennen, d.w.z. practisch nooit.

De magistraten oordelen zelf over hun persoonlijke kennis van de taal der rechtspleging (zie boven, n^r 138). De rechtbanken, naar dewelke de zaken moeten verwezen worden, worden aangeduid in het koninklijk besluit van 11 September 1935 (zie boven, n^r 143).

De rechtbanken zullen in geval van verwijzing niet anders kunnen dan gebruik maken van hun eigen taal, voor het uitspreken van het vonnis van verwijzing. Uitzon-

derlijk moet op dit punt afbreuk gedaan worden aan het principe vervat in artikel 24, omdat dit dan uiteraard niet kan toegepast worden (Van Durme, *o.c.*, n^r 127).

In geen geval kunnen de hoven van beroep op grond van artikel 57 een zaak verwijzen naar een ander hof van beroep.

247. — De vraag dient gesteld te worden, of de rechtscolleges, zetelend in beroep, een zaak kunnen verwijzen op grond van artikel 23. Dit artikel is alleen bedoeld voor de strafrechtbanken van eerste aanleg, en laat toe dat zulke rechtbank een zaak zou behandelen in een taal die de hare niet is (zie boven, n^rs 180-185). Het beroep tegen het vonnis van de eerste rechter wordt voor de natuurlijke rechter in beroep echter gebracht in de taal, in deze zaak gebezigd door de eerste rechter. De rechter in beroep (behalve de hoven van beroep, het krijgshof of de correctionele rechtbank van Brussel, die allen tot een tweetalige taalgroep behoren), zal derhalve moeten kennis nemen van een beroep, gesteld in een taal die de zijne niet is, en bovendien, krachtens artikel 24, de rechtspleging in beroep moeten voortzetten in die taal.

Deze aangelegenheid is klaarblijkelijk aan de aandacht van de wetgever ontsnapt, wellicht te midden de betwistingen rond de juiste draagwijdte van artikel 23. De wet voorziet voor de rechtscolleges in beroep geen andere mogelijkheden tot verwijzing, dan op grond van artikel 26 (zie boven, n^r 245), en op grond van artikel 57 (zie boven, n^r 246). Het ware niettemin onlogisch, de rechter in beroep te verplichten de zaak te behandelen in een taal, die de zijne niet is.

Artikel 60, § 3, van de wet (zie verder, n^r 314), alhoewel opgevat als overgangsmaatregel, zou desnoods kunnen ingeroepen worden om de verwijzing te rechtvaardigen. Maar dan wordt vereist, dat de rechtbank de taal door de eerste rechter gebezigd niet machtig is, dat de rechtbank niet op een andere wijze kan samengesteld worden zodat zij die taal wel zou machtig zijn, en dat dit alles in het vonnis van verwijzing wordt vastgesteld.

De vraag is echter of de rechter in beroep niet over de mogelijkheid beschikt, om de zaak te verwijzen op grond van de noodwendigheden der zaak, zoals artikel 23 dat toelaat. Zekere rechtspraak (Corr. Brugge, 5 Juni 1952, 2^e Kamer ,inzake Lefebvre, onuitgegeven) heeft die moeilijkheid in positieve zin opgelost. Dat vonnis van verwijzing wordt dan gesteld in de taal van de eerste rechter. Wanneer de rechter in beroep zou steunen op artikel 60, § 3, van de wet, zou hij uitzonderlijk de verwijzing moeten uitspreken in zijn taal (zie verder, n^e 314).

TITEL VI

TAALGEBRUIK VOOR HET HOF VAN VERBREKING

HOOFDSTUK I

Rechtspleging wanneer de bestreden beslissing in het Frans of het Nederlands gesteld is

248. — Krachtens artikel 27, zoals het werd gewijzigd door artikel 9 der wet van 20 Juni 1953, wordt de rechtspleging in verbreking gevoerd in de taal van de bestreden beslissing.

Die regel is toepasselijk op de voorzieningen, zowel tegen de uitspraken van de gewone burgerlijke en repressieve rechtscolleges, als tegen de arresten van de Raad van state (Verbr., 15 Maart 1951, *Pas.*, 1951, I, 475 ; *R.W.*, 1950-51, 1405), tegen de beslissingen van de Hoge Militieraad (Verbr., 14 Nov. 1949, *Pas.*, 1949, I, 153 ; — Verbr., 16 Nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 357 ; — Verbr., 22 Dec. 1952, *Pas.*, 1953, I, 271 ; — Verbr., 16 Maart 1953, *Pas.*, 1953, I, 537 ; — Verbr., 17 April 1953, *Pas.*, 1953, I, 662) en deze van de Herzieningsraad (Verbr., 27 Oct. 1952, *Pas.*, 1953, I, 105 ; — Verbr., 15 Juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 817), en zowel tegen eindbeslissingen als tegen interlocutoire vonnissen en arresten of in kortgeding, tegen arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling, enz. Hij is ook toepasselijk op de voorziening tegen een arrest van het hof van beroep, zetelend in eerste en laatste aanleg in fiscale zaken (Verbr., 20 Jan. 1939, *Pas.*, 1939, I, 49 ; — Verbr., 21 Febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 90).

Die regel wordt trouwens afzonderlijk toegepast op elke rechtspleging, door een afzonderlijke voorziening bij het hof aanhangig gemaakt, zonder rekening te houden met de eventuele rechtspleging hangende in verbreking, op voorziening tegen een beslissing die deel uitmaakt van dezelfde rechtspleging. Aldus, wanneer een voorziening werd ingesteld tegen een tussenvonnis en een andere voorziening tegen het vonnis ten gronde, onderzoekt het hof afzonderlijk voor elk van beide voorzieningen welke de wettelijke taal van de rechtspleging is (Verbr., 21 Sept. 1936, *Pas.*, 1936, I, 361 ; *B.J.*, 1936, 578 ; *J.T.*, 1936, 483 ; *P.P.*, 1936, 439 ; *R.D.P.*, 1936, 1046 ; *Rev. Adm.*, 1936, 486 en 1937, 95 ; *R.W.*, 1936-37, 185). Hetzelfde geldt voor de voorzieningen tegen de arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling ; het hof neemt slechts de taal van dit arrest in acht, en houdt geen rekening met de taal door de betichte gebruikt of aangevraagd (Verbr., 17 April 1950, *Pas.*, 1950, I, 555), zelfs wanneer hij de enige van de verschillende betichten is, die zich in verbreking voorzien heeft (Van Durme, *o.c.*, n° 63).

Wanneer twee voorzieningen betekend worden tegen een zelfde beslissing, de ene in het Frans, de andere in het Nederlands, dan houdt het hof enkel de voorziening aan gesteld in de taal van de bestreden beslissing, en verwaarloost de andere (Verbr., 24 Mei 1938, *Pas.*, 1938, I, 190 ; *R.D.P.*, 1938, 972).

249. — In de eerste plaats moet de voorziening gesteld worden in de taal van de aangevochten uitspraak (Verbr., 2 Febr. 1937, *Pas.*, 1937, I, 45 ; *J.T.*, 1937, 120 ; *P.P.*, 1937, 131 ; *R.D.P.*, 1937, 334 ; — Verbr., 22 Febr., 1937, *Pas.*, 1937, I, 71 ; *R.D.P.*, 1937, 352 ; — Verbr., 7 Sept. 1937, *Pas.*, 1937, I, 262 ; *R.D.P.*, 1937, 1182 ; — Verbr., 7 Juni 1938, *Pas.*, 1938, I, 196 ; — Verbr., 12 Juli 1938, *Pas.*, 1938, I, 282 ; — Verbr., 27 Sept. 1938, *Pas.*, 1938, I, 292 ; — Verbr., 22 Nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 365 ; — Verbr., 13 Dec. 1938, *Pas.*, 1938, I, 379 ; — Verbr., 24 Jan. 1939, *Pas.*, 1939, I, 46 ; *R.D.P.*, 1939, 535 ; — Verbr., 7 Maart 1939, *Pas.*, 1939, I, 121 ; — Verbr., 27 Maart 1939, *Pas.*, 1939, I, 175 ; — Verbr., 18 April 1939, *Pas.*, 1939, I, 192 ; — Verbr., 9 Mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 236 ; — Verbr., 16 Mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 254 ; — Verbr., 13 Juni 1939, *Pas.*, 1939, I, 305 ; — Verbr., 29 Mei 1943, *Pas.*, 1943, I, 223 ; — Verbr., 8 Oct. 1951, *R.W.*, 1951-52, 84 ; — Verbr., 13 Oct. 1952, *Pas.*, 1953, I, 63 ; — Verbr., 13 Juli 1953, *Pas.*, 1953, I, 927).

Wordt de verklaring van voorziening mondeling ter griffie afgelegd door een veroordeelde, dan gebruikt deze de taal zijner keuze krachtens artikel 23 van de grondwet (Verbr., 22 Nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 363 ; *R.D.P.*, 1939, 133 ; *Rev. Adm.*, 1939, 194 ; *R.W.*, 1938-39, 487), doch de akte van voorziening moet door de griffier of de directeur van de gevangenis gesteld worden in de taal van de aangevochten beslissing (Verbr., 21 Nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 359 ; *R.D.P.*, 1939, 126 ; — Verbr., 22 Nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 365 ; *R.W.*, 1938-39, 491 ; — Verbr., 28 Nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 370 ; — Verbr., 27 Febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 103 ; — Verbr., 12 Maart 1951, *Pas.*, 1951, I, 473 ; — Verbr., 8 Dec. 1952, *Pas.*, 1953, I, 237). De akte van voorziening in een andere taal gesteld is nietig, zelfs al haalt zij de verklaringen van de eiser tot verbreking aan in de taal van de aangevochten beslissing (Verbr., 9 Oct. 1951, *R.W.*, 1951-52, 849), en zelfs indien de griffier de akte van voorziening in zijn register overschreef in de taal van de aangevochten beslissing (Verbr., 30 Nov. 1937, *Pas.*, 1937, I, 362). Doch de akte zou eveneens nietig zijn, wanneer zij, alhoewel gesteld in de taal van de aangevochten beslissing, de verklaringen van de eiser ter verbreking niet aanhaalde in de taal die door deze laatste daartoe werd gebezigd (Verbr., 21 Juni 1938, *Pas.*, 1938, I, 224 ; *R.D.P.*, 1938, 995 ; — Verbr., 22 Nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 363 ; *R.D.P.*, 1939, 133 ; *Rev. Adm.*, 1939, 194 ; *R.W.*, 1938-39, 487).

De voorziening moet ook betekend worden in de taal van de aangevochten beslissing (Verbr., 25 Mei 1937, *Pas.*, 1937, I, 155 ; *R.D.P.*, 1937, 836 ; *R.W.*, 1936-37, 1593 ; — Verbr., 2 Febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 57 ; *J.T.*, 1939, 192 ; *P.P.*, 1939, 161 ; *R.W.*, 1938-39, 880). Een betekening in de andere taal, met eraan gehecht een « betekening-vertaling » in de taal van de aangevochten beslissing is nietig (Verbr., 10 Maart 1938, *Pas.*, 1938, I, 84 ; *R.W.*, 1937-38, 1149).

Geen vertaling moet aan de voorziening aangehecht en medebetekend worden, wanneer de betekening van een Nederlandstalige (of omgekeerd

Franstalige) voorziening geschiedt in een Waalse (of omgekeerd Vlaamse) gemeente. De wet van 14 Augustus 1947 heeft inderdaad de voorziening in verbreking onttrokken aan de bepalingen van artikel 38 der wet van 15 Juni 1935.

Een volmacht om zich in verbreking te voorzien, maakt van de akte van voorziening deel uit, en moet gesteld worden in de taal, die voor de akte van voorziening vereist wordt (Verbr., 21 Febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 90).

250. — Alle verdere akten van rechtspleging voor het hof van verbreking moeten gesteld worden in de taal van de aangevochten beslissing, in dewelke reeds de akte van voorziening moest gesteld zijn.

Aldus werd beslist :

— dat het hof geen rekening houdt met een memorie, die niet gesteld is in de taal van de aangevochten beslissing (Verbr., 16 Maart 1937, *Pas.*, 1937, I, 96 ; *R.D.P.*, 1937, 471 ; *Rev. Adm.*, 1937, 336 ; — Verbr., 27 April 1937, *Pas.*, 1937, I, 131 ; *R.D.P.*, 1937, 551 ; — Verbr., 6 Juli 1937, *Pas.*, 1937, I, 217 ; *R.D.P.*, 1937, 1025 ; — Verbr., 5 Oct. 1937, *Pas.*, 1937, I, 262 ; *R.D.P.*, 1937, 1179 ; — Verbr., 21 Dec. 1937, *Pas.*, 1937, I, 394 ; *R.D.P.*, 1938, 234 ; *R.W.*, 1937-38, 689 ; — Verbr., 22 Maart 1938, *Pas.*, 1938, I, 106 ; — Verbr., 5 Juli 1938, *Pas.*, 1938, I, 259 ; — Verbr., 22 Nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 364 ; *R.D.P.*, 1939, 131 ; *R.W.*, 1938-39, 491 ; — Verbr., 16 Mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 248 ; *R.D.P.*, 1939, 1242 ; *R.W.*, 1938-39, 1743 ; — Verbr., 23 Mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 263 ; *Rev. Adm.*, 1939, 514 ; — Verbr., 20 Febr. 1950, *Pas.*, 1950, I, 430 ; — Verbr., 15 Mei 1950, *Pas.*, 1950, I, 650 ; — Verbr., 5 Juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 815) ;

— dat een afstand van een voorziening niet bestaande is, wanneer hij niet gesteld is in de taal van de aangevochten beslissing (Verbr., 22 Maart 1938, *Pas.*, 1938, I, 106 ; — Verbr., 3 Mei 1938, *Pas.*, 1938, I, 153 ; *R.D.P.*, 1938, 838 ; — Verbr., 9 Mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 236 ; — Verbr., 19 Mei 1937, *Pas.*, 1937, I, 147 ; — Verbr., 5 Dec. 1949, *Pas.*, 1949, I, 221) ;

— dat, in een rechtspleging tot herziening, het attest van de orde der advocaten, waarbij de ancienniteit van de adviserende advocaten wordt vastgesteld, moet gesteld worden in de taal der rechtspleging, op straf van nietigheid van het attest, en van niet-ontvankelijkheid van de ganse rechtspleging bijaldien die ancienniteit niet zou blijken uit andere overgelegde stukken (Verbr., 23 Nov. 1937, *Pas.*, 1937, I, 352 ; *J.T.*, 1938, 22 ; *P.P.*, 1938, 62 ; *R.D.P.*, 1938, 105 ; *R.W.*, 1937-38, 657).

251. — Alle regelen, voorgeschreven door de artikelen 35 tot 38, en betreffende het taalgebruik door het openbaar ministerie, voor de pleidooien en voor de geschreven akten van rechtspleging zijn terzake toepasselijk (zie boven, n^rs^ 153-156, 159, 163-165, 219-225).

252. — In verband met de overgangsbepalingen, die aan de advocaten toelaten te pleiten in een andere taal dan die van de rechtspleging, dient een duidelijk onderscheid gemaakt te worden tussen de pleidooien en de andere akten van rechtspleging, door de advocaten bij het hof van verbreking opgesteld : rekwest, memorie,

enz. ; deze laatste akten moeten steeds opgesteld worden in de taal der rechtspleging (Verbr., 2 Febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 57 ; *J.T.*, 1937, 192 ; *P.P.*, 1937, 161 ; *R.W.*, 1938-39, 880 ; — Verbr., 2 Febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 58 ; *J.T.*, 1939, 325 ; *P.P.*, 1939, 161 ; *Rev. Adm.*, 1939, 289 ; *R.W.*, 1938-39, 881).

253. — Al deze regelen moeten nageleefd worden op straf van nietigheid, krachtens artikel 40 (zie verder, n^rs^ 263-265).

Artikel 40 werd aangevuld door de wet van 8 Maart 1948, artikel 1. De voorziening in verbreking, ingediend na het verwerpen van een eerste voorziening, is ontvankelijk, wanneer het hof, op de tweede voorziening, vaststelt dat de eerste enkel nietig was wegens inbreuk op de wet van 15 Juni 1935. In dat geval loopt de termijn voor het indienen van de voorziening vanaf de dag van het arrest, dat de eerste voorziening verwierp ; indien die termijn door de wet op méér dan één maand is bepaald, wordt hij tot die duur herleid.

HOOFDSTUK II

Rechtspleging wanneer de bestreden beslissing in het Duits gesteld is

254. — Oorspronkelijk had artikel 27 bepaald, dat het hof de Franse of Nederlandse rechtspleging kon bevelen, wanneer de voorziening gericht was tegen een beslissing, gesteld in het Duits. Alhoewel de wet het niet uitdrukkelijk voorschreef, verkoos het hof in dat geval de Franse of de Nederlandse rechtspleging volgens de noodwendigheden der zaak (Verbr., 11 April 1949, *Pas.*, 1949, I, 285 ; — Verbr., 16 Mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 371 ; — Verbr., 9 Maart 1950, *Pas.*, 1950, I, 493 : — Verbr., 12 Juni 1950, *Pas.*, 1950, I, 709).

Daar de zaak eerst voor het hof moest gebracht zijn, vooraleer de omzetting van de taal der rechtspleging kon bevolen worden, moest de akte van voorziening steeds in de taal van de bestreden beslissing, d.w.z. het Duits, gesteld zijn.

Artikel 9 van de wet van 20 Juni 1953 heeft deze regeling grondig gewijzigd, en een artikel 27bis in de wet van 15 Juni 1935 ingelast, dat de taal der rechtspleging op een verschillende wijze regelt, naar gelang men te doen heeft met een burgerlijke of een andere rechtspleging.

255. — Artikel 27bis, § 1, bepaalt de taalregeling in de burgerlijke rechtspleging in verbreking. De eiser tot verbreking stelt zijn verzoekschrift op naar keuze in het Frans, het Nederlands of het Duits. Bediende hij zich voor dit verzoekschrift van het Frans of het Nederlands, dan wordt deze taal de taal van gans de rechtspleging in verbreking. Gebruikte hij integendeel het Duits, of werden verschillende verzoekschriften ingediend in dezelfde zaak doch in verschillende talen, dan duidt de eerste voorzitter van het hof, onmiddellijk na de indiening van de verzoekschriften, de taal aan waarin gans de verdere rechtspleging zal geschieden. Zoals voorheen zal de eerste voorzitter zich in zijn keuze laten leiden door de noodwendigheden der zaak.

256. — In alle andere rechtsplegingen kiezen de partijen zelf één der drie nationale talen voor het opstellen van de akte van voorziening, het verzoekschrift en de memorie. Indien al die akten in dezelfde zaak hetzij in het Nederlands hetzij in het Frans gesteld zijn, dan wordt respectievelijk het Nederlands of het Frans de taal van de verdere rechtspleging. Indien al die akten in het Duits of in verschillende talen gesteld werden, zal de eerste voorzitter van het hof, bij de toebedeling der zaak, bepalen in welke taal de rechtspleging zal voortgezet worden (art. 27bis, § 2).

257. — De raadsheer-verslaggever kan in alle zaken de vertaling van alle of enkele stukken van het geding bevelen. De kosten der vertaling vallen ten laste van de schatkist (art. 27bis, § 3).

De wetgever heeft enkel de vertaling van in het Duits gestelde stukken beoogd.

Zodra de taal van de rechtspleging bepaald is overeenkomstig de voorgaande regelen, worden de voorschriften, in het voorgaande hoofdstuk besproken, terzake toepasselijk.

TITEL VII

TAALGEBRUIK BIJ VONNISSEN EN ARRESTEN

258. — Krachtens artikel 37 worden de vonnissen en arresten opgesteld en uitgesproken in de taal van de rechtspleging. Doch het Hof van Beroep te Luik mag een arrest in het Frans vellen, telkens wanneer een zaak in het Duits behandeld werd.

Deze regelen zijn weerom voorgeschreven op straf van nietigheid, krachtens artikel 40 (zie verder, n^rs^ 263-265).

259. — De termen « vonnissen en arresten » moeten begrepen worden in hun gewone betekenis. Men dient daaronder te verstaan alle beslissingen, geveld door een wettelijk samengesteld rechtscollege, over een betwisting die de partijen verdeelt, betreffende een geschil, volgens de regelen der rechtspleging aanhangig gemaakt (R.P.D.B., Tw. *Jugements et arrêts,* n^r^ 1).

In de willige rechtspleging kan de beslissing van de rechter niet beschouwd worden als een vonnis, omdat ter zake noch een betwisting noch een geschil voorhanden is (*ib.,* n^r^ 10 ; — P.B., Tw. *Jugement,* n^r^ 16).

Een bevelschrift op verzoekschrift gewezen is geen vonnis (P.B., *l.c.,* n^r^ 16), maar een beschikking op dagvaarding, zoals bijvoorbeeld in kortgeding, wordt als een vonnis aangezien (*ib.,* n^r^ 20).

De willige rechtspleging is evenwel in haar geheel onderworpen aan de voorschriften der wet van 15 Juni 1935, krachtens artikel 9. Daar het bevel, de toelating of de goedkeuring van de rechter ongetwijfeld behoren tot de akten van de willige rechtspleging moeten zij in de door de wet opgelegde taal gesteld worden, niet krachtens artikel 37, maar op grond van artikel 9 (zie boven, n^r^ 55).

De tussenkomsten van de rechter als openbaar ambtenaar zijn evenwel noch akten van rechtspleging, noch vonnissen (zie boven, n^rs^ 24 en volg.).

260. — De arresten van het Hof van Verbreking worden in het Frans en in het Nederlands gesteld (art. 28, gewijzigd door de wet van 20 Juni 1953, art. 9). Zij worden echter alleen in de taal van de rechtspleging uitgesproken (*vgl.* Verbr., 20 Jan. 1938, *Pas.,* 1938, I, 16 ; *Rev. Adm.,* 1938, 288).

De betwistingen, ingeval van verschil tussen beide teksten, worden beslecht door het hof van verbreking volgens de gewone regelen van de verklaring, zonder voorrang van de ene tekst boven de andere.

De bepaling van artikel 28 vindt haar oorsprong in de overweging, dat de arresten van het hof van verbreking de gehele natie aanbelangen, omdat zij a.h.w. de wet aanvullen (*Parlem. Besch.,* Kamer, 1929-30, n^r^ 150, blz. 29-30 ; — Aanv. verslag Marck, *o.c.,* blz. 8).

261. — Luidens artikel 41 duiden de vonnissen en arresten de bepalingen van de wet van 15 Juni 1935 aan, die toegepast werden voor het opstellen van het inleidend exploot en de andere akten van rechtspleging, die het vonnis of het arrest voorafgingen.

Deze regel wordt niet voorgeschreven op straf van nietigheid van het vonnis of arrest (Verbr., 24 Mei 1938, *Pas.*, 1938, I, 187 ; *R.D.P.*, 1938, 968 ; — Verbr., 16 Mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 253 ; *R.D.P.*, 1939, 1236 ; — Verbr., 25 Oct. 1943, *Pas.*, 1944, I, 22). Hij werd opzettelijk in de wet ingelast na artikel 40, dat enkel de inbreuken op de voorafgaande artikelen van de wet sanctionneert (*Parlem. Besch.*, Kamer, 1933-34, Versl. Marck, nr 135, blz. 10).

De vermelding van de artikelen, toegepast voor het opstellen van het vonnis of het arrest zelf wordt niet vereist (*Parlem. Hand.*, Kamer, 1933-34, 15 Mei 1934, blz. 1463).

Men dient op te merken, dat de rechter niet verplicht is, in zijn vonnis te zeggen in welke taal het opgesteld is (Verbr., 1 April 1940, *Pas.*, 1940, I, 105). Evenmin moet de door de wet opgelegde taalkennis van de magistraten in het vonnis of arrest vastgesteld worden (Verbr., 12 Juli 1948, *J.T.*, 1948, 619).

262. — De beslissing die vaststelt dat de rechtspleging in taalopzicht regelmatig is, en beveelt dat ten gronde zal gepleit worden, is geen eindbeslissing. Een voorziening in verbreking tegen zulke beslissing is niet ontvankelijk (Verbr., 27 Jan. 1937, *R.D.P.*, 1938, 499 ; — Verbr., 17 Jan. 1939, *Pas.*, 1939, I, 30 ; — Verbr., 11 Nov. 1942, *Pas.*, 1942, I, 279).

TITEL VIII

DE NIETIGHEID VAN ARTIKEL 40

263. — Artikel 40 bepaalt, dat de aan dat artikel voorafgaande regelen moeten nageleefd worden op straf van nietigheid. Die nietigheid wordt ambtshalve door de rechter uitgesproken.

Met het oog op de toepassing van artikel 40, dient geen onderscheid gemaakt te worden tussen de akten uitgaande van de rechtbank en die uitgaande van een der partijen : alle akten vallen onder toepassing van de sanctie van artikel 40 (Verbr., 28 Febr. 1938, *Pas.*, 1938, I, 74 ; *J.T.*, 1938, 259 ; *P.P.*, 1938, 166 ; *R.D.P.*, 1938, 484 ; *Rev. Adm.*, 1938, 241), zowel de schriftelijke als de mondelinge akten (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.*, nr 94).

264. — Evenwel zal ieder tegensprekelijk en niet zuiver voorbereidend vonnis of arrest, de nietigheid van het inleidend exploot en de andere akten die het vonnis voorafgingen, dekken (art. 40, tweede lid). Er werd reeds gezegd, wat onder vonnis en arrest dient begrepen te worden (zie boven, nr 259).

De toepassingen van die regel in de rechtspraak zijn zeer talrijk : Verbr., 26 Oct. 1937, *Pas.*, 1937, I, 318 ; *R.D.P.*, 1938, 80 ; *Rev. Adm.*, 1938, 192 ; *R.W.*, 1937-38, 443 ; — Verbr., 31 Jan. 1938, *Pas.*, 1938, I, 27 ; *R.D.P.*, 1938, 335 ; — Verbr., 28 Febr. 1938, *Pas.*, 1938, I, 74 ; *J.T.*, 1938, 259 ; *P.P.*, 1938, 166 ; *R.D.P.*, 1938, 484 ; *Rev. Adm.*, 1938, 241 ; — Hrb. Luik, 28 Maart 1938, *Jur. Liège*, 1938, 246 ; — Verbr., 5 Juni 1939, *Pas.*, 1939, I, 281 ; *R.D.P.* 1939, 1263 ; — Verbr., 15 Sept. 1941, *Pas.*, 1941, I, 339 ; — Verbr., 27 Sept. 1943, *Pas.*, 1943, I, 358 ; — Verbr., 15 Mei 1944, *Pas.*, 1944, I, 353 ; — Verbr., 26 Juni 1944, *Pas.*, 1944, I, 411 ; — Verbr., 24 Aug. 1944, *Pas.*, 1944, I, 456 ; — Verbr., 1 April 1946, *Pas.*, 1946, I, 127 ; Verbr., 8 Aug. 1946, *Pas.*, 1946, I, 307 ; *J.T.*, 1946, 460 ; — Verbr., 31 Mei 1948, *J.T.*, 1948, 407 ; — Verbr., 10 Jan. 1949, *Pas.*, 1949, I, 15 ; — Verbr., 24 Jan. 1949, *Pas.*, 1949, I, 59 ; — Verbr., 7 Maart 1949, *Pas.*, 1949, I, 180 ; — Verbr. 2 Mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 324 ; — Verbr., 2 Mei 1950 ,*Pas.*, 1950, I, 610 ; — Verbr., 15 Juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 806).

Rechtsleer en vooral rechtspraak hebben de vereisten nader omschreven, waaraan een vonnis of arrest moet voldoen, opdat het de nietigheden in de voorafgaande rechtspleging zou kunnen dekken. Zij kunnen als volgt samengevat worden :

1° Het vonnis of arrest moet tegensprekelijk geveld zijn.

2° Het vonnis of arrest mag niet een louter voorbereidend karakter hebben.

Het onderscheid tussen een louter voorbereidend of een tussenvonnis berust niet op de aard van de getroffen onderzoeksmaatregelen, noch op het nut van de

maatregel voor de oplossing van het geding, doch wel op de omstandigheid dat de rechter, zonder over de grond van de zaak te vonnissen, al dan niet zijn mening heeft laten doorschijnen over de gegrondheid van de vordering of over de oplossing te geven aan de betwisting die aanleiding gaf tot de onderzoeksmaatregel (Verbr., 23 April 1931, *Pas.*, 1931, I, 141).

Is b.v. méér dan louter voorbereidend en kan dus nietigheden dekken, het arrest van het Hof van Beroep, dat de akte van beroep nietig verklaart wegens inbreuk op de beschikkingen van de wet van 15 Juni 1935 (Verbr., 26 Oct. 1937, *Pas.*, 1937, I, 318 ; *R.D.P.*, 1938, 80 ; *R.W.*, 1937-39, 443 ; *Rev. Adm.*, 1938, 192), of het arrest van het hof van beroep, statuerend over het onderzoek in een rechtspleging tot herziening bij toepassing van artikel 443, 3°, Sv. (Verbr., 28 Febr. 1938, *Pas.*, 1938, I, 74 ; *J.T.*, 1938, 259 ; *P.P.*, 1938, 166 ; *R.D.P.*, 1938, 484 ; *Rev. Adm.*, 1938, 241).

3° Het vonnis of arrest moet definitief zijn (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen*, blz. 66).

4° Het vonnis of arrest moet geveld zijn, zonder dat door een der partijen de nietigheid opgeworpen werd (Verbr. 15 Jan. 1940, *Pas.*, 1940, I, 11 ; *R.D.P.*, 1940, 204 ; — Verbr., 8 April 1940, *Pas.*, 1940, I, 111 ; — Verbr., 7 Juli 1941, *Pas.*, 1941, I, 276 ; — Werkr. Beroep Brussel, 9 Maart 1948, *Rev. louage ouvr.*, 1948, 134).

Dit vereiste is het logisch gevolg van de bedoeling van de wetgever : te beletten dat een pleiter te kwader trouw de nietigheid slechts zou inroepen op het einde van een geding.

5° Het vonnis of arrest moet, overeenkomstig artikel 41, de bepalingen der wet van 15 Juni 1935, toepasselijk op de voorafgaande akten van rechtspleging, aangehaald hebben.

Het vonnis of arrest, dat niet voldoet aan de voorschriften van artikel 41, zal weliswaar niet nietig zijn (zie boven, n^r 261) maar opdat het de nietigheid van voorafgaande akten van rechtspleging zou kunnen dekken, moet de rechter zich tenminste bekommerd hebben om een stipte toepassing van de wet van 15 Juni 1935 ; die bekommernis zal alleen blijken uit het feit dat de rechter zich naar de voorschriften van artikel 41 gedragen heeft (Verbr., 24 Mei 1938, met nota, *Pas.*, 1938, I, 187 ; *R.D.P.*, 1938, 968).

De rechter is dus niet vrij, om naar goeddunken of *ex aequo et bono* al dan niet de nietigheid van een akte door een vonnis te dekken (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.*, n^rs 92 en volg.).

6° Het vonnis of arrest mag zelf niet nietig zijn (Verbr., 4 Oct. 1937, *Pas.*, 1937, I, 257 ; *J.T.*, 1937, 589 ; *P.P.*, 1937, 406 ; *R.D.P.*, 1937, 1177 ; *Rev. Adm.*, 1937, 531 en 1938, 98 ; — Verbr., 24 Juni 1946, *Pas.*, 1946, I, 259 ; — Verbr., 14 Juni 1949 ,*Pas.*, 1949, I, 426 ; — Verbr., 3 Juli 1950, *Pas.*, 1950, I, 799 ; — Verbr., 12 Febr. 1951, *Pas.*, 1951, I, 374 ; — Verbr., 2 April 1951, *Pas.*, 1951, I, 514 ; — Verbr., 28 Juli 1953, *Pas.*, 1953, I, 951 ; — Verbr., 8 Dec. 1952, *Pas.*, 1953, I, 223 ; — Verbr., 27 April 1953, *Pas.*, 1953, I, 649).

265. — De akten van rechtspleging, die bij toepassing van artikel 40 nietig verklaard worden, stuiten de verjaring en de op straf van verval voorgeschreven termijnen van rechtspleging (art. 40, derde lid).

De stuiting gebeurt op de datum van de nietigverklaring van die akte, zodat vanaf het vonnis of arrest, dat de nietigheid vaststelt, een nieuwe termijn van verjaring of van rechtspleging begint te lopen (Corr. Gent,

2 Juni 1939, *Jur. Comm. Fl.*, 1939, 86; — Verbr., 6 April 1949, *Pas.*, 1949, I, 269).

Aanvankelijk meende men wel, dat de stuiting gebeurt op het ogenblik van de nietigverklaarde akte (Corr. Gent, 25 Juni 1937, *R.W.*, 1937-38, 597; — Van Durme, *o.c.*, nr 110). Dit op grond van de overweging, dat men alleen op die wijze kon vermijden dat misbruik zou gemaakt worden van artikel 40, door bewust nietige akten te betekenen met het doel een haast onbeperkte verlenging te bekomen van verjarings- en rechtsplegingstermijnen. Inderdaad, niets zou een oneerlijke pleiter kunnen beletten, na de nietigverklaring van een akte, van de stuiting der termijnen op het ogenblik der nietigverklaring gebruik te maken, om opnieuw opzettelijk een nietige akte te betekenen, die op haar beurt de termijnen zou stuiten, enz. Dit bezwaar is ongetwijfeld gegrond. Doch de bezwaren tegen de interpretatie aanvankelijk door de rechtspraak gehuldigd zijn nog veel groter. Indien de stuiting gebeurt op de datum van de nietige akte, zal de nieuwe termijn, die van dan af is beginnen lopen, in de meeste gevallen reeds verstreken zijn vooraleer de akte nietig verklaard is, namelijk wanneer men te doen heeft met termijnen van rechtspleging die betrekkelijk kort zijn. De toepassing van artikel 40 zou aldus zeer dikwijls onmogelijk zijn, wat ongetwijfeld de bedoeling van de wetgever niet kan geweest zijn. Om die reden verdient de thans in de rechtspraak heersende mening de voorkeur, en moet men het ogenblik van de stuiting situeren op de dag van de beslissing die de akte nietig verklaart.

Hieraan dient toegevoegd te worden dat de nietigverklaring alleen stuiting teweeg brengt, wanneer de akte, die nietig verklaard werd, zelf tijdig was.

Van Hoorebeke (*o.c.*, nr 94) meende dat de stuiting plaats heeft op het ogenblik van de betekening van het vonnis dat de nietigheid van een akte uitspreekt wat betreft de termijnen die beginnen te lopen vanaf de betekening van een vonnis, en, voor wat betreft de andere gevallen, op de dag van de uitspraak van het vonnis dat de nietigheid uitspreekt. Dat onderscheid werd door de rechtspraak niet gevolgd.

Deze stuiting kan in feite slechts optreden, op het ogenblik dat de gerechtelijke beslissing die de nietigverklaring uitspreekt in kracht van gewijsde gegaan is (Hrb. Gent, 2 Juni 1939, *Jur. Comm. Fl.*, 1939, 86). Inderdaad, zolang dat vonnis of arrest niet definitief is geworden, staat de nietigheid die er door uitgesproken werd, niet vast.

Dit geldt echter slechts voor zover tegen die beslissing een rechtsmiddel aangewend wordt, in het bijzonder beroep. Wordt die beslissing, waarbij de bovenbedoelde akten van rechtspleging nietig verklaard worden, door geen enkel rechtsmiddel aangevochten, dan heeft de stuiting plaats op de datum van die beslissing.

Wanneer b.v. de dagvaarding van de eigenaar door de handelaar-huurder tot het bekomen van huurhernieuwing, die krachtens artikel 18 van de wet van 30 April 1951 moet betekend worden binnen de dertig dagen na het weigerend antwoord van de eigenaar, door de vrederechter nietig verklaard wordt op grond van artikel 40 van de wet van 15 Juni 1935, dan begint een nieuwe termijn van dertig dagen te lopen voor de dagvaarding door de huurder, te rekenen vanaf de dag van het vonnis. Wanneer de huurder geen beroep instelt tegen dit vonnis, zal de termijn, binnen dewelke hij moet herdagen, verstreken zijn dertig dagen na dit vonnis. Wanneer hij integendeel beroep wil instellen tegen dit vonnis, dan beschikt hij daartoe over een termijn van dertig dagen, te rekenen vanaf de betekening van het vonnis; die termijn is noodzakelijkerwijze van langere duur, dan de nieuwe termijn waarover hij beschikt om te herdagen; welnu door het beroep wordt zijn stuiting gevrijwaard totdat het vonnis, dat de stuiting teweeg bracht, definitief zal geworden zijn, en dit zelfs indien het beroep slechts ingesteld werd nadat dertig dagen verstreken zijn sinds dat vonnis. Wanneer de termijn, die door de stuiting opnieuw geopend werd, verstreken is, kan de belanghebbende partij dus het voordeel van de stuiting nog vrijwaren, door tijdig beroep in te stellen.

Men moet evenwel aannemen dat het beroep deze uitwerking slechts kan hebben, wanneer het ontvankelijk verklaard wordt. Een niet-ontvankelijk beroep staat gelijk met een niet bestaand beroep. Hierop maakt evenwel uitzondering het beroep, dat niet ontvankelijk wordt verklaard omdat de akte van beroep nietig is op grond van artikel 40 van de wet op het taalgebruik in gerechtszaken. Het vonnis of arrest, dat de akte van beroep om taalredenen nietig verklaart, zou dan de termijn van beroep stuiten, zodat de appellant binnen de opnieuw geopende termijn nogmaals beroep kan instellen, en daardoor het voordeel der stuiting, teweeggebracht door het bestreden vonnis, verder vrijwaren.

De rechter in beroep zou het bestreden vonnis vooreerst kunnen bevestigen. In dat geval heeft de stuiting definitief plaats op de datum, waarop de rechter in beroep zijn beslissing velt.

De rechter in beroep zou echter ook dat vonnis kunnen hervormen. Verschillende hypotheses moeten dan onderscheiden worden. Wanneer het vonnis hervormd wordt in zover het de nietigheid van een akte op grond van artikel 40 uitsprak, dan verdwijnt de stuiting die het schijnbaar had meegebracht, maar dan is die stuiting ook overbodig, gezien de akte geldig geacht wordt; de rechter in beroep zal dan ten gronde kunnen beslissen, wanneer de zaak zich bevindt in de voorwaarden die hem toelaten gebruik te maken van zijn evocatierecht; zoniet zal de eerste rechter van de grond der zaak kennis nemen. Wanneer het vonnis nietig verklaard wordt, omdat het een der op straf van nietigheid voorgeschreven pleegvormen niet nageleefd heeft (b.v. wanneer het zelf de beschikkingen der wet van 15 Juni 1935 overtreden heeft), verdwijnt de stuiting die het had kunnen veroorzaken; de rechter in beroep, wanneer hij de zaak tot zich trekt, of de eerste rechter, wanneer hij opnieuw van de zaak kennis neemt, zullen dan de nietigheid van de akte die door de eerste rechter uitgesproken werd, opnieuw kunnen vaststellen en aldus de stuiting nogmaals teweegbrengen. Wanneer tenslotte het vonnis hervormd wordt, doch niet in zovèr het de nietigheid van een akte had uitgesproken, dan heeft de stuiting definitief plaats op de dag der uitspraak in beroep, zoals in het geval waar het vonnis eenvoudig bevestigd wordt.

De stuiting, bedoeld door artikel 40, is o.m. toepasselijk op de driejarige herzieningstermijn inzake arbeidsongevallen; een tweede dagvaarding kan dus geldig zijn, zelfs na het verstrijken van de wettelijke termijn van drie jaar (Vred. Antwerpen, 16 Dec. 1936, *Bull. Ass.*, 1936, 885).

Door de wet van 8 Maart 1948 werd een bijzondere regeling voorgeschreven aangaande de termijnen in verbreking, nadat een eerste voorziening wegens inbreuk op de beschikkingen van de wet van 15 Juni 1935 verworpen werd (zie boven, n^r^ 253).

Tenslotte dient opgemerkt te worden, dat de stuiting alleen teweeggebracht wordt door de akten die bij vonnis of arrest nietig verklaard werden en niet door diegene die ongedaan werden gemaakt door afstand of vrijwillige verzaking (Rb. Brussel, 25 Maart 1937, *J.T.*, 1937, 326; *P.P.*, 1937, 224).

266. — Welke zal de draagkracht zijn van artikel 40, wanneer de nietigheid bedoeld door dit artikel gepaard gaat met andere nietigheden?

Wanneer één dezer laatste nietigheden opgeworpen wordt door een partij, zal het vonnis van de rechter, die de nietigheid uitspreekt, niet de stuiting, bedoeld door artikel 40, teweegbrengen. Dit zal het geval zijn, indien de rechter zijn beslissing niet steunt op artikel 40 der wet van 15 Juni 1935, en deze beslissing kracht van gewijsde verworven heeft. In het tegenovergestelde geval, wanneer de rechter de nietigheid uitspreekt, hetzij alleen op grond van artikel 40, hetzij op grond van deze en van andere wettelijke voorschriften gezamenlijk, dan zal de stuiting plaats hebben (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 94).

TITEL IX

TAALGEBRUIK BIJ DE TENUITVOERLEGGING VAN GERECHTELIJKE BESLISSINGEN

§ 1. — Taalvoorschriften.

267. — Artikel 37 schrijft voor dat de akten, die de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten betreffen, moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging, zoals die vonnissen en arresten zelf.

De gewone regel is, dat de akten die de tenuitvoerlegging betreffen, gesteld worden in de taal die in het vonnis of arrest gebezigd wordt.

De wet zegt niet in welke taal die akten moeten gesteld worden, wanneer zij de tenuitvoerlegging betreffen van verschillende gerechtelijke beslissingen, gesteld in een verschillende taal .Ten onrechte werd beweerd (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r 77), dat de uitvoerende partij in zulk geval naar goeddunken één van beide talen bezigt. Indien de wet deze hypothese niet onderzoekt, mag men alleen besluiten, dat gerechtelijke beslissingen, gesteld in een verschillende taal, afzonderlijk moeten ten uitvoer gelegd worden. Het voorschrift van artikel 37 is inderdaad van openbare orde ; men mag er niet van afwijken zonder uitdrukkelijke uitzonderingsbepalingen in de wet.

268. — Er zijn evenwel gevallen, waarin een vonnis of arrest, beveelt dat de rechtspleging zal worden voortgezet in een andere taal dan die tot dan toe voor de rechtspleging gebruikt werd. Bij de tenuitvoerlegging van dergelijke vonnissen of arresten wordt de vraag gesteld of men de taal waarin de gerechtelijke beslissing gesteld werd zal moeten bezigen, ofwel een andere.

Zulke vonnissen kunnen geveld worden bij toepassing van artikelen 4, 5, 6 en 55. Er zal zich evenwel geen moeilijkheid voordoen, omdat zij telkens uitvoerbaar zijn op de minuut en de uitspraak als betekening geldt (zie boven, n^r 115) ; er bestaan dus geen akten van tenuitvoerlegging van deze vonnissen.

De taalwijzigingen op grond van artikelen 16, 17 en 56 hebben plaats zonder eigenlijke beslissing van de rechter ; zij volgen automatisch uit de vaststellingen geakteerd door de rechter (zie boven, n^rs 190, 199, 203 en 205) en worden dadelijk op de rechtspleging toegepast ; hier kan dus evenmin gewaagd worden van akten van tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing.

De taalwijziging, die de rechter zou bevelen op grond van artikel 23, vereist een tussenvonnis ; inderdaad de rechter onderzoekt het gebrek aan kennis van de taal der rechtspleging in hoofde van de betichte (zie boven, n^rs 180-185). Doch dit

tussenvonnis wordt dadelijk uitgevoerd, zonder dat daartoe enige akte van tenuitvoerlegging betekend wordt. In de praktijk zal men hier dus evenmin een probleem ontmoeten.

Doch wanneer het hof van beroep in burgerlijke zaken vaststelt dat de eerste rechter een andere dan de door de wet voorgeschreven taal heeft gebezigd, en daarna, gebruik makend van zijn evocatierecht ten gronde beslist, velt het de eerste beslissing in de taal van de akte van beroep, namelijk de taal door de eerste rechter gebruikt, en de tweede beslissing in de taal die de eerste rechter had moeten gebruiken (zie boven, n^r^ 211). Hier stelt zich de vraag in welke taal die eerste beslissing moet betekend worden. Bedoelt artikel 37 de taal van de rechtspleging, zoals zij in feite gebruikt werd, ofwel zoals zij overeenkomstig de wet had moeten zijn ? Ongetwijfeld verdient de eerste interpretatie de voorkeur. Immers de rechter in beroep, wanneer hij vaststelt dat de eerste rechter een verkeerd taalgebruik aangewend heeft, gebruikt niettemin de taal van de eerste rechter omdat het de taal is die in feite voor de rechtspleging gebruikt werd.

269. — De moeilijkheden, die zich in dit verband hadden kunnen voordoen bij de tenuitvoerlegging van de arresten van het hof van verbreking, werden door de wet zelf uit de weg geruimd. Krachtens artikel 29 geschiedt de rechtspleging na de uitspraak van het hof van verbreking in de taal, toepasselijk op de rechtspleging waarop de aangevochten beslissing uitspraak deed.

Bijgevolg zal de rechtspleging niet altijd voortgezet worden in de taal van de aangevochten beslissing, die ook deze was van de rechtspleging in verbreking, namelijk wanneer de aangevochten beslissing verbroken werd juist omdat zij niet gesteld was in de door de wet voorgeschreven taal (Hayoit de Termicourt, *Beschouwingen,* blz. 61). In zulk geval wijkt het voorschrift van artikel 29 uitdrukkelijk af van de algemene regel, gehuldigd door artikel 37.

270. — Aan de akten van rechtspleging, ook diegene die de tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen betreffen, zal overeenkomstig artikel 38 een vertaling moeten aangehecht worden, wanneer zij gesteld zijn in een taal die niet dezelfde is als die van de gemeente waarin zij betekend worden (zie boven, n^rs^ 73-76).

§ 2. — Gerechtelijke beslissingen, waarvan de tenuitvoerlegging aan die voorschriften onderworpen is.

271. — Niet iedere tussenkomst van de rechter geeft aanleiding tot een tenuitvoerlegging in de zin door artikel 37 bedoeld.

De akten, door de rechter gesteld zonder gebruik te maken van rechtsmacht, zijn niet onderworpen aan de voorschriften van de taalwet (zie boven, n^r^ 24). Voor zover men te hunnen opzichte zou kunnen spreken van tenuitvoerlegging, ontsnapt deze laatste eveneens aan elke taalregeling.

Gerechtelijke beslissingen evenwel die geen geschil beslechten, zijn geen vonnissen zoals bedoeld wordt door artikel 37 (zie boven, n^r^ 259). De gerechtelijke beslissingen in de willige rechtspleging geven ook geen aanleiding

tot een tenuitvoerlegging in de ware zin van het woord ; de akten van rechtspleging volgend op die beslissing zijn niet onderworpen aan artikel 37, doch wel aan artikel 9 (zie boven, n^rs^ 55 en volg.).

Alleen vonnissen en arresten, begrepen in de gebruikelijke zin van deze termen, geven aanleiding tot akten van tenuitvoerlegging, waarop artikel 37 toepasselijk is (zie boven, n^r^ 259).

272. — De tenuitvoerlegging van notariële akten ontsnapt ongetwijfeld aan de toepassing van artikel 37 (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 79). De notariële akte mag dan evenwel zelf geen akte van rechtspleging zijn, noch een akte die de tenuitvoerlegging van een vonnis betreft.

Aldus gebruikt men vrij de taal zijner keuze bij de betekening van het bevel, steunend op de notariële akte, dat de rechtspleging van dadelijke uitwinning voorafgaat (zie boven, n^r^ 22).

273. — De rechtspleging voor scheidsrechters ontsnapt aan de toepassing van de wet van 15 Juni 1935 (zie boven, n^r^ 50). Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de rechtspleging voor buitenlandse rechtscolleges.

Evenwel wanneer de uitspraken van scheidsgerechten en buitenlandse rechtscolleges in ons land moeten ten uitvoer gelegd worden, treden de bepalingen van de taalwet in werking.

Het exequatur verleend door de rechtbank is geen vonnis in de betekenis daaraan gehecht door artikel 37 (*vgl.* P.B. Tw. *Jugement,* n^r^ 28). Artikel 37 zal dus niet toegepast worden, noch voor het verzoek tot exequatur, noch voor de tenuitvoerlegging krachtens dit exequatur.

De tenuitvoerlegging van scheidsrechterlijke en buitenlandse uitspraken is een rechtspleging op zichzelf, en namelijk een willige rechtspleging onderworpen aan de bepalingen van artikel 9.

Het exequatur moet aangevraagd worden in de taal van de rechtbank, die het moet verlenen (*anders :* Van Hoorebeke, *o.c.,* n^r^ 87). Eventueel moet de uitgifte van een buitenlands vonnis of van een scheidsrechterlijke uitspraak vertaald worden in de taal, die voor de rechtspleging opgelegd is aan de rechtbank, waarbij het verzoek tot exequatur ingeleid wordt (Rb. Mechelen, 3 Maart 1952, *R.W.,* 1952-53, 71).

§ 3. — Akten onderworpen aan die voorschriften.

274. — Artikel 37 wordt niet alleen toegepast op de akten van tenuitvoerlegging. Het geldt ook voor de akten die deze tenuitvoerlegging betreffen (R.P.D.B., Tw. *Procédure civile,* n^r^ 597).

De ruime termen, gebruikt door artikel 37, brengen mee dat niet alleen de uitvoering zelf door de deurwaarder of het openbaar ministerie door deze bepaling getroffen wordt, maar elke akte die de tenuitvoerlegging betreft, onverschillig van wie ze uitgaat : magistraten, gerechtelijke ambtenaren, notarissen. Wat deze laatsten betreft, zie de uiteenzetting in n^rs^ 36-38.

275. — Veel moeilijkheden kunnen vermeden worden, wanneer men duidelijk het onderscheid maakt tussen de rechtspleging van tenuitvoerlegging van een vonnis of arrest, en de nieuwe rechtsplegin-

gen die ter gelegenheid van die tenuitvoerlegging kunnen ontstaan. Op de eerste is het voorschrift van artikel 37 toepasselijk, de tweede integendeel, maken een rechtspleging op zichzelf uit, en zijn als zodanig aan de wet van 15 Juni 1935 onderworpen. Deze nieuwe rechtsplegingen hoeven geen rekening te houden met de taal van de rechtspleging, naar aanleiding waarvan zij ontstaan zijn.

276. — Er werd beweerd (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r 75) dat de wet niet bepaalt in welke taal de incidenten tijdens de uitvoering van een gerechtelijke beslissing moeten gesteld worden, en dat zij dus ontsnappen aan de wettelijke taalregeling. Het is juist, dat men die betwistingen niet mag begrijpen onder de akten van uitvoering, bedoeld door artikel 37. Het zijn evenmin incidentele vorderingen, en dus ook niet in die hoedanigheid onderworpen aan artikel 37. Doch het zijn rechtsplegingen, die op zichzelf bestaan en als dusdanig onderworpen zijn aan de voorschriften van de wet, zoals om het even welke andere vordering.

De rechtspleging tot tenuitvoerlegging van het vonnis, geveld op een betwisting over de uitvoering van een gerechtelijke beslissing, wordt dan voortgezet in de taal van dat vonnis.

277. — Het bevel dat het onroerend beslag voorafgaat en het procesverbaal van beslag zijn ongetwijfeld akten die de tenuitvoerlegging van een vonnis betreffen (R.P.D.B., Tw. *Saisie immobilière,* n^r 1256).

De vordering tot geldigverklaring van het beslag is integendeel een nieuwe rechtspleging, die op zichzelf aan de bepalingen van de wet van 15 Juni 1935 onderworpen is (*ib.*, n^rs 1257-58 ; — Rb. Brussel, 21 Oct. 1938, *Rev. prat. Not.*, 1939, 261).

Volgens andere rechtspraak (Brussel, 21 Maart 1939, *B.J.*, 1939, 445 ; *Rev. prat. Not.*, 1939, 262) en ook zekere rechtsleer (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* n^r 817 ; — P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* n^r 1589) maakt de geldigheid van het beslag deel uit van de tenuitvoerlegging van het vonnis ; titel XII van het vijfde wetboek van burgerlijke rechtspleging rangschikt het onroerend beslag bij de tenuitvoerleggingen, en de vordering tot geldigverklaring van het beslag maakt een onmisbaar bestanddeel uit van het onroerend beslag ; er is dus geen nieuwe rechtspleging, zegt men, doch enkel de voortzetting van de aangevatte tenuitvoerlegging. Deze zienswijze, die alleen steunt op de rangschikking van de artikelen in het wetboek van burgerlijke rechtspleging, en op het innig verband tussen het onroerend beslag en zijn geldigverklaring — wat trouwens door niemand geloochend wordt — moet verworpen worden. De vordering tot geldigverklaring is ongetwijfeld een nieuwe vordering ; zij maakt een geschil of zaak aanhangig bij de rechter, waarover voorheen nog geen beslissing werd getroffen ; de rechter, die kennis neemt van de vordering tot geldigverklaring, moet opnieuw gebruik maken van zijn rechtsmacht ; ja zelfs de vordering tot geldigverklaring moet dikwijls ter kennis gebracht worden van een andere rechter, dan diegene wiens vonnis het onroerend beslag mogelijk gemaakt heeft, namelijk wanneer de onroerende goederen gelegen zijn buiten het rechtsgebied van deze laatste.

De hier bestreden zienswijze zou bovendien leiden tot onmogelijke gevolgen : men zou bijvoorbeeld voor de rechtbank te Brugge in het Frans moeten dagvaarden tot geldigverklaring van een beslag, omdat het onroerend beslag een vonnis van de rechtbank van Luik ten uitvoer legt op goederen gelegen in het arrondissement Brugge (R.P.D.B., Tw. *Saisie immobilière,* n^r 1261). Die dagvaarding zou nietig zijn op grond van artikel 2 der wet van 15 Juni 1935.

De gewraakte rechtspraak werd verdedigd (Van Hoorebeke, *B.J.*, 1939, 447-448) op grond van het belang der partijen, die toch best de geldigverklaring van het beslag en de toewijzing kunnen volgen in de taal die zij begrijpen of verkiezen. Terecht wordt hierop geantwoord (R.P.D.B., *l.c.*, n^r 1262) dat ingeval van openbare verkoping de taal van de streek, waar de verkoping geschiedt, moet gebruikt worden om de liefhebbers van de verkoopzaal niet verwijderd te houden.

De toewijzing in het onroerend beslag is een akte van tenuitvoerlegging van het vonnis, dat het onroerend beslag geldig verklaart (R.P.D.B., *l.c.*, n^r 1213) en

moet derhalve, krachtens artikel 37 geschieden in de taal van dit vonnis. In het arrondissement Brussel (*ib.*), alsook in de arrondissementen met meertalig rechtsgebied, heeft dit ten gevolge, dat wanneer de gedaagde in een gemeente van de Vlaamse (of omgekeerd in de Waalse) taalstreek woont, de toewijzing moet geschieden in het Nederlands (of omgekeerd in het Frans) in een Waalse (of omgekeerd in een Vlaamse) gemeente waar de goederen gelegen zijn.

278. — Hetzelfde kan gezegd worden van het beslag tot tenuitvoerlegging. Het bevel, het proces-verbaal van beslag en de veiling zijn akten die de tenuitvoerlegging betreffen. De eis tot revendicatie en het verzet tegen uitbetaling vormen evenwel een nieuwe rechtspleging.

In het beslag onder derden krachtens vonnis, maken het beslag en de aanzegging deel uit van de tenuitvoerlegging van dit vonnis. De vordering tot geldigverklaring is integendeel een nieuwe rechtspleging.

Het beslag op vruchten te velde, en het voorafgaand bevel zijn akten van tenuitvoerlegging (*anders:* Van Hoorebeke, *o.c.,* n^r^ 80) ; de vordering tot geldigverklaring leidt weerom een nieuwe rechtspleging in.

279. — Onder de akten, die de tenuitvoerlegging betreffen van een vonnis, dat een verdeling beveelt, treft men aan : de inventarissen, het proces-verbaal van opening der verrichtingen, de staat van vereffening, het proces-verbaal van moeilijkheden, het proces-verbaal van veiling (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* n^r^ 819 ; — P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* n^r^ 1592). De betwistingen, naar aanleiding van deze tenuitvoerlegging voor de rechter gebracht, bij toepassing van artikelen 823 B.W. en 973 Rv., betreffen integendeel een nieuwe rechtspleging (zie boven, n^r^ 276).

280. — Wanneer alle partijen meerderjarig zijn, kunnen zij na het vonnis, dat moet ten uitvoer gelegd worden, overeenkomen, om vrijwillig dit vonnis uit te voeren. In dat geval staat het hun vrij, de taal hunner keuze te gebruiken (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* n^r^ 806 ; — P.B., Tw. *Usages corporatifs des notaires,* n^r^ 1584). Dit is echter niet het geval in de willige rechtspleging (zie boven, n^r^ 55) en, in het algemeen, in alle gevallen, waar de tenuitvoerlegging niet anders kan geschieden dan krachtens de gerechtelijke beslissing.

281. — In strafzaken ontmoet de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten geen moeilijkheden in taalopzicht. Zekere bestuurlijke akten, opgemaakt naar aanleiding van het vonnis of arrest, vallen uiteraard buiten de toepassing van artikel 37 (zie boven, n^r^ 31). De burgerlijke partij zal voor de tenuitvoerlegging van de burgerlijke veroordelingen de zoëven uiteengezette regelen in acht nemen.

§ 4. — Dwingend karakter van de voorschriften.

282. — De nietigheid van artikel 40 treft ook de akten van tenuitvoerlegging. Over de draagwijdte van dit artikel zie n^rs^ 263-265.

Uiteraard zal deze bepaling niet dikwijls kunnen toegepast worden, om de eenvoudige reden, dat de rechter niet meer in de gelegenheid gesteld wordt om eventuele nietigheden bij de tenuitvoerlegging vast te stellen. De rechter kan wel de nietigheid vaststellen van een onroerend beslag of van een derden-beslag, maar de tenuitvoerlegging van zijn vonnis, dat het beslag geldig verklaart, geschiedt buiten zijn toezicht.

TITEL X

TAALKENNIS VEREIST VAN DE LEDEN DER RECHTSCOLLEGES EN VAN DE GERECHTELIJKE AMBTENAREN

283. — Het zesde hoofdstuk van de wet bevat, naast de voorschriften omtrent de taalkennis van magistraten en gerechtelijke ambtenaren, ook bepalingen die de rechterlijke inrichting aanbelangen. Sommige van deze bepalingen zijn trouwens wijzigingen of aanvullingen van de wet van 18 Juni 1869 op de gerechtelijke inrichting. Deze bepalingen zullen behandeld worden onder het trefwoord *Rechterlijke inrichting*.

§ 1. — Magistraten der rechtbanken van eerste aanleg, vrederechters, referendarissen in de rechtbanken van koophandel, voorzitters en kamervoorzitters der werkrechtersraden van beroep en rechtskundige bijzitters der werkrechtersraden.

284. — Door artikel 43, § 1 en § 2, worden volgende magistraten bedoeld :

— voorzitters, ondervoorzitters, rechters en plaatsvervangende rechters, procureurs des konings en substituten-procureur des konings, bij de rechtbanken van eerste aanleg ;
— de vrederechters en de politierechters ;
— de referendarissen en adjunct-referendarissen bij de rechtbanken van koophandel ;
— de voorzitters en kamervoorzitters van de werkrechtersraden van beroep ;
— de rechtskundige bijzitters in de werkrechtersraden.

Naar gelang deze magistraten hun functie uitoefenen bij een rechtscollege, gevestigd in de Vlaamse provinciën en het arrondissement Leuven, of in de Waalse provinciën en het arrondissement Nijvel, kunnen zij tot die functie slechts benoemd worden, wanneer uit hun diploma blijkt, dat zij het examen van doctor in de rechten respectievelijk in het Nederlands of in het Frans afgelegd hebben.

Een wetsvoorstel van senator Rolin (*Parlem. Besch.*, Senaat, 1951-52, nr 254) strekte ertoe, voor het bewijs van taalkennis door het diploma, als voorwaarde

te stellen, dat de gediplomeerde de examens van doctor in de rechten (of, voor de notarissen : de examens van licentiaat in het notariaat) tenminste over de verplichte vakken in die taal zou afgelegd hebben. Dit voorstel kwam nog niet aan de orde.

285. — Artikel 60, §1, bepaalt evenwel, dat de bepalingen van artikel 43 niet toepasselijk zijn op diegenen die hun diploma van doctor in de rechten behaald hebben vóór 1 Januari 1938 en voldaan hebben aan de voorschriften, hetzij van artikel 49 der wet van 10 April 1890—3 Juli 1891 op het toekennen der academische graden en het programma der universitaire examens, zoals het werd aangevuld door artikel 7 van de wet van 31 Juli 1923 op het gebruik der talen aan de universiteit van Gent, hetzij van artikel 40 der wet van 21 Mei 1929 op het toekennen der academische graden en het programma van de universitaire examens.

Artikel 49 van de wet van 10 April 1890 - 3 Juli 1891 en artikel 40 van de wet van 21 Mei 1929 bepaalden, dat een kandidaat voor een gerechtelijk ambt bij alle rechtscolleges, behalve de consulaire, in de vier Vlaamse provinciën en bij de rechtbanken van eerste aanleg en de vredegerechten van de arrondissementen Brussel en Leuven slechts kan benoemd worden, indien hij door een examen het bewijs levert, dat hij voldoende Nederlands kent, met het oog op de toepassing der wetten van 3 Mei 1889, 4 September 1891 en 22 Februari 1908 op het gebruik van de Nederlandse taal in strafzaken. Daartoe werd door de wet een jury ingesteld, bestaande uit vijf leden, waarvan twee professoren van het officieel onderwijs, twee professoren van het vrij onderwijs en één lid buiten het onderwijs gekozen. Van dit examen werden evenwel vrijgesteld, diegenen die door hun diploma bewijzen dat zij over strafrecht en strafrechtspleging in het Nederlands ondervraagd werden, en diegenen die hun diploma behaalden aan de universiteit van Gent onder het regime der wet van 31 Juli 1923.

De tekst van artikel 60, § 1 der wet van 15 Juni 1935 laat niet toe eraan te twijfelen, dat kandidaten in het Vlaamse land (en trouwens ook in het arrondissement Brussel) kunnen benoemd worden, wanneer zij hun diploma van doctor in de rechten behaalden voor 1 Januari 1938, mits zij het examen voor de jury, bedoeld door de wetten van 10 April 1890 - 3 Juli 1891 en 21 Mei 1929 afgelegd hebben, zelfs na het inwerking treden van de wet van 15 Juni 1935. In feite werd echter die jury niet meer samengeroepen na 1938. Van toen af werden nog alleen examens afgenomen door de jury's ingesteld door de wet van 15 Juni 1935. Volgens de heersende mening zal het volstaan dat een kandidaat, drager van een diploma van voor 1 Januari 1938, het examen aflegt over de voldoende kennis van de Nederlandse taal voor de jury, ingesteld door de wet van 15 Juni 1935, opdat hij zou kunnen benoemd worden in het Vlaamse land, en *a fortiori* in het arrondissement Brussel. Inderdaad, de eisen gesteld aan de *examinandi* over de voldoende kennis van het Nederlands voor die jury, zijn merkelijk hoger dan die waaraan men moest voldoen voor de jury's ingesteld onder het regime der wetten van 10 April 1890, 3 Juli 1891 en 21 Mei 1929.

286. — Moeten hun examen van doctor in de rechten in het Nederlands afgelegd hebben : de vrederechters, de plaatsvervangende vrederechters, de politierechters en plaatsvervangende politierechters, en de rechtskundige bijzitters in de werkrechtersraden, bij rechtbanken gevestigd in de gerechtelijke kantons van het arrondissement Brussel, die enkel uit Vlaamse gemeenten bestaan, te weten de kantons Vilvoorde, Wolvertem, Asse en Sint Kwintens Lennik (art. 43, § 3). Men dient op te merken dat in deze kantons de plaatsvervangende vrederechters en politierechters aan dezelfde vereisten moeten voldoen als die gesteld aan de vrederechters en politierechters zelf. Dit is niet het geval in de Vlaamse en de Waalse provinciën, noch in de arrondissementen Leuven en Nijvel (zie art. 43, § 1 en § 2).

De overgangsbepaling van artikel 60, § 1, is eveneens toepasselijk op de magistraten bedoeld in artikel 43, § 3.

287. — De taalkennis, gevergd van de magistraten in het arrondissement Brussel, behalve in de uitsluitend Vlaamse kantons, wordt bepaald in artikel 43, § 5, § 6 en § 7. Hier worden dus bedoeld de magistraten der rechtbanken, gevestigd in de Brusselse agglomeratie of te Halle.

Moeten het bewijs leveren van de grondige kennis van het Nederlands en het Frans:

— de voorzitter en twee ondervoorzitters, of zoniet drie ondervoorzitters van de rechtbank van eerste aanleg ;
— de kinderrechter in diezelfde rechtbank ;
— de helft van de rechters en van de plaatsvervangende rechters bij diezelfde rechtbank ;
— de procureur des konings en de helft van zijn substituten ;
— de vrederechters en politierechters, alsook de plaatsvervangende vrederechters en politierechters ;
— de referendaris bij de handelsrechtbank en de helft van de adjunct-referendarissen ;
— de voorzitter en de kamervoorzitters van de werkrechtersraad van beroep ;
— de rechtskundige bijzitters in de werkrechtersraden.

Moeten het bewijs leveren van de grondige kennis van het Nederlands of het Frans en van de voldoende kennis van de andere taal:

— een kwart van de rechters en plaatsvervangende rechters in de rechtbank van eerste aanleg ;
— een kwart van de substituten van de procureur des konings ;
— een kwart van de adjunct-referendarissen bij de rechtbank van koophandel.

Het resterende kwart van deze magistraten moeten slechts blijk geven van de grondige kennis van één van beide talen.

Hier valt weerom op te merken, dat de plaatsvervangende rechters, vrederechters en politierechters aan dezelfde vereisten moeten voldoen als de titularissen van het ambt.

Alhoewel de wet het niet uitdrukkelijk zegt, blijkt het toch uit de gehele samenhang van de wettelijke bepalingen, aangaande de taalkennis van de magistraten, dat de magistraten, die voor een vierde slechts één taal moeten kennen en voor een ander vierde slechts een voldoende kennis van hun tweede taal moeten bezitten, een billijk evenwicht moeten verzekeren tussen Nederlands- en Franstalige magistraten (Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r 163).

288. — In het arrondissement Brussel wordt aan de meeste magistraten de kennis van beide landstalen opgelegd, en naar gelang van het geval wordt van hen een voldoende of een grondige kennis van de tweede taal vereist. De grondige kennis van één van beide talen zal blijken uit het diploma van doctor in de rechten van de magistraat. De grondige of voldoende kennis van de andere taal zal blijken uit een bijzonder taalexamen (art. 43, § 8).

De wet bepaalt ook in artikel 43, § 4 dat de magistraten in de Vlaamse provinciën, het arrondissement Leuven, en de kantons Vilvoorde, Wolvertem, Asse en St. Kwintens Lennik (of omgekeerd in de Waalse provinciën en het arrondissement Nijvel), die het examen van doctor in de rechten in het Frans (of omgekeerd in het Nederlands) afgelegd hebben, niettemin aan de vereisten van de wet voldoen, indien zij door een bijzonder examen blijk hebben gegeven van de grondige kennis van het Nederlands (of omgekeerd van het Frans). Practisch komt het daarop neer, dat de grondige kennis van de streektaal, opgelegd aan de magistraten in het Vlaams en het Waals landsgedeelte, blijkt, hetzij uit hun diploma van doctor in de rechten, hetzij uit het bijzonder taalexamen bepaald in artikel 43, § 4.

289. — Het bijzonder taalexamen, bepaald in artikel 43, § 4 en § 8, zowel datgene over de grondige kennis als dat over de voldoende kennis van de taal, wordt geregeld door artikel 43, § 9 en het koninklijk besluit van 9 September 1935.

Tweemaal per jaar wordt door de regering een examencommissie samengeroepen, die belast is met het afnemen van de examens over de voldoende en de grondige kennis van de Franse taal; tweemaal per jaar wordt op dezelfde wijze een examencommissie bijeengeroepen, voor de examens over de voldoende en de grondige kennis van de Nederlandse taal. De leden van de commissie worden benoemd door de koning op voordracht van de minister van justitie. Elk van deze commissies bestaat uit een voorzitter, gekozen onder de raadsheren bij het hof van verbreking of bij een hof van beroep, en uit vier leden, waarvan twee professoren van het officieel universitair onderwijs en twee professoren van het vrij universitair onderwijs. De helft der leden worden gekozen uit de professoren in de rechten, de andere helft uit de professoren in de filologie. De koning benoemt tevens een plaatsvervanger van de voorzitter en van elk lid. De minister van justitie kiest onder de leden een secretaris en een plaatsvervangende secretaris.

De zittingen van de commissie voor de examens in het Nederlands vangen aan de eerste Dinsdag van April en de eerste Dinsdag van October; voor de examens in het Frans de derde Dinsdag van April en de derde Dinsdag van October. De zittingen worden gehouden te Brussel, in een lokaal aan te duiden door de minister van justitie. De commissie zetelt alle dagen behalve op Zon- en feestdagen. De commissie kan slechts geldig zetelen bij aanwezigheid van de voorzitter en de voltallige leden.

De kandidaten voor dit examen moeten bij aangetekend schrijven een aanvraag tot inschrijving naar het ministerie van justitie zenden, waarin zij vermelden welk diploma zij behaald hebben en voor welk examen zij zich wensen in te schrijven (Frans of Nederlands, grondige of voldoende kennis). Tenminste één maand voor de aanvang van de examenzittijd wordt in het staatsblad een bericht bekend gemaakt, waarin de termijn voor de inschrijvingen aangeduid wordt. Gedurende tien dagen na deze publicatie kunnen de namen van kandidaten-examinandi op de inschrijvingslijst gebracht worden. Sinds het koninklijk besluit van 12 Augustus 1953 wordt die lijst niet meer in het staatsblad bekend gemaakt. Zij wordt echter door de minister van justitie overgemaakt aan de voorzitter van de examencommissie. Deze laatste, bijgestaan door de secretaris, stelt bij loting de volgorde vast waarin elke kandidaat zal ondervraagd worden. De secretaris verwittigt dadelijk bij aangetekende brief iedere kandidaat op welke datum hij zich voor het examen moet aanbieden.

Het examen, zowel over de grondige als over de voldoende kennis van de taal, omvat een eerste gedeelte, dat mondeling en openbaar is, en een tweede gedeelte, dat schriftelijk afgenomen wordt. Het eerste duurt een half uur, het tweede twee uur. Na het mondeling examen van al de kandidaten, beslist de commissie dadelijk welke kandidaten tot het schriftelijk gedeelte van het examen kunnen toegelaten worden.

Die beraadslaging wordt in de notulen van de commissie vermeld en in openbare zitting afgekondigd. Indien het aantal examinandi te groot is, mag de commissie ze per reeksen verdelen en per reeks over het mondeling examen beraadslagen. Wat het schriftelijk gedeelte betreft, wordt voor elke nieuwe reeks van examinandi een nieuwe opgave en nieuwe vragen gesteld. De uitslag van het schriftelijk examen wordt weerom in de notulen opgetekend en afgekondigd in openbare zitting. De commissie kent geen graden van taalkennis of van verdienste toe ; zij zegt enkel of de examinandus geslaagd is of moet uitgesteld worden.

Het mondeling gedeelte van het examen bestaat uit :

1° Voor de grondige kennis : het luidop lezen van een of meer wetteksten, gesteld in de taal van het examen, en betrekking hebbend op het strafrecht, de strafvordering, het burgerlijk recht, het handelsrecht en de burgerlijke rechtsvordering. Voor de voldoende kennis worden enkel dagelijks toegepaste teksten van het strafrecht, de strafvordering en het burgerlijk recht gekozen.

2° Een ondervraging in diezelfde taal over die teksten.

3° Een onderhoud over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.

Het schriftelijk gedeelte omvat :

1° Een opstel van ongeveer 30 regels, voor de examinandi over de grondige kennis handelend over een actueel vraagstuk in verband met het recht, en voor de examinandi over de voldoende kennis handelend over een onderwerp ontleend aan de dagelijkse gerechtelijke werkzaamheden ;

2° Het schriftelijk beantwoorden, voor de examinandi over de grondige kennis, van een vraag uit elk van volgende vakken : burgerlijk recht, strafrecht, strafvordering, handelsrecht, burgerlijke rechtsvordering ; voor de examinandi over de voldoende kennis, het schriftelijk beantwoorden van één of meer vragen, die betrekking hebben op de gewone rechtspraktijk.

290. — Artikel 46 bevat bijzondere voorschriften voor de magistraten van de rechtbanken, met een rechtsgebied dat Duitstalige gemeenten omvat. Drie rechters en één substituut-procureur des konings in de rechtbank van eerste aanleg te Verviers, drie rechters en één adjunct-referendaris in de rechtbank van koophandel te Verviers, alsook de vrederechters van de kantons Eupen, Aubel, Limbourg, St-Vith en Malmédy, moeten een voldoende kennis van de Duitse taal bezitten.

De wet zegt niet waaruit die taalkennis moet blijken. Derhalve is dit een feitelijke kwestie, die aan het oordeel van de minister van justitie en van de betrokkene zelf overgelaten wordt.

291. — Artikel 46, tweede lid, omvat bijzondere bepalingen voor de vredegerechten met een rechtsgebied dat zich over de Vlaamse en de Waalse taalstreek uitstrekt, namelijk de vredegerechten van Ronse, Meesen, Moeskroen, Wervik, Tongeren, Zichen-Zussen-Bolder, St-Truiden, Tienen, Vloesberg, Lessen, Edingen, Landen en Dalhem. De vrederechter of een plaatsvervangende vrederechter van die kantons, moet naast de streektaal ook de taal van de taalminderheid kennen.

De wet zegt weerom niet, waaruit die kennis van de taal der minderheid moet blijken, zodat zij aan het oordeel van de minister van justitie en van de betrokkene zelf overgelaten wordt. Het is de grondige kennis van die taal, die gevergd wordt.

De wet heeft hier uit het oog verloren, dat de taalgroep waartoe een rechtbank behoort niet noodzakelijkerwijze overeenstemt met de taalstreek waarin zij zetelt. Het kanton Moeskroen bestaat haast uitsluitend uit gemeenten van de Waalse taalstreek, doch het vredegerecht van Moeskroen behoort tot de rechtbanken van de Vlaamse

groep, omdat het zetelt in een Vlaamse provincie; omgekeerd bestaat het kanton Landen in overgrote meerderheid uit Vlaamse gemeenten, doch is het vredegerecht van Landen een rechtbank van de Waalse groep. Ten onrechte spreekt artikel 46 dus van de kennis van de taal der taalminderheid, naast de kennis van de streektaal. Eigenlijk had de wetgever moeten voorschrijven: naast de kennis van de taal der rechtbank, de kennis van de andere landstaal.

§ 2. — Notarissen.

292. — Niemand kan in de Vlaamse provinciën, in het arrondissement Leuven of in de kantons Vilvoorde, Wolvertem, Asse en St-Kwintens-Lennik benoemd worden tot notaris, indien hij niet bewijst door zijn diploma, dat hij het examen van licentiaat in het notariaat in het Nederlands afgelegd heeft, of een bijzonder examen afgelegd heeft, waaruit blijkt dat hij in staat is het Nederlands te gebruiken in de uitoefening van zijn ambt. Omgekeerd, kan men slechts tot notaris in de Waalse provinciën of het arrondissement Nijvel benoemd worden, indien men door zijn diploma laat blijken het examen van licentiaat in het notariaat in het Frans te hebben afgelegd, of het bijzonder examen afgelegd heeft, waaruit blijkt dat men in staat is het Frans te gebruiken in de uitoefening van zijn ambt (art. 43, § 10, § 11 en § 12, eerste lid).

Niemand kan tot notaris benoemd worden in een der kantons van het arrondissement Brussel, met uitsluiting van de ééntalig Vlaamse kantons (t.t.z. in de kantons Brussel, Anderlecht, St-Jans-Molenbeek, Schaarbeek, St-Joost-ten-Node, Elsene, St-Gillis, Ukkel en Halle), indien hij niet kan bewijzen de kennis van beide landstalen te bezitten. De kennis van een taal blijkt uit het diploma van de betrokkene, de kennis van de andere taal, uit een bijzonder examen (art. 43, § 12, tweede en derde lid).

De kennis van het Duits wordt door de wet niet opgelegd aan de notarissen in de Duitstalige gewesten van het land.

Door « diploma » dient men te verstaan dat van licentiaat in het notariaat. De taal van het diploma van kandidaat in de wijsbegeerte en letteren speelt geen rol (R.P.D.B., Tw. *Notaire,* n^r^ 90).

293. — De inrichting van het bijzonder taalexamen voor de licentiaten in het notariaat, die het bewijs willen leveren van hun kennis van de landstaal, waarin zij niet het examen van licentiaat in het notariaat afgelegd hebben, wordt geregeld door het koninklijk besluit van 9 September 1935. Alhoewel artikel 43 geen zichtbaar onderscheid gemaakt had tussen de taalkennis vereist van de examinandi, naargelang zij in het Vlaamse of het Waalse land enerzijds of in de kantons van de Brusselse agglomeratie en het kanton Halle anderzijds het ambt van notaris beogen te bekleden, heeft het koninklijk besluit van 9 September 1935 dat onderscheid scherp doorgedreven. Deze discriminatie is evenwel geenszins strijdig met de bepalingen van artikel 43 van de wet, dat immers bepaalt dat de stof van het bedoelde examen zou aangeduid worden bij koninklijk besluit, zonder voor te schrijven dat die stof dezelfde zou wezen voor alle examinandi, ongeacht of zij wensen in aanmerking te komen voor een standplaats in het Vlaamse of Waalse land of in een van de Brusselse kantons.

Door dat koninklijk besluit wordt van de eersten een grondige kennis en van de tweeden slechts een voldoende kennis vereist van de taal, waarin zij hun examen van licentiaat in het notariaat niet afgelegd hebben. Dit leidt tot onlogische gevolgen, wat betreft de notariële standplaatsen in de ééntalig Vlaamse gemeenten die deel uitmaken van de Brusselse kantons en, wat erger is, in vrijwel geheel het kanton

Halle, dat zoals men weet op twee gemeenten na slechts uit Vlaamse gemeenten bestaat: ook voor die standplaatsen zal het volstaan, dat een licentiaat in het notariaat slechts blijk geeft van een voldoende kennis van het Nederlands, opdat hij daar zou kunnen benoemd worden.

Zoals het taalexamen voor de doctors in de rechten, behelst het taalexamen voor de licentiaten in het notariaat een mondeling en een schriftelijk gedeelte.

Het mondeling gedeelte omvat:

1° Het luidop lezen van een of meer wetteksten, gesteld in de taal van het examen, en betrekking hebbend op het notarieel recht, het burgerlijk recht of het handelsrecht (voor de examinandi over de grondige kennis der taal) en van een of meer dagelijks toegepaste wetteksten, betrekking hebbend op die rechtsvakken (voor de examinandi over de voldoende kennis van de taal).

2° Een ondervraging in dezelfde taal over die teksten.

3° Een onderhoud over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.

Het schriftelijk gedeelte omvat:

1° Voor de proef over de grondige kennis: het opstellen van een notariële akte en van een uiteenzetting van ongeveer 30 regels betreffende een actueel vraagstuk in verband met het notarisambt. Voor de proef over de voldoende kennis: enkel het opstellen van een uiteenzetting van ongeveer 30 regels, waarvan het onderwerp aan de dagelijkse praktijk van het notarisambt ontleend is.

2° Voor de proef over de grondige kennis: het schriftelijk beantwoorden van een vraag over elk van volgende vakken: burgerlijk recht, notarieel recht, handelsrecht, administratief recht, en burgerlijke rechtsvordering in verband met het notarisambt. Voor de proef over de voldoende kennis: het schriftelijk beantwoorden van een of meer vragen betreffende de gewone praktijk van het notarisambt.

De regelen betreffende de inrichting zelf van het examen en de samenstelling en de werkzaamheden van de jury, zijn dezelfde als die toepasselijk op het taalexamen voor doctors in de rechten. De zittijden van de examencommissies worden eveneens op dezelfde manier geregeld (zie boven, n^r 289).

294. — Artikel 60, § 1, bepaalt evenwel, dat de bepalingen van artikel 43 niet toepasselijk zijn op de licentiaten in het notariaat, die hun diploma behaald hebben vóór 1 Januari 1938 en voldaan hebben aan de voorschriften, hetzij van artikel 49 van de wet van 10 April 1890—3 Juli 1891, aangevuld door artikel 7 van de wet van 31 Juli 1923 ,hetzij van artikel 40 van de wet van 21 Mei 1929 (zie boven, n^r 285, de uiteenzetting over artikel 60, § 1, betreffende de doctors in de rechten).

§ 3. — Pleitbezorgers.

295. — Artikel 45 bepaalt, dat de voorwaarden van geschiktheid uit taaloogpunt, waaraan de kandidaat-pleitbezorger moet voldoen, bij koninklijk besluit zullen bepaald worden. Dit geschiedde door het koninklijk besluit van 9 September 1935.

De pleitbezorgers bij de rechtbanken en hoven, gevestigd in de Vlaamse provinciën met het arrondissement Leuven of in de Waalse provinciën met het arrondissement Nijvel, moeten blijk geven van de kennis, respectievelijk van het Nederlands of van het Frans (K.B. 9 Sept. 1935, art. 1 en 2). Twee pleitbezorgers bij het hof van beroep te Luik en drie pleitbezorgers bij het hof van beroep te Gent moeten blijk geven van de kennis van beide talen (K.B. 7 Feb. 1946, enig artikel).

De pleitbezorgers bij de rechtbank van eerste aanleg en bij het hof

van beroep te Brussel moeten eveneens blijk geven van de kennis van beide talen (K.B. 9 Sept. 1935, art. 3).

De kennis van het Duits wordt vereist noch van de pleitbezorgers bij de rechtbank van eerste aanleg te Verviers, noch van de pleitbezorgers bij het hof van beroep te Luik.

296. — De kandidaten-pleitbezorgers zullen het bewijs leveren van hun kennis van een of beide landstalen, door het bijzonder taalexamen, waarvan de inrichting geschiedt volgens dezelfde regelen, als diegene vereist voor het taalexamen voor doctors in de rechten (zie boven, n^r 289). Voor de kandidaten-pleitbezorgers (en voor de kandidaten-deurwaarders) bestaat de jury echter uit een voorzitter, raadsheer van een hof van beroep, en uit vier leden, waarvan twee magistraten, een leraar van het officieel middelbaar onderwijs van de hogere graad en een leraar van het vrij middelbaar onderwijs van de hogere graad; haar zittijden vangen aan de eerste Dinsdag van Mei en de eerste Dinsdag van November.

Het examen bestaat uit een mondeling en uit een schriftelijk gedeelte.

Het mondeling gedeelte bestaat uit:

1° Een onderhoud over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.

2° Het luidop lezen in de taal van het examen van een gerechtelijke of buitengerechtelijke akte.

3° Een ondervraging over die akte.

Het schriftelijk gedeelte bestaat uit:

1° Het opstellen van een uiteenzetting van ongeveer 30 regels, betreffende een onderwerp in verband met het dagelijks leven.

2° De vertaling van een gerechtelijke of buitengerechtelijke akte van de ene taal in de andere.

3° Een vertaling van een gerechtelijke of buitengerechtelijke akte van de andere taal in de eerste taal.

Voor de examinandi over de kennis van slechts één taal, worden de vertalingen, hierboven bedoeld onder n^rs 2° en 3°, vervangen door het schriftelijk beantwoorden van één of meer vragen in verband met de uitoefening van het beroep (K.B. 4 Nov. 1935, art. 2).

Zoals men kan opmaken uit wat voorafgaat, geldt het diploma van doctor in de rechten, dat een kandidaat-pleitbezorger of -deurwaarder zou bezitten, niet als bewijs van de kennis der taal, waarin de examens voor het behalen van dat diploma afgelegd werden. Om tot het ambt van pleitbezorger of deurwaarder te kunnen benoemd worden, moet de kandidaat dus in elk geval het taalexamen afgelegd hebben. De pleitbezorgers te Brussel, twee pleitbezorgers bij het hof van beroep te Luik en drie pleitbezorgers bij het hof van beroep te Gent, moeten bovendien het taalexamen in de andere taal afgelegd hebben.

§ 4. — Deurwaarders.

297. — Artikel 45 bepaalt eveneens, dat een koninklijk besluit zal voorschrijven aan welke voorwaarden van taalkundige bekwaamheid de kandidaten-deurwaarders moeten voldoen. Dit gebeurde in hetzelfde koninklijk besluit van 9 September 1935, dat de vereiste taalkennis voor de pleitbezorgers voorschreef.

Niemand kan tot deurwaarder benoemd worden in het Vlaamse of in het Waalse land, tenzij hij het bewijs levert van zijn kennis van de taal van het rechtscollege, waarbij hij zijn ambt zal uitoefenen (K.B. 9 Sept. 1935, art. 4). De taal van dat rechtscollege is niet altijd de taal van de streek, waar het zijn zetel heeft (zie boven, n^rs 18 en volg.).

Niemand kan tot deurwaarder benoemd worden in het arrondissement Brussel, indien hij zijn kennis van beide landstalen niet heeft laten blijken (K.B. 9 Sept. 1935, art. 5).

Dat bewijs van taalkennis wordt geleverd door het bijzonder taalexamen, voorbehouden aan de kandidaten-pleitbezorgers en -deurwaarders. De regelen betreffende de inrichting en de stof van dit examen zijn dezelfde voor beide kategorieën van examinandi (zie boven, n^r 286).

§ 5. — Verkozen leden van de rechtbanken van koophandel.

298. — Artikel 47 bepaalt dat men slechts kandidaat kan zijn voor de verkiezingen der leden van de rechtbanken van koophandel, wanneer men voorafgaandelijk en schriftelijk verklaard heeft de taal of de talen te kennen, die de wet bepaalt voor de rechtbank van koophandel waarin de betrokkene zich kandidaat stelt. De helft van de kandidaten-rechters in de rechtbank van koophandel te Brussel moeten verklaard hebben dat zij Frans en Nederlands kennen, en de andere helft dat zij één van beide talen kennen ; bovendien moet de voorzitter en een ondervoorzitter, of, wanneer de voorzitter er niet is, drie ondervoorzitters van deze rechtbank verklaard hebben dat zij Frans en Nederlands kennen.

De wet legt aan de kandidaten-rechter niet alleen de kennis van de taal der rechtbank op, maar de kennis van alle talen, waarvan het gebruik voor dat rechtscollege toegelaten wordt. Dit betekent de kennis van het Frans en het Duits in de rechtbank van koophandel te Verviers. De wetgever heeft zeker niet bedoeld de kennis van het Frans en het Nederlands te vereisen, bij toepassing van artikel 55, in de rechtbanken van koophandel waarvan het rechtsgebied zich uitstrekt over de Vlaamse en de Waalse taalstreken, namelijk die van Leuven, Mons (Bergen), Tournai (Doornik), Kortrijk, Liége (Luik) en nogmaals Verviers. De wetgever van 1935 kon niet voorzien, dat de overgangsbepaling van artikel 55 door de wet van 20 Juli 1939 definitief zou worden. Volgens een strikte interpretatie van de tekst van artikel 47 zou men nochtans de verklaring over de kennis van beide talen kunnen eisen van de kandidaten-leden van voornoemde rechtbanken met meertalig rechtsgebied.

299. — De formele voorschriften van de verklaring van taalkennis kan men terugvinden in het koninklijk besluit van 24 Oogst 1935. Die verklaring moet in dubbel exemplaar door de kandidaat opgemaakt worden en bezorgd aan de voorzitter van het hoofdbureel ingeval van verkiezingen van de leden der rechtbank of aan de voorzitter der rechtbank van koophandel bij tijdelijke vacature. Een exemplaar blijft gehecht aan de akte van kandidaatstelling, het tweede exemplaar wordt aan de kandidaat terugbezorgd met vermelding van de afgifte van de verklaring.

§ 6. — Verkozen leden van de werkrechtersraden.

300. — Artikel 47 bepaalt ook, dat men slechts kandidaat kan zijn voor de verkiezingen der leden van de werkrechtersraden, wanneer men vooraf en schriftelijk verklaard heeft de taal of de talen te kennen, die de wet bepaalt voor de werkrechtersraad waarin de betrokkene zich kandidaat stelt. Men bedoelt de kennis van het Nederlands in de werkrechtersraden gevestigd in het Vlaamse land, het arrondissement Leuven en te Vilvoorde, de kennis van het Frans in de werkrechtersraden gevestigd in de Waalse provinciën en het arrondissement Nijvel, de kennis van het Nederlands en

het Frans in de werkrechtersraden te Brussel en te Halle, de kennis van het Frans en het Duits in de werkrechtersraden te Eupen en te Verviers.

Zoals uiteengezet voor de rechtbanken van koophandel, mag men de verklaring van de kennis van het Nederlands en het Frans niet vorderen van de werkrechtersraden met een rechtsgebied dat zich over de Vlaamse en de Waalse taalstreken uitstrekt (zie boven, n^r 298).

De formele voorschriften betreffende de verklaring van taalkennis kan men terugvinden in het koninklijk besluit van 27 September 1935.

§ 7. — Gezworenen.

301. — Artikel 48 zegt dat men niet als gezworene kan zetelen, wanneer men de taal niet kent, die krachtens de wet toepasselijk zal zijn op de rechtspleging en de pleidooien ter zitting van het assisenhof, in de zaak waarvan de gezworenen zouden moeten kennis nemen.

Bij gebrek aan nadere voorschriften van de wet, zal het volstaan dat de betrokkene eenvoudig verklaart die taal niet te kennen, opdat hij als lid van de jury zou uitgesloten worden.

§ 8. — Magistraten in de krijgsraden en in het krijgshof.

302. — Artikel 49, gewijzigd door de wet van 15 Februari 1952, enig artikel, schrijft volgende bepalingen voor.

Niemand kan benoemd worden tot voorzitter van het krijgshof, tot auditeur-generaal, of tot burgerlijk lid van een krijgsraad, indien hij niet het bewijs levert van zijn kennis van de twee landstalen.

Indien de auditeur-generaal slechts één substituut heeft, moet deze blijk geven van de kennis van beide landstalen ; heeft hij twee substituten, dan moet een van beiden blijk geven van zijn kennis van het Nederlands, de andere van zijn kennis van het Frans ; heeft hij meer dan twee substituten, dan moeten de volgende weerom blijk geven van de kennis van beide talen.

Niemand kan benoemd worden tot krijgsauditeur, tot substituut-krijgsauditeur of tot plaatsvervangend krijgsauditeur in de Vlaamse of Waalse provinciën, indien hij niet blijk geeft van zijn kennis respectievelijk van het Nederlands of het Frans.

Nochtans wordt een der substituten van iedere krijgsauditeur in de Vlaamse en Waalse provinciën benoemd uit de kandidaten, die bovendien blijk hebben gegeven van hun kennis van de andere taal.

In de provincie Brabant moet de krijgsauditeur blijk geven van zijn kennis van beide talen, evenals zijn substituut indien er slechts één is. Heeft de krijgsauditeur bij de krijgsraad van Brabant twee substituten, dan moet een van beide blijk geven van zijn kennis van het Nederlands, de andere van zijn kennis van het Frans ; heeft hij meer dan twee substituten, dan moeten de volgende weerom blijk geven van de kennis van beide talen.

303. — Het bewijs van de taalkennis, van die magistraten gevergd, wordt geleverd overeenkomstig de regelen, « voorgeschreven door artikel 40 van de wet van 21 Mei 1929, zoals dit gewijzigd werd door artikel 43 van de wet van

15 Juni 1935 ». Welke is de draagwijdte van die verwijzing, die ongetwijfeld zonderling voorkomt, vermits artikel 43 van de wet van 15 Juni 1935 artikel 40 van de wet van 21 Mei 1929 niet gewijzigd heeft, doch enerzijds de eerste vijf leden van dit artikel vervangen heeft door nieuwe bepalingen, en anderzijds de overige bepalingen van dat artikel onaangeroerd laat ? Men kan daaraan geen andere uitleg geven, dan de volgende : het bewijs van taalkennis wordt geleverd door zich te gedragen naar de voorschriften van artikel 43 van de wet van 15 Juni 1935, hetzij naar de in voege gebleven beschikkingen van artikel 40 van de wet van 21 Mei 1929. Aldus zullen de kandidaten kunnen inroepen : ofwel de taal waarin zij het examen van doctor in de rechten afgelegd hebben, ofwel het bijzonder taalexamen bepaald door artikel 43, betreffende de grondige kennis van de taal (vermits art. 49 niet zegt dat een voldoende kennis volstaat), ofwel hun diploma van doctor in de rechten waaruit zou blijken dat zij het examen over het strafrecht en de strafvordering in het Nederlands afgelegd hebben (w. 21 Mei 1929, art. 40, negende lid). Maar aan de andere kant is de overgangsbepaling van artikel 60, § 1, niet toepasselijk op hen, zelfs wanneer zij hun diploma behaalden voor 1 Januari 1938.

Wat betreft de inrichting en de stof van het bijzonder taalexamen, zie boven, n^r 289.

304. — De officieren, die geroepen zijn om deel uit te maken als lid van het krijgshof of als voorzitter of lid van een krijgsraad, worden zowel in het ene als in het andere rechtscollege, aangeduid door de Vlaamse of door de Franse kamer, naar gelang zij verklaard hebben, Nederlands of Frans of beide talen te kennen. De vorm van deze verklaring maakt het voorwerp uit van het koninklijk besluit van 12 Sept. 1935.

De leden der gerechtelijke commissie bij het krijgshof of bij een krijgsraad moeten beide talen kennen. De wetgever schijnt voor hen geen vrede te nemen met een verklaring van taalkennis, maar blijft in gebreke te zeggen waaruit die taalkennis voor de leden der gerechtelijke commissie zal moeten blijken. Het koninklijk besluit van 12 September 1935 heeft die leemte aangevuld, door van hen dezelfde verklaring van taalkennis te vergen, als diegene vereist van de leden van het krijgshof en de krijgsraden (R.P.D.B., Tw. *Justice militaire,* n^r 357).

De verklaring van taalkennis voor al de officieren, die in aanmerking komen om als lid van het krijgshof of de krijgsraad of van de gerechtelijke commissie aangeduid te worden, kan men terugvinden in artikel 13 van het koninklijk besluit van 12 September 1935. Aan de hand van die verklaringen wordt een dubbele lijst opgemaakt van de in aanmerking komende officieren overeenkomstig de taal die zij verklaard hebben te kennen : door de commandant der provincie met het oog op de samenstelling der gerechtelijke commissie bij een krijgsraad en der bestendige krijgsraden (K.B. 12 Sept. 1935, art. 1 en 4), door de commandant van een leger- of ruiterijcorps (of een gelijkwaardige overheid) met het oog op de samenstelling van de krijgsraden te velde (*ib.,* art. 6).

Voor de samenstelling van het krijgshof wordt die dubbele lijst opgemaakt door de minister van landsverdediging (*ib.,* art. 8). Deze bepaling is evenwel niet te verzoenen met artikel 9, § 1, van de wet van 1 Juni 1949, dat slechts één lijst voorschrijft, waarop voor elke officier vermeld wordt of hij al dan niet Nederlands kent. In oorlogstijd wordt de dubbele lijst van officieren opgesteld door de generaalcommandant van de plaats waar het hof zetelt (*ib.,* art. 11). De leden van de gerechtelijke commissie bij het krijgshof worden eveneens uitgeloot op de dubbele lijst geldend voor de samenstelling van het krijgshof (*ib.,* art. 2).

De minister van landsverdediging benoemt een magistraat tot plaatsvervangende voorzitter voor de duur van één jaar. Deze moet beide talen kennen (*ib.,* art. 10).

Een derde van de bedienden van het parket der gerechtelijke commissies moet een voldoende kennis hebben van de twee nationale talen, om als schriftelijke of mondelinge vertaler te kunnen optreden (*ib.,* art. 15).

Wat betreft de officieren, die geroepen zijn om te zetelen in de krijgsraden, die kennis nemen van misdrijven tegen de veiligheid van de staat, zie de Besluit-wet van 26 Mei 1944, artikel 8.

§ 9. — Magistraten in en bij de hoven van beroep.

305. — Bij toepassing van artikel 51 kan niemand tot magistraat benoemd worden bij het hof van beroep te Gent, indien hij niet het bewijs geleverd heeft van zijn kennis van het Nederlands. Twee leden van het parket-generaal moeten bovendien blijk gegeven hebben van hun kennis van het Frans.

Niemand kan benoemd worden tot magistraat in het hof van beroep te Luik, indien hij niet het bewijs geleverd heeft van zijn kennis van het Frans. Twee leden van het parket-generaal moeten bovendien kennis van het Nederlands laten blijken. Bovendien moet tenminste één raadsheer alsmede één advocaat-generaal of één substituut van de procureur-generaal een voldoende kennis bezitten van het Duits.

Voor de magistraten in het hof van beroep te Brussel worden geen bijzondere vereisten van taalkennis voorgeschreven, tenzij voor de procureur-generaal, die het bewijs moet geleverd hebben van zijn kennis van beide landstalen.

306. — Het bewijs van taalkennis wordt geleverd overeenkomstig de beschikkingen van artikel 40 van de wet van 21 Mei 1929, zoals het gewijzigd werd door artikel 43 van de wet van 15 Juni 1935 (zie de bespreking van art. 49, § 2, laatste lid, boven, nr 303). Voor de kennis van het Duits wordt geen bewijs vereist.

307. — De magistraten die blijk gegeven hebben van hun kennis van beide talen kunnen zetelen of requireren in alle kamers van een hof van beroep. Diegene, die slechts het bewijs kunnen leveren van hun kennis van één van beide talen, mogen slechts aangeduid worden in die kamers, die enkel zaken in die taal behandelen.

§ 10. — Magistraten in het hof van verbreking.

308. — Krachtens artikel 52, § 3, moeten de eerste voorzitter of de kamervoorzitter, alsook de procureur-generaal of één advocaat-generaal het bewijs leveren van hun kennis van beide nationale talen. Acht raadsheren en twee leden van het parket moeten het bewijs leveren van hun kennis van het Frans, de overige raadsheren en leden van het parket moeten blijk geven van hun kennis van het Nederlands.

Het bewijs van die taalkennis wordt geleverd zoals voor de magistraten bij het hof van beroep (zie boven, nr 306).

§ 11. — Griffiers.

309. — Krachtens artikelen 53 en 54 kan niemand benoemd worden tot griffier bij een rechtscollege, zetelend in de Vlaamse provinciën met het arrondissement Leuven, of in de Waalse provinciën met het arrondissement Nijvel, indien hij niet het bewijs levert van zijn kennis respectievelijk van het Nederlands of van het Frans. Niemand kan benoemd worden tot griffier bij een rechtscollege zetelend in het arrondissement Brussel, indien hij niet het bewijs levert van zijn kennis van beide talen.

De griffiers, gehecht aan een Franse kamer van het hof van beroep te Gent, of gehecht aan een Nederlandse kamer van het hof van beroep te Luik, de griffiers bij een krijgsraad of bij het krijgshof, moeten blijk geven van hun kennis van beide landstalen.

Dezelfde vereisten worden gesteld aan de adjunct-griffiers en de boventallige griffiers behalve voor het krijgshof, waar slechts één adjunct-griffier aan de vereisten van de griffier moet voldoen.

310. — Het bewijs van taalkennis wordt geleverd door het studiecertificaat, afgeleverd door een instelling van het lager of middelbaar onderwijs, onderworpen aan de wet van 14 Juli 1932 op het gebruik der talen in het onderwijs. Het bewijs van kennis van de andere taal, of, bij gebreke aan studiecertificaat, het bewijs van taalkennis, wordt geleverd door een examen, bestaande uit een mondeling en een schriftelijk gedeelte, en waarvan de stof zowel als de samenstelling en de werking van de jury door een koninklijk besluit geregeld wordt.

Het koninklijk besluit van 9 September 1935 regelt vooreerst de samenstelling van de jury. Deze bestaat uit een voorzitter, raadsheer bij een hof van beroep of hoge ambtenaar van het departement van justitie, en vier leden, waarvan twee leraren uit het officieel middelbaar onderwijs van de hogere graad en twee leraren uit het vrij middelbaar onderwijs van de hogere graad. De twee jaarlijkse zittijden vangen aan de eerste Dinsdag van Mei en de eerste Dinsdag van November.

Het mondeling gedeelte van het examen omvat:

1° Een onderhoud over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.

2° Het luidop lezen van een arrest of vonnis in de taal van het examen.

3° Een ondervraging over die tekst.

Het schriftelijk gedeelte omvat:

1° Een opstel van ongeveer 30 regels over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.

2° De vertaling van een tekst van de ene taal in de andere.

3° De vertaling van een tekst van de andere taal in de eerste.

Voor de examinandi over de kennis van slechts één taal, worden de vertalingen, bedoeld onder 2° en 3°, vervangen door het schriftelijk beantwoorden van één of meer vragen in het raam van het programma van het middelbaar onderwijs (K.B. 4 Nov. 1953, art. 1).

Voor het overige zijn de regelen dezelfde, als diegene voor het examen van de doctors in de rechten (zie boven, n^r^ 289).

311. — Een griffier van het hof van beroep te Luik, een griffier van de rechtbank van eerste aanleg en van de rechtbank van koophandel te Verviers, de griffiers van de vredegerechten van Eupen, St-Vith, Malmédy, Aubel en Limbourg, en de griffier van de werkrechtersraad van Eupen, moeten een voldoende kennis van het Duits bezitten. De wet vereist geen bewijs van deze taalkennis.

Krachtens voorgaande bepalingen moeten die griffiers natuurlijk ook blijk geven van de kennis van het Frans, en van deze taalkennis moet het bewijs aangebracht worden door het studiecertificaat of het bijzonder taalexamen van de betrokkene, zoals boven gezegd is.

312. — Niemand kan benoemd worden tot hoofdgriffier bij het hof van verbreking of tot hoofdgriffier bij het hof van beroep te Brussel, indien hij niet blijk geeft van de kennis van beide landstalen.

De griffiers bij het hof van verbreking moeten blijk geven, de ene van de kennis van het Nederlands, de andere van de kennis van het Frans. Het bewijs van taalkennis wordt geleverd overeenkomstig de bepalingen van artikel 40 van de wet van 21 Mei 1929, gewijzigd door artikel 43 van de wet van 15 Juni 1935 (zie de bespreking van art. 49, § 2, laatste lid, boven, n^r^ 303).

§ 12. — Algemene regelen.

313. — Geen enkele van de voorschriften betreffende de taalkennis van het personeel der rechtbanken en hoven is voorgeschreven op straf van de nietigheid van artikel 40. De tussenkomst van een magistraat, die niet voldoet aan de wettelijke vereisten van taalkennis, heeft derhalve geen invloed op de rechtspleging.

De benoeming van een magistraat of gerechtelijke ambtenaar, in weerwil van de wettelijke voorschriften inzake taalkennis, zal zelfs niet kunnen herroepen of vernietigd worden wanneer het een ambt betreft, waarvan de titularis onafzetbaar is.

314. — Ieder lid van een rechtscollege wordt krachtens artikel 60, § 3, als wettig belet beschouwd, wanneer hij de taal niet kent die overeenkomstig de wet moet gebruikt worden voor de rechtspleging. Indien het door dit wettig belet in een rechtscollege niet mogelijk is de zetel samen te stellen, dan wordt de zaak verwezen naar een rechtscollege van dezelfde rang en binnen het rechtsgebied van hetzelfde hof van beroep.

In tegenstelling met de bewering van Van Hoorebeke (*o.c.*, n^r^ 104), kan artikel 60, § 3, ingeroepen worden telkens om het even welk lid van het rechtscollege, hetzij rechter, hetzij openbaar ministerie, hetzij griffier, de taal der rechtspleging niet machtig is. In tegenstelling met het geval van artikel 55 (zie boven, n^r^ 138), van artikel 23 (zie boven, n^r^ 184) en van artikel 56 (zie boven, n^r^ 192) speelt de taalkennis van de griffier hier een rol.

De verwijzing geschiedt overeenkomstig de voorschriften van artikelen 7 en 20; de beslissing van verwijzing is vatbaar noch voor verzet noch voor beroep. In werkelijkheid zijn alleen artikel 7, § 2, en artikel 20, laatste lid, op deze verwijzing toepasselijk, namelijk de regelen, die moeten in acht genomen worden na de beslissing van de verwijzing. Inderdaad de verwijzing bedoeld door artikel 60 steunt op geheel andere beginselen dan diegene die aan artikelen 7 en 20 ten grondslag liggen.

De wet bepaalt niet het ogenblik waarop een zaak moet verwezen worden. Het is vanzelfsprekend, dat de rechter de zaak moet verwijzen zodra hij vaststelt dat de rechtspleging moet geschieden in een taal, die niet alle leden van de rechtbank machtig zijn en dat de rechtbank niet kan samengesteld worden uit andere beschikbaar zijnde leden, die die taal wel machtig zijn. Gewoonlijk zal de rechtbank zekerheid hebben over de taal der rechtspleging bij het begin der debatten. Maar een wijziging in het gebruik van de taal kan steeds intreden, door samenvoeging van verschillende vorderingen of op verzoek van een gedaagde of betichte die aanvankelijk verstek liet gaan. De rechtbank zal dadelijk na haar beslissing van taalwijzing of zo mogelijk in dezelfde beslissing, haar zetel op een andere wijze samenstellen of de zaak verwijzen, naargelang van het geval. Gezien de wijziging in de samenstelling van de rechtbank of de verwijzing van de zaak, zal deze volledig opnieuw moeten behandeld worden (*anders:* Van Hoorebeke, *o.c.*, n^r^ 104).

De verwijzing geschiedt niet noodzakelijkerwijze naar het meest nabij gelegen, evenmin naar het gemakkelijkst te bereiken rechtscollege van dezelfde rang, doch wel naar om het even welk rechtscollege van dezelfde rang binnen het rechtsgebied van hetzelfde hof van beroep. De verwijzing moet zelfs niet geschieden naar een rechtscollege van de andere taalgroep.

Woonstkeuze, 79, 94.
Wouteringen, 15, 16, 143.

Zeerecht, 22.
Zegelrecht, 134, 148, 214.
Zele, 136.
Zichen-Zussen-Bolder, 15, 16, 92, 136, 291.
Zinnik, 83, 136.
Zittert-Lumen, 15, 16, 143.
Zomergem, 136.
Zottegem, 82, 136.
Zoutleeuw, 82, 136.
Zuid-Afrika, 44, 46.
Zwitserland, 43, 46.

BIBLIOGRAPHIE

HAYOIT de TERMICOURT, Raoul. — *Beschouwingen over de wet van 15 Juni 1935, R.W.*, 1935-36, 34 (De verwijzingen in de tekst worden aangeduid als volgt: HAYOIT de TERMICOURT, *Beschouwingen;* de vermelde bladzijde verwijst naar *R.W.*, 1935-36).

HAYOIT de TERMICOURT, Raoul. — *L'emploi des langues en justice, PP.*, 1936, 22.

HAYOIT de TERMICOURT, Raoul. — *Het gebruik der talen in gerechtszaken, R.W.*, 1935-36, 414.

VAN DURME. — *Langues en matière criminelle, Nov.*, Procédure pénale, II, 2, blz. 305-332.

VAN HOOREBEKE, Antoine. — *L'emploi des langues en justice,* Brussel, 1936.

Uit de voorbereidende werken van de wet van 15 Juni 1935:

Verslag H. MARCK, *Parlem. Besch.*, Kamer, 1932-33, nr 136.

Aanvullend verslag H. MARCK, *Parlem. Besch.*, Kamer, 1933-34, nr 135.

Verslag F. DECLERCQ, *Parlem. Besch.*, Senaat, 1934-35, nr 86.

Tweede verslag H. MARCK, *Parlem. Besch.*, Kamer, 1934-35, nr 135.

— Behoudens andere vermelding, zijn de artikelen, in de tekst aangeduid, deze van de wet van 15 Juni 1935 op het Gebruik der Talen in gerechtszaken.